

HAK-İŞ

TÜRKİYE HAK İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU

Lider ve Toplum

içindekiler

BAŞKANDAN

2-3

İki ayrı Türkiye, iki ayrı gündem
Salim USLU

- ✓ Cumhuriyet vs. Demokratik Cumhuriyet
- ✓ Bir Türkiye Manzarası Daha
- ✓ Enflasyon ve Memur Maaşları

4-7

Gündem
Aydın Ünal

Bırakan olaylar

8-13

Normalleşemeyen Siyaset
Bir Deprem ve Acı Gerçekler
Barışa Dinamit ve Birilerine Gözdağı....

Soruşturma Dosyası
“Lider ve Toplum”

14-31

TÜRKİYE'Yİ KONUŞMAK
- A. Turan ALKAN
- Abdullah TOPCUOĞLU
- İsmail ÜST
- M. Serdar GEZGİN
- Aydın CETİNER
- Hacı ALANLI
- Bülent ARI

32-39

Demokrasi Kurultayı

"Gelişmişlik, İnsanın Değeri ve
Türkiye'de İsci Sağlığı-Güvenliği"

40-43

44-47

Ekonomik ve Sosyal Konsey Toplantısı

Dış İlişkiler

48-63

64-75

Konfederasyondan Haberler

76

Kıyap
dünyamızdan

77-81

Nisan '98 Haziran '98

Hukuk Köşesi

82-85

Kıdem Tazminatı Diye Yapılan Ödemenin
Önce Faizden Mahsup Edilip Edilemeyeceği

86-87

**Cumhuriyetin 75.
Yılında Neredeyiz?**

88

"HAK-İŞ Magazine" is one of the periodicals of the HAK-İŞ Confederation.
A BRIFF LOOK AT THIS ISSUE

Yusuf ENGİN

HAK-IŞ

aylık mesleki eğitim dergisi

Temmuz '98 / Sayı: 46

sahibi

Türkiye Hak İşçi Sendikaları
Konfederasyonu adına
Salim USLU
Genel Başkan

genel yayın yönetmeni

Yusuf ENGİN
Genel Eğitim Sekreteri

editör

İsmail İlimi KIDEYS

yazı işleri müdürü

Av. Mecit ZEREN

bu sayıya katkıda bulunanlar

Mehmet FERİT
Osman YILDIZ
Aydın ÜNAL
Yusuf KARACA
Yahya DÜZENLİ
Ayhan ŞENGÜL
Şahin SERİM
Emir SARITAŞ
Deniz ATAKAN

dizgi

İsa CEYLAN

fotoğraflar

Arif ÇATAL
Ali Tekin ÇAĞLAV

hazırlık - baskı

mina ajans

Matbaacılık İletişim Nesriyat Ajansı
Ltd. Şti.

Tel : 309 04 16

Fax : 309 61 44

yurtdışı posta gideri

Almanya 50 DM

Amerika 40 \$

Diğer ülkeler 40 \$ karşılığı

posta çeki hesabı

Hak - İş Dergisi 21 09 86

yazışma adresi

Tunus Caddesi No : 37

Kavaklıdere / Ankara

Tel : 0 (312) 417 16 30 - 417 79 00

Fax : 425 05 52

Yazılarda belirtilen görüşler yazarların kişisel görüşleridir.
Gönderilen yazı ve resimler iade edilmez.
Yayınlanan yazılar kaynak gösterilerek iktibas edilebilir.

Yayınıcıdan

Türkiye Cumhuriyeti Kuruluşunun 75. Yıldönümünü kutluyor. Kutlama için bir komite kuruldu ve bu komite, tartışmalara da neden olan yüklü bir meblağ ile çalışmalarına başladı. Şimdilik görebildiğimiz, gazete ve televizyonlara verilen ilanlar ile çeşitli kurumların duvarlarına asılmış afiş ve pankartlar.

Cumhuriyet kutlamalarına şimdiden, 75. yıl olmanın ötesinde bir anlam da yüklenmeye çalışılıyor. Bu anlam, Cumhuriyetimizin tehlike- de olduğu imajının güçlendirilmesi felsefesine dayanıyor.

Hemen her toplum içinde birşeylere hatta herşeye muhalif bir kesim bulunur ve bu bazen renklilik, bazense kontrol altında olduğu için zararsız bir kesim olarak görülür.

Kuşkusuz Türkiye'de de Cumhuriyet rejiminin düşmanları vardır. Ancak, bu düşmanlar, fikir planının ötesine geçemeyecek kadar zayıf, marjinal gruplardır. Fikirlerini, eyleme geçirmedikleri sürece demokratik bir ortamda özgürce ifade edebilmelerini sağlamak, hatta onları bir renklilik, bir zenginlik unsuru olarak görmek gerekiyor. Eğer rejim bu marjinal gruplardan korkacak kadar zayıfsa -ki hiç öyle olduğunu sanmıyoruz- kendisini tepeden tırnağa bir süzmelidir.

Türkiye'de tehdit oluşturacak düzeyde bir Cumhuriyet düşmanlığı olduğunu kimse iddia edemez. Peki neden böyle bir propaganda devletin en üst düzey yetkilileri tarafından, "saygın" basını, "onurlu" aydınları, "sivil" toplum örgütleri, vs. tarafından hiç dilden düşürülmez?

Bu sayımızın konusu liderlik ve sorularımıza cevap veren uzmanların yanıtlamaya çalıştıkları da bu soru.

Cumhuriyetimiz bir yaşında, cumhuriyetimiz bin yaşında. İyi bir slogan ama havada kalıyor. Bu sloganla birlikte yayınlanan ve karşılaştırma yapması için konulmuş fotoğraf ve filmler de hiç tatmin edici değil. 75. yılın önümüze koyduğu manzara, 75 yıl önceki hedeflerin sağından ya da solundan hiç geçmiyor.

Dünyanın birçok ülkesi cumhuriyetle yöneltiliyor. Onun için kimse cumhuriyete düşman aramasın. Ancak bazı Cumhuriyetleri diğerinden ayıran, cumhuriyetin başına konan "demokratik" sıfatı. Türkiye'nin açlığını ve susuzluğunu çektiği sıfat da işte bu.

Bu sıfatı örtmeye çalışanlar, hayali tehditler yaratanlar, bu kutlamaları yine bu tehditlerle geçiştirmeye çalışanlar, 75 yıldır başarıyla sürdürdükleri uyutma politikasını devam ettirebilecekler mi?

Liderlik, cumhuriyetimizin ve demokrasimizin odağında bulunan bir tartışma konusu. Siyasi partileri, yönetim geleneğimizi, Cumhuriyet anlayışımızı gözden geçiriyor. Türkiye'nin önündeki demokratikleşme engeliyle ilgili sorular soruyor ve 75. yılında Cumhuriyetin atılım yapabilmesi için neye gereksinim duyduğunu gösteriyor.

Dergimizin diğer sayfalarında her zaman olduğu gibi yoğun bir maratonun izlerini bulacaksınız. Hak-İş ve bağlı sendikaların yurdun ve dünyanın dört bir yanında gerçekleştirdiği faaliyetleri izleyebileceksiniz.

Her zamanki dileğimizi tekrarlayarak sizi dergimizin sayfalarıyla başbaşa bırakalım: Daha iyi, daha aydınlık bir Türkiye'de ve yeni bir sayıda buluşmak üzere.

İki ayrı Türkiye

Türk basınını izleyen ve dışardan bakan ya da nesnel bir bakış sahibi olan biraz dikkatli bir insan birbiri içine girmiş, birbiri üzerine binmiş iki ayrı gündemin varlığını tespit etmekte zorlanmayacaktır. Tıpkı aynı bakış açısıyla baktığında iki ayrı Türkiye'yi görebileceği gibi.

Zaten Türkiye'de iki ayrı gündemin ortaya çıkmasının temel nedeni de iki ayrı Türkiye'nin mevcudiyetinin gizlidir.

Öncelikle bu iki ayrı Türkiye'ye ait, iki ayrı gündemin neye delâlet ettiğini, neyi ifade ettiğini ortaya koymak için sona bırakılması gereken sözü başa alarak ifade etmek gerekiyor. İki ayrı Türkiye'nin birincisi siyasetçisi, bürokrati ve sermayeden ile bir bütün teşkil eden seçkinlerin Türkiye'sidir. İkincisi işsizlikle, yoksullukla, eğitimsizlikle, sağlık sorunları ile mücadele vererek ayakta kalmaya çalışan büyük çoğunluğun yani yönetilenlerin Türkiye'si.

Türkiye'yi yönetenlerin ve yöneten kesimlerin müttefiki kesimlerin gündemi Türkiye'nin gerçeklerine, sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel yapısına tekabül etmeyen ancak ayrıcalıklı konumlarını korumaya yönelik savunma ve saldırı nitelikli bir gündemdir. Siyasal davranış ve reflekslerle, ideolojik argümanlara dayanan bir söylemle sürekli tekrarlanan seçkinlerin gündemi kendilerine ait ayrıcalıklı alana halkın nüfuz etmesini önlemeye yönelik bir amaca dayanıyor.

Bu söylediklerimizin daha iyi anlaşılması için, Türkiye'de siyasi iktidarların oluşum, yıkılış ve yeni iktidarların hazırlanış sürecini iyi izlemek, bütün bu oluşum ve değişimlerin nedenini, niçinini, nasıldığını anlamak gerekiyor. Bunun için de bütün bu oluşum ve gelişimlerin, özellikle iktidarların icraatlarının kimlere neler

kazandırdığına ve kaybettirdiğine bakmak gerekir. Kimlerin hangi görev ve getirildiğini, ihalelerin kimlere verildiğini, kimlerin nelerden, niçin mahrum bırakıldığını, kimlerden nelerin alındığını ve kimlere nelerin niçin verildiğini izlediğiniz an seçkinlerin topluma dayattığı gündemin amacı da anlaşılacaktır. Örneğin enflasyonu düşürmek için memura % 20 zam vermeyi içine sindirebilen bir iktidarın Türkiye'nin kaymak tabakasına neler verdiğini, trilyonluk ihalelerin, özelleştirmelerin nerelere aktığını hatırlayın.

Ekonomik alandaki gelişmeler, siyasal ve ideolojik gelişmeleri açıklamak için yeterli ve yegane bir veri değildir ama bu hususun dikkatlerden kaçırılmaması da temel ve zorunlu bir gerekliliktir.

Aksi takdirde hem iki ayrı Türkiye'yi hem de bu iki ayrı Türkiye'nin farklı gündemini yakalamak imkânsızlaşır.

Bir kere daha iki ayrı Türkiye'nin anlaşılmasını sağlamak için vurgulayalım. Türkiye'de siyasi ve ideolojik öncelikli niteliğiyle dayatılan gündem, seçkinlerin gündemidir ve toplumsal sorunlarla iddia edildiği kadar ilgili değildir. Esasen amaç da bu sorunları çözmek değil Devleti ekonomik bir rant kaynağı olarak gören ve devletten beslenen seçkinlerin bu ayrıcalıklarını sürekli kılmaya çalışmaktır.

İkinci Türkiye'yi yönetilenler oluşturmaktadır ve bu kesimler çok yoğun ve birbirinden beslenen sorunlarla içiçe yaşamaktadır. Bunlar için devlet ve siyasetin biri aktüel biri de tarihi iki anlamı vardır. Devlet ve siyasetin aktüel anlamı ne yazık ki son derece sevimsizdir. Aktüel anlamıyla devlet ve siyaset toplumun sırtında bir kamburdur ve bütün sorunların kay-

nağıdır. Türkiye'yi yöneten yöneticiler, siyasi partiler ve bürokratlar kendi çıkarlarını düşünen ve bu uğurda her şeyi yapabilecek kadar gözü kara bir ilkesizliğe sahiptir. Bu yargı elbette son derece katı hatta zalim bir yargıdır. Ama bu kadar katı ve zalim şartlarda hayatını devam ettirmeye çalışan insanlardan daha anlayışlı, iyiyi kötünden tefrik eden bir kanaat beklemek haksızlık olur.

Devletin ve siyasetin tarihi anlamı çok sık ifade edilmese de toplumun ortak şuurunda ve hafızasında yatmaktadır. Bu anlamıyla devlet ve siyaset saygın bir yere ve milletimizin mazisinden bugüne devam eden bir sürekliliğe sahiptir. Bu yüzden toplumumuz ülkesi ve devleti konusunda son derece hassastır. Resmi ağzlarda ve metinlerde milli birlik ve bütünlüğümüz diye ifade edilen varlık sebebi-mizi, milletimiz tarihi devamlılığımızda, tarihi devamlılığımızı devlet de, devleti de siyasetçi ve bürokratin tutum ve icraatında görür.

Yönetilenlerin, devlet adına görev yapan siyasetçi ve bürokratlarla ilgili derin bir düş kırıklığı yaşamasının gerisinde bize göre son derece sağlam ve sağlıklı olan bu tarihi bakış ve kavrayış bulunmaktadır. Yarı-aydınların geriye dönüş özlemi diye yanlış bir şekilde anladıkları ve anlattıkları anlayış sağlam değerlere ulaşma çabasıdır.

Toplumun gönlünde yatan tarihi devlet ve siyaset anlayışı, bir sözü bir sözünü tutmayan siyaset adamını, kendini sadece siyasi iktidarın değil etkili çevrelerin aleti haline getiren bürokrati onaylaması beklenemez. Toplumun çözülme sorunları için tarihimizin herhangi bir kesimine duyduğu özlem kendisini yöneten insanlara yapılmış bir devlet ve siyaset tanımıdır.

ki ayrı gündem

Salim USLU

Toplumun insiyaki olarak ortaya koyduğu bu davranış bir geriye dönme özlemi değil bilimsel tutumun ta kendisidir. Tarihçilerin ortak bir geçmişten ortak bir gelecek hazırlamak için yapmaları gereken bilimsel çalışmayı halk ancak bu kadar ifade edebilmektedir.

Ne yazık ki seçkinlerin Türkiye'si'nin zihniyeti ve icraatı gibi gündemi de bu bilimsellikten, tarihi süreklilikten, devlet ve siyasete yüklediği işlev ve anlamdan dolayı ile toplumdan son derece ayrı ve uzaktır.

Nitekim kamuoyu anketleri toplumun öncelikleri ile seçkinlerin öncelikleri arasındaki uçurumu yani gündem farkını tartışma götürmeyecek kadar açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Sırası gelmişken toplumu yönetenlerle yönetenlerin gündeminin farklılaştığı zamanlar ve alanlar olduğunu hatta olması gerektiğini de hatırlatalım. Ama bunlar daha çok yukarıda ifade ettiğimiz devlet ve siyasete yüklenen tarihi anlam ve süreklilikle ilgilidir ve bu farklılaşma devletle toplumu birbirinden uzaklaştırmaz.

Bugünkü farklılaşma ise iki ayrı Türkiye'nin çok tehlikeli gördüğümüz değer farklılaşmasına doğru ilerleyen gündem farkıdır ve bu görüntü sık sık milli birlik ve bütünlüğümüze vurgu yapanların vakit geçirmeden üzerinde durmaları gereken bir toplumsal çatlamayı göstermektedir.

Bugün gündemi değiştirerek, sun'i gündemler yaratarak çıkarları uğruna bir takım siyasi, ideolojik ve kutsal kavramları toplumsal baskı aracı haline getirerek ayrıcalıklı konumlarını sürdürmeye çalışanlar geldikleri mevkilere, kasalarına akan paralarla bakarak kazançlı çıktıklarını sanabilirler. Ama biraz tarih bilgisi olanlar ya da tarihe bu gözle bakabilecek kadar ba-

siretini henüz kaybetmemiş olanlar bu devranın tarihin hiç bir döneminde ve toplumunda böyle gitmediğini bilir.

Saray soytarıları krallara sadece hoşça vakit geçirirler ama hiç bir zaman hakikati söyleyemezler. Bu onların varlık sebebidir. Ama soytarılarına günümüzde olduğu gibi bilge ya da fikir adamı muamlesi yapan kralların herkes sussa bile masum ve kirlenmemiş bir çocuk bilincinden hakikatleri duymaları kaçınılmazdır:

Kral çıplak!

Eğer toplum bugün "kral çıplak" diye bağırıyorsa, seçkinlerin bunca yanlışları, yalanları, çıkar düşkünlükleri karşısında sesini çıkarmıyorsa, iki ayrı Türkiye'nin iki ayrı gündemi karşısında sesini yükseltmiyorsa, devletin aktüel görüntüsünün oluşturduğu yığınlağa sabrediyorsa milli birlik ve bütünlüğümüze, devletin tarihi anlam ve sürekliliğine duyduğu sevgi, saygı ve hassasiyetinden dolayıdır.

Yoksa hiçbir toplumun yutmaya-çağı kadar açık, vahşi, ilkel ve ilkesiz bu paylaşma kavgasını halkın yuttuğu zehabına kapılanlar, hileyle, baskıyla hakikatin üstünün kapatılabileceğini zannedenler sadece kendilerini körleştirirler

Türkiye'yi sun'i gündemle uyuttuğunu zannedenler kendini çok zeki sanan bütün kurnazların düştüğü yanılgıya düşüyorlar.

Halkın da bir ma'şeri zekası, şuuru ve idraki vardır.

Ayrıca bu millet çok uzun bir tarihi geçmişten süzülüp gelen bir birikimle bakar, görür, anlar ve çözer.

Üstelik söylenenlerin ve yazılanların aksine kolektif bir hafızaya da sahiptir.

İki ayrı

**Türkiye'nin birincisi
siyasetçisi, bürokrati
ve sermayedarı ile bir
bütün teşkil eden
seçkinlerin
Türkiye'sidir.
İkincisi işsizlikle,
yoksullukla,
eğitimsizlikle, sağlık
sorunları ile
mücadele vererek
ayakta kalmaya çalışan
büyük çoğunluğun
yani yönetilenlerin
Türkiye'si.**

Cumhuriyet vs. Demokratik Cumhuriyet

DÜN NEREDEYDİNİZ MANTIĞI

Aydın'ın Türkiye'deki gelişim sürecindeki seyrine baktığınız zaman çok fazla kırılmayla karşılaşmazsınız.

Yön değiştirme çok miktarda vardır, ama kırılma oldukça azdır. Monoton bir serüvene sahiptir bu sıfatın taşıyıcıları ve sağa veya sola, ileriye veya geriye de gitseler, özde aynı genetik yapıyı barındırırlar.

Önemli olan statükodur. Beslenme kaynağı da o olunca, statükonun emrettiği yön, doğru yöndür. Kitlelerin gitmesi gereken yön de -zamana ve zemine göre değişerekten-, aynı yöndür.

Son günlerde Türkiye'de yoğunlaşarak artan demokrasi tartışmalarının temelinde, Türk aydınının bu sağlıksız düşünce yapısını birkez daha somutlaştıran bir mantık yapısıyla karşılaştık.

Demokrasi tartışmalarında, Türkiye'de son günlerde yapıldığı şekliyle taraf olmak istemiyoruz. Kitlelerin dünya görüşlerine bakarak savundukları düşüncelerin töhmet altında bırakılması bugün Türkiye'nin fikir planında içine düştüğü en karanlık kuyudur.

İnsan Hakları Derneği'ne yönelik

bir saldırı, Derneğin başkanı hakkındaki bazı iddialar nedeniyle bazıları tarafından alkışlanabilmektedir.

Üniversetelerdeki demokratik hak aramaları, (son türban eylemlerinde farklı bir seyir izlese de), belli bir ideolojiye sahip gençler tarafından dile getirildiği için, aynı hakka muhtaç kişiler tarafından eleştiri oklarına maruz kalmıştır.

Çete iddiaları, Polis-Devlet-Mafya üçgeni gibi ilişkiler, bu ilişkileri araştıran ya da iddialar ortaya atan kişilerin dünya görüşleri ve ideolojileri nedeniyle, ciddi şekilde tartışılmamış, bu iddiaları ortaya atanlar vatan haini ilan edilmiş, bu tür oluşumlara pabuç bırakmayacak, vatansever insanlar da propagandaların etkisiyle, bir şekilde bu ilişkileri desteklemek zorunda kalmıştır.

Benzeri türden kamplaşmalara sıkça rastlıyoruz.

Kimse, konuşulan, tartışılan konuya bakmıyor. Tersine, ortaya atılan iddia ne kadar tutarlı olursa, ne büyük bir dehşet ve vahşeti işaret ediyorsa etsin, çıktığı ağzın veya beynin sahibinin ideolojisi ve dünya görüşüyle değerlendiriliyor.

Daha somut bir örnek verelim:

Bir teşkilat içinde,

gayet doğal olarak, üç-beş çürük mensup çıkabilir. Bu çürükler, tüm bir teşkilatı zora sokabiliyor. Türkiye'de, mesela solculuğuyla tanınan birkaç isim, bu çürüklerin teşkilattan atılmasını istiyor. Çürüklerin de sinice taktikleriyle bir karşı kampanya başlatılıyor. Çürüklere yönelik iddiaların sahipleri, vatan haini ilan ediliyor. Toprak, vatan ve millet edebiyatı anında etkisini gösteriyor ve bu tür bir kampanya, iddiayı ortaya atanları karaladığı kadar, teşkilatın içindeki birkaç artniyetliyi de legalize edebiliyor. Benzeri örnekleri çoğaltabiliriz.

Gazetecilik mesleğini yaptığı için hapse atılanlar, bir terör örgütüyle ilgili bir tesbitte bulunan, hatta konuyla ilgili herkesin anlayamayacağı türden bir açıklama yapıp onun sempatzanımı gibi lanse edilen, bıyığından, sakalından, kıyafetinden dolayı horlanan, en büyük iç tehdit olarak tanımlananlar... Bir yolsuzluğu ortaya çıkarıp, siyasi yelpazedeki konumu nedeniyle horlananlar, hatta suçlu ilan edilenler...

Mantık, özetle şu şekilde işliyor. Bu kişi X grubundandır, dolayısıyla, ne derse boştur, neyi savunsa X grubu için savunur, ne yaparsa X grubu için yapar.

Türkiye'de mantık böyle basit işleyince, akla karanın birbirinden ayrılması zorlaşıyor. Şairin dediği

gibi "İnsanlar, hangi dünyaya kulak kesilmişlerse, ötekine sağır."

Böyle işleyen bir mantığın egemen olduğu bir Türkiye'de sivil bir toplum prejesi oluşturmak da hayal gibi görünüyor. Sağın sola, islamcının, sekülere, devletçinin, muhalife, ülkücünün komüniste karşı yaklaşımı hep birileri tarafından belirlenen şablona göre yapılıyor.

Türkiye'nin bu tür kamplaşma alanları yukarıda sıralamaya çalıştıklarımızla sınırlı değil. Maalesef birçok konuda benzeri kamplaşmalara rastlıyoruz.

Ancak bu anlatmaya çalıştığımız mantığın en iç karartıcı şekilde tezahür ettiği konu, son bir yılda yaşadığımız demokrasi tartışmaları oldu.

HAK-İŞ olarak diyoruz ki...

Kendimizi şanslı kabul ediyoruz. Çünkü, Türkiye'ye bütün önyargılardan, bütün komplekslerden, bütün çıkar çatışmalarından, kör ideoloji gözlüklerinden uzak bakıyoruz. Türkiye'ye bakarken kendimize bakabiliyoruz. Türkiye'ye içinde biz de varız. Olaylara yukardan kuşbakışı bakabiliyor, tezlerimizi sonuna kadar tartışabilecek, savunabilecek, yanlıdığımızı anlayınca da erdem gösterip bu yanlıgıyı kabul edebilecek bir psikolojiyle bakıyoruz.

Türkiye'nin kesinlikle dışında değiliz.

Ama bu kısır tartışmaların, ideolojilerin, kamplaşmaların da kesinlikle içinde değiliz.

Direttiğimiz, dayattığımız, illa böyle olacak dediğimiz görüşlerimiz yok.

Ancak, bu ülkenin alanlarını boş bırakarak ne olacaksa olsun kaosa

sürüklenme boşvermişliği içinde de değiliz.

Kısır tartışmaları uzaktan izliyoruz.

Ancak "bize dokunmayan yılan bin yaşasın" diyemeyecek kadar da olayların içindeyiz.

Yani Hak-İş, bu ülkenin içinde, kaderine ortak, geleceğinde söz sahibidir.

Ama bu ülkenin kötü yönetimi, kötü ekonomisi, tıkanıklıkları, yanlışlıklarında pay sahibi değildir.

Hak-İş, Demokrasi tartışmalarında da da kısırlığın içinde olmamıştır. Hak-İş, Demokrasiyi tanımlayanların boş sloganlarına kanmamış, demokrasi karşıtlarına hiç prim vermemiştir.

Ve en çok savunduğu da; demokrasi kimsenin tekelinde değildir anlayışıdır. Demokrasi yalnızca elitlerin hakkı değildir anlayışıdır.

Yukarıda anlattığımız aydın mantığı demokrasi konusunda son birkaç yıldır "şimdi mi aklınıza geldi" tarzında işlemeye başladı.

Baştan belirtelim ki bu ülkede bir kesim insan, uzun bir süre demokrasi tartışmalarının dışında kaldı ve onu bir öcü gibi gördü.

Bunda Türkiye'deki sağlıksız fiktisel yapılanmanın kuşkusuz büyük payı vardı.

Yine demokrasi denilen maşuk'un benzer şekilde hep egemenler, zenginler, statükocular tarafından dile getirilmesi, taşrahılar, ezilenler, mazlumlar, fakirler tarafından önemsenmemesine yolaçtı.

Bu açılardan da dünyanın demokrasi karşıtı, bugünün demokrasi havarilerini suçlamamak gerekiyor.

Ama demokrasiyi ağızdan düşürmeyenler de onun yegane sahip-

leri değiller. Dünnün demokrasi gündemlerinin dışında olanlarına karşı, "daha önceleri nerelerdeydiniz" mantığı içinde olmak, "demokrasi-nin sahibi biziz" havalarında olmaktır.

Türkiye'nin gettolarının, taşrasının, köylüsünün, dar gelirlisinin, marjinal gruplarının demokrasiyle tanışmasının yeni olduğunu kabul etmek lazım.

Ancak bunun altında biraz da, hatta ağırlıkla, bu kesimlerin demokrasi gibi bir "lüksü" gündemlerine alacak kadar serin bir hayatlarının olmamasını görmek lazım.

Demokrasi herkes için lazım. Adı ne olarak konursa konsun, demokrasiden insanın insana saygısını anlıyoruz. Özgürlük alanlarının alabildiğince geniş, bir o kadar da tecavüze karşı güven içinde olmasını anlıyoruz.

Demokrasi tartışmalarına yukarıdan bakıyoruz, ve kimsenin kimseyi dünyüyle ve yarınıyla yargılama hakkına sahip olmadığına inanıyoruz.

Türkiye'nin önündeki yol, kendisiyle barışık, vatandaşıyla barışık, sivil örgütleriyle barışık, muhalefetiyle barışık bir devlet anlayışıdır.

Türkiye bunu yalnızca devlette söz sahibi olanlarıyla değil, tüm bi-

Bir Türkiye manzarası daha

Son yıllarda yaşadığımız yoğun ve hızlı gündem, içinde bulunduğumuz durumu tesbitte güçlükler çıkarmıştı. Taşların yerine oturmaya başladığı, iğreti duran tuğlaların sırtıp yerlerini terketmeye hazırlandığı günlerde Türkiye'nin özet bir manzarasını çıkarmak gerekiyor.

Türkiye Cumhuriyeti, bu yıl 75. Kuruluş Yıldönümünü kutlayacak.

75. yılı da, 75 yıl önceki tartışmalarla sona erdirecek gibi görünüyoruz.

Açık konuşmak gerekirse, gazetelerde yayınlanan 75 yıl önce/bugün karşılaştırmaları bizi pek tatmin etmiyor.

Radyo ve televizyonlarda yayınlanan "Yıl İki bin bilmemkaç" tanıtımları ise çok havada kalıyor.

Hele bugüne mahsus değil; temcid pilavı gibi sık sık önümüze sunulan rejim, sistem ve cumhuriyet düşmanı tehditleri hiç bir dayanak bulmuyor.

Cumhuriyet, yarına bakan Türkiye'nin kaçınılmaz yönetim biçimidir. Zaten doğal olan da budur. Tür-

kiye'de cumhuriyetin düşmanı olacak marjinal ve her yönetimde görülecek, hatta zararsız sayılabilecek, en azından zararsız çeşniler haline getirilebilecek birkaç grubun dışında bir kitle olduğunu iddia etmek beyhude.

Kitleleri birbirine yakınlaştırmak, iki şekilde olur. Ortak yanlarını bulursunuz, ya da onları bir tehdide karşı birleştirirsiniz.

Ülkemizde garip bir yöntem uygulanıyor. Kitleler bölünmek isteniyor, bir yandan da bir tehdit yaratılarak, bölünerek saf tutturuluyor.

Dünya ülkelerinin birçoğu cumhuriyet rejimiyle yönetiliyor. Cumhuriyetle yönetilmek kendi başına bir ayrıcalık teşkil etmiyor.

Cumhuriyeti ne kadar yeniler, ne kadar çağa uydurursanız o kadar ayakta kalabiliyor, o kadar ayrıcalıklı olabiliyorsunuz.

Türkiye'de sisteme yönelik eleştiriler, cumhuriyete yönelik eleştiriler değil, cumhuriyeti tamamlaması gereken, demokrasi gibi öğelerin eksikliğindendir.

Türkiye, yasakları yaygınlaştırdıkça, özgürlükleri daraltıkça, hayali tehdit ve düşmanlarla olağanüstü rejim heveslilerine zeminler hazırladıkça çağın gerisinde kalmaya mahkumdur. Dönümüzde övünecek çok şey yok. Eğer sistem bu şekilde ilerlemeye devam ederse, yarınımızda da övünecek pek bir şey olmayacak.

Dün kuramadığımız uçak fabrikaları, füze rampaları, fabrikalar, işyerleri, ihracat, üretim gibi faktörler, 5 yıl sonra eğer kurulmak isteniyorsa, kafalarımızı değiştirmemiz gerekiyor.

Türkiye'nin son birkaç yılına bakalım:

Enflasyon, işsizlik, gelir adaletsizliği, dargelirlilik, fakirlik, göç, ithalat/ihracat dengesizliği, terör, faili meçhul cinayetler, kayıtdışı ekonomi, kayıtdışı yönetim, yetersiz ücretler, çökmüş bir sosyal güvenlik sistemi, iş güvencesinden yoksun bir iş hayatı, yarınının ne olacağını kestiremeyen emekçiler, çökmüş bir sağlık sistemi, yönünü bulamayan bir eğitim sistemi, çok kültürlülükten, dejenere ve yoz kültüre yöneliş, işlemeyen bir siyasi yapı, kirli siyaset, yolsuzluklar, yasaklar, kılık kıyafete yönelik saldırılar, insan haklarına karşı yıldırma hareketleri, vatandaşını düşman gören bir zihniyet, demokrasiyi katletme girişimleri, rant kavgasına karıştırılan kan, üç beş kişinin mutluluğu için feda edilen milyonların hayatı...

Bu liste uzayıp gidiyor. Ve abartı içermiyor.

Kendimizi avutmayı bir kenara bırakıp, başımızı iki elimizin arasına alıp ciddi şekilde düşünmemiz gerekiyor. Ambalajı çok iyi yapıyor olabiliriz, paketin içinden pis kokular yükseliyor. Paketi açıp içini biran önce temizleyelim. Yoksa yarın ambalajlayacak bir paketimiz bile olmayacak.

Enflasyon ve memur maaşları

Hükümetlerin en komik olduğu dönemler belki de Sözleşme dönemleri ile Ocak ve Temmuz ayları. Çalışanların emeklerinin karşılığının belirleneceği bu dönemlerde, hükümet kırk dereye birden koşuyor, kırkından birden su getirmeye çalışıyor.

Bu, Türkiye'de sürekli yaşandığı için hükümetler bahane bulmakta güçlük çekiyor.

Bu Temmuz ayı, bahanelerin farklı elbiselerle podyuma çıktığı bir ay oldu. İktidara geldiği günden beri muhalefeti pek takmayan (aslında muhalefeti de olmayan) bir hükümet ve onun ekonomi yönetimi konusunda kabare tiyatrosu işleten sayın bakanı, son birkaç ayda enflasyondaki göreceli düşüşü, çalışanların maaşlarıyla takviye etmeye kalkıştı. Piyasalarda görülmemiş bir durgunluk yaşanırken, küçük esnaf hergün yeni bir dükkana kilit vururken, vatandaş çarşıya çıkmaya korkarken, enflasyonun düştüğünü iddia etmek, biraz da "para yok ki ki enflasyon olsun" yorumlarına yolaçıyor.

Bundan daha komiği, göreceli düşüşü göstererek, önümüzdeki altı ayda da enflasyon düşecek, onun için maaşınıza fazla zam istemeyin mantığıydı.

Bu mantığın işlemlerinden birkaç gün önce de IMF ile masaya oturup anlaşma imzalamak, Türkiye'nin döne dolaşa kürcü dükkanına geri geldiğinin göstergesiydi.

Yine IMF istedi, ve yine bizim hükümet yaptı. Zaten enflasyon da düşecek, o zaman, biraz daha dışınızi sıkın çalışanlar.

Ama çalışanlar zaten hep dişlerini sıkıyorlar, kemerlerini de sıkıyorlar, hep sabrediyorlar. Ve soruyorlar, enflasyonu azdıran biz değiliz, neden ceremesini biz çekiyoruz?

Hiçbir yetkili çıkıp da bu sorunun cevabını vermiyor.

Mesela bir yetkili de çıkıp, IMF ile anlaştık, vergileri toplayacağız, yolsuzluklara son vereceğiz, özelleştirmelerde aklımızı başımıza devşirdik, israfı sona erdirdik, lüzumsuz kaynak aktarımlarını gözden geçiriyoruz, iç borç faizi diye bişey yok, rant yok, faiz yok repo yok diyemedi.

Ama birçoğu çıkıp kaynak yok diyebildi.

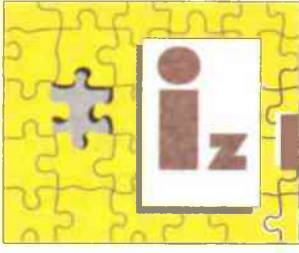
Türkiye'nin en çok kar getiren tesisini özelleştirenler, elde ettikleri geliri 7 günlük iç borç faizlerinin ödenmesinde bitirebilirler.

Ama memura zam yapılması gerektiğinde, fedakarlık!!!

Enflasyon düşecek tahminiyle zam oranını düşük tutanlar, (umarız yanılıyoruzdur) olmayan dere için paça sıvattırıyor, doğmamış çocuğa elbise biçtiriyorlar.

Kaynak arayanlar da şöyle Meclisin yeni salonuna doğru bir tahsilata çıkıversinler. Bu türden tahsilat yapılacak çok adres var Türkiye'de ya da Amerika'da. Türkiye'nin önümüzdeki 6 aylık zamlarını değil, geleceğini tümünden kurtarır bu teftişler.

birakan olaylar

Mehmet AĞBABA

NORMALLEŞEMEYEN SİYASET

28 Şubat ile başlayan, 98 Mart'ında doruk nokasına ulaşan ve 5 Temmuz'da da tekrar gündemin baş köşesine oturan anormal siyaset, son gelişmelerde de kendisini gösterdi ki; normalleşme biraz zor gelecek. Siyasetin normal seyrinde akmasını istemeyenler, dışardan müdahalelerle siyasetin tıkanmasına yol açıyorlar. Siyasetin tıkanması da, ülkede sadece gerilimin artmasına yol açıyor.

Başbakan Mesut Yılmaz ve CHP Genel Başkanı Deniz Baykal, milletvekili seçimlerinin 1999 tarihinde yapılacağı mahalli seçimlerle birleştirilmesi ve seçime Türkiye'yi yeni bir hükümetin götürmesi konusunda anlaştılar. Protokole göre Yılmaz, 98 sonunda istifa edecek ve yeni Hükümet oluşturulmadan önce iki lider, Cumhurbaşkanı Demirel'in görüşünü almayı kararlaştırdılar.

Ancak Demirel, bu gelişmeyle ilgili olarak "Ben bu mutabakatla üçüncü olamam. Hükümet, istifa ederse o, Başbakan'ın bileceği iştir. Anayasa ve o gün ülkenin yüksek menfaatleri neyi gerektiriyorsa onu yapacağım" diyerek, hükümet bozulduğunda, hiç kimsenin yeni görevi alma noktasında garantisinin olmadığını ima ediyordu.

Demirel'in Türkiye'nin yönetim yapısının değişmesi, başkanlık sistemine geçilmesi ve seçimlere ittifakla gidilmesi teklifi, Ecevit'in Demirel'in 7 yıl daha görev yapması teklifi; hep sistemdeki tıkanıklığın aşılması çerçevesinde dile getirildi.

Muhalefet ise asıl meselenin buradan değil, sandıktan çıkacak milli iradenin vesayet altında olmasından kaynaklandığına dikkat çektiler.

İrtica ile mücadele paketindeki yasaların Meclis Genel Kurulu'ndan getirme işini, özellikle ANAP ve DTP, muhtemel bir seçim olduğunda işlerini zorlaştırır düşüncesiyle şimdilik askıda tutuyorlar. Çünkü milliyetçi-muhafazakar tabana sahip ANAP ve DTP, özellikle Anadolu'da seçim dönemlerinde halkın karşısına çıktıklarında, halkın hilafına birtakım odakların dayatmasıyla dikte ettirilen yasaların anlatılmasında güç-

lük çekeceklerini biliyorlar. "İrtica" adı altında halkın inançlarına, yaşantısına, sahip olduğu haklara müdahale edilmesinden ve bir "cadı avı"na tabi tutulmalarından dindar kesim rahatsız gözüküyor. Her ne kadar mutedeyyin müslümanlara bir sıkıntı verilmeyeceği, sadece dini siyasete alet eden kesimlere karşı mücadele amacı taşındığı iddia edilse de, bunun ne şekilde yapılacağı da anlatılamıyor. İrtica bahane edilerek, dindar memurların ve işadamlarının, vakıfların, camilerin denetim ve baskı altına alınmasının Anadolu'da anlaşılabilir bir tarafı yok. ANAP ve DTP de anormal bir dönemden geçildiğini, bu irtica yasalarının kendi inisiyatifleriyle hazırlanmadığını ifadeye çalışsalar da bu yasaları da "asker öyle istiyor" diye çıkarılmak istendiği görüntüsünden de rahatsızlar.

Halka bir taraftan irtica yasaları, seçim ve sistem tartışmaları yapıldıysa da, bu süreç içerisinde Hükümeti kurdurttuğu iddia edilen ordu ile siyaset arasında da beklenen sürüşmeler yaşandı.

Ordudaki terfilerle ilgili yapılan spekülasyonlar, ordu ile siyaset arasındaki gerginliğin son dönemdeki bir boyutuydu. 2 binli yıllarda genelkurmay başkanlığının, Çevik Bir'le yürümemesi için Kıvrıkoğlu'na verileceği, böylelikle ordunun asli görevine çekileceği ve siyasetin normalleşeceği yönündeki haberler basında yer aldı.

Daha sonra ise Yılmaz ile Baykal arasındaki seçim mutakatından sonra Genelkurmay II.Başkanı Orgeneral Çevik Bir'in, "irtica tehdidi sürüyor. FP birinci parti" beyanının medyaya yansımaları, ordu ile siyasiler arasındaki gerginliğin tekrar oluşmasının kıvılcımları oldu.

Bu demece ilk ciddi tepki Ecevit'ten geldi. Ecevit, bu açıklamaya sert tepki gösterip, "Laiklik, her gece irtica korkusu ile yatıp, irtica kabusuyla kalkarak korunamaz. Laiklik, her dinden potansiyel mürteci gibi görerek, o yüzden halkın din duygusunu inciterek korunamaz" diyerek, Çevik Bir'i "irticayı güçlendirici tavır içinde olmakla" isim vermeden suçladı.

Hükümetin birinci yılını doldurması nedeniyle düzenlenen basın toplantısı, bu 'asker-sivil ilişkileri' tartışmalarının gölgesi altında geçti. Başbakan Yılmaz, yaptığı değerlendirmede Çevik Bir'le TSK'yı ayrı tuttuğu görüntüsü verdi. TSK'nın kaygılarına katıldığını belirtiyordu ama, bir kamu görevlisinin bu şekilde açıklamasını da onaylamadığını söylüyordu.

Bu gelişmeler üzerine Genelkurmay'dan yapılan 5 Temmuz tarihli açıklama, hükümetle askerler arasında ikinci bir "yetki alanı" tartışması doğurdu. Ancak yapılan açıklamalar ile son günlerde sürdürülen polemğin kamuoyunda yanlış izlenime yol açtığı vurgulanıyor, süregelen tartışmalara bir anlamda "son nokta" koyulmak isteniyordu.

Ordu ile Hükümet ilişkilerinde bagösteren bu gerilim karşısında, yine Demirel devreye girerek, olayı yumuşatıcı ve kapatıcı tarzda ifadelerde bulundu.

Çevik Bir'in sözkonusu açıklaması, siyasi mahfillerde Baykal-Yılmaz arasında imzalanan 'erken seçim mutabakatı'na karşı bir mesaj olarak değerlendirildi. Önümüzdeki Nisan ayında yapılacak bir erken seçimin mevcut siyasi tabloda bir değişiklik yapmayacağı gerçeği, ordunun 2 bin yılına kadar bir seçime karşı olduğu şeklinde yorumlandı. Bir'in açıklamalarının, 12 Eylül döneminde Bülent Ulusu ve Turgut Sunalp liderliğinde kurulan bir 'merkez parti'yle 'siyaseti yeniden dizayn etme' girişimini hatırlattığı da vurgulandı.

28 Şubat süreci içinde oluşan Hükümetin, vesayet görüntüsünü aşmak istediği her aşamada, gerilimin tırmandığına şahit oluyoruz. 1 yılı aşkındır yaşadıklarımız da, bu çerçevede geliyor, önce bir ifadeyle başlıyor, sonra karşılıklı demeçlerle tımandırılıyor, daha sonra da bunun temizlenmesi için yoğun çabalar veriliyor.

Bu Hükümet, geçen yıl iki görevle işbaşına gelmişti: İrticayı tehdit olmaktan çıkarmak ve ülkeyi normalleştirmek. Ancak 1 yıl sonra ortaya çıkan gerçek şu oldu ki: Bazı kesimlerin tehlike olarak kabul ettikleri "irtica", tehdit olarak algılandıkça ve siyasetin asıl aktörlerinin değil de, sivil siyasal alana dışarıdan müdahalelerin varlığı sürdükçe, Türkiye'nin normalleşeceği zor gözüküyor.

Görülen o ki; Hükümet, oluşumuna zemin hazırlayan vesayet ortamında gitgide daha çok sıkışmakta. Yaşadığınız gelişmeler de, Türkiye'deki sistem sancısının sadece Refahyol'la sınırlı olmadığı gerçeğini karşımıza çıkarıyor. Asker-sivil ilişkilerinin kabul edilebilir sınırlarından dışarı taşması, hem askerlere, hem de siyasalere zarar veriyor.

Bir Deprem ve Acı Gerçekler

Adana'da richter ölçeğiyle 6.3 şiddetinde olan ve 20 saniye süren deprem sonucunda 144 kişi hayatını kaybetti, bini aşkın da insan yaralandı.

Deprem acılarını hafifletme amacıyla evleri tamamen yıkılan veya oturulamaz hale gelen ailelere konut temininin yanı sıra, para yardımının da yapılacağı açıklandı. Deprem yarasının sarılabilmesi için yaklaşık 250 trilyon liraya ihtiyaç var. Sadece afetevleri için yıl sonuna kadar 80 trilyon lira harcanacak.

Öte yandan depremde yerle bir olan binaların yapımcıları ve müteahhitleri hakkında hatalı üretimde bulundukları ve eksik malzeme kullandıkları iddiasıyla başlatılan soruşturmalar da sürüyor.

Erzincan ve Dinar'ın ardından Adana ile Ceyhan'da yaşanan depremlerin ihmal, denetimsizlik ve umursamazlık yüzünden yaşattığı acılar ortada. Binaların yıkılma nedenleri de... Afet İşleri Genel Müdürü Oktay Ergünay, "Sorumluluk devletin en üst organlarından, vatandaşlara kadar zincirleme yayılıyor. Ancak sorumlulara yasal bir yaptırım yok" diye özetliyor meseleyi. Bir diğer yetkili de vatandaşları uyarıyor: "Fayanslar kadar binanın yapısını da inceleyin! Türkiye depremle yaşamayı öğrenmeli." diye.

Türkiye, 7 şiddetini aşmayan son 3 depremde de yerle bir olurken, denetimsiz yapıldıktan sonra karton kuleler gibi yıkılan binaların enkazından yurttaşlarının cesetlerini topluyor. Ancak burası Türkiye... Deprem olduktan sonra, olayın ciddiyetinin farkına varılıyor ve sonra yine unutuluyor.

Türkiye, deprem kuşağında bir ülke. Nasıl trafikte, belli ihmaller neticesinde binlerce insanın ölümüne alıştıysak, bu kafayla da maalesef depremler neticesinde ortaya çıkan hazin tabloya da alışmamız gerekiyor gibi gözüküyor.

BARIŞA DİNAMİT VE BİRİLERİNE GÖZDAĞI

Herşey terör örgütü militanı Şemdin Sakık'ın basına nereden verildiği belli olmayan ifadeleriyle başladı. Sözkonusu ifadelerde birtakım yerler ve kişiler hedef olarak gösteriliyordu. Bu açıklamaları bazı ulusal gazeteler manşetlerinden vermişti.

Bu açıklamaların üzerinden çok geçmeden Sakık'ın ifadelerinde ismi geçen İnsan Hakları Derneği Başkanı Akın Birdal'a bir silahlı saldırı gerçekleştirildi. Ardından bir MHP yöneticisi, daha sonra da Mahmut Hoca'nın damadı İsmailağa Camii İmamı Hızır Ali Muratoğlu kurşunlara hedef oldular. Üç isim de, toplumun 'gergin' kesimlerinden. Ancak gelen kokular, burunların aynı merkeze yönelmesine yol açıyor. Hedefler farklı, fakat namlu aynı gözüküyor.

Bu suikastler, bir süredir hızı kesilmiş gibi görünen, "faili meçhul" olaylar zincirinin yeni eklenen halkalarını teşkil ettiler. Sanki daha önceleri seyrettiğimiz film, yeniden vizyona sokulmak isteniyordu. Kin kusan silahlar, sadece canlara yönelmeyecek, demokrasinin de soluğunu kesmek isteyecektir.

Bu suikastlerin ardından birtakım münferit hadiseler, abartılı ve saptırılarak gündeme getirilip, Ülkü Ocakları bir çatışmanın içine çekilmek istendi. Ülkede safları keskinleştirip, sokakların kana bulandığı manzardan medet uman çevreler, bunun için sun'i bir bölünme arayışındaydılar belki.

Toplum zaten epey bir süreden beri, doğrudan terörü gerektirmeyen bir sindirme kampanyasını yaşıyordu. Psikolojik savaş taktikleri uygulanarak toplumu belli bir yöne sevk etme süreci yaşanıyordu. Artık resmi söylem dışında söz söylemenin, yazı yazmanın cesaret olarak nitelendirildiği bir ortamda, fiili terörün, bu sindirilmişlik psikolojisini daha da koyulaştıracağı endişesi taşındı.

Aniden başlayan ve bir bıçak gibi kesilen tüm bu saldırılar, "acaba toplumu sindirmenin ve kendisine dayatılanlara uyulmasını sağlamanın ya da demokrasiden uzaklaşmanın gerekçesini hazırlayacak zemin mi oluşturulmak isteniyor?" şeklinde soruların sorulmasına yol açtı. Bütün bu olanlar ve Susurluk olayının halen daha çözülmemesi de bu soruları doğrular mahiyette gözüküyor.

Akın Birdal'in vurulmasından sonra Başbakan Yılmaz'ın hadisenin bir 'iç hesaplaşma' olduğunu belirtmesiyle -daha sonra yakalanan tetikçilerin Yeşil'in adamları olduğu ısrarla vurgulandı- olayın ülkücülerin üzerine yıkılmak istendiği şeklinde yorumlanarak, "Görüyorsunuz, devlet töhmet altında değilmiş" dedirtmek istendiği, böylelikle bu suikast eyleminin derinlere inilmeden geçirtilmek istendiği şeklinde yorumlandı. Bu gelişmeler bu açıdan değerlendirmede fayda var herhalde.

Ancak, Şemdin Sakık'ın ifadelerini manşetlerden verip birilerini hedef gösteren ve Nazlı Ilıcak, Koray Düzgören, Mehmet Barlas, Mehmet Ali Birand gibi yazarları, resmi söyleme ters düştükleri için kovma marifeti gösteren 'medya'nın, tüm bu senaryonun neresinde olduğu sorusu da gözden ırak tutulmamalı.

Türkiye... Son demirperde ülkesi

Türkiye'nin ve dünyanın ilk ve tek Düşünce Özgürlüğü Galerisi İzmir'de açıldı. Özgürlük Girişimi tarafından yaklaşık 3 aylık bir çalışma sonucunda hazırlanan sergide, hem sağdan, hem de soldan birçok yasak unsur sergilendi.

Bu galeri Türkiye adına çok manidardı, çünkü ülkemizde "fikir, ifade ve basın hürriyetinin önündeki engeller", birbiri ardına cezaevine konulan aydınlar gündemden hiç düşmüyor. Anayasa'nın 312., 155. ve Terörle

Mücadele Yasası'nın 8. ve 7. maddeleri gereğince yargılanan, çeşitli hapis ve para cezalarına çarptırılan fikir suçlularının sayısı her geçen gün artıyor.

Önce Şükrü Karetepe yaptığı bir konuşmadan dolayı cezaevine konuldu, sonra da Tayyip Erdoğan hakkınca, okuduğu bir şiirden dolayı dava açıldı. Erdoğan'ın mahkumiyet kararıyla ilgili DGM Savcısı'nın esas hakkındaki mütalaasının buram buram ideoloji koktuğu dile getirildi.

Aralarında MÜSİAD'a üye bazı işadamlarının da bulunduğu Dost Sigorta AŞ. kurucu ve hissedarlarından bir grup, Ankara DGM Başsavcılığı'nın emriyle bir gece yarısı, apar topar gözaltına alındılar. Soruşturma gerekçesinin ana maddesi de, irticai faaliyetlere destek sağlamaktı.

Yine Ankara DGM Savcılığı, bir baskın kupüründen yola çıkarak, MÜSİAD Genel Başkanı Erol Yazar hakkında, hal-ki din-mezhep farkı gözeterek kin ve düşmanlığa tahrik ettiği gerekçesiyle 3 yıl hapis istemiyle dava açtı ve 33 bin üyesi, bağlı 10 bin şirketi ve 28 şubesi ile Türk ekonomi dünyasının güçlü sesi durumunda olan derneğin de kapatılmasını istedi.

Son dönemde gazeteciler de bu rüzgardan paylarını aldılar. Gazeteci Yaşar Kaplan ve Ahmet Taşgetiren yazılarından dolayı yargılanmaya tabi tutuldular. En son da yine bir gazeteci olan Ragıp Duran, bir yazısı nedeniyle 7.5 ay hapis cezası çekmek üzere cezaevine kondu.

Halen Türk Ceza Kanunu'na ilişkin değişiklik tasarısının TBMM'nin gündeminde olduğu bir dönemde, 312. maddenin kapsamı, niteliği, uygulamadaki sakıncaları, AİHS'nin hükümleri ve Divan Kararları gereğince kaldırılması vurgulanıyor. Yıllardır yazar ve düşünürlerin muzdarip olduğu bu madde, yorum dayalı olması dolayısıyla, zaten bağımsızlığını yitirmiş yargının marifetiyle tartışmalara yol açabilecek kararlara yol açıyor. 141, 142, 163 ve 8. maddeden daha kullanışlı, kuvvetli deliller gerektirmeyen, elastiklik içeren bir madde olma özelliğine sahip.

Sivri dilli olarak kabul edilen yazar çizerler, geleceğinden çekinilen siyasetçiler, düşman olarak telakki edilen işadamları üzerinde demoklesin kılıcı gibi bu madde sallandırılıyor. Ancak, "312. madde değişsin"

baskıları ile, artık o kadar sakıncalı bulunmayan 'sol' fikir mağdurlarına önce özgürlük düşünüldü ve bu yönde de gerekli yasal düzenlemeler hazırlandı, ancak yeni düzenlemenin 'irtica' olarak addeddikleri kesimin mağdurlarına da kısmi hürriyet sağlayacağı anlaşıncı, bu süreç durduruldu. Hukuk ve hürriyetlerin herkes için eşit olması gerektiği gözardı edildi.

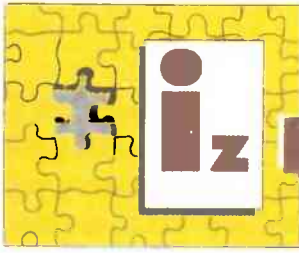
Ayrıca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi aldığı bir kararla, adeta Sıkıyönetim Mahkemeleri'nin bir devamı işlevi gören ve sık sık eleştirilen DGM'lerin bağımsız olmadıklarına karar verdi. Vatandaşın temel haklarını korumak yerine, o haklara baskı yaptığı yönünde eleştirilen DGM'lerin ya lağvedilmesi ya da yeni düzenlemelere tabi tutulması isteniyor.

Türkiye, biçimsel "demokratik hakları" bile asgari düzeyde gerçekleştirme-den, muhalifleri "düşman", farklı düşünenleri "vatan haini", hak talebinde bulunanları "bölücü ve yıkıcı" saymaya, yazarlarını, düşünürlerini baskı altında tutmaya devam ettikçe, gitgide içine kapanıp, uluslararası camianın "tu kaka" ettiği bir ülke görüntüsünden kurtulamıyor. Bu sebeple şiddeti ve savaşı savunmayan, ırkçılık yapmayan her türlü fikrin hür bir şekilde açıklanması ve başta Anayasa olmak üzere, tüm yasaların bu yönde demokratikleşmesi gerektiği vurgulandı. Demokrasinin yerleşebilmesi bakımından bu husus büyük önem arz ediyor.

28 Şubat'ın Anayasaya aykırı brifinglerinin etkisinden kurtulunması, hukukun, siyaset üstü konuma gelmesi gerektiği vurgulanıyor. Hukukun devlet tarafından politize edilmesi, hem devletin hem de demokrasinin temeline dinamit koyma ile eşanlamlılık arz ediyor. Devlet, hukuku siyasete alet etmeye kalkışır, hukuk da buna boyun eğerse, hukukun saygınlığı kalmaz. Hukukun saygınlığı, devletin saygınlığı demektir.

Türkiye, süratle geriye götürülmek isteniyor. Kuyucu Murat Paşa yöntemi dışında hiçbir çözüm üretmiyor Ankara... Burada kafalara "Avrupa'nın entellektel vicdanı" kabul edilen Çek Cumhurbaşkanı Vaclav Havel'in "Hepimizi cehenneme doğru sürükleyen kör gidişi durduracak bir yol bulunabilir mi?" sorusu geliyor ister istemez.

Bırakan olaylar

Dünya kupası ve futbolun büyüğü

16. Dünya Kupası, tüm heyecanıyla Fransa'da başladı, 32 yıl boyunca oynanan 64 maçla devam etti ve Fransa'nın şampiyonluğuyla sona erdi.

Fransa'nın turistik bir ülke olduğundan olsa gerek, maçlara ilgi tribünlerde oldukça yoğun iken, dünyanın dört bir yanında ekranların başına da milyarlarca insanı çekmeyi başardı. Ülkemizde bu dünya kupasına eskiye nazaran rağbetin azalması, özellikle özel TV'lerin çoğalmasıyla dünyadaki futbol müsabakalarının yakından takip edilmesi, dolayısıyla doyumun sağlanmasından kaynaklı ilginin azaldığı belirtiliyor.

Türkiye'nin yer almadığı Dünya Kupası'nda "Türkiye'nin neden bu kupada yer almadığı ve yer alsaydı ne yapabilirdi?" konusu tartışılarsun, futbol seyircileri iyi bilir, illa bir takımı desteklemeli ki, 90 dakikalık itiş-kalkış boyunca izleyicileri hadiseye bağlayacak manevi, sempatik bir sebep bulunsun. Dolayısıyla Türk izleyicileri milletçe genlerinde taşıdığı hep mazlumdan, fukaradan, zayıftan yana tavır alarak, mesela, İtalya'ya karşı Şili'yi, Norveç'e karşı Fas'ı, ABD'ye karşı İran'ı, Avusturya'ya karşı Kamerun'u destekledi. Finale kala Brezilya-Fransa karşılaşmasında da kuşkusuz, sözde Ermeni soykırımı tasarısını kabul etmiş Fransa'ya karşı, Latin Amerika'nın gariban ülkesi Brezilya'nın yanında yer aldı.

Dünya Kupası aile düzenlerini de kuşkusuz etkiledi. Bulgaristan'da bir grup kadın, TV'deki maç yayınları yüzünden aile düzenleri bozulduğu gerekçesiyle "Fransa 98"e savaşı açtı.

Milyarlarca kişiyi, TV'leri başına çeken Dünya Kupası'ndan sadece kadınlar değil, dünya ekonomisi de şikayetçi oldu. Hemen her kıtada tüm

dikkatler TV'lere çevrilirken, borsalardan bankalara kadar pek çok sektörde işlerin yavaşladığı görüldü. Bir araştırmaya göre de İngiltere'de erkek çalışanların üçte biri, Dünya Kupası boyunca maçları rahat izleyebilmek için izin almışlar. Ancak bunun yanı sıra bu kupa birçok sektördeki satışları da pat-

lattı. Kupa sırasında bira tüketimi 5 milyon şişe arttı. Çerez satışları katlanırken, büyük ekran TV'ler yok sattı.

Bu arada futbolun, İran-ABD maçı ile iki ülke arasında dostluk köprüünün oluşmasıyla ve Fransa'nın gollerinin önemli bir kısmını siyahi futbolcuların atmasıyla ülkelerdeki ırkçı akımlara ders verilmesi gibi olumlu sonuçlarının da olduğu dile getirildi.

Kulüp formalarının ve renklerinin 'kutsal' sayıldığı, futbolcuların 'ilah' ilan edildiği, statların 'mabed'e benzetildiği, futbolun adeta insanların yeni bir dini haline geldiği bir evreden geçiyoruz. Futbol, en gelişmişinden, en yoksul ülkesine kadar her ülkenin ortak paydası. Devlet Başkanından taksii şöförüne kadar herkesin ilgi alanında. Futbol, çağdaş dünyanın en büyük fenomeni.

Bunun için yaklaşık bir ayı aşkın bir süre boyunca "futbolla yatılıp, futbolla kalkılması" yönünde yayınlar yapıldı ve gündemin "sadece futboldan ibaret olduğu" empoze edildi. 32 gün boyunca topla yatıldı, topla kalkıldı. İnsanlar 32 gün boyunca küreselleşmenin top boyutunu kokladı. Topun büyüğü insanları efsunladı. Yeryüzü, 32 gün boyunca ekranlara kilitlendi.

Böyle bir ortamda ABD'yi yenerek kupa dışı kalmasına neden olan İran halkı, İngiltere'ye karşı futbol sahalarındaki "II. Futbol Zaferi"ni kazanan Arjantinliler, siyasal ve ekonomik çalkantılar içinde boğulan Balkan halklarının futbolla serinlemeleri eleştirilse de, bu sihirli oyunun büyüğünden herkes memnun gözüküyor.

Dış politika ve şaşkınlık...

90'lı yıllara iddialı tezlerle giren Türkiye, 2 binli yılların eşiğinde hem iç bunalımların, hem de gittikçe daralan bir dış kısılcının tehdidi altında bulunuyor. Onlarca dış sorunu yaşayan Türkiye'nin sergilediği dışpolitika, her kesimin tenkidine sebep oluyor. Boğazlardan geçen S-300 füzele-riyle alakalandırılan Nataşa-I adlı geminin tutulup tutulma-ması noktasında bile Bakanları arasında sürtüşme çıkması, hatta bakanlardan birinin diğerine bu hususla ilgili olarak görevi ihmal nedeniyle dava açacağını belirtmesi, dış poli-tikada yaşadığımız dramı tüm açıklığıyla gözler önüne ser-meye yetiyor aslında.

Çok sorunlu bölgenin tam göbeğinde yer alan Türki-ye'yi kıskaç altına alan bu gelişmeleri şöyle sıralayabiliriz:

- Lüksemburg kararlarından sonra, Cardiff'te yapılan zir-veden de anlaşıldı ki; AB, Türkiye'yi birlik içerisinde gör-mek istemiyor.

- Avrupa Konseyi hazırlattığı ve Türkiye'yi sıkıştırarak mahiyet taşıyan "Türkiye'nin Güneydoğusu'nda ve K.Irak'ta mülteci ve göçe zorlanmış Kürtlerin insani duru-mu" adlı raporu görüştü ve biraz yumuşatarak kabul etti.

- Uluslararası Af Örgütü de sonbahar aylarında Türki-ye'yi hedef alan ve Kürt sorunu ile son aylarda müslüman gruplara artan baskı-ları gündeme getire-cek bir kampanyanın hazırlığı içerisinde.

- NATO'daki ro-lü itibariyle Ortado-ğu'nun uç gücü hali-ne dönüşmüş du-rumdayız.

- Kıbrıs konusun-da baskı altında tutu-luyoruz. Türkiye ile Yunanistan arasındaki pürüzlerin odak noktasını oluşturan Kıbrıs meselesinde, son aylarda S-300 füzeleri nedeniyle epeyce başımız ağrıyacağına benziyor.

- Balkanlar'daki etkinliğimiz gitgide azalıyor. Güney-doğu ile bağlantı kurulur endişesiyle Kosova'da yaşanan dramı sessizce seyretmekle yetiniyoruz.

- İsrail dışında Türkiye'nin Ortadoğu'ya inişi yok. Arap ülkelerine karşı psikolojik bir soğukluk devam ediyor Tür-kiye'nin. İsrail ile yakınlaşma, diğer bölge ülkelerini rahat-sız etmekte.

- Türkiye'nin aleyhine politakalar üreten ülkeler arasın-da Suriye de ilk sıralarda yerini alıyor. Türkiye'yi parçala-maya yönelik terörist unsurlara ülkesinde her türlü desteği sağladığı artık bilinen Suriye, Türkiye'yi sıkıntıya sokup kendisine uygun fırsatları yakalamaya çalışıyor.

- Güneye ve O. Asya'ya inmeye çalışan Rusya ile hen nüfuz alanı, hem de petrol paylaşımı itibariyle sorunları-

mız mevcut. Rusya ile ayrıca S-300 füzelerinden kaynak-lanan bir gerginlik de yaşıyor.

- Orta Asya ile münasebetlerimiz, bir türlü elle tutulur projelere dönüştürülemiyor.

- İKÖ ile ilişkilerimiz en kötü döneminden geçiyor.

- KEİ ve ECO gibi alternatif dış politika araçlarını da etkin bir şekilde kullanamıyoruz.

- En son olarak da sözde 'Ermeni Soykırımı İddiala-rı'nın Fransız Parlamentosu'nda kabul edilmesi; hem daha önce de başımızı ağrıtan Ermeni soykırımı iddiaları husu-sunda halen daha dünyaya kedimizi anlatamamız, hem de dünyada ne kadar yalnız kaldığımızın bir göstergesi olarak karşımızda duruyor.

Etrafımızdaki dış politika kıskaçı her geçen gün daralı-yor. İçeride ise siyasi sistem, çözüm üretme kapasitesini gittikçe yitiriyor. Globalleşen ve aynı zamanda da küçülen dünyamızda Türkiye, bir gerginlik ve huzursuzluk odağı olarak hemen kendini gösteriyor. Türkiye'nin dış politika alanında yaşadığı bu sorunlu dönem, dünyanın içinde bu-lunduğu genel konjonktürel yapıdan tecrit edilemez. Ancak iç yapısındaki keşmekeşliği de gözardı etmesi beklenemez.

İçeride uygulanan baskı düzeniyle toplum bunalıma iti-lerek, aslında kargaşadan ve bunalımlardan beslenen oli-

garşik dünya sitemi-ne kendini kurban ediyor Türkiye. Top-lumsal mutakabati cebirle değil de, di-yalogla sağlama ba-sireti gösterilmedik-çe, içten içe erime yaşıyor, neticede dış baskılara karşı daha az dirençli hale geli-yor. Türkiye'nin Orta Asya/Kafkaslar/Or-tadoğu/Balkanlar

dörtgeninde, siyaset üreten kilit ülke haline gelmesi, süre-gelen mevcut anlayış ile sağlanamayacak gibi açık.

Türkiye, coğrafyası itibariyle sorunları mevcut da olsa, birtakım imkanlar da önünde duruyor. Jeostratejik, jeopoli-tik ve jeoekonomik önemiyle gözardı edilemez bir ülke Türkiye. Türkiye'nin artık her bir bölgeye ilişkin ayrı ayrı, fakat tutarlı bir politika üretmesi lazım. Aslında daraltılmış gibi görünen alan üzerinde Avrasya ve İslam ülkeleri fak-törüne dayalı dış politika önümüzde duruyor. Bunun için yer aldığı coğrafyada birincil aktör olma rolü üstlenilmek isteniyorsa, bunun altyapısının da hemen geliştirilmesi gerekiyor.

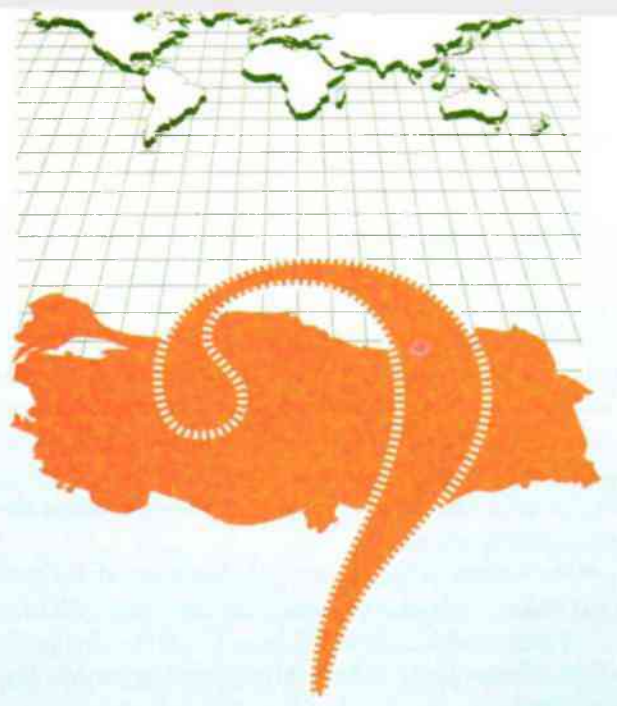
Türkiye, mevcut konjonktür içerisinde sistem hiyerar-sisinin altlarında kalmaya ve psikolojik olarak kendisini oyalamaya mahkum etmemelidir. Türkiye, iç dinamiklerini dışa yansıtamayan, dünyayla zihni ve siyasi bir engetras-yondan korkan, hareket alanını daraltan bir ülke olmamalıdır.

Hak-İş Dergisi, her sayısında Türkiye'nin aktüel temel sorunlarını içeren ağırlıklı dosyalar hazırlamaktadır. Türkiye'nin seçkin aydınlarına, bilim adamlarına, siyaset ve sivil toplum örgütlerinin temsilcilerine yönelttiğimiz sorularla ve hazırladığımız dosyalarla bir sivil toplum örgütü yayını olarak etkin tartışmalar açmaktayız.

Dergimizin bu sayısında "Lider ve Toplum" arasındaki ilişkiden yola çıkarak bir başka konuyu tartışmaya açıyoruz.

Sorularımıza bütünüyle cevap verildiği gibi, çerçevelenen konuda veya sorulardan birinin çerçevelediği hususta da görüşler belirtilmiştir.

Bu tip dosyaların Dergi çalışmaları içinde fazlaştırılması yönündeki gayret sürecektir.

TÜRKİYE'Yİ KONUŞMAK

Türk toplumu tarih boyunca büyük bunalımlar yaşamıştır. Her toplum gibi Türk toplumu da bunalımlı dönemlerinde liderlik konusunda duyarlı hale gelmiştir. Bunalımlar kaçınılmaz biçimde kendiliğinden liderlik konusunu gündeme getirir. Lider arayışı bir bakıma bunalımdan çıkış arayışıdır. Toplum olarak geçmişte yaşadıklarımızla halen yaşamak durumunda kaldıklarımız ve yarın yaşayacaklarımız dikkate alındığında konunun gündemimize gelmesi kaçınılmaz hale geliyor. Ve lider bunalımdan çıkışın şartlarının, niteliklerinin, hatta bunalımın niteliklerinin de tanımını ortaya konacağına göre toplumun bunalımdan çıkmak için nasıl bir yönetim şekli ve ulubu istediği cevabı da liderle belirecektir.

Beklentideki liderin, toplum olarak demokrasiyi, temel hak ve özgürlükleri

- A. Turan ALKAN
- Abdullah TOPÇUOĞLU
- İsmail ÜST
- M. Serdar GEZGİN
- Aydın ÇETİNER
- Hacı ALANLI
- Bülent ARI

soruşturma sorularımız

mi, yoksa demokrasi ve özgürlükleri dışlayan bir geleceği mi benimsediğimizin habercisi olacağına göre:

- 1- *Ufuk, vizyon, donanım, yeterli bakımından mevcut lider kadrolarımızı (bir bakıma Parti Genel Başkanlarını) değerlendirmisiniz. Genel başkanla lider arasındaki farkın gözden kayboluyor olması acaba Türkiye'nin sıkıntılarını, bunalımlarını ve içine yuvarlandığı krizi aşamıyor olmasındaki temel etken mi oluyor?*
- 2- *Türk hukuki ve siyasi sistemi ile ilgili mevzuatını bu bahse konu liderlerin konumlarını değiştiremez bir bizimde kökleştirdiği görülüyor. Dolayısıyla kriz çözen liderler yerine, kriz üreten liderlerle karşı karşıya kaldığımız iddiası var. Değişme, yenilenme, gelişme ve toplumsal dinamikleri harekete geçirme bu yüzden mümkün olmuyor da iddianın ayrı bir parçası. Öyleyse lider kimdir? Özellikleri işlevi, misyonu, sistem içindeki yeri nedir?*
- 3- *Demokrasiyi liderlik, liderliği demokrasi açısından nereye oturabiliriz? Türk Demokrasisi ile liderleri arasında nasıl bir ilgi, benzerlik, farklılık ve ayrışma vardır?*
- 4- *Rejimin yarattığı liderlerle liderlerin yarattığı rejimler gibi bir ikileme nasıl bakıyorsunuz ve Türkiye için nasıl bir lider portresi düşünürdünüz?*
- 5- *Son tahlilde, Türkiye lider aramalı mı? Aramalı diyorsanız, arayabilir mi, nasıl? Aranmaması gerekiyorsa yönetim misyonu nasıl teşekkül etmelidir.*

Mevcut lider kadrosunun ufuk, vizyon, donanım ve yeterlik bakımından kalitesini değerlendirmek için evvela bir lider kadrosuna sahip bulunduğumuzu varsaymak gerekiyor ki sualin zımnında esasen parti genel başkanı ile "lider" in birbirinden farklı şeyler olduğu ih-sas edilmektedir. Benim bu noktada endişem, mevcutların kalitesini tartmaktan ziyade siyasi hayatımızda "karizmatik" liderlik modelinin artık zeval bulduğunu temenni etmekten ibarettir. Lider ihtiyacını görmezden gelmek doğru değil ama temsil ettiği kitlenin tercih ve tenkid hakkını cebinde bilen lider tipine artık ihtiyacımız kalmadı; liderlik hayatı boyunca daima en doğru ve isabetli kararları alacak olsa bile "hikmetinden sual olunmayan" lider profiline şahsen tahammül edemiyorum.

Mevcut liderler elbette bütün problemlerimizin kaynağı değil; daha fenası onlar, bütün problemlerin ayrılmaz cüzünü teşkil ediyorlar. Onları mevcut gibi gösteren şey, liderlik ehliyetlerinden ziyade liderlik pozisyonunda tutunmalarını sağlayan seçim ve siyasi partiler kanununun ilgili hükümlerinden başka nedir ki?

Siyasi hayatta bundan böyle tahammül edebileceğimiz tek lider tipi, kendisine izafe edilen karizmatik hususiyetleri "şirk"i redde-

der gibi reddeden, temsil ettiği toplulukla hakikaten istişareden kaçınmayan ve onların nitelik ve siyaseten ağırlık kazanması uğruna sırtını merdivenin bir basamağı kılmaktan çekinmeyen "demokratik" lider tipidir. Mevcut siyasi partilerin demokratik bir yapı sergilemek yerine, bir nevi tarikatı

“
**Siyasi hayatta
bundan böyle tahammül
edebileceğimiz tek lider
tipi, kendisine izafe edilen
karizmatik hususiyetleri
"şirk"i reddeder gibi
reddeden, temsil ettiği
toplulukla hakikaten
istişareden kaçınmayan
ve onların nitelik ve
siyaseten ağırlık
kazanması uğruna sırtını
merdivenin bir basamağı
kılmaktan çekinmeyen
"demokratik" lider
tipidir.**”

andırması tesadüf değil ve sağıyla-soluyla ıskalanın neresinde yer alırsa alsın tarikatleşme eğilimi bugün bütün siyasi teşekkülleri şaşırtıcı tarzda etkiliyor ve birbirine benzer hale getiriyor.

Benim saygı duyacağım lider,

demokratik teşkilatlanma içinde kendisini adeta gözden nihan edercesine gizlemeyi başarabilen, üstüne ilştirilen karizmatik niteliklerden şeytandan kaçınır gibi kaçınan, temsil ettiği kitle adına siyaset yapmak yerine o kitlenin siyasete katılması için dürüstçe aracılık eden "sıradan" bir insandır. Üstün nitelikli olduğu vehmedilen, zor zamanların adamı olduğuna inanılan, temsil ettiği insanlara, "biz sayın liderimizden daha iyi düşünecek değiliz" intibamı telkin eden liderlere güvenim yok. Benim için "liderin rüzgarı" ancak o sabah evden çıkarken yüzüne sürdüğü traş losyonunun ıtırından ibarettir.

Türk demokrasisinin talihsizliği, demokratik lider tipiyle bugüne kadar hemen hiç tanışmamış olmasından kaynaklanıyor. Demokratik yönetim iddiası altında bugüne kadar hep "cerbezeli", "bir bildiği olan", "öksürüğü bile hikmet ihtiva eden". "keramet sahibi", "zor günlerin adamı", "yiğit dava eri" cinsinden mistik vasıflarla doyurulmuş liderlerle muhatap olduk. Demokrasi, sadece anayasalarda telaffuz edilen bir iyiniyet gösterisinden ibaret kaldı; siyasi partiler farkına bile varmadan "mistik cemiyetler" haline girdi. Partisinde demokrasiyi göremeyen kitlenin demokratlık şuuru ne dereceye ka-

arafından “kurtarılmaya” muhtaç değil

dar gelişebilirdi ki?

Ankara'da şöyle bir anekdotun dilden dile gezdiğini duydum; ri-vayete göre halen milletvekili ola-rak yasama hizmetinde bulunan bir şahıs aynen şöyle söylemiş: "Meh-di'nin veya Hazreti İsa'nın veya 'Efendimiz'in yeniden dünyaya dö-nerek insanlara kurtuluş vaadetti-ğini duysam da beni ilk seçimde garantili bir seçim bölgesinden lis-tebaşı yapacağını vaadeden bir li-derin sözünü daha çok itibare alı-rım". Bu nüktenin mizah kasdıyla sivriltilmiş bir aşırılık olduğunu zannetmiyorum; yıllarca demokra-sinin esamesi okunmayan kuru-luşlarla demokrasinin vürudunu bekleyip durduk. Bugün vâsıl ol-duğumuz yer, siyaset esnafından başka kimseyi tatmin etmiyor.

Öyle zan ve temenni ediyorum ki Türkiye "rejimin yarattığı li-der"le "liderin yarattığı rejim" pa-radokslarının mâkus ve kısır kapa-nında artık daha ziyade kalamaya-cak bir demokratik erginliğe ulaş-mış bulunmaktadır. Türkiye'de yö-netilenlerin, yönetenlerden daha "ilerde" durduğunu iddia ederken mâhut lider tipinin ağzına pek ya-raşan cinsten bir halk dalkavuklu-ğunu dile getirmiş olmuyoruz; ha-kikat budur ve hakikat bundan iba-ret olduğu için Türk milletinin si-yâsi hukuku, liderlerin vesâyeti sa-

yesine ipotek altında tutulmakta-dır. Türk milleti, kendisini yönet-mek iddiasında bulunan liderler-den, siyâset esnafından, bürokrat-lardan, teknisyenlerden ve bilumum "okumuş çocuklar"ından daha öncü, daha ileri ve daha ziyade dünyaya açık bir siyâset kavrayışına sahip bulunuyor.

ratik değerlere samimiyetle inanan, kendine ve üçüncü şahıs-lara karşı dürüst, sıradan "lider-ler"e ihtiyacımız var. Türkiye, birileri tarafından "kurtarılmaya" muhtaç değil; kurtarılmaktan bıkt-ık. Sıradan işleri, zamanında, dürüstlükle yerine getirecek, harama el uzatmayacak, dirayetli

**“Üstün nitelikli
olduğu vehmedilen,
zor zamanların adamı
olduğuna inanılan,
temsil ettiği insanlara,
"biz sayın liderimizden
daha iyi düşünecek
değiliz" intibasını telkin
eden liderlere
güvenim yok. ”**

Türkiye'nin ihtiyacı "iyi ve mükemmel bir lider" ihtiyacından ibaret değil; böyle bir önkabul yeniden başlangıç noktasına dön-mek anlamına gelecektir. Bizim iyi yetişmiş, mükemmel, zeki, uzman, siyaset kurdu bir "lider"e değil, normal zekâ seviyesinde, demok-

milyonlarca insan yaşıyor Tür-kiye'de ve esasen Türkiye'yi onlar ayakta tutuyor; problem, işte bu sıradan, dirayetli, normal zekalı ve dürüst insanların doğrudan siyasete katılmasını engelleyen zihnî ve kanuni mevzuatın bizzat kendisidir.

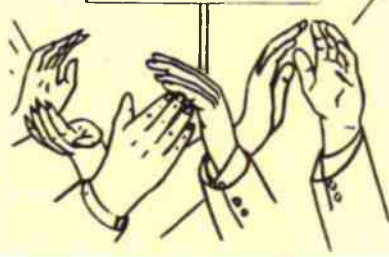
Toplumlar tarihleri boyunca değişik buhranlar yaşamışlardır. Buh-
ranı aşma çabaları her zaman bera-
berinde toplumsal dinamikleri ha-
rekete geçirecek bir lider arayışını
getirmiştir. Bu, işin doğasında var-
dır. Buhrandan kurtuluş reçetesinin
ilk ilacıdır "iyi bir lider". Kimi top-
lumlara için, söz gelimi Türk Toplu-
mu için lider sadece yol gösterici
değil, aynı zamanda işlerimizi dü-
zene sokan, yapılması gerekenleri
yapıverendir. Kimi toplumlar lider-
lerini arar, bulur ve yapılması gere-
kenleri yapmaya hazırdır. Kimisi
ise bir tevekkül içinde liderini, kur-
tarıcısını bekler. Toplumsal tecrü-
beye bakarak Türkiye toplumunun
ikincisine daha yatkın olduğunu
söylemek mümkündür.

Günümüze gelince durum dün-
den oldukça farklıdır. Bilimin yeni
bir dalı olarak "imaj mühendisli-
ği", sıradan bir kişiyi medya deste-
ğiyle birkaç ayda bir siyasi partinin
başına getirerek lider üretebilmek-
te ya da eski imajları cilalayıp par-
latacak yeniymiş gibi sunabilmek-
tedir. Mevcut konjonktür ve top-
lumsal tecrübemiz bu yeni durumu
besleyici bir ortam oluşturmakta-
dır.

Bu noktada liderlik konusunda,

sosyolojik perspektiften bir ayırım-
laştırmaya gitmenin yararlı oldu-
ğunu düşünüyorum. Siyasal arena-
daki liderler siyasal partiler yolu-

**“
Siyasal arenadaki
liderler siyasal partiler
yoluyla öne çıkmış
kişilerdir. Bunlar,
kendilerine itaat
edilmesi gerektiği resmi
olarak bir kurum ya da
bir toplum kesimi
tarafından tescil edilmiş
kişiler olması hasebiyle
"otoriteler" olarak
adlandırılabilir.”**

la öne çıkmış kişilerdir. Bunlar,
kendilerine itaat edilmesi gerektiği
resmi olarak bir kurum ya da bir
toplum kesimi tarafından tescil
edilmiş kişiler olması hasebiyle
"otoriteler" olarak adlandırılabilir.
Buna karşılık toplum tarafından
öne çıkarılan kişisel bakımdan sa-
hip oldukları saygınlık, üstünlük
ve çekicilik sebebiyle kendilerine
itaat edilenler ise "önderler"dir.

"Önderler" ve "otoriteler" kav-
ramları bazı durumlarda üstüste
gelselerde birbirlerine karıştırlar.
Çünkü otorite, başka statüde olan-
ların kendisine itaat etmesini meş-
ru ve zorunlu kılan bir roller siste-
mi ile desteklenmektedir. Bu an-
lamda da kurumsaldır. Her otorite
o statüye sahip olan kişiyi aşan, o
kişiden önce var olan ve sonra da
devam edecek olan bir statüyü ifa-
de eder. Bir diğer ifade ile otorite-
ler de kurumsaldır. Halbuki önder-
ler böyle bir kurumsallıktan uzak,
bir yönüyle kişisel nitelikleriyle di-
ğer yönüyle de toplumsallığın orta-
ya çıkardığı kişilerdir.

Bugün Türkiye Toplumunun
yaşadığı buhranlardan kurtulma

Önderler

çabalarında en büyük handikap önderlerin olmayışıdır. Köklü kurumsal nitelikleri sebebiyle, otoritelerin iktidarlarına boyun eğen toplumumuz çoğu kez onların kişisel bakımından saygın olup olmamalarına kayıtsız kalmaktadır. Bu kayıtsızlık mutlak bir kayıtsızlık değildir. Bu daha çok iktidarı elinde bulunduran otoritenin sanki iktidar kendi malıymış gibi hiç kimseye hesap vermeden kullandığı durum karşısındaki çaresizliğin yarattığı bir refleks kayıtsızlıktır. Yoksa toplum üyeleri her zaman saltanatın ve resmi kuralların ötesinde kişisel çekiciliği bulunanlarla bulunmayanlar arasında bir ayırım yapmışlar ve daima kişisel çekiciliği bulu-

nanlar itaat noktasında tercih edilmişlerdir. Bu yüzden zaman zaman değişik vesilelerle öğortiteler meşru iktidarlarına önderliğin saygınlı-

“ Bugün Türkiye Toplumunun yaşadığı buhranlardan kurtulma çabalarında en büyük handikap önderlerin olmayışıdır. Köklü kurumsal nitelikleri sebebiyle, otoritelerin iktidarlarına boyun eğen toplumumuz çoğu kez onların kişisel bakımından saygın olup olmamalarına kayıtsız kalmaktadır. ”

ğını da ekleme çabası içinde olmuşlardır. Günümüz siyasal liderlerinde (otoritelerinde) gözlenen en önemli handikap bu noktada ortaya çıkmaktadır. Bu handikap iktidarın kişiselleştirilmesidir. Buna bir de iletişim araçlarının desteği eklendiğinde bambaşka bir durum ortaya çıkmaktadır. Sorunları çözen ya da çözülmesine rehber olan değil, bunları üstüste yığarak tehir

eden ve karmaşıklaştıran bir liderler tablosu sergilenmektedir.

Dikkatlerden kaçan bir noktaya değinmek istiyorum. Bugün Türkiye'nin yaşamakta olduğu sosyal problemlerin bütünü ile ilgili, demokratik bir usup olarak takdim edilen "çözümün siyaset içinde aranması ve bulunması"nın gerekliliği açıkça siyasetini dar kalıpları dışında geliştirilecek olan çözümlere kapıyı kapatmaktadır.

Devletin, vergi dışında halkın sosyalleşmesine müdahil olmadığı bir geleneğin üzerine, ekonomiden dine, aileden eğitime, giyim kuşamdan siyasi ilgilere kadar özel bir kamusal alandaki tüm ilişkilerin kontrol edildiği bir devlet tecrübesini yaşayan bugünün Türkiye Toplumunda bu uslubun yansıma bulmaması yadırganmamalıdır.

Sonuç olarak Türkiye Toplumunu bir süre daha lider (önder) arayışını sürdürecektir. Sosyolojik açıdan toplumdaki mevcut egemenlik türü liderliğin yapısını da belirleyeceğinden demokrasi, temel hak ve özgürlükler gibi problemlerin üstesinden gelme ancak toplumun iç dinamikleriyle ortaya çıkacağı önderler ile mümkün olacaktır.

Uzun bir dönemdir ülkemizle ilgili yapılan tartışmalarda siyasal partilerin ve bu partilerin başında bulunan kişilerin (parti liderlerinin) yetersizliği, kişisel hırs ve çıkarlarını önplana çıkardıkları, vb sözleri çok duyar olduk. Medyada çok yer bulan bu tip yorumlar alttan alta da güçlü bir popülisti beslemekte ve halkın kendini kendi içinde bulunduğu durumdan sorumsuz hale gelmesini veya gelme istediğini barındırmaktadır. Oysa ki demokrasi (şekli olarak ya da şekli olarak işlediği yerlerde bile) her kesime ortaklık ve sorumluluk dağıtma eğilimini yansıtan bir rejimdir; günah ve sevap eşit sorumluluk ve pay barındırır.

"Nasıl bir lider?" sorusuna verilecek yanıt belki de "Niçin bir lider?" sorusu olacaktır. Bu soru-yanıt kendini toplumsal bir demokrasi düşüncesi üstüne vareder. Meşruiyet kaynağını geleneksel veya karizmatik güçlerden değil demokratik bir rasyonaliteden almaktadır. Kendi içinde demokratik bir yapı içeren bir düşünce "lider" yerine "eşitler arasında birinci" veya "temsili tip" gibi kavramlarla karışılabiliriz. Özellikle siyasal partilerde veya diğer sivil toplum kuruluşlarının başındaki kişiler bir toplumsal demokrasi programında artık lider değildirler; liderlik bir üstünlüğü de içinde barındıracağı için aslen

demokrasi fikriyle çelişkili yanlarda barındıracaktır. "Büyük liderler" pek de "büyük demokratlar" olmamış veya olmayı becerememişlerdi. Onlar halkın liderleri yani babaları olmuşlardı. Bunlar içinde en bilinen "lider"lerden biri olan Josef Stalin: "Devle bir ailedir ve ben de babanızım" diyordu. Babanın reis olduğu bir ailede otorite de onun elindedir, doğruyu bilir, yapar, en iyisine ve herkes için karar

***Türkiye'de
parti başkanları
aslında lider olmak
veya olduklarını
göstermek için
birçok şey
yapmaktadırlar
ama galiba sorun
yaptıklarının işleri
daha da çıkmaza
sokması ve iyice
karmaşıklştırmasıdır.***

verir. Çünkü o aynı zamanda en çok şeyi bilendir de. Ailenin diğer üyeleri kendilerine verilen rolleri bilerek ona göre oyularını oynama- lıdır, aksi halde baba tarafından cezalandırılırlar ve bu ceza "babalık" fikrinin meşru olduğu her yer ve zamanda meşrudur.

Bugün Türkiye'de siyasal partilerin yapılarına ve genel başkanla-

rına bakılarak bir "lider" sorunu olduğu söylenmektedir ve bazı çevreler daha basiretli, dürüst vb. özellikleri üzerinde taşıyan lider kontrollerinin başa gelmesiyle birçok sorunun çözüleceği gibi çocukça bir inanç içine girmişlerdir. Bu saf mesih beklentisinin alabileceği herhangi bir yanıt olamaz. Türkiye'nin geçmiş birikiminden miras kalan yönetici aileler (saltanat aileleri) geleneği bir şekilde cumhuriyet devrinde de milli önderler, milli şefler aracılığıyla devam ettirmişti. Bu çizgi sadece cumhuriyetin kurucu kadrolarında ve o devrin siyasal belirleyicisi CHP tarafından belirlenmiş, sadece bu kadroları ve partiyi kapsayan bir düşünce biçimi değildir; aksine söylem itibarıyla CHP'nin tam karşısında duran partilerde de aynı yalınlıkta kendini gösterir. Dün CHP'de belirmiş anlayış bugün hemen tüm partilere yansımıştır. Dar siyasal kadrolar, seçkin belirleyiciliği; güçlü merkezi yapılar, ne pahasına olursa olsun korunan veya korunmak zorunda hissedilen mevkilerdir. Günümüzde zaman zaman oldukça popülide edilerek sunulan "46 ruhu" ve "Demokrat Parti" kadrolarının Tek Parti Dönemi kadroları olduğunu unutmamak gerekir, hatta Celal Bayar çok sonraları bir söyleyişinde daha da önceye giderek ittihatçılık geleneğinden geldiğini söylemiştir.

izleşme

Liderlerle ilgili beklentilerin bu kadar yoğunlaşmasının altında uzun süredir devam eden siyasal ve ekonomik istikrarsızlık ve bunun bir türlü aşılamaması aksine giderek daha da derinleşerek kronik bir halde yarım yamalak işleyen demokrasiyi de tehdit eder hale gelmesinin payı büyüktür. Bu durum, demokrasi dışı güçlerin hakim duruma gelmesine karşı durabilmeyi sağlayacak en az onlar kadar güçlü veya güçlü görünen kişiler aranmasına yol açarak bir paradoks oluşturmaktadır. Böylesi güçlü kişiler ülkeyi ekonomik ve sosyal istikrarsızlıktan çıkararak demokrasiyi de kurtaracaklardır. Bu beklentinin en tipik olarak belirginleştiği nokta son zamanlarda yoğunlaşan "başkanlık sistemi" tartışmalarıdır. Güçlü bir başkan yürütmeyi hızlandıracak ve belki de ordunun siyasete fazlaca girmesinin önüne geçecektir. İlginç bir nokta ise bunu yapacak kişinin yasal çerçevesini de bir cunta artığı anayasa belirleyecektir. Yapısal birçok reform yapması gereken bir ülkede böylesi bir başkanın meclise hakim olması imkansız gözükmektedir. Yani ana problem olduğu gibi duracak veya çözülmesi için birçok partinin uzlaşması gerektirir ki; bu, bugünkü yapıdan farklı bir yolu bize göstermemektedir. Böyle bir durumda başkanlık sistemi içinde "Başkan"ın işlevi

uygun krediler dağıtmaktan pek de ileri gitmeyecektir. Şöyle ya da böyle parlamento ile başkan arasında ortaya çıkacak bir görüş ayrılığında, iki taraf da güç dengesini kendi lehine çekebilmek için üçüncü bir gücün (bu bizim geleneğimizde ordudur) desteğini almaya çalışacaklar ve zamanla bu güç dengeyi sağlamanın vereceği güçlü hakim konumunu iyice pekiştirecektir.

Türkiye'de parti başkanları aslında lider olmak veya olduklarını göstermek için birçok şey yapmaktadırlar ama galiba sorun yaptıklarının işleri daha da çıkmaza sokması ve iyice karmaşılaştırmasıdır. Partilerin başındakiler kendi dar kadrolukları ve kendi kişisel iktidarlari içinde mutlu yaşamayı tercih ederken, aslında çok istedikleri bu iktidarlari ülkenin olabildiğince geniş

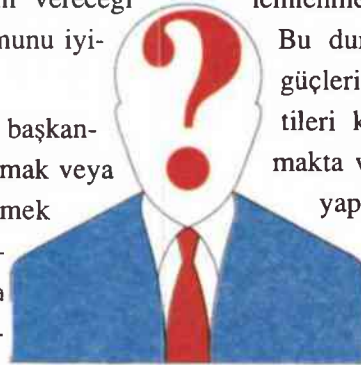
kesimine yaygınlaştırmayı, kapasitelerinin izin vermemesi ve eldenkinden de olma korkusuyla gerçekleştirmek bir yana gerçekleştirmeyi denemekten bile korkmaktadırlar. Herkesin farkında olduğu bir

diğer gerçek de, çok partili siyasi yaşama geçişten beri seçim galibi olan partilerin seçim öncesi süreklili olarak çoğulcu, özgürlükçü, daha çok merkezin dışında kalan kesimleri temsil etme iddiasıyla propagandalarını yapmalarıdır. Nedense daha sonra bu tutum devlet merkezine ve devletin gizli yapısına eklenme ile son bulmaktadır.

Bu durumda devletin gizli güçleri hiçbir zaman bu partileri kendilerinden saymamakta ve kısa zamanlar için yapılan sözde koalisyon-

lar çabucak bozularak, bu partilerin çekirdek kadroları cezalandırılmaktadır. Diğer bir tuhaflık da bu parti kadrolarının seçim öncesi söylemlerinin aksine devlet merkezi ile işbirliğine çok hevesli olmalarıdır, oysa ki bu heves onlara herhangi bir kazanç sağlamadığı gibi -hatta koltuklarını bile koruyamamaktadırlar- onla-

rın değerini seçmen kitle gözünde sorgulatmaktadır. Bunun en son örneği RP ve Genel Başkanı Erbakan'ın yaşadığı olaydır. "Ordumuzun emrinde" olan Erbakan koltuğunu ve partisini bir postmodern

"Nasıl bir lider?"
sorusuna verilecek
yanıt belki de
"Niçin bir lider?"
sorusu olacaktır.

Bu soru-yanıt kendini toplumsal bir demokrasi düşüncesi üstüne vareder. Meşruiyet kaynağını geleneksel veya karizmatik güçlerden değil demokratik bir rasyonaliteden almaktadır.

darbeye kaptırmıştır. Böylesi siyasi yapı ülkemizde muhalefetle iken olabildiğince demokratik iktidar da ise "devletin güvenliği" için davranan ve ne yaptıysa "vatan ve millet için" yapan politikacı tipini kazandırmıştır. Ama son postmodern darbe bize muhalefette de "demokrasi için" demokrasi dışı yardımların kabulünün de mümkün olacağını göstermiştir.

Hükümet olabilmek için oy toplama zorunluluğu parti başkanlarının çeşitli oy getirecek oyunları oynamalarını gerektirmektedir. Bunların en belirginlerinden biri de siyasilerin kendilerini baba, bacı, ağabey gibi aile içi çağrışımlarla tanımlamaları olmuştur. Halkla ortaklık yaratma yoluyla onlardan oy toplamaya yönelik bu girişim yularıda Stalin'in sözündeki gibi otoriteyi elinde tutan baba, bacı, ağabey şeklinde bir ikinci yüz taşımaktadır. Siyasilerin karşılanmasında yapacakları yolculukta veya şehrin bir yerinden başka bir yerine gidişleri sırasında yapılan ritüeller bu düşüncenin arka planını oluşturur. Mitinglerde veya artık daha çok verilen adlandırmayla açık hava toplantılarıyla siyasiler halkın içine karışırlar ve onlardan biri olurlar; bu toplantılara geliş ve gidişleriyle, oralarda karşılanma biçimleri ve orada oluşturulan hava ile birlikte aslında halktan ne derece farklı olduklarını veya bun-

ları yaparak nasıl bir lütfkâr tavırlarının olduğunu da gösterirler. Oy toplamak için yapılan ve gizli seçkin tavrı taşıyan bu ritüeller siyasilerin daha sonra neden merkezi güçlerle kolayca işbirliğine giderek seçmenlere mesafe aldığını anlamamızda yardımcı olacaktır. Aynı topraktan olmak çoğu zaman ideolojinin önüne geçecektir.

Türk siyasi geleneğinde bir parti içinde mevcut lider kadrosuyla görüş ayrılığına giderek, artık bu partiden kopan (gerek kopmak zorunda bırakılan, gerekse siyasi hesaplara daha uygun düştüğü için bu yolu seçen) ve yeni oluşumlara giden kadroların halktan pek de destek görmediğini görürüz. Çok farklı şartların ürünü olan DP ve ANAP bu değerlendirmenin konusu olarak ele alınamaz düşüncesiyledim. Bu tavır halkın parti adına biraz fazla angaje olduğu gibi bir görüntü ortaya koymaktadır. Yine farklı söylemlerle ortaya çıkan, örneğin YDH gibi, partiler de başarılı olamamıştır. Bu başarısızlıklarda bir neden de bir rant kavgası halinde devam eden siyasette parti değiştirme veya yeni bir partide hareket etmenin taşıdığı risktir. Elde tutulan konumu kaybetme riski pek gözönüne alınmaz. Halk da az da olsa kendini böyle yapıda sağlam tutmak ister ve sürekli şikayette bulunmayı bırakmasa da bu durum sürüp gider. Cem Boyner YDH de-

neyiminden ve siyasetten ayrılma kararından sonra içinde bulunulan durumu belki de siyasi hayatının en doğru gözlemi olarak şöyle özetler: "Halk bakire politikacı istiyor ama ondan fahişe davranışı bekliyor." Bu tespit neden liderlerin çok şey değişse de değişmediğinin veya değişme ihtiyacı hissetmediğinin de anahtar noktası olsa gerek. Lider rant paylaştırır ve ranttan pay almak isteyenler de liderlerine sıkı sıkıya sarılarak bir döngü oluştururlar.

Dostoyveski'nin çok bilinen romanı Karamazov Kardeşler'de Büyük Engizitör bölümü çok tartışılan bir bölüm olmuştur. Otorite, düzen, ekmek, özgürlük gibi kavramlar bu tartışma içinde yer alır. Öyküde 16. yüzyıl Sevilla'sına gelen Hz. İsa engizisyonun alabildiğince güçlü uygulamalarını görür ve kendi için kurulan ve adını taşıyan bir düzenin kendinden ne kadar uzaklaştığının farkına varır. Halkın gözü önünde bir ölü çocuğu tekrar canlandırır ve halk gerçekten onun Hz. İsa olduğuna inanır ama onu tutuklatan ve ölüme mahkum eden Büyük Engizitör'ün önünde de eğilirler ve ona karşı bir tepki de vermezler. Daha sonra o hapishane hücrelerinde Büyük Engizitör Hz. İsa ile konuşur, daha doğrusu bu bir monologdur. Hz. İsa hiçbir cevap vermez ve onu öpüp gider. İnsanlar için bir kez daha

“**Hükümet olabilmek için oy toplama zorunluluğu parti başkanlarının çeşitli oy getirecek oyunları oynamalarını gerektirmektedir. Bunların en belirginlerinden biri de siyasilerin kendilerini baba, bacı ağabey gibi aile içi çağrışımlarla tanımlamaları olmuştur.**”

kurban olmak yerine gitmeyi tercih eder ve insanları şeytanileşmiş bir düzende bırakır; otorite hakim olur. Hapishane hücrelerinde Engizitör'ün konuşmalarıdır. Hz. İsa'ya böyle karar aldırır: "... Çünkü insanoğlunun, insan toplumunun ezelden beri, hürlikten çok yadırgadığı şey olmamış. ... Ama sen insanları hürlikten yoksun etmek istemedin, bu teklifi geri çevirdin; ekmek pahasına satın alınan itaatın değersiz olduğunu düşündün... Biz bulunca, 'Doyurun bizi, diye yalvaracaklar. Bize gökten ateş indirmeyi vadedenler sözlerini tutmadılar.' O zaman kulenin yapısını biz tamamlayacağız. Çünkü ancak onları doyuran yapacak bunu. Bu işi biz hem senin adını kullanarak yapacağız. Biz olmasak bunlar kendilerini asla, asla doyuramazlar! İnsanlar hür kaldıkça dünyanın bütün bilgileri ekmek sağlamaz onlara... Hür kalmaktan bu derece korkar bunlar! Biz de senin sözünle, senin adına hüküm sürdüğümüzü söyleyeceğiz. Yani tekrar aldatacağız onları, çünkü seni bir daha yanımıza yaklaştırmayacağız."

Yukarıdaki öykü birçok yorumu beraberinde getirir. Hz. İsa'yı hiçbir söz etmeden gitmeye razı eden Engizitör'ün sözleri miydi? Yoksa başka bir şey mi? Bizce Hz. İsa

Engizitör'ü öpüp giderken asla onun söylediklerine katılmıyordu, katılması kendi kendini inkardan başka bir şey olamazdı. Engizitör'ü öpmüştü çünkü bir gerçeği ona göstermişti; artık Mesih'e ihtiyaç yoktu, o mesih olarak görevini yapmış ve söylenmesi gerekenleri söylemişti. Oysa şimdi kendisi adına kendine karşı kurulmuş bir yapı vardı ve onun tekrardan böyle

“**Türk siyasi geleneğinde bir parti içinde mevcut lider kadrosuyla görüş ayrılığına giderek, artık bu partiden kopan (gerek kopmak zorunda bırakılan, gerekse siyasi hesaplara daha uygun düştüğü için bu yolu seçen) ve yeni oluşumlara giden kadroların halktan pek de destek görmediğini görürüz.**”

yapıyı bozması, gelecekte tekrar kurulmasının önüne geçemezdi. Tekrar ölmesi ancak tekrar ölmesinin nedeni olurdu ve bu da sürekli devam etmek zorunda kalınan bir devinim olurdu ki bundan halkın da pek yarar sağlayacağı anlamına gelmez. Hz. İsa'nın her yeni ölmesi ona inananların sürekli güçlü bir otoriteyle

savaşması ve büyük acılar çekmesi demektir; üstelik bu tekrar çekilecek acıları doğuracaktı. Bir acıdan kurtarma uğruna halkı başka acılara atmanın pek de bir mantığı yoktu. Eğer Engizitör'ün gücünde bir kırılma olacaksa artık bunu halk kendiğilinden yapmalıydı; Mesih'ten yardım bekleyerek değil; zaten Mesih yol göstericiliğini yapmıştı. Tebalar yavaça yurttaş olmayı bulmak zorunda idi ve bunda Hz. İsa üzerine düşeni çoktan yapmıştı.

Türkiyede liderlik ve genel boyutuyla sistem tartışılırken, beklenen tıkanıklığın kırılması işi yurttaşlara düşmektedir. Demokrasi kültüründe kendinin yurttaş olarak farkında olmayan bir halk şikayet hakkına sahip olamaz. Yurttaştan gelmeyen bir hareket sonunda tıkanıp kendi kısır döngüsünü yaratacaktır, tıpkı daha önceleri olduğu gibi. Bunun nasıl olacağı veya ne zaman olacağı konusunda bir şey söylemek zor ancak böyle olması konusunda ısrar etmek en sağlıklı yol gibi görünüyor. Çok moda olan son söz söylemek zorunluluğunda kendimizi hissederek: "Yurttaş, baba arama yerine, kendini aramaya başlarsa iyi olur" demekten başka bir şey gelmiyor dilimize.

"Demokrasi Ancak Demokratlarca Kurulabilir"

1- Ufuk, vizyon, donanım ve yeterlik bakımından mevcut lider kadrolarımız hakkında keşke olumlu şeyler söyleyebilseydik. Mevcut liderlerimiz içinde kelimenin gerçek anlamında lider (leader) denebilecek bir tek isim sayabileceğimizden kuşkuluyum. Lider, tanım gereği topluma öncülük eden, yaşanan sıkıntıların nedenlerini iyi teşhis eden, bu sıkıntıları aşma konusunda çözüm üretecek kapasiteye sahip, cesaret ve vizyon sahibi kişidir. Bu tanım ışığında mevcut lider kadrolarımıza bakıldığında hemen hepsini statükocu, yeniliğe ve değişime kapalı, suyu bulandırmaktan veya fincancı katırlarını ürkütmekten korkan, zamanın ve ihtiyaçların değişmesiyle iktisadi, siyasi ve kültürel kalıpların, dolayısıyla bu kalıpları değiştirecek politikaların da değiştirilmesi gerektiği bilincinden yoksun kişiler oldukları görülür.

Cumhuriyet tarihinde belirli bir vizyona, ufuk genişliğine ve siyasi cesarete sahip olmak bakımından geçmişteki ve halihazırdaki liderler içinde Atatürk ve Özal'ın müstesna bir mevki işgal ettikleri söylenebilir.

2- Soruda yer verilen iddiaya temel çizgileriyle katılıyorum. Liderlerin konumlarının değiştirilemez bir biçimde kökleşmesinde Türk hukuki ve siyasi sistemi ile ilgili mevzuatın önemli bir payı olduğunu söylemek mümkündür.

Sistem genelde değişime kapalı, birtakım tabulara ve değiştirilemezlere yaslanan bir sistemdir. Bu sistem içerisinde değişimden, dönüşümden söz etmek sık sık vatana ihanetle özdeşleştirilmekte, dolayısıyla yenilikçi kadroların önü ke-silmektedir. Bu ortamda lider kriz çözen, sıkıntıları açmaya imkan verecek yeni araçlar ve politikalar

**Cumhuriyet
tarihinde
belirli bir
vizyona, ufuk
genişliğine ve
siyasi cesarete
sahip olmak**

**bakımından geçmişteki
ve halihazırdaki liderler
içinde Atatürk ve**

**Özal'ın
müstesna bir
mevki işgal
ettikleri
söylenebilir.**

üretim devreye sokan kişi olmaktan çıkmakta, zaten sıkıntısını çektiğimiz sorunları üreten düzlemde kalarak, daha önce denenmiş yöntemleri hafifçe rötuşlayarak çıkış yolu arama gibi bir kısır döngü sürecinde dolanıp duran biçare konumuna düşmektedir. Pek çoğumuzun sadece bir fizik bilgini olarak

tanındığı, gerçekte aynı zamanda bir filozof olan A. Einstein'ın bir sözü var: "Sorunlar, onları yaratan mantalite düzeyinde kalarak çözülmezler." Sorunları çözmeyi sağlayacak başka bir düzleme atlamak ise cesur, ufku geniş, vizyon sahibi liderlerin varlığını zorunlu kılar. Pratikte yüzyüze olduğumuz sıkıntılar özelinde bir örnek verecek olursak; Türkiye'de kronikleşmiş yüksek enflasyonun temel nedeni yüksek kamu açıklarıdır, onun da nedeni devletin gelirleri ile giderleri arasındaki dengesizliktir, vergilerin toplanamaması, üretimin artırılmamasıdır. Bu sorunu çözenin yolu devleti rant dağıtım mekanizması olmaktan çıkaracak, kamu kaynaklarını belirli kişi ve grupları zengin edecek biçimde harcamaya son verecek yeni bir anlayıştır. Birey ve devlet ilişkilerinin niteliğini, devletin ikisadi hayattaki konumunu yeniden belirleyen bu anlayış sayesinde hızlı özelleştirme, vergi yasalarının yeniden düzenlenmesi, tam demokratikleşme ve tekelleşmenin önlenmesi gibi araçlarla bu darboğaz aşılabılır. Ancak bunun için mevcut durumda rant ve faizle beslenmeye alışmış, durumun değişmesinden çıkarları sarsılacak gruplarla çetin bir mücadeleyi göze alabilen, bunun için gerekli kamuoyu desteğini ardından sürükleyebilen liderlere ihtiyacımız vardır.

3-4- Tam demokratikleşme bugün için ülkemizin en önemli sorunudur. İnsanların yaşam, seyahat,

bakılınca durum oldukça vahimdir

örgütlenme ve düşünce özgürlüğü gibi vazgeçilmez, devredilemez hak ve özgürlükler açısından içlerinin rahat olmadığı ortamlarda insanlar kendilerini gerçekleştiremezler, yani içlerindeki potansiyele dışa yasıtamazlar. İnsanların kendilerini gerçekleştiremedikleri ortamlarda da verimlilik olmaz. Norveç gibi 5 milyonluk bir ülkenin 65 milyonluk Türkiye'den daha fazla üretebiliyor olmasının en temel nedeni budur. Kısaca ülkemizde üretkenliği artırmanın, kişi başına düşen milli geliri yükseltmenin, uluslararası alanda Türkiye'yi daha saygın bir konuma taşımanın olmazsa olmaz şartı tam demokratikleşmektir.

O halde demokrasiyi kimler kuracak, ya da tam demokratikleşmeyi kimler sağlayacak sorusunu sormamız gerekir? İşte liderlerin stratejik önemi burada yatmaktadır. Türk toplumu ülke topraklarını Han'ın mülkü sayan (eski Türkler), Hükümdarın tam ve mutlak otorite kabul edildiği (Osmanlılar) bir gelenekten geliyor; demokratik bir geleneğimiz yok. Bu geleneği yerleştirecek olanlar liderlerdir. Hangi liderler sorusu bu bağlamda önemlidir. Demokrasiyi kuracak olanlar, kendileri demokrasiye inanmış, kendi partilerinde demokratik süreçleri çalıştıran hakiki anlamda demokrat liderlerdir.

Lider mi demokrasiyi kurar, demokrasi mi lider yetiştirir sorusu bir ölçüde "tavuk mu yumurtadan, yumurta mı tavuktan çıkar" espiri-

sini hatırlatıyor. Benzer şekilde, totaliter rejimler totaliter liderler üretir, totaliter liderler de totaliter rejimler yaratır denebilir. Ancak bu bir determinist zorunluluk değildir. Öyle olsaydı toplumsal değişim mümkün olmazdı. Bu çerçevede yerleşik bir demokrasi kuşkusuz demokrat liderler yetiştirir; ancak bizim toplumun tarihsel koşulları dikkate alındığında öncelikle de-

.....

**“Gençlerin önünü
kesmeye
yönelik türlü
mekanizmalara,
sağlıklarında yerlerini
başkasına devretmeye
tahammülü olmayan
eski kuşak liderlerin
varlığına, tek adam
sultasının yaygınlığına
rağmen Türkiye lider
aramalıdır.”**
.....

demokrasiyi yerleştirecek liderlere ihtiyaç duyduğumuz açıktır.

Bu açıdan mevcut liderlere bakılınca durum oldukça vahimdir. Liderlerimizin içinde demokrasiye gönülden inanmış kaç kişi var sorusu ciddi bir sorudur. Önseçim yerrine milletvekili adaylarını kendileri belirleyen, "grup kararı" olarak tüm partili milletvekillerini kendisi

gibi oy vermeye zorlayan, eleştiriye yeltenenleri "grupçu, hizipçi, isyancı" gibi nitelemelerle partiden ihraca niyetlenen liderlerin demokrat olarak nitelendirilebilmesi zordur. Durum böyle olunca bu ülkede demokrasinin neden bir türlü yerleşmediği sorusu bir bilmece olmaktan çıkar. Örneğin demokrasinin daha iyi işlediği Amerika'da Demokrat partili birinin sunduğu yasa tasarısına aynı partiden bazı parlamenterler karşı çıkarken, sözkonusu tasarının Cumhuriyetçi partili bazı parlamenterlerce desteklenmesi oldukça sık gözlenen bir olgudur. Bir parlamenterin rakip partinin hazırladığı bir tasarıya evet dediği için parti disiplinini bozduğu gerekçesiyle kovuşturma konusu yapıldığı da görülmüş şey değildir.

5- Kuşkusuz Türkiye lider aramalıdır. Gençlerin önünü kesmeye yönelik türlü mekanizmalara, sağlıklarında yerlerini başkasına devretmeye tahammülü olmayan eski kuşak liderlerin varlığına, tek adam sultasının yaygınlığına rağmen Türkiye lider aramalıdır. İletişim olanaklarının dünyayı evrensel bir köye çevirdiği günümüzde bir yandan dışarda bu işlerin nasıl olduğunu araştırmalı, bir yandan da içerde kendi kendimize çeki düzen verme, genç lider adaylarını yüreklendirme ve değişime açık bir sistem oluşturma gayretlerimizi sürdürmeliyiz.

Liderler siyaseti

15 ve 16 Yüzyıllarda bilinen dünyanın en kudretli ülkesi Osmanlı İmparatorluğu idi. Stratejik olarak dünyanın en önemli bölgelerini ve ticaret yollarını kontrolü altında bulunduyordu. Dönemsel olarak en güçlü rakibi diyebileceğimiz Habsburg Hanedanı ise Avrupa içlerindeki varlığını tam bir savunma psikolojisi içerisinde sürdürmekteydi.

Peki nasıl oldu da, Anadolu Selçukluları içerisinde bir uç beyliği durumundaki Osmanlılar kudretli bir imparatorluğa giden yolu açabildiler?

Bu soruya verilecek cevaplar tarihimize ışık tutacak çok kapsamlı çalışmalar gerektirmekte.

Biz yazımızda Osmanlı İmparatorluğu örneğini ele alarak iki önemli hususu dikkatlerinize sunmak ve liderlik olgusuna göndermeler yapmak istiyoruz.

Anadolu Selçukluları döneminden Anadolu'yu yurt edinmek için hem savaşçı hem de derviş kimlikli insan malzemesinin olgunlaştırdığı alt yapıyı ele alan Osmanlılar yaşadıkları manevi iklimin tesiriyle büyük rüyalar görebiliyorlar, Anadolu halkı ise tam bir toplumsal uyum ve daha önemlisi gönüllülük ruhu ile hareket ediyorlardı. Osmanlılar yükselen trendleri içerisinde kısa sayılabilecek bir zaman zarfında bilinen dünyayı ilgi alanları olarak görmeye başladılar. Dönemin global erişme imkanları içerisinde sağlanabilecek en hızlı iletişim ağına sahip-tiler ve topyekün bir varlık olarak Anadolu insan malzemesi temelde iki ana unsur ile hareket ediyordu. Savaş yapanlar ve bunlara destek sağlayanlar. Siyasal mekanizma farklılıklar karşısında dikkatli bir hoşgörü sergiliyor, bu durumda diğer topluluklar tarafından sempati ile karşılanmalarına sebep oluyordu. Osmanlılar hoşgörü ve sevgiye dayalı toplumsal yapı içerisinde çok sert bir devlet mekanizması geliştirdiler. Giderek ordu millet, devlet-i ebed müddet gibi kavramlar dev-

let hayatına hakim oldu. Liderliğe giden yol hoşgörü ve sevgi ile desteklenen, bilgece erdemler ile donanmış bir yol olmakla birlikte işleyen Osmanlı Devlet Mekanizması gerektiğinde kardeş katline cevaz veren bir sertliği bünyesinde barındırıyordu.

Osmanlılar gelişmiş taktiklerle savaş, sürekli saldırı, rakip güçlerin savaşta hareketi engelleyen ağır zırhlarına nazaran çok çabuk hareket edebilen hafif süvari düzeni ile ve dönemin savaşlarında tayin edici özellikte olduğu

“
*Cumhuriyetin tek
partili siyasi hayattan çok
partili siyasi hayata geçiş
aşamasında gösterdiği
inançsızlığın bedelini millet
ağır ödedi. Ülkeyi çok
partili Demokratik siyasi
hayat şartlarına
kavuşturuyoruz diyenler
hem dünyayı hem de ülkeyi
yanıltmışlardı. Kendileri de
yanılmışlardı.*”

vurgulanan Tatar yayları ile derin taarruz konseptini savaşlarına başarı ile yansıtabilmişlerdi. Osmanlılar geliştikçe medeniyet müesseseleri de sosyal ve siyasal hayata hakim oluyordu. Devletin yapısı bu manevi iklimde gelişir İstanbul'u fethetmeye çalışan Fatih Sultan Mehmet'e Macar topçu ustası Urban'ı sunar, çok kısa sürede Rumelihisarı'nı inşa eder, gemileri karadan yürütmek suretiyle Haliç'e indirerek başdöndürücü bir teknolojik performans sergiler. Hiç şüphesiz bu per-

formans aslında farklı bir tarifile iyi işleyen bir savaş makinesi diyebileceğimiz Osmanlı İmparatorluğu'na hizmet ediyordu. Bu müthiş organizasyon gücü ile desteklendiği sürece değerini korudu. Fakat 17. yy.da Endülüs'ten Viyana'ya kadar sıkışmış durumdaki Avrupa Güçler dengesi kendi lehlerine değiştirdiler. Bu yy.da Osmanlılar 6.000 top dökebilmişken rakibi Habsburg'lar 17.000 top dökmüşlerdi. Dönemin stratejik madeni olan demir ve kömür kaderin garip bir cilvesi olarak Avrupa'da bol bol bulunurken Osmanlı'da çok geç keşfedilmişti. Buhar makinesinin yaygın kullanımı ve sanayii devrimi sonrasında Osmanlılar giderek paylaşılması gereken zenginliklerin sahibi konumuna düştüler. Bu gelişmelere paralel olarak güçlü liderler üretmeyi beceren Osmanlı İmparatorluğu'nun bu özelliğini yitirdiğini görmekteyiz. Çöküş dönemi liderlik tartışmaları ve güçlü lider arayışı içerisinde geçmiştir denilebilir. İmparatorluğun yükseliş dönemlerinde devlet yapısı güçlü olduğu için güçsüz kimlikler iktidara gelememişler. Gelseler bile kısa zamanda tasfiye edilmişlerdir. Keza çöküş döneminde nadide yetenekleri olan güçlü liderler de iş başına gelmişlerdir. Fakat devlet gücünü kaybettiği için liderliklerinin gücü ancak çöküşü geciktirmeye yetmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında ülkemizde yeniden güçlü bir devlet yapısının oluşturulmaya çalışıldığını görmekteyiz. Dönemsel gelişmelere uygun düşen bu gayretler görece güçsüz sayılabilecek devletin yine dönemin dünyasında görülen demokrasi uygulamalarını ülkemizde de yerleştirme faaliyetini tam bir inançsızlık içerisinde uygulamasına sebep olmuş, tepeden girilen bu toplumsal mühendislik uygulaması kelime bilgisi demokrasisine yol açmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu buharlaşıp uçmadı. Türkiye Cumhuriyeti ise gökten zembille inmedi. Her iki yapı da

siyasetin liderleri...

aynı insan malzemesinin üst yapısı olmaya çalışıyordu. Fakat kısa sayılabilecek bir zaman zarfında uygulamaya koyulan bu girişimlerin yarattığı kültürel travma toplumun yaşadığı sosyolojik şok darbeleri demokrasinin yolunu açtı. İnançsızca girilen demokrasi uygulamasında çok partili siyasi hayata geçilirken İnönizm'in olumsuz tesirleri işbaşında bırakılmıştı. Cumhuriyetin ilk meclisi üzerine II. Mahmut'un gölgesi vuruyor, II. Abdülhamit'ten özgürlük isteyen Jön Türkler devletin bekaası olgusu karşısında tarihi bir ezilmişlikle karşı karşıya kalıyorlardı. Cumhuriyetin tek partili siyasi hayat-tan çok partili siyasi hayata geçiş aşamasında gösterdiği inançsızlığın bedelini millet ağır ödedi. Ülkeyi çok partili Demokratik siyasi hayat şartlarına kavuşturuyoruz diyenler hem dünyayı hem de ülkeyi yanıltmışlardı. Kendileri de yanıltmışlardı. Bu dönemin günah keçisi ise belirlenmişti jeostratejik konum. Dışarıda güçlü düşmanlarıyla başetmek zorunda olan devlet özgürlükleri istediği zaman rafa kaldırılabiliyordu. Üzerinde bulunduğu coğrafyanın konumu nedeniyle dış düşmanlar karşısında kendisini güçlü olmak zorunda hisseden devlet topyekün hareket etme ihtiyacı içerisinde ülkenin bağımsız ve bütünlüğünün biricik teminatı olarak orduyu görüyordu. Burada meydana çıkan topyekün hareket etme ihtiyacı ordu-yönetim bütünleşmesini gerekli kıldığı için tabiatıyla demokrasi de zaman zaman rafa kaldırılıyordu. Tehdidin nereden ve ne şekilde geldiğinin belirlenmesiyle bir kısım siyasal elit tarafından bu gelişmeler alkışlarla karşılanıyor. Diğer kesimlerin eziliyor olması önemsenmiyordu. Bu ve benzeri gelişmelerle dönem dönem yaşanan çelişkileri vurgulamak suretiyle liderlik ihtiyacına ülkedeki siyasal elitin cevap veremeyişine sebep olan iki önemli olguyu gözler önüne sermeye çalışıyoruz. Bunlardan birincisi uluslararası sistemde yeterince özgür hare-

ket edemeyen devletin üzerinde hissettiği konjonktürel baskılar, içeride birlik ve bütünlük ihtiyacı gibi sebeplerle uzun süreli toplumsal uyum içerisinde ve gönüllülük ruhu ile hareket eden bir yapı oluşturamıyordu. Çok farklı kültürleri bünyesinde birleştirerek ortak ideallere sahip uyumlu bir toplumsal yapı oluşturan Osmanlıların devletlerarası sistemde en geçerli araç olan güç ile donatılarak özgür hareket edebilmek ve yerine getirebilme kudretine sahip olmak gibi iki önemli fırsatı ele geçirdiklerini görmekteyiz. Bize göre bu gelişme beraberinde kendiliğinden

güçlü liderlik olgusu üretti. Cumhuriyet döneminde ise yukarıda zikredilen iki önemli şansa devletin sahip olamadığını görmekteyiz. Çağımız güçlü devletlerinin en önemli ortak özelliği açık toplum ve demokratik değerler manzumesinin sosyal hayatlarına hakim olmasıdır. Bununla birlikte bilimsel teknolojik gelişmeler ve çok önemli bir faktör olan güçlü ordular ile donatıldığını görmekteyiz. Gelişmiş ülkelerde askeri profesyonelliğin derecesi yüksektir. Meslekleşme düzeyi yüksek askeri yapıların kurulduğu bu ülkelerde meslekleşme silahlı

kuvvetleri siyasetten uzak tutarak kendi görevi ile başbaşa kalmasını sağlar. Burada dikkatle değerlendirilmesi gereken önemli faktör sivil kontroldür. Gelişmemiş ülkelerde siyasal bilinçlenme düzeyi düşük olduğundan meşruluk önemli görülmez. Bu da darbe girişimlerinin sık görülmesine yol açar. Ayrıca az gelişmiş ülkelerde siyasal elit arasında hızlı bir yarış vardır. Bu yarış ve hiziplerin destek arayışları darbelere elverişli zemini hazırlar ki meşruluğun önemli görülmediği, şapkanın alınıp gidilmesi suretiyle darbelerin sık sık yaşandığı bir ülkede siyasal elit kendi orijinal fikirleri ile hareket etmek yerine bir takım dengeler gözetecektir veya tam bir aydın inançsızlığıyla işine geldiğinde destekleyecek gelmediğinde köstekleyecektir. Böyle bir ortamda güçlü bir lider kimliğinin ortaya çıkması pek güçtür.

2000'li yıllarda ülkemizde yıllardır siyaseti tarif ederken kullanılan "liderler siyaseti" tabiri büyük ihtimalle kullanımda kalacaktır. Fakat bu ifade daha ziyade "siyasetin liderleri" şeklinde kullanıldığında bize daha uygun gelmektedir. Devir cilalı imaj devri olmuştur. Yine imajı parlak liderler Türk siyasi hayatında işbaşında olacaklardır. Bugün daha ziyade önemli olan husus şudur ki hiçbir liderin kendi başına bu yükün altından kalkması mümkün değildir. Önümüzdeki yılların siyasetinde liderleri enforme eden ve hatta onların yön tayinini yapan ekiplerin önemi artacaktır. Bütün dünyada görülen bu olgunun dışında kalmamız mümkün değildir.

Tarihte ne denli geri gidilirse gidilsin, şu gerçek yadsınmaz. Toplumun siyasi, ekonomik, psikolojik, fiziksel, ahlaki ve dini bunalım dönemlerinin doğal liderleri(1), ne bugünkü memur zihniyetine sahip insanlar ne de gündelik işlerle meşgul olan insancıklar. Bu önderler, özel yeteneklere haiz olan ve bu yeteneklerinin farkına varıp bunları en güzel şekliyle değerlendirenlerdir. Çoğu kez Toplum kaosa iten şartların zorlamasıyla ortaya çıkan lider, bu şartların etkisinden kurtulup aksine bu şartları yönlendirmesini bilir ve toplumu düzlüğe çıkarır. Lider günlük rutin işlerden kendini kurtarır, daha üst bir yaklaşımla bütünüyle kendini topluma ve toplumun taleplerine adar.

Lider olgusu üzerine Weber, Şeriif Mardin gibi bilim adamlarının yaptıkları çalışmalar incelendiğinde genelde liderde aranması gereken özelliklerinden bazılarını şöyle sıralamak mümkündür. Lider, toplumu karmaşık durumdan ve kargaşadan çekip kurtarabilecek yeterli donanımına sahip olan ve kendine has özgün ufuk ve vizyon geliştirebilendir. Lider, toplumun kucağına serpiştirilen ayrılık tohumlarını ya filizlenmeden kurutmak ya da topyekün ortadan kaldırmak zorundadır. Derinlere kök salan dünya görüşü, değer, davranış ve tutum ayrılıklarını teşhis edebilen ve bu meseleler üzerine çözüm üretebilendir. Lider, olayları tetkik ederken, gündelik düşüncelerden sıyrılabilen, değişen şartlar ve mümkün olduğu nispette kendi ön yargılarından etkilenmeksizin olayları yorumlayabilendir.(2) Lideri diğerlerinden farklı kılan mevcut toplumsal yapıyı özgün bir şekilde yorumlamasıdır. Lider, gruplar arasındaki güç dengesini kontrol etmeli ve toplumdan yükselen seslere kulak kabartmalıdır. Çünkü halktan kaynaklanan tepkiler toplumun yapısını açığa çıkaran sinyaller verir ve lider bu tepkileri etkin

ve verimli bir şekilde değerlendirerek toplumu yönetmede başarıya ulaşır. Lider mutlaka ve mutlaka toplumdan gelen isteklere ve dileklere karşılık vermelidir. Lider şu gerçeğin bilincindedir: Lider, halk tarafından desteklenildiğinde ve sahiplenildiğinde başarılı olur.

Halbuki lider kavramının çok yoğun telaffuz edildiği ülkemizde farklı bir durum söz konusudur. Bugün Türkiye de lider diye tanımlanan büyüklerin kaygıları ve meşgaleleri, kendi

“
**Lider,
gruplar
arasındaki güç dengesini
kontrol etmeli ve toplumdan
yükselen seslere kulak
kabartmalıdır. Çünkü
halktan kaynaklanan
tepkiler toplumun yapısını
açığa çıkaran sinyaller
verir ve lider bu tepkileri
etkin ve verimli bir şekilde
değerlendirerek toplumu
yönetmede başarıya
ulaşır.**”

menfaatleri üzerine odaklanmış ve seçmen kütüğüne hapsedtikleri toplumu, yeni seçim zamanına kadar unutmayı yeğlemişlerdir. Yıllanmış ve yığılmış sorunlar küflü raflara kaldırılırken, yersiz ve mesnetsiz münakaşalar gündemi işgal etmektedir. Falanca sanatçının köpeğinden alın, giydiği ayakkabının rengi ve markası, topuklarının uzunluğuna kadar ilgilenen medya, enflasyon ve işsizlik gibi memleketin önemli sorunlarına bir cümlelik ömür biçmektedir. Medyadan gündemi yakalamaya çabalayan

liderler asıl sorunlardan gün be gün uzaklaşmakta ve geniş halk kitleleriyle aralarındaki uçurumun yüksekliği artmaktadır.

Yazının başında anlatılan lider tipi ile ülkemizden örnek verilen liderler arasında açıkça fark edilen ayrılıkları vardır. Gerçek lider, toplumu kargaşadan kurtarmaya çalışırken diğeri, kargaşaya kulak kabartmamakta, bilakis kargaşanın kaynaklarından biri olmaktadır.

O halde Türkiye'de kullanıla gelen lider kavramının yerine başkan ve yönetici kavramının kullanılması gerçeği daha iyi yansıtacaktır. Çünkü lider ile başkan arasında kavramsal olduğu kadar eylemsel farklılıklar da vardır. Bu farklılıkları göz ardı etmek, kavramlar arasında değiş-tokuş yapmak, yanlış anlamının, yanlış algılanmanın ve anlaşılmanın önüne geçecektir.

Başkan, başkanı olduğu teşkilatı belirli amaçlara ulaştırabilmek için elindeki kaynakların etkin ve verimli kullanımını sağlayacak sağlıklı karar vermekle ve bu kararı uygulamakla yükümlüdür. Girdileri en verimli haliyle çıktıya dönüştürmesi başkanın başarısını gösterir. Lider ise başkasının kararlaştırdığı belirli amaçlara ulaşmak yerine amaçları belirler ve bu insanları bu amaçlara ulaştırmak için harekete geçirir, kitleleri peşinde sürükler. Lider, Sistemin, sistematik ve bürokratik kuralları yerine, şahsiyeti, fikirleri ve değerleri ile ön plandadır. Başkan, sistemin rasyonel ve yüklü kurallarıyla cebelleşmeye uğraşırken, lider becerisi ile sorunların, tıkanmaların ve bürokrasinin açmazlarının üstesinden gelir.

Bir nebze olsun geniş halk kitleleriyle alakadar olmaya çalışan sayıları çokta olmayan idareciler, Türk siyasi ve hukuki sistemin yapısından kaynaklanan sorunlar ve uygulama sürecinde karşılaşılan aksaklar yüzünden başarısız olmaktadır. Çünkü mevcut

Başkan ve Toplum

Türk hukuk ve siyasi sisteminin çalışmasındaki görüntü hiçte iç açıcı değildir. Türkiye'de davalar en iyimser rakamla en erken bir senede çözülebilmektedir. Bürokrasi Türk sisteminde her yeri sarmalamış, hareketsiz hale getirmiştir. Bunun yanında yasalarda var olan boşluklar, sorunları içinden çıkılmaz yapmıştır. Adaletsizlik ülkede diz boyudur. Eşe dosta trilyonlar insafsızca verilirken, emeklilerin kuyrukta can vermesine göz yumulmaktadır. Necip Fazıl'ın dediği gibi "Bu takimi kurt yapmaz kuzulara şah olsa." Adalet, sözkonusu olduğu zaman Meclis'te nedense çoğunluk bir türlü sağlanamaz. Neredeyse partilerin hepsinin, politikaları diğerinin sözü ve ithamı üzerine kuruludur. Türkiye'de partiler, programlarına ve tüzüklerine göre saflaşmazlar. Aksine ideolojiler ve kampaşmalar ön plandadır. Seçmen partinin programına göre değil, ideoloji ve parti başkanına göre oy verir. Bir kısmında da babadan oğula geçen bir Parti taraftarlığı vardır. İdeoloji kavgaları 12 Eylül'e mesnet sağlamıştır. Ne yazık ki Türkiye de parti başkanının ideolojisi, düşünceleri, kendi değerleri seçmenin ideolojisi olur.

Tabii ki toplum olarak tartışmak, görüş alış-verişinde bulunmak, ülkemizin müreffeh seviyesine ulaşmasını sağlayacak, olmazsa olmaz şartlarındandır. Kanımca, toplum, ferd ferd, siyasi sistemini ve hukuk sistemini tartışmalıdır. Gerçek bir tartışmada şu sorular mutlaka sorulmalı ve cevapları aranmalıdır. Siyasi sistem toplum ihtiyaçlarını yeteri kadar karşılayabiliyor mu? Siyasi başkanlar (liderler) toplumun dinamiklerini yansıtabiliyor mu? Yasalar insanlar arasında meydana gelen olayları çözmede yeteri kadar kapsamlı ve herkes tarafından anlaşılacak basitlikte mi? Hukuk sisteminin halkın gözünde adaleti sağlamada inanırlılığı var mıdır? vb. gibi.

Yukarıda sayılan sorgulamaların eleştirilerin yapılabilmesi için demok-rasi kurallarının toplum tarafından kabul edilmesi ve bu kuralların hiçbir engelle takılmadan uygulanmasının mümkün olması şarttır. Çünkü demok-rasi, halkın kendi kendini yönetmesi ve yöneticilerini denetlemesine yarayan bir sistemdir. En yalın haliyle Atina Yurttaşlığı'nın karşılığı etkinlik ve çeşitlilikti.(3) Demok asi de, toplanma, örgütlenme hürriyeti, eleştiri hakkı, düşünce özgürlüğü, kalem özgürlüğü, inanç ve vicdan hürriyetleri vardır.

“ Halkın demokrasiye sahip çıkması, demokrasinin kurallarının uygulanmasının en önemli şartıdır. Türkiye de insanlar artık çekingenlik, pasiflik kılıfını üzerlerinden sıyrıp atmalıdır. Her kargaşada tek çare güçlü bir lider aramak olmamalıdır. Çünkü, liderin ortaya çıkması çok kolay değildir ve her zaman lider bulunmaz. ”

Bilinçli ve hür toplum, sahip olduğu hakları ve değerleri el üstünde tutar, bu haklar ve değerlerin yaşamının devamı için zorunlu ve vazgeçilmez olduğunun farkında olur. Yalnızca bilinçli, kültürlü ve sorumlu insanların, her hak ve hürriyetin bir sorumluluğu içerdiğini ve hiçbir hakkın mutlak ve sınırsız olmadığını bilir. Örneğin, söz hürriyeti, başkasının söz hürriyetinin, konuşma hürriyetinin başladığı yerde biter, genel prensibini herkes bilir. De-

mokratik haklar, liderin lütfuyla olmalı , insanlar haklarının sonuna kadar takipçileri ve koruyucuları olmalıdırlar. Rousseu şöyle diyor: "Hür bir devletin yurttaşı ve egemen varlığın bir üyesi olarak doğduğuma göre toplumsal işlerde sesimin etkisi az bile olsa oy verme hakkım bana bu işleri incelemek ödevini yükler." Dolayısıyla her halukarda, her insan yurttaş olarak ödevlerinin farkında olmalıdır.

Güçlü bir liderin sistemi hayatıyla sınırlı değildir. Lider, bu dünyadan göçüp gittikten sonra,yenisı gelene dek halk, eski sistemin kuralları ile yaşamaya devam edecektir.

Son tahlilde, Türkiye lider aramalı mı diye sormanın yanında da şu noktayı da iyice göz önünde bulundurmak gerekiyor. Halkın demokrasiye sahip çıkması, demokrasinin kurallarının uygulanmasının en önemli şartıdır. Türkiye de insanlar artık çekingenlik, pasiflik kılıfını üzerlerinden sıyrıp atmalıdır. Her kargaşada tek çare güçlü bir lider aramak olmamalıdır. Çünkü, liderin ortaya çıkması çok kolay değildir ve her zaman lider bulunmaz. Toplum, sürekli lider arayışına kilitlendiği zaman istismar edilir ve liderlik adı altında tek adam sultanı, otoriter ve totaliter yönetici ve yönetim tehlikeleri yaşanır.

Lideri aramak kadar, rejimin yapısal ve işlevsel olarak yeterli olup olmadığı incelemekte önemlidir. Yöneticilerin basiretsizliğinden dem vururken, toplum eğitim sisteminden tutun hukuki, siyasi sisteme kadar rejimin tıkanıklığının, eksikliğinin düzeltilmesi yönünde çalışmalar yapılmalıdır.

Kaynaklar:

- 1) Max Weber Sosyoloji Yazıları Cev: Taha Parla Hürriyet Vakfı Yayınları Nisan 1993
- 2) Şerif Mardin Türkiye de Din ve Siyaset İletişim 1991
- 3) Leslie Lipson Politika Bilimin Temel Sorunları Cev: Tuncer Karamustafaoglu Birlik Yayınları 1986
- * Bryan S. Turner Max Weber ve İslam. Cev: Yasin AKTAY Vadi Yayınları 1991
- * Yn hazırlayan: İsmail Coşkun 75.Yılında Türkiye de Sosyoloji bağlam yayıncılık 1991

Binlerce yıllık eski Türk devlet geleneği, asırlardır süregelen İslam kimliğiyle bütünleşerek bugünkü siyasi hakimiyet anlayışına ve siyasi liderlik kavramına büyük ölçüde tesir etmiştir. Dikkat edilirse batılı demokrasilerdeki seçimle gelip, seçim kazanamadığında partisi tarafından değiştirilen siyasi liderler yerine ülkemiz doğulu otokrasilerdeki ne suretle olursa olsun gitmeyen liderlerle idare edilmektedir. Tabii bunun Türk siyasi hakimiyet anlayışı ve liderliğin meşrûiyeti ile yakından ilgisi vardır.

Eski Türklerde, Tanrının verdiği kut ile Tanrı tarafından tayin edildiğine inanılan hakan veya kağan, iktidar hakkını elinde tutardı. Kanun ve töreyi temsil eden hükümdar, "kut"un devamlı yanında bulunmasını isterdi. Kanun, tatbik sahası bulabilmek için "kut"a, yani siyasi iktidara muhtaçtır. Mamafih, kuta her zaman güvenilmeyip iktidar el değiştirebilir. Türk devlet geleneğinde saltanat veraseti usûlü belirlenmediğinden ilahi takdir icabı hane-dan mensuplarından biri herhangi bir şekilde iktidara ulaşınca onun meşrûiyeti artık tartışılmazdı. Ancak saltanat değişikliklerinde hane-dan içi kanlı hesaplaşmalara sıkça rastlanmaktadır. Osmanlı devleti bunun canlı misalleriyle doludur. Yavuz Sultan Selim'le birlikte hilafetin Osmanlı saltanatına geçmesiyle hükümdarlık Osmanlı hane-danına dini bir nitelik de kazandırmıştır. Osmanlı padişahı artık emirü'l-mü'minin ve halife-i Müslimin-dir.

Kim hükümdar olursa halk ona itaat etmekle mükellefdir. Yıldırım Bayezid Timur elinde öldükten

sonra şehzadeleri taht mücadelesinde iken Çelebi Mehmed Musa Çelebi ile harbetmek üzere Rumeli'ye geçtiğinde, Edirne'yi muhasara etmişti. Ancak şehir halkı toplanıp haber gönderdiler ki: "Biz sana şimdi hisarı vermeyiz. İnşallahu te-ala biribirinizle buluşup, devlet hanginizin başında ise hisar dahi bila-minnet onundur". Görülüyor ki halkın hükümdarlar arasında itaat için bir tercihi yokdur.

“
***Türk devlet gelene-
ğinde saltanat veraseti
usûlü belirlenmediğinden
ilahi takdir icabı hane-dan
mensuplarından biri her-
hangi bir şekilde iktidara
ulaşınca onun meşrûiyeti
artık tartışılmazdı. Ancak
saltanat değişikliklerinde
hane-dan içi kanlı hesap-
laşmalara sıkça rastlan-
maktadır. Osmanlı devleti
bunun canlı misalleriyle
doludur.***”

İktidar tek elde tutulmalıdır, ortak kabul etmez. Sultan Cem'le II. Bayezid'in saltanat mücadelesinde, Sultan Cem Bursa'yı alıp kardeşinin Rumeli padişahı, kendisinin ise Anadolu padişahı olmasını teklif ettiğinde II. Bayezid ona şu Arap atasözünü hatırlatır: La erhamu beyne'l-mülûk - hükümdarlar arasında akrabalık yoktur. İktidarın tek elde toplanması devlet erkanınca da makbuldür. II. Murad tahta geçti-

ğinde küçük kardeşi Mustafa'yı, lalası Şarabdar ılyas Bey, öldürölüceğini bile bile onu sultana bizzat teslim etmiştir. İhanetinin sebebi sorulunca da: "Gerçi ben sûreta hıyanet ettim, amma manen isabet kıldım. Zira eğer kosam bu iki asker uğraşp iklimi haraba verirlerdi" cevabını vermiştir. ±nemli olan iktidarın tek elden yürütülmesi ve şehzadeler iktidarı birbiri elinden kapmak için uğraşırken halkın arada ezilmemesidir.

Padişah icraatında mutlak hakimdir. Bütün makam ve mevkiiler onun onayıyla yapılır. Bu nedenle tayin olunmak için onun iltifat ve ihsanına mazhar olmaktan başka yol yoktur. Ancak padişahın hakimiyetinin de bir sınırı vardır. İlk devirlerde rastlanmamıştır ama, 17. Asırdan sonra padişah örf ve adete mugayır hareket etmeye başladığında ulema ve askerin ittifakıyla tahttan indirilmektedir. Buna meşruiyet zemini hazırlamak için şeyhülislamdan hal fetvası alınmakta ve cebri usullerle saltanat el değiştirilmektedir. İlk devirlerde şehzadeler taht için mücadele ederken taraftar ve asker toplamak için çeşitli makamlar, timarlar, yani düzenli gelirler vadetmekteydiler. Bu sûretle hükümdarın tespitinde askerin tercihi büyük rol oynamaktaydı.

Saltanata bir defa geçtikten sonra artık eski makam ve mevkiiler ancak padişah onayından geçtikten sonra muteberdir. Sadrazamlar da padişahın mutlak vekili olarak hükûmet icraatında söz sahibidir. Yüksek payeler genellikle saraydan yetişen devşirme asıllılara verildiğinden, daima padişaha sadakatle bağlı olmak mecbûriyetindedirler.

"Kapu Halkı" Anlayışı

Çünkü kullukta esas olan sadakattir. Tabiatıyla padişah ancak itimad ettiği kişilere görev verecektir. Görev kusuru görüldüğünde de idama kadar varan şiddette ceza verilmesi her zaman mümkündür. Bu sebeple, vazifeliler her zaman çok dikkatli olmak mecbûriyetindedirler. Bu silsile daha alt kademelere doğru inerek beylerbeyi ve sancak beylerinin maiyyetinde de devam ederdi. Onların emrindeki adamlar da "kapu halkı" tabir olunurlardı.

Bu çerçevede mütalaa edildiğinde, devlet geleneğimizde lider padişaktır. Mahalli kuvvetler ise beylerbeyi, ayan ve eşraftan müteşekkildir. Doğu Anadolu'da ise aşiret reisleri devlet tarafından tanınan ve babadan oğula intikali kabul edilen kimselerdir. Böylece, padişahtan başlayarak, aşağıya doğru halka halka inen bir sadakat ve itaat çemberi vardır. Üstlere doğru tırmanmak ancak vazifeyi hakkıyla yerine getirerek, bir de göze girmek suretiyle mümkündür. Amir durumundaki kişi yükseldikçe, hizmetindekilere de yeni ikbal kapıları açılır.

Bütün bu tarihi tesirler altında ülkemizde günümüzde dahi demokratik liderlikten çok karizmatik liderliğin hüküm sürdüğünü söylemek mümkündür. Askeri müdahaleler neticesi siyasi partiler kısa ömürlü olduklarından hep kurucularının elinde kalmış, liderlik ikinci nesle sağlıklı bir şekilde intikal edememiştir. Bunun bazı istisnaları olmakla beraber, sonrakiler karizmatik kimlik kazanamamışlardır. Çünkü partilerin siyasi kimliği, parti programlarından çok liderlerin şahsiyetiyle özdeşdir. Partilerde ikinci, üçüncü adam veya veliahd

bulunmaz, hatta bulundurulmaz. Hanedana kasdetmesi muhtemel şahıslar da bir vesileyle uzaklaştırılırlar. Bu yüzden icraatı ne olursa olsun, her partinin kemikleşmiş bir seçmen kitlesi vardır, tabii kapu halkı da. Bu kapu halkı sadakatinde sebatlı olduğu müddetçe en azından mebus adayı olmaya mazhar kılınır. Seçilmek şart değildir. İktidar, yahut iktidara ortak olunduğunda bir takım gedik timarları, yani genel

“
**Askeri müdahaleler
neticesi siyasi partiler
kısa ömürlü
olduklarından hep
kurucularının elinde
kalmış, liderlik ikinci
nesle sağlıklı bir şekilde
intikal edememiştir.**”

müdürlükler hazırıdır. Bunun için hükümet programının icrası yerine ilk önce tayin ve terfiler gündeme gelir. Partilerin kendi teşkilatı içinde de ihsan edilecek oldukça fazla makam bulunur. Lider partisine o derece hakim ve partililer o kadar sadakatle doludur ki, bazı parti kongrelerinde mevcut lidere karşı ikinci bir adayın çıkmasına ihanet nazarıyla bakılır. Partiler programlara dayalı olmaktan ziyade ideolo-

jik temellere dayandığından liderlere de ölümüne bir bağlılık söz konusudur. Toplumsal dinamikleri değerlendirip ona göre tavır belirlemek ancak liderin kabiliyet ve ınsafına kalmıştır. Bu nedenle ülke meselelerine çözüm getirmek için liderlerin muvafakatını sağlamak neredeyse imkansızdır. Bütün partiler taraftarlarıyla beraber muhalifini bertaraf etme kasdındadır. Çünkü siyasi ikbal, muhalifinin ortadan kaldırılmasında yatmaktadır. Tıpkı Osmanlı Devleti'nde vezirlerin sadrazamın siyaseten katlininden medet umması gibi. Binaenaleyh, darbelerin ülkeye maliyeti liderlerimiz için fazla bir önem arzetmez, hatta bir miktar haz da verebilir. Çünkü seçimlerle uğraşıp milyonlarca vatandaşın ikna etmektense kısa yoldan bir iktidar kapısı açılabilir. Nitekim defaatle açılmıştır da.

Batılı demokrasilerde siyasi liderler çok iyi birer orkestra şefine benzer. Sazlardan beklenen, önündeki notaları eksiksiz ve diğerleriyle uyum içinde çalmaktır. Şefin kendisi hiçbir alete dokunmadan tüm orkestra üyelerinin nerede nasıl çalacağını işaret eder, hepsi o kadar. Biz ise, liderden çıkıp tüm aletleri çalmasını bekliyoruz galiba. Çalmaya kimse istekli davranmazken herkes sazları sahneye getirip şefin önüne bırakmaya talipli oluyor.

Demokrasi için bir bayrak daha..

27 Mayıs 1998

Toplumun değişik kesimlerine mensup sivil toplum örgütlerinin üye olduğu Türkiye Gönüllü Teşekküller Vakfı tarafından gerçekleştirilen DEMOKRASİ KURULTAYI muhalefetteki siyasal parti liderlerinin ve temsilcilerinin, bilim adamlarının, aydınların, gazetecilerin, toplumun her kesiminden ve birçok illerden gelen geniş kitlelerin katılımı ile geçmişimizde demokrasinin askıya alındığı bir gün olan 27 Mayıs'ta İstanbul'da Cemal Reşit Rey Konser Salonunda yapıldı. Kurultay'ın açılışını, TGTV Başkanı Ahmet Şişman yaptı. Kurultay'ın ana konusu ve teması, "Türkiye'nin içinde bulunduğu olağanüstü durum, gelişmeler ve demokrasi dışı oluşumlar" idi. Ahmet Şişman'ın açılış konuşmasını müteakiben başlayan protokol konuşmalarında, FP Genel Başkanı Recai Kutan, DP Genel Başkanı Korkut Özal, DYP Genel Başkanı Tansu Çiller, BBP Genel Başkanı Muhsin Yazıcıoğlu, ve YDP Genel Başkanı Hasan Celal Güzel, günün anlam ve önemi ile ilgili konuşmalar yaptılar. Divan Başkanlığını Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu üstlendi. DP Genel Başkanı Korkut Özal, DYP Genel Başkan Yardımcıları Meral Akşener, Hayri Kozakçıoğlu, Rıza Akçalı, Abdülkadir Aksu ve İsmail Kahraman'ın da aralarında bulunduğu birçok milletvekili ile ilçe belediye başkanları da kurultaya katılmışlardır. 50 kadar bilim adamı, aydın ve yazarın da katıldığı Kurultay'da, kadınların ve Polis kameralarının çokluğu dikkat çekerken, kurultaya basın ilgisini yoğun olmuştur.

Kurultayda yazarlar ve bilim adamları son yaşanan gelişmeleri değerlendirirken, siyasiler de siyasi irade üzerinde oluşturulan baskılara dikkat çektiler. Salonun sabahdan akşama kadar tıklım tıklım dolu olduğu "Demokrasi Kurultayı" ilk olmasına rağmen başarılı, vakarlı ve yararlı geçmiştir. İnsanları artık kendi hakları için seslerini yükseltmeleri, ortak sorunlarını tartışmaları, belli ortak tutumlar geliştirmeleri önemli bir kazanımdır.

Türkiye Gönüllü Teşekküller Vakfı Yöneticilerince Demokrasi Kurultayı'nın 27 Mayıs gününe

denk getirilmiş olmasının özel bir anlamı ve önemi olduğu açıktır. Türkiye açısında 27 Mayıs gününün talihsiz ve acı bir özelliği var. Bir yandan gelenekselleşen askeri müdahalelerin ilki olması diğer yandan da halkın oylarıyla seçilmiş bir siyasal iktidarın ve yönetici kadronun darbe ile iktidardan uzaklaştırılıp idama varan yolun açılmış olması, ülkemiz insanının kalbini uzun süre kanatan bir yara olarak kalmıştır. Bugün siyasal tartışmalarda "27 Mayıs" ihtilali ile ilgili kişilerin tutumu, onları demokraside bulundukları yeri ortaya koymakta, bir bakıma bu tarih, kişiler için bir ölçü taşı olmaktadır. Hala bu ihtilali savunanların bulunması, onu haklı gösterecek zorlama çabaların ortaya konulması demokrasimiz açısından üzücü bir durumdur.

Başörtülü öğrencilerin, siyasi parti liderlerinin yakalarına başörtüsünü simgeleyen küçük eşarp takmaları ve hep birlikte kameralara poz vermeleri görülme-ye değer bir manzaraydı. Halkımızın parti liderlerini hep birlikte bir arada görmeleri, kurultaya katılanlara demokrasinin ve Türkiye'nin geleceği için güven ve cesaret verdi.

Demokrasi Kurultayı'nın öğleden sonraki oturumunda; Prof. Dr. M. Akif AYDIN, Prof. Dr. A. Yaşar SARIBAY ve Doç. Dr. Atilla YAYLA'nın konuşmacı olarak katıldıkları Türkiye'de Demokrasi tecrübesi konulu bir panel icra edildi. Tebliğciler demokrasiyi ve Türkiye'deki uygulamasını masaya yatırarak mevcut sorunları entellektüel ve teorik açıdan değerlendirdi. Çok sayıda değerli müzakerecinin (K.Yavuz ATAMAN, Kazım BERZEG, Abdurrahman DİLİPAK, Ömer DİNÇER, Mehmet DÜLGER, Koray DÜZGÖREN, Yılmaz ENSARİOĞLU, Mustafa ERKAL, Arif ER-SOY, Yavuz GÖKMEN, Safa MÜRSEL, Yalçın ÖZER, Zafer ŞANLI, Lütfü ŞEHSÜVAROĞLU, Ahmet TAŞGETİREN, Süleyman YALÇIN) söz aldığı oturumda; hem tebliğlerde dile getirilenler hakkında ve hem de Türkiye'deki mevcut uygulamalar üzerinde duruldu.

Açılış konuşmasını yapan Ahmet Şişman, Türkiye'de on yılda bir kesintiye uğrayan demokrai yerine, çoğulculuk, çok seslilik ve tahammül duygusunu sindirebilmiş bir demokrasiyi istediklerini belirterek, 28 Şubat 1997 tarihinden itibaren gerçekleştirilen icraatların kendilerini demokrasi üzerinde konuşmaya sevkettiğini belirterek, üretici kesimin İslami Sermaye diye damgalandığını, din eğitime sekte vurulduğunu ve üniversitelere başörtülü öğrencilerin sokulmadığını vurguladı. Şişman irtica tasarıları, kanunlaştığı takdirde sivil toplum kuruluşlarının varlıklarını devam ettiremeyeceklerini ifade etti.

Ana muhalefet partisi FP Genel Başkanı R. KUTAN konuşmasında ; demokrasi kavramı, anlamı ve önemi üzerinde durdu. Türkiye'de demokrasinin bugünlerde oksijen çadırına alınmış bulunduğunu ancak bu krizden de yakasını kurtaracağına inandığını vurguladı." Bu aziz millet, bir kez demokrasi ile yaşamının hazzını tattı ya, artık ondan vazgeçemez diye düşünüyoruz." dedi.

T. ÇİLLER ise Türkiye'deki gelişmeleri değerlendirdikten sora demokrasi dışı uygulamalara dikkat çekerek idam sehpasında hayatını veren Adnan Menderes üzerinde yoğunlaştı. "Bugün hepimiz birer Adnan Menderes'iz" demesi ilgi çekiciydi. Yargıya, siyasetin müdahale ettiğine, devletin millet iradesine teslim edilmediğine, millet iradesine küçük bir yer ayrıldığına, zaman zaman bunun da daraltıldığına, halkın sistemin içinde bulunmadığına, sadece tehdit değerlendirmelerinde halkın bu kapsam içine alındığına, akıllı devletin kendi halkından korkmayan devlet olduğuna, siyasetçiye dalkavukluk rolünün biçildiğine, siyasetin korkakların işi olmadığını sert vurgularla değinen Çiller siyaset hayatının önemli konuşmalarından birini yaptı.

BBP Genel Başkanı M. YAZICIOĞLU da ortak aklın ve iynin yokluğuna, problemin demokrasi önündeki engeller olduğuna, milli burjuvazinin oluşturulmadığına, siyasetçileri kendilerini sorgulamadıklarına, Türkiye'de Suriye örneği "Baasçı" bir anlayışın mevcut olduğuna, sanal tehditlerle insanların köşeye sıkıştırılmak istendiğine dikkat çekti.

YDP Genel Başkanı Hasan Celal GÜZEL, her zamanki heyecanlı, gür ve net konuşmalarından birini yaparken dinleyicileri cesaretli olmaya, bu müdahalelerin ortak sökmeyeceğine dikkat çekti. Herkesin kendi hakkını savunması gerektiğine, sesini yükseltmelerine, bir sivil itaatsizlik hareketinin geliştirilmesi gerektiğine değindi.

“Ortada fonksiyonlarıyla tarif edilen bir devlet yok. Adeta gökten inmiş kendi kendine var olmuş, kutsal ama kutsallığı bir sebebe bağlı olmayan bir yapı var. Bir yapıdan daha çok bir vehim var. Halk bu tarifin neresinde?”

Toplumsal destek dışında bir desteği olmayan bu demokrasi kurultayında, DYP Genel Başkanı Tansu Çiller, siyaset sahnesine atıldığı günden bu yana yaptığı konuşmaların ötesinde bir konuşma yaptı. Geleceğimizin ufkunda olacak olan -kendi ifadesiyle olmazsa olmaz olan- siyaset dünyamızın argümanlarının altını çizdi. İnsanımıza ait mesajların lider konumundaki bir siyasetçi tarafından derli toplu şekilde algılandığının müstesna bir belgesi niteliğini taşıyan bu konuşma metnini olduğu gibi dergi sayfalarına alıyoruz.

Toplantıya katılan birçok aydın, kurum temsilcilerinin ve kişilerin altına imza atacağını ifade ettikleri bu konuşmasının sorgulamacısı ve takipçisi olma hali sivil toplum kurumu olma espirisinin iktizası olduğu gibi işlevin de öznesidir. Bu kaygının altını çizerek konuşmayı yayınlıyoruz:

“Demokrasi kurultayındaki bütün demokratları saygıyla selamlıyorum. Bu gün 27 Mayıs acı bir fotoğrafın bir kıymık gibi zihnimize battığı bir gündür. Bir hançer gibi milli vicdanımıza saplandığı gündür. Bu fotoğraf hem toplumsal bir acıyı hemde toplumsal bir korkuyu büyüten mütemadiyen büyüten bir fotoğraftır. Öyleki Türk demokrasisinin kaderi neredeyse bu fotoğrafa endekslenmiştir.

Siyasetçinin bağımsız iradesinin yerini hep bu fotoğraf hatırlar. Bu korku almıştır. Siyaset adına ortaya konan açılımların gelişen Türkiye’ye dar gelmesinin ana nedenlerinden bir tanesi bu fotoğrafta yatmaktadır. Türkiye’yi sıkı bakan ve kolayca aşılacak sorunları kronik hale getiren darlık budur.

Bu darlığın bedelini en fazla ödeyen çocuklarımızdır. Bir ana olarak bunun gördüm. Üniversitelerde gördüm, etrafta gördüm, Anadolumuzda gördüm, şehirlerimizde gördüm. Sağcı olarak ödemişlerdir, solcu olarak ödemişlerdir, islamcı olarak ödemişlerdir. Vurularak, dövülerek, hapsilere çürüyerek ödemişlerdir. Bu daralmanın bedelini Güneydoğuda da ödedik, ödüyoruz.

Sorun siyasetin bağımsız bir iradeyle devleti halka açamama sorunudur. Bir imparatorluk bakiyesiyiz, bu hem coğrafya olarak böyle, hemde kültür itibarıyla böyledir. Ülkenin doğusuyla batısının en tutucusundan, en modernine kadar bütün yaşama biçimlerini -kendisini nasıl adlandırırsa adlandırınsın- bütün alt kültürleri barış içinde ve birlikte yaşatmanın gerçek bir demokrasiden başka hiç bir yolu yoktur. Eksiksiz bir demokrasiden başka yolu yoktur.

Bu sadece muasır medeniyetin gereği değildir. Sadece Atatürk’ün bize gösterdiği bir hedef değil. Bu aynı zamanda kendi sosyolojimizinde vaz geçilmez gereğidir. Türkiye’nin yeneden bir dev Dünya devleti olmasının başka yolu yoktur.

Size güven duymasını istediğiniz dostlarınız olmasını istiyorsanız evvela siz kendi halkınızın güvenini kazanmak mecburiyetindesiniz. Burada her birini rahmetle andığımız demokrasi kahramanları devlete işte böyle bir adım attırdılar, sonrada bu adımın bedelini canlarıyla ödediler. Ne yazık ki ödenen bu bedel kafi gelmemiştir. Geriden gelenler gerekli bedeli ödemeyi göze alamadıklarından, Adnan

MENDERES ve arkadaşlarının ödediği bedel kafi gelmemiştir.

Bu gün onların şahadet günüdür. Ama bugün bu elim hadise üzerinden ve bunun üzerinde tekrar tekrar düşünmemizi gerektiren bir süreçten geçiyoruz. Bugün burada, bugün her yerde hepimiz birer Adnan MENDERES’iz. Bu salonda bulunan herkes şimdi hangi partiye mensup olursa olsun, hangi partiye yakınlık duyarsa duysun 14 Mayıs şafağının bizim için ne anlama geldiğini bilen herkes aslında birer Adnan MENDERES’tir. O dar ağacında hepimizden birer parça demokrasi-den büyük bir parça idam edilmiştir ve bugün Adnan MENDERES ve arkadaşları içimizden biri olarak bizimle beraber yaşıyor. Tek tek hepimizin şahsında yaşıyorlar.

Dün dün de kalmadı. Sizi temin ederim ki bu gün de bugün de kalmayacaktır. Siyasette geçmişe saplanıp durmak yok olmaktır. Ancak geçmişi yok farzetmek de yok olmaya doğru koşturaktır. Anma günlerini seramonilerden ileriye götüremiyorsak zaman israfından başka bir şey yapmayız. Anma günleri bir muhasebe günüdür, böyle olmalıdır. Nasıl bir tarihi miras aldığımızı, nasıl bir tarihi zeminde oturduğumuzu anlama günüdür.

Siyasetin bu tür bir bilince ihtiyacı vardır. Her zamandan daha çok belki bu gün vardır. Tarih bizi yargılamadan biz kendimizi yargılamazsak, siyasetçi olarak yargılamazsak, siyaset adına yaptığımız tek şey araya karbon kağıdı konulmuş gibi birbirinin aynı olan hatalar üretmekten öteye geçmez. Siyaseti bir ümitsizlik kaynağı haline getiririz.

Bu son derece anlamlı günde iki şeyi bir arada yapmamız gerekiyor. Bunlardan birincisi elli yıldır işletmeye çalıştığımız ve zaman zaman kesintiye uğratılmasına mani olamadığımız demokrasimizi analitik bir eleştiriye tabi tutmaktır. İkincisi ise biz siyasetçilerin bu millete nasıl bir siyasetçi porofili çizdiğimiz üzerinde durmaktır.

Millet vicdanının demokrat parti hareketini nasıl algıladığını ve onu en mütena yerinde nasıl muhafaza ettiğini hepimiz biliyoruz. 27 Mayıs 14 Mayıs zaferinin getirdiğidir. Ancak 14 Mayıs etrafında bir efsane üretmenin 14 Mayıs etrafında yeni tabular yaratmanında bir anlamı yoktur. Tam tersine 14 Mayıs tartışmalıyız. Bunu biz yapmalıyız 14 Mayıs'ın tartışmasını. 14 Mayıs'ın kahramanlarına elli yıldır haksızlık yapanlara bırakamayız, bırakırsak bu zulüm devam eder. Bırakırsak 27 Mayıs'ın ve 27 Mayıs'ların sebebini bir türlü anlayamayız.

Evet bugün 27 Mayıs, muhasebe günü. Yassıada mahkemelerinin sonucu şehit edilen Adnan MENDERES ve arkadaşlarının korkmadan muhasebesini yapalım. Yassıada mahkemelerinin yargı bağımsız olduğu söylenebilir mi? Dün de ve bugün de adaletin objektif bağımsızlığı üzerinde bir hassasiyet olduğu gerçektir. İşaret ettiğim olgu bunun ötesindedir. Ben bugün adaletin subjektif bağımsızlığına işaret ediyorum. Vicdanlar yasayla tanzim edilemez, yargı bağımsızlığı dün de bugün de en ölümcül yarayı vicdanlarda almaktadır. Yargıya intikal eden veya yargının görev alanına giren konularla ilgili olarak yargı vicdanının özgürlüğü

ve basın özgürlüğü kavramını birlikte almak sadece önemli bir ihtiyaç değil aynı zamanda 27 Mayıs'a olan borcumuzdur. Adalet kurumlarının enüst yetkili üyesinin tabiri ile yargısız infazda bulunan basın kuruluşlarının çeşitli baskı enstürmanlarını bilinçli olarak kullanan basın kuruluşlarımızın kendilerini yenden bir öz eleştiriye tabi tutmalarının zamanıdır. Basın, adaletin yerine geçme eğilimini göstermemelidir. Haber üretilen değil, ulaşıp aktarılan bir niteliğe kavuşturulmalıdır. RTÜK'le devlet ipotek altına alınırsa 27 Mayıs'ta mecliste bugün bunun mücadelesini vermek Adnan MENDERES'e olan borcumuzdur.

“İnsanın kendi kendini yönetmediği yerde, bu gün artık onun insanlık sıfatı tartışılır hale gelmiştir. Çünkü artık yönetim hakkı bir insanlık hakkıdır. Kişinin vatandaşı, ahalinin millet, toprağın da vatan olması işte hepsi buna bağlıdır.”

Bağımsız yargıya diğer bir ölümcül yara adaletle siyaset karıştırılmasıyla ortaya çıkmaktadır. Çağdaş ve tam demokrasinin işleyişiyle siyasetin okula, kışlaya, camiye ve adaletle buluşturulmamasının bir hayati anlamı vardır. Peki şimdi acaba yargıya siyaset nasıl giriyor? Hukuki düzenlemelerin açık bıraktığı kapılardan mı giriyor, yoksa başka bir yerden mi? Bize göre bir başka yerden giriyor. Yargıcın vicdanından giriyor..

Meclis içi veya dışı yargı yoluyla toplumsal mühendislik projelerinin ve siyaseti tepeden tanzim planının demokrasilerde yeri yoktur. Daha önemlisi, kalıcı bir sonucu da yoktur. Çünkü millet bunu reddeder. 27 Mayıs'ların temel değişmezi ve temel muhasebesi işte burada yatmaktadır. Söyledim tekrar ediyorum, 27 Mayıs 1960'ın nedenlerini 14 Mayıs 1950'lerde aramak gerekiyor, yalnızca burada aramak gerekiyor. elli yıldır Türk siyaseti 14 Mayıs'tan sonra nelerin değiştiğini anlamaya ve anlatmaya çalıştı. Oysa bu herkesçe bilinen bir hadisedir. Bu bir tür kolaycılıktır. Bizim asıl bilmek durumunda olduğumuz husus nelerin değişmediğidir. Bunun siyaset açısından değişimi isteyen ve değişimin önemine inanan siyaset açısından hayati bir mesele olduğunu düşünüyorum.

Nedir bunlar. Birinci değişmeze biraz önce işaret ettim. Yargıya siyaset, yargıya basın yoluyla baskı değişmeyen bir olgu, üzerine gitmemiz gereken bir olgu. Peki başka neler var, neler değişmemiş. Bunlar yüzeysel bir bakışla farkedileme-

yen dinamiklerdir. Varlığı ancak bir takım olgularla anlaşılabilen dinamiklerdir. Devletin karakterine ilişkin devletin karakterini belirleyen dinamiklerdir. Devletin çok partili hayata geçişle birlikte, daha doğrusu mevcut bürokrasi devleti, millet iradesine teslim olmuş değildir. Millet iradesinin üstünlüğünü hazmedebilmiş değildir. Ona tabi olmuş, ona demokrasi adına boyun eğmiş değildir. Bilakis millet iradesine çok ufak bir alan açılmıştır. İstenildiği ölçüde ve istenildiği zaman daraltılabilen hatta bazen büsbütün ortadan kaldırılabilen bir alan açılmıştır. Çünkü demokrasinin tarifini gerçek anlamda halk yapmamıştır.

Bir başka ifade ile halkı dikkate alan, halkı dikkat merkezine alan, halkı referans kabul eden bir demokrasi tarifi henüz yapılamamıştır. Bunun sonucu olarak çift kişilikli bir devlet karakteri ortaya çıkmıştır. Nedir bunun sebebi. Bunun sebebi vatandaş olan klasik güvensizliktir. Seçilmiş siyasetçi, siyaseti, kendisine izin verildiği ölçüde devlet yönetimine egemen olabilmüş, gerçekte ise devletle halk arasında bir köprü olmaktan öteye geçilmemiştir. Yarım asırlık demokrasi uygulamamız aşşağı yukarı böyle bir işlevle sınırlı kalmıştır. Ne vatandaş, nede vatandaşın seçtiklerine tam anlamıyla güvenilmiştir. Ortada fonksiyonlarıyla tarif edilen bir devlet yok. Adeta gökten inmiş kendi kendine var olmuş, kutsal ama kutsallığı bir sebebe bağlı olmayan bir yapı var. Bir yapıdan daha çok bir vehim var. Halk bu tarifi neresinde? İçinde değil. Ne vergi sisteminin içinde halk vardır, ne de eğitim sisteminin içinde halk

vardır. Ne sağlık sisteminin içinde halk vardır, ne de yargı sisteminin içinde. Ama halk tehdit değerlendirmelerinin içinde vardır. Devamlı surette iç tehdit değerlendirmelerinin konusu olmuştur. Bazen dini sebeplerle, bazen siyasi sebeplerle, bazen ideolojik ve bazende etnik sebeplerle.

Dikkat ediniz halk suç ve ceza siyasetinin konusu yapılmaktadır demiyorum, halk tehdit değerlendirmelerine konu yapıyor diyorum. Bu ikisi farklı şeyler. Allah'a şükürler olsunki çok fazla suç üreten bir toplum değiliz, ama çok fazla vehim üretiyoruz. Vehimde hain üretiyor. Çok fazla vatan haini, çok fazla devlet düşmanı, çok fazla rejim düşmanı üreten bir vehimle karşı karşıyayız. Bu size, bu hepimize biraz garip gelmiyor mu? Çanakkale'de, Sarıkamış'ta, Kurtuluş Savaşı'nda hain olmayan bu halk, barış zamanında neden hain olsun! Neden devlet düşmanı olsun, ki?

Devletle vatandaş arasındaki ilişkiyi, yönetenle yönetilen arasındaki ilişkiyi bu şekilde kurularsanız baskıyı meşrulaştırırsınız, zulmü meşrulaştırırsınız, her türlü dayatmayı meşrulaştırırsınız, hürriyeti zararlı bir yaşama ortamı olarak görmeye başlarsınız, özgürlükleri zararlı görmeye başlarsınız. Bütün bunlardan daha vahimi devlet olarak kendinize güveninizi kaybedersiniz, manevra alanınızı daraltırsınız. Hamle gücünüzü yok edersiniz. Zaman israfından kurtulamazsınız, kaynak israfından kurtulamazsınız. Büyük iddiaların sahibi ve takipçisi olmak yerine küçük evhamların tutsağı olursunuz. Güvenen ve güvenveren bir devlet olmadan

büyüyemezsiniz. Kendi vata-
daşlarına güvenmeyen ve kendi
vatandaşlarına güven verme-
yen bir devletin hinderland da
olmaz. Çağdaş dünyada yeri de
olamaz. Yeryüzünde böyle bir
devletin ekonomik kültürel ve si-
yasi gücünü yayabileceği bir
santimetre karelik boşluk kal-
mamıştır. Hele yirmibirinci yüz-
yılı da hiç kalmamıştır. Bazıları
çok seslilikten ve çok renklilik-
ten ürküyorlar. Oysa demokra-
si çok sesliliği ve çok renkliliği
üreten bir faktör değildir. Bun-
lar zaten vardır. İstesenezde
vardır, istemesenizde vardır.
Kimi tarihi sebeplere bağlı ola-
rak vardır. Kimi dünyadaki geli-
şmelerin bir sonucu olarak orta-
ya çıkar. Demokrasi bütün bun-
ları azdıran değil, legalize eden
huku düzeyine oturtan bir fonk-
siyon taşır.

Toplum üzerinde baskı kura-
rak tek renkli ve tek sesli bir gö-
rüntü elde edebilirsiniz, ama ni-
hayet bu bir görüntüden ibaret
kalır. Kendini ifade imkanı bul-
mayan farklılıklar toplumsal ya-
pımızın temelinde çok tehlikeli
çatlamalar olarak iner. Hiç um-
madığınız ve beklemediğiniz bir
anda, toprak ve millet bütünlü-
ğünüz ciddi bir tehlikeyle yüzyü-
ze gelir. Etnik, siyasi, ideolojik
ve dini farklılıklar baskıcı rejim-
lerde iç savaş oluşturabilirken,
çağdaş demokratik ülkelerde
hiç bir sorun teşkil etmiyorsa,
sebebini burada aramak gere-
kir. Toplum hayatının en ideal
denge hali sosyolojik dinamikler-
nin oluşturduğu tabi dengedir.
Sosyolojik dinamikler ancak de-
mokratik birer ortamda birbir-
lerini dengelleyebilir, birbirlerini
tashih edip geliştirebilirler. Akıl-
lı bir devlet kendi halkına karşı
ön yargısı olmayan bir devlet,
bunlardan gocunmaz, tam ter-
sine sosyolojik dinamiklerin ta-
mamından istifade etmesini bi-
ler. Bunların her birini kullanarak
kendisine yeni alanlar, yeni dina-

mikler açar, yeni açılımlar sağ-
lamaya çalışır.

Devlet olarak kendi halkınız-
dan koptuğunuz zaman hayatın
reel gerçeklerindende koparsı-
nız çözüm üretmek yerine kut-
sal kavramlar kutsal semboller
üretirsiniz. Sonrada bunları bir-
birleriyle çatıştırırsınız, bu ça-
tışmadan ne çıkar. Bu çatışma-
dan sadece altını çizerek söylü-
yorum, Türkiye'nin ileriye git-
mesine kendisini adanmış bir in-
sanın ruh haliyle söylüyorum,
bu çatışmadan sadece geri kal-
mışlık çıkar, ilkelik çıkar. Yirmi

“
*Devlet olarak kendi
halkınızdan koptuğunuz zaman
hayatın reel gerçeklerindende
koparsınız çözüm üretmek yerine
kutsal kavramlar kutsal
semboller üretirsiniz. Sonrada
bunları birbirleriyle
çatıştırırsınız, bu çatışmadan ne
çıkır. Bu çatışmadan sadece
altını çizerek söylüyorum,
Türkiye'nin ileriye gitmesine
kendisini adanmış bir insanın
ruh haliyle söylüyorum, bu
çatışmadan sadece geri
kalmışlık çıkar, ilkelik çıkar.”*

yıl, otuz yıl önce bizimle aynı se-
viyede olan pek çok ülke bugün
bizim hayal bile edemediğimiz
bir seviyeye geldiler. Avrupa
birliğinde yerini almaya başla-
yan bu ülkeler daha bir kaç yıl
önce özgürlükleri adına komi-
nist blokta yer almasınlar, in-
sanları özgür olsun, onlarda
demokrasi içinde yönetilsinler,
onlarda piyasa ekonomisinin,
onlarda özgürlüklerin nimetle-
rinden faydalansınlar diye onla-
rın adına da mücadele ettiğimiz
şu Çekoslovakya'ya bakın, Po-

lonyo'ya bakın, Macaristan'a,
Bulgaristan'a bakın. Korkarım
Bulgaristan onlarca yıl önce
başladığımız demokrasi müca-
delesinde, onlarca yıl önce baş-
ladığımız serbest piyasa müca-
delesinde böyle giderse yepyeni
anayasalarıyla, büyük demok-
rasi atılımlarıyla ve iktisadi açıl-
ımlarıyla herkesi seferber et-
tikleri herkesten yeterince ve
farklılıklarından faydalandıkları
bir büyük güvenlikle Türkiye'nin
önüne geçeceklerdir. İçime sığ-
dıramam, bunu açıkça söylüyorum.
Türkiye'nin demokrasiye
bu biçimde ihtiyacı var. Bu gün
ihtiyacı var. İsterseniz bütün
bunlara bir sorumlu bulabilirsiniz,
ama eğer kafa yapınızı de-
ğiştiremiyorsanız bunun size
bir faydası olmaz. Devlet yöne-
timinin şekliyle kalitesini birbirin-
den ayıran bunları birbirinden
bağımsız olgularmış gibi gören
ve gösteren bir anlayış var. Dik-
tatörlüğe giden bir yolun baş-
langıcı işte burasıdır.

Çağdaş tecrübeler karşı-
sında "bizi iyi yönetsin ve kim yö-
netirse yönetsin diyemezsiniz"
"şu işi şöyle yapsın da hele bir
sonuca varsında bunu kim ya-
parsa yapsın" diyemezsiniz pek
çoklarına tutarlı gibi gelen bu
yaklaşım kendi içerisinde ola-
ğan üstü çelişki taşıyan bir yak-
laşımır.

İnsanın kendi kendini yönet-
mediği yerde, bu gün artık
onun insanlık sıfatı tartışılır hale
gelmiştir. Çünkü artık yönetim
hakkı bir insanlık hakkıdır. Kişi-
nin vatandaş, ahalinin millet,
toprağın da vatan olması işte
hepsi buna bağlıdır. Yani kendi
kendisini yönetmesine bağlıdır.
Hürriyet uygar insanın bu gün
artık bir sıfatı, bir niteliği değil
onun ayrılmaz bir parçasıdır.
Eğer bir ülkenin yönetimini o ül-
kenin insanların arzusu ve ka-
bulu dışında bir yere gelmiş ve-
ya getirtilip oturtulmuşsa o ül-
kenin insanlarına hür demek
mümkün değildir.

“ Tek taraflı bir devlet yönetimi ile dayatmayı esas alan bir anlayışla bir ulusun toplam kalitesini yükseltemezsiniz. Onu dünya uluslarıyla rekabete hazır hale getiremezsiniz. Çağdaş Dünya'nın büyükleri arasındaki büyük Türkiye'si hiç yapamazsınız. ”

Bu nedenle halkın seçmediği bir yönetici halkın seçtiği bir yöneticiden daha iyi olamaz. Daha iyi vergi toplayamaz. Ondanda başarılı bir ekonomi yönetimi gösteremez. Enflasyonla mücadelede ondan daha başarılı olamaz. İhracatı ondan daha çok arttıramaz. Asayışı ondan daha iyi sağlayamaz. Halkın eğitim seviyesini daha fazla yükseltmez. Bu ülkeyi ondan daha fazla düşüncemeyebilir, daha fazla seviyor hiç olamaz. Bu gerçeğin iki yönetici tipinin kişisel özellikleriyle de hiç bir ilgisi yoktur. Çünkü yöneten yönetilen ilişkisi tek taraflı bir dayatma değildir. İki taraflı bir ilişkidir.

Şayet siz herhangi bir sebeple bu ilişkinin bir tarafını boşaltırsanız toplum hayatını mümkün ve verimli kılan dengeleri temelden bozmuş olursunuz. Böyle bir devlet yönetiminin eğitimi, eğitim olmaktan çıkar, beyni yıkamaya dönüşür. Sağlığı sağlamaktan çıkar, işkenceye dönüşür. Vergisi vergi olmaktan çıkar, haraç almaya dönüşür. Yargısı yargı olmaktan çıkar engizisyona, komploya, siyaseti tanzim öğelerine dönüşür. Hizmeti hizmet olmaktan çıkar yağmaya dönüşür.

Nice atanmış iktidaların büyük ölçüde sadece ülkemizde değil bütün dünyada çok büyük talana açık olmalarının sebebi milli iradenin gaspında aramak gerekir. Milletin seçmediği millete sorumlu olmaz. Hepimiz biliyoruz ki mal üretiminde de, hizmet üretiminde de önemli olan toplam kalitedir. Tek taraflı bir devlet yönetimi ile dayatmayı esas alan bir anlayışla bir ulusun toplam kalitesini yükselte-

mezsiniz. Onu dünya uluslarıyla rekabete hazır hale getiremezsiniz. Çağdaş Dünya'nın büyükleri arasındaki büyük Türkiye'si hiç yapamazsınız.

O zaman ne yaparsınız? Sadece siyasi açıdan değil, ekonomik açıdanda kendinizi dünyaya kapatırsınız. Marjinalleşirsiniz, dışlanırsınız.

Bir tarihte bizim; "Dünyada tek sosyalist ülke Türkiye kaldı" derken işaret etmek istediğimiz olgu işte buydu.

Değerli demokratlar nereden bakarsanız bakınız sistem değişime kapalıdır. Toplumun değişim ihtiyacı her seferinde görmezden gelinmiştir. Sistem bu ihtiyaca kapı aralamayı başaramamıştır. Böyle olduğu içindir ki, demokratik ülkelerin atılım yaptığı ülkeler Türkiye'de ağır komplikasyonlara neden olmuştur. Ardı arkası gelmeyen öğrenci olaylarının arkasındaki temel neden budur. İdeolojik çatışmaların altındaki temel etken budur. Kronik terör hadiselerinin altındaki temel etken budur. Güneydoğu sorunun altındaki temel etken de budur. Bütün bu göstergeler bile, Türkiye'de sistemi uyandırmaya kafi gelmemektedir. Bütün bu problemlerin sebebi demokrasinin eksikliğidir. Her kriz döneminde ortaya konan çözüm ise daha az demokrasi daha az hak, daha az hürriyet olmaktadır.

Ama artık deniz bitti. Türkiye'de ayağındaki bu prangayla yürümeyi artık reddediyor. Bunu herkesin görmesi gerekiyor. Ne yazık ki Türk siyasetçisinde tarihi profili itibarıyla bir umut vermiyor. Tarihi bir pers-

pektiften baktığımızda gördüğümüz gerçek şudur. Hepimiz problemle uzlaştık, problem bir kırıze dönüştüğünde ve yine kendisini çözüm olarak dayattığında Türk siyasetçisi kimi problemlerin sebebi olarak kendisinin göstermesine rıza gösterdi, sustu. Ucuz kurnazlıklarla ve bize ayrılan daracık bir alanda yürüdüğümüz siyaset oyunlarıyla, hem kendimizi hem halkımızı aldattık.

Bütün bunları hiç bir partili hiçbir siyasi lideri hatta geçmişteki partilileri ve liderleri de ayırmadan söylüyorum. Şu halimize bakın hepimiz halkın unutkanlığına güvenmeyi ve sığınmayı siyaset zannediyoruz. Oysa akıllı siyasetçi halkın unutkanlığına güvenen değil, halkın hafızasından korkan siyasetçidir. Sistemin zaaflarını ve çelişkilerini biliyoruz. Siyasetin performansını ve seviyesini de biliyoruz ama bilmediğimiz bilmezden geldiğimiz ama bir türlü karar veremediğimiz husus bu kısır döngüden nasıl çıkacağımızdır. Hem bir ülkeye yönetici topluluk seçebileceksiniz hem de onların bağımsız bir yönetme iradesi olmayacak hem halka dönüp bana oy ver, seni ve ülkeyi yöneteyim diyeceksiniz, hem de gidip siz başkalarının yönetimine gireceksiniz. Hem bu ülkede elli yılda siyaseti dört defa tatil edeceksiniz, hemde siyasetin seviyesizliğini yeni müdahalelerin bahanesi olarak kullanacaksınız. Peki bu bütün yanlışlar karşısında bizim rolümüz nedir? Bizim rolümüz bize düşen bize biçilen siyasetçiye biçilen rol dal kavukluktur.

Siyaseti ve siyasetçiyi, hatta

hatta halkın seçme hakkını aşağılayan bir dalkavukluk. Kendi kendine söven siyasetçiler görürsünüz. O siyasetçinin neden kedi kendine sövmüş olabileceğini hiç düşünen var mı? Siyaset batacak ama bir şekilde sizin tekneniz suyun yüzünde kalacak. Öyle mi? Bu mümkün değil, hiç bir zaman da mümkün olmadı.

Siyaset, bu ülkenin bütün dinamiklerini dakkate alacaktır. Demokrasilerde bundan daha tabi bir şey olamaz. Ama eğer siyaset, bir başka iradenin kendi yerini almasına rıza gösterirse. Kimse bundan hayırlı bir sonuç beklemesin. Hatta siyasetçiği bir kukla seviyesine indiren unsurlar bile hayırlı bir sonuç beklemesin.

Biz bu olguya işaret ettiğimiz zaman kavga çıkarmakla suçlarıyoruz.

Suçlayan kim?

Yanlış dalkavukluk etmeyi siyaset zanneden bir anlayış.

Bir çıkış yolu bulunması için siyasetin duvara toslaması da yetmiyor. Tük siyaseti elli yılda tam dört kez duvara tosladı ama o çıkış yolunu buamadı. Bu aymazlık, bu basiretsizlik ve bu ucuz şark kurnazlığı korkarım ki Türkiye'yi de duvara toslatacak. Buna mani olmanın adı kavga ise biz bu kavgayı şanla ve şerefle yaparız. Hem de ne kazanıp ne kaybedeceğimize bakmadan yaparız.

Şayet Türkiye kazanacaksa, biz de kazandık demektir. Türkiye'nin kaybettiği bir süreçten, bizim umabileceğimiz zerre kadar kazanç yoktur.

Bu şahadet günlerinde, aziz demokrasi işehitlerini rahmetle anıyor, hepinize saygılar sunuyorum.

Türkiye Gönüllü Teşekküllüler Vakfı tarafından düzenlenen 'Demokrasi Kurultayı'na Siyasi Parti Liderleri, Vakfın Yöneticilerinden oluşan bir heyet tarafından makamlarında ziyaret edilerek davet edildiler.

Panel

"Gelişmişlik, İnsanın Değeri ve Türkiye'de İşçi Sağlığı-Güvenliği"

Hak-İş Konfederasyonu, 4-10 Mayıs İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Haftası nedeniyle Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ile ortaklaşa bir panel düzenledi.

"Gelişmişlik, İnsanın Değeri ve Türkiye'de İşçi Sağlığı-Güvenliği" konulu panele, Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Tanrıverdi, Genel Eğitim Sekreteri Yusuf Engin, Çukurova Üniversitesi İİBF Dekanı Prof. Dr. Muammer Tekeoğlu, Hak-İş ve bağlı sendikaların Yönetim Kurulu üyeleri ve işçiler katıldı.

Adana Sedef Otel'i'nde gerçekleştirilen panele, Doç. Dr. A. Gürhan Fişek, Adana İŞGÜM Başkanı Yıldız Üner, Çukurova Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi Doç. Dr. A. Fazıl Özsoylu, Sakarya Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi Yar. Doç. Dr. Mahmut Demirkan panelist olarak katıldılar.

Oturum Başkanlığını Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Tanrıverdi'nin yaptığı panel Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri Yusuf Engin'in sunuş konuşması ile başladı.

Engin, konuşmasında Hak-İş'in işçilerin sadece ekonomik sorunlarını

çözme ve çıkarlarını korumayı değil, anların çalışma şartlarını, çalışma ortamlarını, sosyal, kültürel ve psikolojik ortamlarını da geliştirmeyi ve iyileştirmeyi de görev edindiğini belirterek "Bu amaçla işçilerimizin sağlık ve iş güvenliklerini de ele almayı, tartışmayı, iyileştirmeye yönelik çabalarımızı sürdürüyoruz. Şunu ifade etmek gerekiyor ki; İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğini sadece işçi-işveren ve sendikalarla sınırlandırmamalıdır. Bu konu toplumun tüm kesimlerini ilgilendirmektedir." dedi.

"Biz, çalışanlar adına, merkezi yönetimden "Sorunları sürekli dile getirmeyi değil, sorunları çözmeyi" bekliyoruz. Kuşkusuz ki İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği konusunda Devlet köklü ve kalıcı önlemler almalıdır" diyen Engin, çalışma hayatının her alanında olduğu gibi "İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği" alanında da "Sendikal örgütlenme"nin önündeki engellerin kalkmasıyla birlikte sendikaların bu konudaki önerilerinin ve etkinliklerinin de yaygınlaşacağını belirtti.

Açılış konuşmasını yapan Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, bir ülkede Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH)'dan alınan payın gelişmişlik seviyesi olarak gösterilmediğine işaret ederek, "Gelişmişlik seviyesi sosyo-ekonomik değerlerle ölçülüyor" dedi.

Uslu, Türkiye'de İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği konusunda bazı işletmelerde problem olmadığını kaydederek, şöyle konuştu: "Bugün Türkiye'de hükümet paraya, medyaya ve ideolojiye hükümetlik ediyor. İşçi sağlığına, iş güvencesine değer vermiyor. Bunu şuradan anlıyoruz. Türkiye'de 10 milyon sakat ve özürlü var. Ancak bunları yüzde 2'si üretime katılabiliyor. Oysa Türkiye ile nüfusu paralellik arzeden

Almanya'da da sakat sayısı 10 milyon civarında olmasına rağmen, bu ülkede hiçbir sakat insan tekerlekli sandalyeye ve eve mahkum edilmemiştir. Bütün bunlara rağmen, siyasi hükümetler şunu yaptık, bunu yaptık, Türkiye'de işler çok iyi, yolunda gidiyor diyorlar. Oysa 2. Dünya Savaşına girmiş Almanya, Doğu Almanya ile birleştikten sonra ekonomisini ikiye katladı, iki Almanya oldu. Ya Türkiye 75. yılında nerede?"

Salim Uslu, Türkiye'de İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği ile ilgili olarak 9 kanun, 34 tüzük, 38 de yönetmelik çıkarıldığına dikkat çekerek, "Kanunlar ve yönetmelikler ne kadar çağdaş olursa olsun uygulamada olmadığı sürece sıkıntılar bitmez. Çünkü devlet iş güvenliği ve işçi sağlığı konusunda yetersiz kalıyor. Oysa hükümet, toplumun dinamikleri olan sendikalar ile bu konuda işbirliğine gitse, işçi sağlığı ve iş güvenliği konularındaki sıkıntılar da en aza indirilecektir. Hükümetler potansiyeli kullanma yerine güçlülerin ve galiplerin koyduğu kanunları uyguluyor. Bunun için de problem bitmi-

PANEL

**"GELİŞMİŞLİK, İNSANIN DEĞERİ
ve TÜRKİYE'DE
İŞÇİ SAĞLIĞI - GÜVENLİĞİ"**

HAK-İŞ Konfederasyonu - Çukurova Üniv.
4 Mayıs 1998 - ADANA

yor" dedi.

Ayrıca, Türkiye'nin iyi yönetilmediğini savunan Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, bundan dolayı ülkede gerilim ve kavganın bitmediğini söyledi. Uslu, hükümetlerin beceriksizliklerini ve başarısızlıklarını ancak ülkede gerilim oluşturarak örtmeye çalıştıklarını ileri sürerek şöyle devam etti. "1 Mayıs İşçi Bayramını kutladık. Sendikaların organize ettiği yerlerde hiçbir olumsuz gelişme olmadı. Oysa Okmeydanı'nda bizim kutlama yaptığımız yerden 3 kilometre uzaklıkta şiddet yaşandı. Basın yayın organları da hep bunu yazdı gösterdi. Hadi diyelim solcular, komünistler gelecek hesabı yapıyorlar. Ya Kurban Bayramındaki post kavgasını kim çıkartıyor? Demek ki birileri ülkede gerilim ve şiddetin olmasından çıkar elde ediyor." dedi.

Daha sonra kürsüye gelen Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanı Prof. Dr.

Muammer Tekeoğlu: "Türk toplumunda teferruattan sayılan şeylerin genellikle gözardı edildiğinden dolayı zaman zaman kişiler, kurumlar, toplumun içinden çıkılmaz bir takım problemlerle yüz yüze geldiğini belirterek, "Anayasadan yasalara kadar, tüzüklerden, yönetmeliklere kadar, iş güvenliği mevzuatı yeterince Türkiye'de çağdaş ölçülere ulaşmıştır. Fakat işin pratiğine geldiğimizde işte o ayrıntı merakımızın olmayışı ayrıntıyı teferruat-tan saymayışımız bu gün yüzbinlerce insanın iş kazası geçirmesi veyahutta uzun dönemde bir takım meslek hastalıkları içerisinde hayatını devam ettirmesi gibi çok acı bir problemle karşı karşıya kalınmıştır. Belkide, bu konuda acaba diyorum ki bizim toplumumuzda var olan kadercilik anlayışı burada bir etkenmidir. Bu konuda özellikle mevzuatların ön gördüğü biçimde işçi sağlığı ve güvenliği konusunda acaba bir ilgisizliği bir yetersiz davranışı karşımızamı çıkartıyor bunu ben görüşlerinize arz ediyorum."

Daha sonra Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Tanrıverdi kısa bir konuşma yaptı. Tanrıverdi özelleştirmelerin işçi çıkarmak için fırsat sayıldığı bir konjoktürde iş güvenliğinden bahsetmenin pek mümkün olmadığını belirterek "Üstelik Türkiye işsizlik sigortası olmadığı için ve ortalama birrakamla 4-5 Milyon kişilik bir bünyeye informal bir sektörde edildi-

ği bir ülkede çalışanlara ama tabii genel olarak insanlara değer vermek onların iş ve çevre koşullarını daha insan-cıl ve yaşanabilir hale getirmekte mümkündür. Bu yapılmıyorsa iş sadece siyasi hamaset boyutunda kalıyor demektir." dedi.

Eğitim, vicdan, inanç, düşünce, serbest teşebbüs özgürlüklerinin geldiği noktada ortada çağdaş demokrasilere uymak yerine demokrasiyi kendimize uyduruyoruz. Uyduruyoruz ve alaturka demokrasi-den bahsediyoruz. Aslında yapılan tek şey uydurma başka birşey değildir. Küreselleşen dünyada hızla bilgi toplumuna geçerken Türkiye daha doğru

Panel

dürüst sanayileşmeyi bile çözemediğini ifade eden Tanrıverdi şunları söyledi :

İstanbul sanayi odasının bizzat kendi rakamlarına göre ilk beşyüz büyük sanayi firmasının gelirlerinin % 52'si sanayi değildir. Repo, faiz, rant gelirleridir. Böyle bir ortamda hani nerede sanayileşme, hani nerede demekten başka çare var mı acaba ama bütün bu söylenenlerden büsbütün karamsar olduğumuz ülkemiz adına ümit var olmadığımız gibi bir sonuçta çıkarılmamalı. Biz herşeye rağmen göstergelerdeki olumsuzluklara rağmen yine de ümit varız." dedi.

Tanrıverdi, daha sonra sözü Doç. Dr. Ahmet Fazıl Özoylu'ya bıraktı.

Çalışan kişilerin teknoloji geliştikçe gelişme ilerledikçe çok ciddi risklerle karşı karşıya kaldığını, bu risklerin sonucunda birsürü sakatlıkların hatta ölümlerin oluştuğunu belirterek, "Ortaya çıkan bu sorunlar , neticede birçok düzenlemelerin yapılmasını gerektiriyor. Bunun üzerine çeşitli çalışmalar da yapılıyor. Yönetici itibarıyla işçi sağlığı ve iş güvenliği konusu çıkıyor böyle bir bisiplin belki bilimsel anlamda da bir disiplin oluyor." dedi.

"İşçi sağlığı ve iş güvenliği temelde de bir çok unsur üzerine oturuyor. Birincisi çalışanları korumak ikincisi üretim güvenliğini sağlamak üçüncüsü de işletme güvenliğini sağlamak.

Çalışanları korumak bizzat işçi güvenliği çalışanın güvenliğini işçi sağlığını içeriyor. Hatta işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunun ana amacında çalışanlarını korumak çalışanları iş kazalarından meslek hastalıklarına karşı koruyarak ruh ve beden bütünlüklerini sağlamak temeldedir. İkinci unsur üretim güvenliğini sağlamak burada da artık insanın güvenliği, çalışan insanın güvenliği sağlandıktan sonra aynı şekilde yönetimin işletmenin yönetici itibarıyla ekonomiye.Türkiye'nin ülke ekonomisine katkılarını konuşmak mümkün. Çünkü bir yerde bir iş yerinde güvenliği sağladığınız anda veriminde artması sonucuna varıyorsunuz." diyen Özsoylu "Kişi kendisini daha güvende, daha ferah bir ortamda, işini severek yaptığı intiba ediliyorsa, orada veriminin arttığını" ifade etti.

Daha sonra söz alan Baş İş Müfettişi Yıldız Üner "İşçi sağlığı iş güven-

liğinin, iş verenlerin, işçilerin ve sendikaların sorunu olmayıp tüm toplumun sorunu olduğunu. Dün kaderci bir yaklaşımla baktığımız İşçi sağlığı ve iş güvenliğine bugün daha bilimsel, daha teknik ve daha insancıl bakıldığını belirterek, "Bunu bakanlık olarak geliştirdiğimiz afişlerde bile görmek mümkün. Biz işçi sağlığı ve iş güvenliği haftası diyemeyeceğim. İşçi sağlığı iş güvenliği etkinliklerimize başladığımız ilk yıl şöyle bir afişimiz vardı. "Kaza geliyorum demez" bunu bu anlamda biraz önce söylediğim kelime anlamında on yıl sonra "kaza geliyorum der" şeklinde değiştirdik. Önlemek ödemekten daha kolay ve daha

ucuzdur. Afişimizi önlemek ödemekten daha ucuz daha kolay ve daha insancıl diye değiştirdik. Dolayısıyla standartlarla biliyorsunuz. Yakinen tanırırsınız iso standartlarıyla ve toplam kalite yöntemleriyle, işçi kimliğinde değiştiği bir süreçten geçiyoruz. Sizlerin sadece kol emeklerinden değil akıllarınızdan yaratıcı zekalarınızdan üretime ve yönetime katkıda bulunmanız isteniyor. Kalite yöntemlerinizde ben sözlerimi şu dört başlık içerisinde yapılan çalışmaların gerçek hayata yansıtılmasını dileyerek bitirmek istiyorum. Öncelikle insan kaynaklarımızı eğitimi yaygınlaştırarak geliştirebildiğimiz taşaronlaşmayı kırarak örgütlenmeyi geniş tabanlara yayabildiğimiz, Üniversite ve devlet olarak istatistiksel verilerde güvenilir ve yeterli kaynaklar yaratabildiğimiz yasal mevzuatımızdaki yetersizliği kabul etmiyorum, Yasal mevzuatımızdaki dağınıklığı toparlayıp teknolojik ilerlemeleri mevzuatımıza yansıtılabildiğimiz 2000 yılında sağlık ve güvenliğin her kesime dengeli ulaşabilmesini diliyorum ve teşekkür ediyorum." dedi.

Daha sonra söz alan Doç. Dr. Mahmut Demirkan

"İşçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin konular temel bir ihtiyaçtır. Çünkü en temel hak olan ve diğer bütün hakların kullanımına olanak tanıyan yaşam hakkıyla doğrudan ilişkilidir. Bu bakımdan çalışanlar açısından derhal tatmin edilmeleri gerekir. Maslow'un teorisini dikkate aldığımızda eğer iş

bir takım çabalar var ama yetersiz. Mekanizmaları oluşturamıyoruz mekanizmaları oluşturmakta güçlüklerle karşılaşyoruz ama hiç bir şey de yapmıyor değiliz. Yani biz bir ülke ismi veremeyeyim yanlış anlaşılıyor çok da geri kalmış bir ülke değiliz ama layık olduğumuz düzeydede değiliz biz ben size kendi enstitümüzün yapmaya çalıştığı iki şeyin altını çizmek istiyorum bunda da

görenler bu temel ihtiyaçlarını tatmin etmezlerse üst basamaklarda bulunan ve gerçek motivasyonu sağlayan diğer ihtiyaçlara yönelmeyeceklerdir." dedi. İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin tatmin düzeyinin oldukça yüksek olmak zorunda olduğunu belirten Demirkan : "Görülüyor ki bireyler açısından temel ihtiyaç olan işçi sağlığı ve iş güvenliği ihtiyacının belli bir ölçüde giderilmesi bireyleri daha üst basamaklardaki ihtiyaçlara yöneltecek bu yöneliş onları daha çok motive edecektir. Üst basamaklarda bulunan diğer ihtiyaçlarında tatmin edilmeleri ölçüsünde gerçek motivasyon gerçekleşmiş olacaktır." dedi.

"Günümüzün işletmeleri için yoğun rekabet ortamında piyasada kalmanın vazgeçilmez koşulları vardır. Bunlar verimlilik kalite ve hız unsurlarıdır. İşletmeler verimli bir şekilde kalite ve düşük maliyetli üretim zamanında müşterilerine ulaşamadıkları takdirde piyasada kalma şanslarını yitirmektedirler bunu gerçekleştirmenin önemli bir koşulu da işletme içerisinde çalışanların gönüllü katılımlarını sağlamaktır geçiyor. Ancak gönüllü katılım çalışanların belli ölçülerde tatmin edimlerine bağlıdır. Tatmini sağlamak çalışanı üretimin her hangi bir faktörü olmak-

tan çıkarıp onun temel ihtiyaçlarını gidermekle mümkün olabilmektedir." diyen Demirkan, "Günümüz işletmeleri içinde insanı insan olarak gören işletmelerin bu ortamda varlıklarını sürdürebileceklerini" ifade etti.

Daha sonra söz alan Doç. Dr. Ali Gürhan Fişek şunları söyledi; "Gelişmişlikle insana verilen değerle işçi sağlığı iş güvenliği arasında çeşitli

köprüler var bu köprüleri arttırabilmekte mümkün. Ama şu hataya düşmeyeceğiz. Bende düşmeyeceğim konuşmamda yani bardağın dolu kısmına da bakaacağız, ülkemizde de hiç bir şey yapılmıyor değil ülkemizde de

hem insanımızdan hem de uluslar arası kamu oyunundan çok olumlu eleştiriler alıyoruz. Biz özellikle işçi sağlığı iş güvenliği riskinin en yüksek olduğu bu yüzden de taşaronlaşmanın kolayca filizlenebildiği küçük iş yeri ortamlarına yönelik çalışmalar yapıyoruz. Şunun için söyledim onu eğer küçük iş yerlerinde işçi sağlığı iş güvenliği koşulları kötüyse çocuk çalıştırılıyorsa sigortasız çalıştırma varsa ve diğer kurallara büyüklere oranla daha az uyuluyorsa hiç kuşkusuz maliyeti düşecektir onun içinde taşaron olarak bunlar kolayca kullanılabilir eğer biz bunların çalışma standartlarını yükseltebilirsek büyük iş yerleriyle aynı standartlara çıkarabilirsek ve bu hiç kuşkusuz oradaki işçilerinde haklıdır. o zaman taşaronlaşmaya hiç gerek kalmaz çünkü maliyet iki taraftada eşit olacaktır ama taşaronlaşmada bazı yan sanayinin kullanımında sadece işletme tekniği olarak kullanılabilir ama ucuza maletmenin bir yolu olarak kullanılmıyacaktır."

Ekonomik ve sosyal konsey toplandı

16 Haziran 1998

Ekonomik ve Sosyal Konsey Toplantısı Başbakanlık Merkez Binasında 16.06.1998 tarihinde gerçekleştirildi. Toplantıya Hak-İş adına Genel Başkanı Salim Uslu ve Araştırma uzmanı Şahin Serim katıldılar.

Gündem maddelerini enflasyonla mücadele ve kayıtdışı Ekonomi konusunda yapılan çalışmaların oluşturduğu toplantının diğer katılımcıları Mesut Yılmaz, Bülent Ecevit, Hüsametdin Özkan, Rifat Serdaroglu, Işın Çelebi, Zekeriya Temizel, Mustafa Taşar, Nami Çağan, Güneş

pan DPT Müsteşarı Orhan Güvener Türkiye'de fiyatları ve gelirleri belirleyen faal nüfusun % 60'ı olduğunu söyledi. Ülkemizdeki fiyat ve gelir ayarlamalarının bir önceki enflasyona göre ayarlandığını, enflasyonla mücadelede diyalogun önemli olduğunu belirten Güvener "Milli gelirin dağılımı adaletsizdir. Düşük gelirlerin payı daha da azalmaktadır. Tedbir olarak ek bütçe yapılmayacak, fiyatlar ve hedefler enflasyon hedefi ile belirlenecektir." dedi.

ye'yi seçime götürecek hükümet bizim kontrolümüzde olacaktır. Seçim ekonomisi uygulamayacaktır. Bu konuda bizi destekleyen parti ile anlaştık." dedi.

DSP Genel Başkanı Bülent Ecevit kamuoyunun olumlu ve umutlu bir beklenti içine girdiğini belirterek "Özel sektör geçmiş enflasyonu bırakıp önümüzdeki aylara ilişkin enflasyonu fiyatlarına yansıtabilmelidir" dedi.

Toplantının son konuşmacısı Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu,

Taner, Yalım Erez, Fuat Miras, Muharrem Kayhan, Faruk Yücel, Derviş Günday, Refik Baydur, Bayram Meral ve Rıdvan Budak'tı.

Toplantıyı Başbakan Mesut Yılmaz yönetti. Sunuş konuşmasını ya-

Mesut Yılmaz da yaptığı konuşmada enflasyondaki düşüşü hiçbir yasal destek olmadan gerçekleştirdiklerini söyledi. Faiz akışının, bütçe fazlasının hedeflerin üstünde olduğunu söyleyen Yılmaz, "Türki-

Özelleştirme uygulamalarında yanlışlar olduğunu, bu yanlışların tartışılması, giderilmesi ve bundan sonrasında yeniden bu yanlışlara düşülmemesi gerektiğini ifade ettiği konuşma metni aynen şöyledir:

Hak-İş Genel Başkanı Salim USLU konseyde bir konuşma yaptı

"Sayın Başbakan,
Sayın Başbakan Yardımcısı,
Sayın Bakanlar,
Konfederasyonların sayın başkanları, temsilcileri.

Son konuşmacı olmanın dezavantajını yaşıyorum. Biliyorum, sizler de çok yorgunsunuz. Bugün Yüksek Askeri Şura Toplantısı ve Ekonomik Sosyal Konsey aynı güne denk geldi. Dolayısıyla ben konuşmamı mümkün mertebe kısa tutmaya çalışacağım ve tekrarlardan da kaçınacağım.

Doğrusu Türkiye Cumhuriyeti 55. Hükümeti önümüze iki tane gündem maddesi koymuştur. Biri enflasyonla mücadele programı ve biri de kayıtdışı ekonomi ile mücadele programı.

Elbette bunlar çok önemli. Bunları değerlendirirken şunu gördük ki Hükümet burada daha çok teklifler ve öngörüler ortaya koymuştur. Oysa Hükümetin yaptıkları vergi numarası getirilmesi, enflasyonun belli bir gerileme sürecine girmesi, hal yasa-sının meclise sevk edilmiş olması, vergi yasasının yine meclis gündemine getirilmiş olmasından ibarettir. Bunlar yeterli değildir. Hükümetin Temmuz'da meclise sunduğu programın ne kadar iddialı bir program olduğu hatırlanırsa ve bu hükümetin reform hükümeti olduğu iddiası da gözönünde bulundurulursa 12 aylık bir Hükümet için elbette çok daha fazlası beklenmektedir ve bu kadarla yetinmemiz mümkün değildir. Biz hükümetlerin alternatifi değiliz ancak hükümetler bizim katkı ve tekliflerimizden yararlanmalıdır.

Zira biz T.C. hükümetlerinin başarılı olmasını istiyoruz. Futbol kulüpleriyle hükümetler arasındaki fark da zaten buradan kaynaklanıyor. Futbol kulüpleri kaybederse kulüp kaybetmiş oluyor. Ama hükümetler kaybederse ülke kaybetmiş olur, toplum kaybetmiş olur. O nedenle hükümetlerin kaybetmesini yanlış yapmasını istemeyiz.

Voltaire'in bir sözü var: "Eleştirilmek acı ama eleştirilmemek tehlikelidir." O nedenle ben sizi dostça eleştirerek sürdüreceğim konuşmamı.

Hükümet şu anda kendisine bir ömür belirlemiştir. Hükümet Sayın Baykal'la yaptığı protokolle ömrünü belirlediğine göre buraya getirilen tesbit ve öngörülerin nasıl gerçekleştirileceği, hangi takvim sürecinde gerçekleştirileceği konusunda ciddi kaygılarımız vardır. Yaz rehaveti ve Meclisin tatile gireceği de düşünülürse uzun bir seçim kampanyası dönemi yaşanacağı da gözönünde bulundurulursa haklı olarak kaygılarımız daha da artmaktadır.

Raporda deniliyor ki, "ücretlerin bir önceki yıla göre belirlenmesi yöntemi yanlıştır." Oysa ücretler hedeflenen enflasyon oranında zamlandırılmalı ve yıl sonunda fark varsa verilmeli" deniliyor. Oysa bugüne kadar yapılan uygulama da budur. Yani bir önceki yılın ücret zamları belirlenmiştir. Sözleşme döneminde, geçmiş yıllarda gerçekleşen enflasyon oranları, enflasyon farkları dikkate alınarak yeni dönem enflasyon hedefi dikkate alınarak bir teklif oluşturulmaktadır. Hem kayıplar hem gelecekteki muhtemel enflasyona oranı. Yani teknik olarak sizin söylediğiniz uygulama çok farklı değil. Ama gerekçelerinize katılmamız

mümkün değil. Çünkü iç borç faizi belirlenirken enflasyon hedefi gözönünde bulundurulmuyor. 1980'den bugüne kadar geçen 18 yıllık süreyi değerlendirdiğiniz zaman yani bir süreç analizi yaptığınız zaman gerçekleşen enflasyonun, gerçekleşen ücret zamlarından yüksek olduğu ya da tam tersi gerçekleşen ücret zamlarının, gerçekleşen enflasyonun gerisinde kaldığı görülmektedir.

Zaman zaman, mesela Sayın başbakanın, başbakanlık yaptığı dönemde % 147'ye ulaşan ücretler alınmıştır ama 1980-98 arasındaki döneme ait bir süreç analizi yapıldığında ücretlerin enflasyonun gerisinde olduğu çok rahatlıkla görülebilmektedir. Bugüne denk, öngörülen enflasyon hedefleri hiç tutmamıştır. Tek haneli rakamlar hedef olarak ortaya konmuştur ama tutmamıştır. Bu nedenle toplumda bir güven sorunu vardır.

Üçüncü bir nokta, bazı Sayın Bakanların enflasyonun düştüğünü açıklamaları, enflasyon beklentisini arttırmakta ve psikolojik etkiyi önlemektedir. 84 milyar dolar civarındaki güvenlik harcamaları dipsiz kuyu. Yani boyutu bilinmiyor, tartışılmıyor. Oysa enflasyonla mücadelede bu dipsiz kuyunun da gözönünde bulundurulması gerekir. Hükümetlerin siyasi kararları, uyum ve istikrar sorunları da enflasyonu olumsuz etkileyen sorunlardan bir tanesidir.

Özelleştirme uygulamalarında yanlışlar vardır. Bu yanlışların tartışılması, giderilmesi ve bundan sonrasında yeniden bu yanlışlara düşülmemesi gerekmektedir. Reformların geciktirilmesi enflasyonu etkileyen unsurlardan bir tanesidir.

Bu şu ana kadar gerçekleşmemiştir. Savurganlık olanca hızıyla devam etmektedir ve bütçe harcamaları ve bütçe dış harcamaları arasında bir mali disiplinsizlik vardır. Kimi fonlar mali disiplin dışında bulunmaktadır. Bütün bunlar enflasyon nedenleri arasında sayıldığı zaman ücret zamlarına ilişkin gerekçelerin, bütün bunların en sonunda yer alabileceği düşünülebilir. Bütçe açıklarını kapatmak için yapılan klasik zam politikaları ile sorun çözülmeye çalışılmıştır. Oysa zamlar kaynak yaratmamıştır enflasyonu tırmandırmıştır. Enflasyon kayıtdışı büyütmüş, kayıtdışı gelir adaletsizliğini artırmıştır. Gelir adaletsizliği karanlık ve kirlili ilişkiler, yoksulluk, güvensizlik, hoşnutsuzluk yaratmış ve çeteler üretmiştir. Bu gerçeği mutlaka tespit etmek gerekir.

Sadece finansal göstergeleri göz önünde bulundurmak yerine insani değerleri ve toplumsal dengeleri gözetmek zorundayız. Uzlaşma ve diyalog için tek yanlı bakış yanlış olur. Madalyonun ikiyüzünü de görmek gerekir.

Asgari ücret 1 Ağustos'tan bu yana 23 milyon yani % 69 gerilemiştir ve reel olarak bugünkü karşılığı 7 milyon TL'dir. Dolar bazında yüzde 35 gerilemiştir. 140 dolardan 90 \$'a düşmüştür. Bu da gösteriyor ki enflasyon insanların hayatından bir şey götürüyor. Dolayısıyla burada tartışılması gereken ekonomik değerleri gözetmek değil, insanların hayatını nasıl sürdüreceklerini konuşmak lazımdır. Kayıtdışı tabiki önemli bir konu ama kayıt dışında uygulamayla mevzuat arasında bir boşluk vardır. Sorun sadece mevzuat sorunu değildir. Uygulamayla mevzuat arasındaki boşluğun nasıl giderileceğini de tartışmak lazım.

Raporun 40. sayfasında kayıtdışı sigortasız çalışmayla ilgili bir düzenleme yapılacağı söylenmektedir. Doğrusu bu düzenlemenin neler ola-

cağı konusunda işçi konfederasyonlarına herhangi bir bilgi verilmiş değildir. Ama şunu ifade etmek isterim ki bugün herhangi bir trafik polisi bir aracın trafik sigortasını, ruhsatını sormaktadır ama sürücünün sigorta belgesini sormamaktadır. Oysa sürücünün sigortalı olup olmadığının da bir şekilde sorulması, sigorta belgesinin trafik polisi tarafından denetlenmesi gerekmektedir. Yani uygulamayla mevzuat arasında bir yeknesaklık sağlanmalıdır.

Hal yasası çıkartılıyor önemli bir

“Özelleştirme uygulamalarında yanlışlar vardır. Bu yanlışların tartışılması, giderilmesi ve bundan sonrasında yeniden bu yanlışlara düşülmemesi gerekmektedir. Reformların geciktirilmesi enflasyonu etkileyen unsurlardan bir tanesidir.”

yasa fakat burada sadece faturada mal hareketlerini görmek yetmez aynı zamanda kayıtdışıyla mücadele etmemiz gerekiyorsa para hareketlerini de izlemek gerekmektedir.

Sayın Yalım Erez tarafından ortaya atılan Ombudsmen modelinin başarıları tartışılmalı ve şayet başarılıysa bu modelin kayıtdışıyla mücadelede diğer kurumlara ve sektörlerle de yaygınlaştırılması konusu değerlendirilmelidir.

Sayfa 12'de toplumsal diyalogtan

ve bunun öneminden bahsedilmektedir. Oysa 506 sayılı yasada geçmiş hükümet döneminde bir diyalog, bir uzlaşma sağlanmıştır. Parlamenteoya sevk edilmiştir ama hala yasalaşmış değildir. Aynı yasa tasarısı şimdi sayın Nami Çağan tarafından hükümet gündemine getirildiği halde 12 aydır bazı sayın bakanların imzasını beklemektedir. Sorun burada yaş da değildir. Yaşa kilitlenilmektedir. Oysa SSK'nın özerk demokratik yapısı ve devlet katkısı çok önemlidir ve güvenlik ve SSK teşkilat yasasını da gözönünde bulundurmalıyız.

Diyalogun ve uzlaşmanın önemini hepimiz biliyoruz ama bunu topluma nasıl anlatacağız. Sadece, "diyalog çok güzeldir uzlaşma iyidir" demekle olmuyor. Bunun somut sonuçlarını topluma sunabilmeliyiz. Kavramların içini boşaltarak kavramları anlamsız hale getirerek, karşılıksız bırakarak yanlış anlamlar yükleyerek kavramlara toplumun inanmasını, güvenmesini, umut duymasını sağlayamayız.

506 Sayılı yasada diyalog ve uzlaşma ile bir yere varılmıştır. O halde 2 senedir 506 sayılı yasada değişiklik niye yapılmadı diye soran çalışanlara, topluma bizim verebileceğimiz cevap olmalıdır. Biz bu cevabı verememekteyiz.

Sendikasız sigortasız çalışmaya ve çalıştırmaya ilişkin çalışmalar sürdürülüyor denilmiştir. Ama az önce de dediğim gibi ne yapıldığına ilişkin hiçbir bilgimiz yoktur. Bu konuda mutlaka konfederasyon yöneticilerinin sık sık biraraya gelmesinde sayısız faydalar vardır.

Sayfa 46'da programların çerçevesi, stratejisi, yapılacak düzenlemeler ESK'da görüşülerek düzenleniyor denmiştir oysa üç genel, üç de bilgilendirme toplantısı yapılmıştır bugüne kadar ve biz programın çerçevesini, stratejileri yapılan görüşmelerle belirlemedik. Biz sadece bilgi-

lendirildik. Tamamında bilgilendirildik. Hatta ESK'lerin tarihleri bildirilmiyor, geç bildiriliyor, gündemleri bildirilmiyor, gündemleri konusunda bizim fikrimiz alınmıyor

Dolayısıyla yapılan toplantılar da bizim için sürpriz oluyor. Son birkaç gün kala toplantıdan haberimiz oluyor ve raporla da burada tanışıyoruz. Bir ders çalışma vaktimiz dahi olmuyor

Diyalog ve uzlaşmayı anlamlı hale getirmek ve kurumları kavramları yıpratmamak gerekiyor. Bunun için de hükümete biz 14 Ekim'de bir ortak teklif verdik ESK'nın çalışma esaslarına dair ve buna hiçbir cevap verilmedi. 14 Ekim 1997 den bugüne kadar teklifimiz gözönünde bulundurulmuş değil. Sayın Baydur'un bu toplantılar için söylediği sürpriz tanımlamasına katılıyorum. ESK'nın yapısı değişmeli, yasal alt-yapısı oluşturulmalı, sivil ve demokratik bir karaktere sahip olmalıdır. Bu konuda burada ortak bir görüş oluşmuştur bu görüş lütfen dikkate alınsın.

Biz hükümetlerin alternatifi değiliz ülkemizin, halkın, cumhuriyetin hükümetlerine katkı vermek istiyoruz. Hükümet sadece kendisi ihtiyaç duyduğunda veya yaptığı bilgilendirme toplantılarıyla bunların mümkün olabileceği kanaatinde değiliz. Bizim önceliklerimizle daha bir toplantı yapılmadı. Zorunlu tasarruf, toplu konut fonları, işsizlik sigortası, iş güvencesi, genel sağlık sigortası reformu, sosyal güvenlik reformu, taşeron uygulaması gibi konularda ciddi sorunlar var, Bizim bu önceliklerimiz daha hiç gündeme girmedir.

Toplumun ESK'den beklentisi zayıflıyor. Her toplantı sonunda çalışanların, toplumun umudu biraz daha tüketiliyor.

7 temmuz 1997 tarihli hükümet

programında 8. sayfada hükümetin ESK'nın ekonomik ve sosyal politikalar araştırmasına etkin bir şekilde katılacağı söyleniyor. Sayfa 7 de demokrasinin sıkıntılarının giderileceği, hukukun üstünlüğünün sağlanacağı söyleniyor. Oysa bir demokrasi paketi hala meclise gelmiş değil; memur sendikaları yasa tasarısı da çekilmiştir. Memur ücret zamlarının görüşüldüğü bir ortamda hükümetin ESK genelgesine atfen veya sadece memur sendikalarının katıldığı bir toplantı yaparak memur

“Ülkemizin demokratikleşme konusunda ciddi sorunları olduğu bir dönemde toplumun ne olacak bu ülkenin sonu diye sorduğu bir dönemde siz siyasal reformlarla demokratikleşme paketleriyle toplumun umudunu, coşkularını, heyecanlarını artıramıyorsanız; o zaman ekonomik modernizasyonu tek başına gerçekleştirmek ve anlamlı kılmak da mümkün değildir.”

sendikaları konfederasyonlarının görüşlerini alması mümkündür. Buna bile ihtiyaç duyulmuyorsa o zaman ESK kararlarının sivil toplumla alınacağı, onların katkısının oluşturulacağı şeklindeki ifade hayata geçirilmemektedir. Bu konuda da eleştiri hakkımın bulunduğunu düşünüyorum.

Demokrasi hususundaki bir başka konu da hergün insanlar cezaevine gönderiliyor ve bugün bir

gazeteci daha cezaevine gönderilmiştir.

Kayıtdışı ekonomiyle mücadele çok önemli, hükümetlerinin kayıtdışı ekonomiyle mücadelesini destekliyoruz ama tabi ki kayıtdışı yönetim sorunlarını da görmeliyiz. Bunu ancak demokratikleşmeyle aşmak mümkündür diye düşünüyorum. Şüphesiz yapısal reformlarla birlikte; yani sağlık, tarım, sosyal güvenlik, kamunun rasyonelleşmesi, medya, adalet gibi konularla siyasal reformların da şart olduğunu ifade etmek istiyorum. Ekonomik modernizasyon çok önemli ama bunun yanında toplumsal motivasyon ve siyasal reformlar da fevkalade önemli.

Ülkemizin demokratikleşme konusunda ciddi sorunları olduğu bir dönemde toplumun ne olacak bu ülkenin sonu diye sorduğu bir dönemde siz siyasal reformlarla demokratikleşme paketleriyle toplumun umudunu, coşkularını, heyecanlarını artıramıyorsanız; o zaman ekonomik modernizasyonu tek başına gerçekleştirmek ve anlamlı kılmak da mümkün değildir.

Ben konuşmama başlarken Voltaire'in bir sözüyle başlamıştım, yine onun bir sözüyle bitiriyorum:

"Ülke yönetiminden ve imkanlarından yararlanma gücü olmayanların sayısı ne kadar artarsa, devlet düşmanlarının sayısı da o kadar artmış demektir."

Sunu söylemek istiyor Voltaire; gerçek rejim tehlikesi gelir adaletsizliğidir. Gelir adaletsizliği yoksullaşma, yozlaşma ve dejenerasyon üretmektedir. Ancak demokratik denetim mekanizmalarını, yani toplumun demokrasideki ağırlığını, toplum etkinliğini sağlayarak kayıtdışıyla mücadele etmek yolsuzluk ve haksızlıkla mücadele etmek mümkündür diyor ve teşekkür ediyorum."

HAK-İŞ Konfederasyonu, ilk kez geçen yıl olduğu gibi bu yıl da 86. sı yapılan ILO yıllık konferansına katılmıştır. ILO'nun 86. yıllık konferansı 1-18 Haziran 1998 tarihleri arasında İsviçre'nin Cenevre şehrinde yapılmıştır.

HAK-İŞ, bu yıl ILO Konferansına, Genel Başkanın başkanlığında Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Tanrıverdi ve Genel Başkan Danışmanı Osman Yıldız'dan oluşan 3 kişilik bir heyetle, Çalışma Bakanlığının oluşturduğu çalışan kesim resmi heyetinde yer almıştır.

HAK-İŞ ayrıca, konfederasyonun, ILO Teşkilatı ve çalışmalarını daha yakından tanınması, ILO çalışmalarının başlı başına önemli bir eğitim teşkil etmesi nedeniyle sendika merkez yöneticilerinden oluşan 7 kişilik bir gözlemci heyetinin de ILO çalışmalarını izlemesini sağlamıştır. Heyet Kıbrıs Kamu-Sen Genel Başkanı Ahmet Ötüken, Öz Gıda-İş Sendikası Genel Sekreteri Agah Kafkas, HAK-İŞ Eğitim Genel Sekreteri Yusuf Engin, Öz İplik-İş Genel Sekreteri Bayram Erdoğan ve Genel Teşkilat Sekreteri Musa İpekçi, Öz Çelik-İş Genel Mali Sekreteri Feridun Tankut ile Dışilişkiler Uzmanı Hayati Körpe'den oluşmuştur.

Bu yıl ILO'nun gündeminde olup tartışılan konular şunlar olmuştur.

1- Sözleşme ve Tavsiye Kararlarının Uygulanması (Aplikasyon) Komitesi.

2- Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde İstihdam Yaratılmasının Teşviki İçin Genel Koşullar Komitesi.

3- Sözleşmeli (Taşeron) İşgücü Komitesi .

4- Çocuk İşçiliği Komitesi (ilk görüşme-Komite bu konuda Sözleşme ve Tavsiye Kararının 87. Genel Konferans'ta kabulü amacıyla taslak metinlerin oluşturulması için çalışmalar yapacaktır);

5- Temel Haklara İlişkin ILO ilkeleri Deklarasyonu ve Denetim Mekanizması Komitesi;

Diğer taraftan Kararlar Komitesinin tartışma konuları arasında şu hususlar yer almıştır:

1- Gençlerin İstihdamı Kararı

2- Uluslararası Çalışma Standartları Kararı

3- Örgütlenme Özgürlüğü Sözleşmesi (87)'nin 50. Yılı Kararı

4- İş Mahkemeleri ve Benzer Mekanizmalar Kararı

5- İşletmelerin Yeniden Yapılanmasında İşçilerin Korunması Kararı

6- Küresel Emek Piyasasında, Sosyal Dışlanma ve İşsizlik Kararı

7- 21. Yüzyılda Emek ve İş : Büyüme, İstihdam ve Sosyal Eşitlikte yeni bir Ortaklık İnşa Etme Kararı

Her zaman olduğu gibi Türkiye bu yıl

86. Yıllık Konferansı Cenevre'de Toplandı

da ILO'da listede yer alan ülkeler arasında olmuş ve Aplikasyon (Uygulamalar) Komitesinde tartışılmıştır. Türkiye bu sefer yine 98 Sayılı ILO Sözleşmesini ihlalden yargılandı. Aplikasyon Komitesinin gündemine, Türkiye'nin yanısıra 27 ülke daha yer almıştır.

Türkiye'nin 98 Sayılı Sözleşmeyi ihlalin temelini memurlara toplu sözleşmeli ve grevli sendika hakkının tanınmaması neden olmuştur.

Temel haklara ilişkin ILO İlkeleri Deklarasyonu ve Denetim Mekanizması Komitesi'nin Cenevre'de Toplanan 86. Konferans'ın 18 Haziran 1998 Tarihinde Kabul Ettiği Çalışmaya İlişkin Temel Haklar ve İlkeler ILO Bildirgesi ve İzlenmesi'ni önemine binaen yayınlıyoruz.

ILO'nun, evrensel ve kalıcı barış için sosyal adaletin gerekli olduğu temel inancıyla kurulmuş olması nedeniyle;

Ekonomik büyümenin, eşitliği, toplumsal ilerlemeyi ve yoksulluğa son verilmesini sağlamak için gerekli, ancak yeterli olmamasının, ILO'nun güçlü sosyal politikaları, adaleti ve demokratik kurumları teşvik etmesine olan gereksinimi teyid etmesi nedeniyle;

Ekonomik ve sosyal gelişme için küresel bir strateji çerçevesinde geniş tabanlı sürdürülebilir bir kalkınmayı yaratabilmek için, ekonomik ve sosyal politikaların karşılıklı olarak birbirini güçlendirmesi sağlamak amacıyla, ILO, kendisinin bütün uzmanlık alanlarında ve özellikle de istihdam, mesleki eğitim ve çalışma koşulları alanlarında standart koyma, teknik işbirliği ve araştırma kaynaklarını her zaman-
kinden daha fazla kullanmalıdır inancıyla;

ILO, özel sosyal gereksinimi olanları, özellikle de işsizlerin ve

göçmen işçilerin sorunlarına özel önem vermeli ve bunların sorunlarını çözmeye yönelik uluslararası bölgesel ve ulusal çabaları hareketle geçirmeli, teşvik etmeli; iş olanakları yaratılmasını amaçlayan etkin politikalar geliştirmelidir inancıyla;

Toplumsal ilerleme ve ekonomik büyüme arasındaki bağ korunmaya çalışılırken; ilgili kişilerin, yaratılmasına katkıda bulundukları zenginlikten hak ettikleri payı, fırsat eşitliği temelinde özgürce isteyebilmelerini ve insan olarak taşıdıkları potansiyele tam olarak ulaşabilmelerini olanaklı kılabilmek için, çalışmaya yaşamındaki temel hak ve ilkelerin güvence altına alınmasının özel bir önem taşıması nedeniyle;

ILO'nun, uluslararası çalışma standartlarını oluşturmak ve bunlarla ilgilenmekle yetkili uzmanlık kuruluşu ve gücünü anayasadan alan uluslararası bir örgüt olması ve anayasal ilkelerinin bir ifadesi olarak çalışma yaşamında temel hakları geliştirme çalışmalarında evrensel destek ve kabul görmesi nedeniyle;

Karşılıklı ekonomik bağımlılığın giderek arttığı bir ortamda, Örgüt'ün Anayasasında yer alan temel ilke ve hakların değişmez niteliğinin yeniden teyit edilmesinin ve bunların evrensel olarak uygulan-

masını teşvik etmenin ivedilik taşıması nedeniyle;

Uluslararası Çalışma Konferansı,

1. (a) Bütün üyeelerin, ILO'ya serbestçe katılmakla, ILO Anayasası'nda ve Filadelfiya Beyannamesi'nde belirtilen ilkeleri ve hakları kabul ettiklerini ve Örgüt'ün genel hedeflerine ulaşmak için kaynakları imkan verdiği ölçüde ve özel koşullarına tam olarak uygun biçimde çalışma yükümlülüğünü üstlendiklerini;

(b) Bu ilkelerin ve hakların Örgüt içinde ve dışında temel kabul edilen Sözleşmelerde belirli hak ve yükümlülükler biçiminde ifade edildiğini ve geliştirildiğini hatırlatır.

2. Söz konusu Sözleşmeleri onaylamamış olsalar dahi, bütün üyelerin, Örgüt üyesi olmakla, bu Sözleşmelerle düzenlenen ve aşağıda sayılan temel haklara ilişkin ilkelere, iyi niyetle ve Anayasa'nın gereği olarak saygı göstermek, bu ilkeleri geliştirmek ve gerçekleştirmekle yükümlü olduklarını açıklar:

(a) Sendikalaşma özgürlüğü ve toplu pazarlık hakkını etkin biçimde tanınması;

(b) Zorla ya da zorunlu çalıştırmanın tüm biçimlerinin ortadan kaldırılması;

(c) Çocuk işçiliğine etkin biçimde son verilmesi; ve

(d) İstihdamda ve meslekte ayrımcılığın ortadan kaldırılması.

3. Bu amaçlara ulaşmada, üye ülkelerin belirlenen ve ifade edilen gereksinimlerine cevaben dış kaynakların ve desteğin harekete geçirilmesi ve ILO Anayasası'nın 12. maddesi uyarınca ILO'nun ilişki içinde olduğu diğer uluslararası örgütlerin teşvik edilmesi de dahil ol-

mak üzere anayasal, işlemsel ve bütçe kaynaklarını tam kullanmak suretiyle ve aşağı-

daki yollarla bu çabaları desteklemek amacıyla, Örgüt'ün, Üyelerine yardımcı olma yükümlülüğünü kabul eder:

(a) Temel Sözleşmelerin onaylanmasını ve uygulanmasını teşvik etmek için teknik işbirliği ve tanışmanlık hizmetleri sunarak;

(b) Bu Sözleşmelerin bazılarını ya da hiçbirini onaylamaya hazır olmayan Üyelerin, bu Sözleşmelerde yer alan temel haklara ilişkin ilkelere saygı gösterme, bu ilkeleri teşvik ve gerçekleştirme çabalarına yardım ederek;

(c) Üyelerin ekonomik ve sosyal kalkınma için ortam yaratma çabalarına yardımcı olarak.

4. Bu Bildirgeyi tam anlamıyla hayata geçirebilmek için, anlamlı, etkin ve teşvik edici bir izleme mekanizmasının, bu metnin ekinde yer alan ve bu Bildirgenin ayrılmaz parçası sayılacak belgede belirtilen önlemlere uygun olarak uygulamaya konmasını kararlaştırır.

5. Çalışma standartlarının ticari korumacılık amaçlarıyla kullanılması gerektiğini ve bu Bildirgede ve izleme mekanizmasında yer alan hiçbir hükmün böyle bir amaç için kullanılmayacağını ya da kullanılmasının istenemeyeceğini; ayrıca, herhangi bir ülkeni karşılaştırmalı avantajının bu Bildirge ve izleme mekanizması çerçevesinde sorgulanamayacağını vurgular.

Ek

Bildirgenin İzlenmesi

I. Genel amaç

1. Aşağıda açıklanan izlemenin amacı, ILO Anayasası'nda ve Filadelfiya Beyannamesi'nde yer alan ve bu Bildirge ile tekrar teyit edilen temel ilke ve hakları geliştirmek için Örgüt Üyelerinin gösterecekleri çabaları teşvik etmektir.

2. İzleme mekanizması, tam anlamıyla teşvik edici bir nitelik taşıyan bu amaca uygun olarak, teknik işbirliği faaliyetleri yoluyla, Örgüt'ün desteğinin, sözkonusu temel ilke ve hakları uygulamalarında üyelere yardımcı olabileceği alanların belirlenmesine olanak sağlayacaktır. Bu mekanizma, yerleşmiş denetim mekanizmalarının yerini almadığı gibi, o mekanizmaların işleyişini de engellemeyecektir; dolayısıyla, o mekanizmaların kapsamında bulunan belirli durumlar bu izlemenin çerçevesi içinde incelenmeyecek ya da yeniden incelemeye tabi tutulmayacaktır.

3. Bu izleme mekanizmasının aşağıda betimlenen iki yönü, mevcut usullere dayanmaktadır: Onaylanmamış temel Sözleşmelere ilişkin yıllık izleme, Anayasa'nın 19. madde 5(e) paragrafının uygulanmasındaki mevcut usullerde yalnızca bazı uyarlamalar yapılmasını gerektirecektir; küresel rapor ise, Anayasa uyarınca yürütülen usullerden en iyi sonuçların elde edilmesine hizmet edecektir.

II. Onaylanmamış temel Sözleşmelerin yıllık olarak izlenmesi

A. Amaç ve kapsam

1. Amaç, temel Sözleşmelerin tümünü henüz onaylamamış olan Üyelerin, Bildirge uyarınca gösterdikleri çabaları, 1995 yılında Yönetim Kurulu'nun yürürlüğe koyduğu dört yılda bir yapılan incelemenin yerini alan basitleştirilmiş usuller aracılığıyla her yıl inceleme fırsatı sağlanmasıdır.

2. İzleme, her yıl, Bildirge'de belirlenen dört alandaki temel ilkeleri ve hakları kapsayacaktır.

B. Usuller

1. İzleme, Anayasa'nın 19. madde 5(e) paragrafı uyarınca Üyelerden istenecek raporlara dayanacaktır. Rapor formları, temel Sözleşmelerden birini ya da birden fazlasını onaylamamış hükümetlerden, yasalarında ya da uygulama-

larında yapılmış olabilecek değişiklikler konusunda bilgi alınmasını sağlayacak biçimde ve Anayasa'nın 23. madde hükmü ve yerleşmiş uygulama dikkate alınarak düzenlenecektir.

2. Büro tarafından derlenecek bu raporlar, Yönetim Kurulu'nca incelenecektir.

3. Bu şekilde derlenen raporlara, daha derinlemesine bir görüşmeyi gerekli kılan yönlerde dikkat çeken bir giriş bölümü hazırlanması amacıyla, Büro, Yönetim Kurulu'nca bu amaçla görevlendirilmiş bir uzmanlar grubundan istekte bulunabilecektir.

4. Yönetim Kurulu'nda temsil edilmeyen üyelerin, raporlarında yer alan bilgilere ek olarak, yönetim kurulu'ndaki görüşmeler sırasında gerekli ya da yararlı olabilecek tamamlayıcı açıklamaları en uygun yoldan sağlamalarına imkan vermek üzere, Yönetim Kurulu'nun mevcut usullerinde değişikliğe gidilmesi hususu incelenmelidir.

II. Küresel rapor

A. Amaç ve Kapsam

1. Bu raporun amacı, önceki dört yıllık dönemde her bir kategorideki temel ilke ve hakların durumunu dinamik küresel bir görüntü biçiminde ortaya koymak ve Örgüt'ün sağladığı yardımların etkinliğinin değerlendirilmesine ve gelecek dönem için, gerekli iç ve dış kaynakların harekete geçirilmesini sağlayacak şekilde tasarlanan teknik işbirliği eylem planları biçimindeki önceliklerin belirlenebilmesine hizmet edecek bir temel sunmaktır.

2. Rapor, her yıl, sırayla, temel ilkelerin ve hakların gruplandırıldığı dört kategoriden birini kapsayacaktır.

B. Usuller

1. Rapor, resmi bilgiler ya da yerleşmiş usullere uygun olarak toplanan ve değerlendirilen bilgiler esas alınarak, Genel Müdür'ün

sorumluluğu altında hazırlanacaktır. Temel Sözleşmeleri onaylamamış olan Devletler söz konusu olduğunda, rapor, özellikle, yukarıda belirtilen yıllık izlemenin bulgularına dayanacaktır. İlgili Sözleşmeleri onaylamış Üyeler için, rapor, özellikle Anayasa'nın 22. maddesine uygun biçimde ele alınan raporlara dayanacaktır.

2. Bu rapor, üçlü görüşme için Genel Müdür raporu olarak Konferans'a sunulacaktır. Konferans, bu raporu, İç Tüzüğü'nün 12. maddesi kapsamındaki raporlardan ayrı olarak ele alabilir ve tümüyle bu raporun görüşülmesine ayrılan bir oturumda görüşebilir, ya da bir başka uygun yol izleyebilir. Daha sonra, Yönetim Kurulu erken bir tarihte, izleyen dört yıllık dönem içerisinde uygulanacak önceliklere ve teknik işbirliği eylem planlarına ilişkin olarak bu görüşmelerden çıkan sonuçları belirleyecektir.

IV. Şu anlaşılmıştır ki:

1. Yukardaki hükümleri uygulamakla görevli Yönetim Kurulu'nun ve Konferans'ın İç Tüzüklerinde değişiklik yapılması için öneriler getirilecektir.

2. Konferans, zamanı gelince, kazanacağı edeneimler ışığında, bu izlemenin işleyişinin Bölüm I'de ifade edilen genel amaca yeterince uygun olup olmadığını değerlendirecektir.

Yukarıdaki metin, Cenevre'de toplanan Uluslararası Çalışma Örgütü Genel Konferansı'nın 18 Haziran 1998 günü sona eren 86. Oturumu'nda usulüne uygun olarak kabul edilen Çalışmaya ilişkin Temel Haklar ve İlkeler ILO Bildirgesi ve İzlenmesi'dir.

SADAKATLE, 1998 yılının Haziran ayının bu ondokuzuncu günü, imzalarımızı koyduk.

Konferans Başkanı,
Uluslararası Çalışma Bürosu
Genel Müdürü.

Hak-İş Heyeti, Irak İşçileriyle ve Halkıyla Dayanışma Toplantısına Katıldı

Hak-İş Konfederasyonunu temsilen bir heyet, 22-23 Nisan 1998 tarihlerinde, Irak'ın Başkenti Bağdat'ta yapılan, ve Uluslararası Arap İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICATU) tarafından düzenlenen, "Irak'a Uygulanan Ekonomik Ambargonun Kaldırılması Amacıyla Irak Halkıyla ve İşçileriyle Dayanışma Festivali"ne katıldı.

Irak İşçi Sendikaları Genel Federasyonu (GFTUI)'nın davetlisi olarak katılan Hak-İş Heyetine, Genel Eğitim Sekreteri ve Öz İplik-İş Sendikası Genel Başkanı Yusuf ENGİN başkanlık etti. Heyette; Öz İplik-İş Sendikası Genel Sekreteri Bayram ERDOĞAN, Öz Gıda-İş Sendikası Genel Sekreter Yardımcısı Bünyamin EREN, Hizmet-İş Sendikası Konya Şube Başkanı Mustafa BARAN ve Hak-İş Basın Danışmanı Aydın ÜNAL bulunuyordu.

Irak'a uçuşun yasak olması nedeniyle heyet Bağdat'a karayoluyla gitti. Bağdat'ta düzenlenen toplantıya katılan tüm heyetler de Bağdat'a ulaşmak için Irak'a komşu ülkelerden karayoluyla gitmek zorundaydılar. GFTUI'nın davetinde de belirtildiği gibi, karayoluyla seyahat, Irak'ta ambargonun etkilerini görmek açısından bir fırsat oldu.

Irak Dışişleri Bakanı Tarık Aziz'in

de ilk günün açılışına katıldığı uluslararası toplantıya, başta İslam Ülkeleri olmak üzere çok sayıda ülkeden işçi sendikaları temsilcileri katıldılar. Oturum Başkanlıklarını, ICFTU yöneticileri Tunuslu Sadık Besbasi, Suriyeli Osman Şeyh Hüseyin, ve Iraklı Fazıl Zeydan Halef'in yaptıkları iki günlük oturumlarda, Irak'a uygulanan ambargonun sonuçları tartışıldı ve ambargonun kaldırılması için yapılacak eylem planları gözden geçirildi.

Toplantının ikinci gününde ilk oturumda Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri Yusuf Engin de bir konuşma yaparak, Hak-İş'in her zaman Irak halkının haklı davasını desteklediğini dile getirdi.

Toplantı sırasında Bağdat kentinde de çeşitli ziyaretlerde bulunuldu. Bir çocuk hastanesine yapılan ziyaret, Irak'a yıllardır uygulanan ambargonun somut sonuçlarının görülmesi açısından özel önem taşıyordu. Tarihin her döneminde ve her coğrafyasında olduğu gibi Irak'ta da savaştan birinci derecede etkilenenler çocuklar ve kadınlar olmuştu. Hıncahınc dolu hastanede hiçbirseyden haberi olmayan masum

çocuklar, kendilerini ziyaret edenlerin yüzlerine adeta "n'olur yardım edin" yakarılarıyla bakıyorlardı.

İkinci bir ibret vesikası ise yine Bağdat'ta 1991'de Amerika'nın hava saldırısında yerle bir edilen sivillerin bulunduğu sığınaktı. Çocuklarını kaybeden bir annenin gezdirdiği sığınak, savaşın dehşetini sergilediği kadar bir ananın feryadını da içinde gizliyor, duvarlara yapışmış saç ve gözbebeği izleri vahşetin boyutlarını haykırıyordu.

Hak-İş Heyeti, Bağdat'ta bulunduğu süre içinde çeşitli ülkelerin sendika temsilcileriyle ikili görüşmeler yaparak işbirliği yollarını konuştu. Özellikle Mısırlı Sendikacılarla yapılan toplantıda, tanışmanın ötesinde iki ülkenin işçi sendikalarının işbirliğinin önemi üzerinde duruldu.

Toplantıya davet eden ev sahibi Federasyon GFTUI'nın Başkanı Fazıl Muhammed Garib ve beraberindeki heyet, Hak-İş'i kabulünde, Türkiye'ye ve Hak-İş'e desteklerinden dolayı teşekkürlerini ilettiler.

Irak Sendikaları Federasyonu ile Hak-İş arasında uzun bir süreden beri devam eden ilişkilerin daha yoğun olarak devamından yana olduklarını dile getiren taraflar, görüşme sırasında işbirliği fırsatlarını da değerlendirdiler.

Hak-İş heyeti, Bağdat'tan ayrılmadan önce GFTUI'nın genel Merkezine de bir ziyarette bulunarak Başkan Yardımcısıyla da bir süre görüştü. Ambargonun biran önce kaldırılmasından yana olduklarını söyleyen Yusuf Engin, davetlerinden ve konukseverliklerinden dolayı Irak heyetine teşekkürlerini ilettiler.

**Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri
Yusuf ENGİN'İN,
IRAK İŞÇİLERİ VE
HALKIYLA DAYANIŞMA
TOPLANTISINDA
YAPTIĞI KONUŞMA**

23 Nisan 1998 BAĞDAT

Sayın Başkan; Değerli Temsilciler, Saygıdeğer katılımcılar,

Hak-İş Konfederasyonu adına hepinizi saygıyla selamlıyorum. Dostluk ve kardeşlik selamlarımı sunuyorum.

Kardeş ve dost ülke Irak'ta olmaktan ve onun değerli halkının ve çalışanlarının festivaline katılmaktan duyduğum kıvancı belirtmek istiyorum.

Bizleri davet edip toplantıya katılmamızı sağlayan Irak İşçi Sendikaları Federasyonu'na ve değerli başkanlarına teşekkür etmek istiyorum.

Sayın katılımcılar,

Irak'a daha önce yapmış olduğumuz ziyarette, ambargonun çocukları, yaşlıları ve hastaları nasıl etkilediğini, sivil halkın hangi zorluklar içinde olduğunu görme fırsatı bulmuştuk.

Aradan geçen bunca zamana rağmen Irak halkına yönelik bu anlam-

sız cezalandırmanın devam ediyor olmasından dolayı üzüntümün bir kat daha arttığını belirtmek isterim.

Büyük umutlarla takdim edilen küreselleşme sürecinin dünya barışına hizmet etmekten çok uzak olduğunu bu ziyaretimizde bir kez daha farkettilik. Küreselleşme, dünya barışına değil, Ortadoğu'da kan ve gözyaşının artmasına hizmet etmiş gibi görünüyor.

Bugün dünyanın azınlık bir kesiminin refah ve bolluk içerisinde yaşarken, bu refah ve bolluğun bedelini Ortadoğu halklarına ödetmesi kabul edilebilecek bir durum değildir. Batı'da, balinaların, kuşların, ormanların, denizlerin kurtarılması için büyük reklamlarla mücadele eden insanların, Afrika'da ve Ortadoğu'da açlıktan, yetersiz beslenmeden, gökten yağın bombalardan, ilaçsızlıktan ölen çocukları, yaşlıları, hastaları görmemesi insanlıkla bağdaşamaz.

Başta Irak olmak üzere Ortadoğu halklarının feryadına kulağını tıkayan devletlerin, bu insanlık suçunun ve ayıbının hesabını vermekte güçlük çeceklerini görmek o kadar zor değildir.

Değerli katılımcılar;

Bütün dünyada barış ağının örül-

mesinde Sivil Toplum Örgütleri artan bir rol üstlenmektedirler. Bu rol, Ortadoğu için daha büyük bir ihtiyaç, Ortadoğu coğrafyasındaki Sivil Toplum Örgütleri için ise daha büyük bir sorumluluktur. Ortadoğu'da barışın hakim olmasında, gözyaşı ve kanın durmasında, halkların kendi kaderlerini tayin hakkında, ülkelerin toprak bütünlüklerinin güvence altına alınmasında bölgedeki Sivil Toplum Örgütlerine büyük görev düşmektedir.

Bu duyarlılıkla hareket eden Hak-İş Konfederasyonu, Irak'ın toprak bütünlüğünün korunması ve Irak halkına yönelik yıllardır devam eden acımasız ambargonun kaldırılması için her platformda Irak halkının ve çalışanlarının destekçisi olmuştur ve olmaya da devam edecektir.

Son aylarda kimyasal ve biyolojik silah bulundurduğu iddiasıyla Irak'a ve bağımsızlığına yönelik haksız saldırıları yakından takip ettik. GFTU Genel Başkanı değerli arkadaşımız Fadhil Gharib'in Sendikaların, okulların, işyerlerinin bile arandığını bildiren mektubu üzerine Türkiye'de kamuoyunu aydınlatmak için çeşitli girişimlerde bulunduk. Bu arada Irak'ın Ankara Büyükelçi vekili Sayın Dr. Saad El Samarraî ile kriz sırasında yaptığımız görüşmelerde Irak'a yönelik saldırıların içyüzünü öğrenme ve kamuoyunu bilgilendirme fırsatı bulduk.

Hak-İş ile dost ve kardeş ülke Irak'ın İşçi Sendikaları Federasyonu arasındaki işbirliğinin önümüzdeki günlerde artarak devam edeceğine inanıyorum.

Hak-İş olarak temennimiz, Irak'ın sivil halkına yönelik ambargonun sona ermesidir.

Bu duyularla sizi, Irak halkını ve çalışanlarını kutluyor, başarılarınızın devamını diliyorum.

ICFTU/FES (Friedrich Ebert Vakfı ile birlikte *"Orta Asyalı Sendika Toplantısı: Bağımsızlıktan Sonraki 6 Yıl Orta Asyanın 5 yeni ülkesinde ve uluslararası sendikacılıkta sendikaların rolü."* konulu, Kırgızistan'ın Başkenti Bişkek'te 17-19 Haziran 1998 tarihleri arasında bir toplantı düzenlemiştir.

Bu toplantının amacı, Orta Asyalı ülkelerindeki sendika teşkilatlarının ICFTU ve ICFTU'nun Asya Bölge Teşkilatı (APRO) ICFTU'nun Pasifik Bölge Teşkilatları ile tanışması için bir şans vermek olduğu kadar, Orta Asyalı Ülkelerde ve Uluslararası dayanışmada sendikanın rolü hakkında görüş alışverişinde bulunmak olmuştur.

Bu toplantıya ICFTU'yu temsilen Genel Sekreter yardımcısı Eddy Laurijssen, APRO genel sekreteri Takashi Izumi; Orta ve Doğu Avrupa koordine bölümü başkanı Anna Qulatar katılmışlardır. ICFTU, bu toplantıya Hak-İş'i davet etmiştir. ICFTU, HAK-İŞ'in Orta Asyalı sendikalarla işbirliğindeki uzun tecrübesinin, çabalarının başarısına katkıda bulunacağını belirtmiştir. HAK-İŞ toplantıya, Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Tanrıverdi başkanlığında, Genel Başkan Danışmanı Osman Yıldız, Öz Gıda-İş Genel Mali Sekreteri Settar Aslan, Öz İplik-İş Genel Mali Sekreteri Murat İnanc ve Hizmet-İş Genel Mali Sekreteri Metin Eser'den oluşan bir heyetle katılmıştır. Uluslararası sendika Federasyonlarının temsilcilerinin yanısıra Alman DGB Konfederasyonu temsilcisi de katılmıştır.

Toplantıya Orta Asya ülkelerinden Türkmenistan dışında Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan ve Tacikistan Sendikalar Federasyonları Başkan ve Başkan Yardımcıları katılmışlardır.

Toplantıda ICFTU Genel Sekreter Yardımcısı Eddy Laurijssen tarafından ICFTU tanıtılırken, Orta ve Doğu Avrupa Sorumlusu Anna Qulilar tarafından da geçiş döneminde ICFTU'nun rolü konusu işlenmiştir.

HAK-İŞ Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Tanrıverdi de bir konuşma yaparak HAK-İŞ'i Orta Asya sendika teşkilatları ile olan yakın işbirliği, Orta Asyadaki değişim ve geçiş hususu, globalleşme, dünyada demokrasi, insan ve sendikal hak ve özgürlüklerin yaygınlaşması, demokratik rejimlerin güçlenmesi, sendikacılığın gelişmesi ve kendini değişen şartlarda yenilemesi, sendika demokrasi ilişkisi, bağımsız, demokratik ve özgür sendikacılık, işsizlik, yoksulluk ve gelir dağılımı gibi temel sorunları içeren konulara değindi. Tanrıverdi, ayrıca Orta Asya sendikal hareketteki olumlu gelişmelere, uluslararası ve bölgesel sendikal işbirliğinin Orta Asya Sendikal hareketine katkısına dikkat çekti.

Toplantının diğer kısmında ise Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan ve Tacikistan Sendika Başkanlarının kendi ülkelerindeki siyasi, ekonomik ve sosyal durum, gelişme ve değişimler ile sendikal hareketteki değişim dönüşüm ve mevcut duruma ilişkin tek tek raporlarını sunumu yer aldı.

Başkanlar ayrıca geleceğe dönük ülkelerindeki sendikaların önceliklerini ve uluslararası sendikal işbirliği ve dayanışmasından beklentilerini ortaya koymuşlardır.

Hak-İş Konfederasyonu Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin TANRIVERDİ'nin Kırgızistan'da ICFTU/FES toplantısında yaptığı konuşma metni:

Kıymetli Sendikacı Arkadaşlarım,
Saygıdeğer katılımcılar,

Burada bulunan herkesi şahsım, konfederasyonum Hak-İş ve Türk Sendikal hareketi adına en samimi duygularla selamlıyorum.

ICFTU'ya, Kırgız meslektaşlarımıza ve Fredrik Ebert Vakfı yetkililerine toplantıya davetlerinden dolayı teşekkür ederiz.

Bugün geçmişe kıyasla artık çok farklılaşmış bir zaman diliminde yaşıyoruz. Fazla değil, bir 10-15 sene önce, şimdi yaşadığımız bu gelişmeleri düşünmek bile mümkün değil. Olağan gelişme değil olağanüstü değişim ve gelişmelerin sonucu bize bu imkanı sağlamıştır.

Ulaşım hızlandı. İletişim hızlandı. Otomasyon hızlandı. İnternet ve e-mail servisleri ile dünya artık daha küçük ve yalın. Teknoloji, teknolojinin gelişimi ve yoğunlaşması ile birlikte ekonomi küreselleşiyor. Hızlı ve dizginleşmemiş bir kapitalizm süreci yaşıyoruz.

Diğer yandan de-

KIRGIZİSTAN

SENDİKALAR TOPLANTISI

mokratik rejimler yaygınlaşıyor. Demokrasi, insan hakları, girişim özgürlüğü ve sivil toplum tüm dünya için vazgeçilmez hale geliyor.

Küreselleşme artık herkesi ve herşeyi içine alıyor ve doğrudan etkiliyor.

Zamanın bu diliminde değişim ve dönüşümlerden sendikacılık da hiç şüphesiz yakından etkileniyor. Sendikacılık hem yerel, hem ulusal ve hem de uluslararası boyutlarında köklü değişim ve gelişmelerle karşı karşıyadır.

Dolayısıyla sendikacılığa yeni güç ve ivme kazandırma zamanı gelmiştir.

Sadece reaksiyon sendikacılığı yerine aksiyon sendikacılığı yapmanın zamanı gelmiştir. Toplumsal hizmet sendikacılığı yapmanın zamanı gelmiştir.

Dünyadaki değişimlerle artık açıkça demokrasinin ön şartlarından birinin sendikal haklar olduğu anlaşılmıştır.

Ve, bununla birlikte; demokrasiyi geliştiren yaygınlaştıran, örgütlü toplumu teşvik eden ve önemli kurumlardan birinin de sendikalar olduğu ortaya çıkmıştır.

Daha öz ifadeyle sendikalar ve demokrasi birlikteliği söz konusudur. Sendikalar ve demokrasi birbirinden ayrılmaz kavramlardır ve birbirinden beslenmektedirler.

Sendikaların, kesinlikle bağımsız, özgür ve demokratik olmaları gerçeği çok açıktır.

Aksi halde, sendikacılığın kendi asli işlevlerini yerine getirmesi mümkün olmayacaktır.

Halbuki bugün çok güçlü bir sendikal harekete ihtiyaç vardır.

Çünkü bu dünyada; Gelir dağılımı adaletsizliği artıyor. Yoksulluk dünyanın birçok yerinde sürüyor.

İşsizlik temel tehdit olmaya devam ediyor.

Sendikalar olarak bu küresel süreçte mutlaka etkin rol almalıyız. Biz bu yönde gayret sarfediyoruz.

Sorunlar hem bölgelerde ve hem de dünyada ortak olmaktadır. Bu doğrultuda ideal düzeyde olmasa da sendikal hareket de uluslararası işbirliğini geliştirme gayreti içindedir.

Bağımsızlıklarından itibaren Orta Asya ülkelerinin sendikal kuruluşları ile daha ileri işbirliği için yakın diyalog ve işbirliği içinde bulunduk. Bu yakın diyalogumuz sayesinde bu ülkelerin sendikal örgütlerinin yeniden yapılanma, demokratik sendikacılık konusunda attıkları önemli adımları ve çalışmalarını görme şansını elde ettik.

Kardeş Orta Asya sendikal kuruluşlarının, bundan böyle de demokratik ve güçlü sendikal hareket konusundaki gayretlerinin çok daha başarılı olacağına inanıyoruz. Biz de ülkemizde ciddi bir gayret içerisindeyiz.

Bundan böyle üyesi olduğumuz Uluslararası sendika ailesi ICF-TU'nun da işbirliği ve desteği ile hep birlikte bölgemizde daha etkin bir demokratik sendikal işbirliği ve mücadeleyi gerçekleştireceğimize inanıyoruz. Bu duygu ve düşünceler ile sözlerimi bitiriyorum.

Burada bulunan herkesi tekrar şahsım ve Hak-İş ailesi adına saygıyla selamlıyor, bu çalışmanın başarılı sonuçlar vermesini diliyorum.

15 Mayıs 1998

ETUC

Eğitim konseyi

Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri ve Öz İplik-İş Sendikası Genel Başkanı Yusuf Engin Barcelona'da ETUC Eğitim Konseyi'ne katıldı.

Eğitim programı 13 Mayıs günü Morla Helena Andre tarafından yapılan açılış konuşması ile başladı. Bayan Andre eğitim faaliyetlerinin Avrupa'da sendikalar için ne kadar gerekli olduğunu vurguladıktan sonra, mali imkansızlığa temas ederek, 1999 yılı bütçesinde de bir kısıntı beklendiğini ve bu yüzden eğitim faaliyetlerini daha da azaltacaklarını belirttiler.

Daha sonra söz alan Jeff Bridgford 1997 yılıdaki ETUCO faaliyetlerini anlatarak sendikacılar ve temsilciler için Avrupa Eğitim Kursları, Meslekler Arası Kurslar, Sektör Kursları, Yabancı Dil Kursları açıldığını, eğitim daireleri arasında işbirliğinin gelişmesi için ise pedagojik kurslar ile iş Atölyelerini düzenlendiğini belirtti. Bridgford eğitim malzemeleri, sendikaların eğitim alanındaki projeleri için teknik yardımlar ve Avrupa'daki projelerin yönetimi üzerinde durmuş ve bu hususta yapılan bir ilave ilke, milli seviyedeki faaliyetlerden Avrupa seviyesine bilgi aktarılması esnasında bazı kayıpların olduğu, bu nedenle daha fazla işbirliği yapılması gerektiğini ifade etti.

Akşam oturumunda ise 26 Eylül 1997 'de Brüksel'de yapılan ve kurs katılımcılarının yerleştirilmesi, kurs standartlarını korunması, zamanında kayıtların yapılması ve katılım amaçlarının açıklığa kavuşturulmasının gerekli olduğu katılımcılar tarafından karama bağlanarak ifade edildi.

14 Mayıs günü ETUC'un öncelikleri üzerine düzenlenen üç çalışma atölyesinin raporları sunuldu. Avrupa Birliği Eğitim Raporları sıralandı. Daha sonra ise Marla Irace Avrupa Sendikacıları içi Multimedia İngilizce kurlarını anlattı.

15 Mayıs günü yapılan oturum Mihela Bertani'nin INFONET'i tanıtımı ile başladı. Dahasonra Antdne Cochet "kalite ve değerlendirme" konusunda bir tebliğ yaptı. Susanne Conscher ise yabancı dil kurlarının ne zaman ve nerede düzenleneceğini anlattı. Paul Adurno yeni teknolojilerin sosyal sonuçları ve bunu karşılayabilmek için "Sektörel destek" konusunu anlattı.

Öğleden itibaren ise Agnes Kende Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin 96-99 dönemindeki faaliyetlerini açıkladı. Antoine Conchet 1999 kursları, mahiyeti ve süreleri sıraladıktan sonra kapanış dileklerini bildirdi.

Uslu, Filistin halkıyla danışma defterine imza attı

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, Filistin Devleti Büyükelçiliği tarafından, Filistin halkının halen yaşadığı sorunlar ve acıların anısına açtığı deftere imza atmak amacıyla Filistin Büyükelçiliğini ziyaret etti.

Filistin Sorununun 50. Yıldönümü münasebetiyle başlatılan imza kampanyasına katılan Salim Uslu, ayrıca Filistin'de son günlerde İsrail savaş uçaklarının Bekaa vadisinde yaptığı hava saldırısı sonucunda 10 Filistinli'nin ölümü ve 22 Filistinli'nin yaralanması olayını da protesto eden bir açıklamada bulundu.

Öz Çelik-İş, IMF Toplantısı'nda

Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu (IMF) 27-28 Mayıs tarihleri arasında Almanya'nın Darmstadt ilinde yıllık merkez Komite Toplantısı'nı gerçekleştirdi.

95 ülkeden 181 sendikayı temsilen 250 üzerinden delege, sendika uzmanları ve ILO işçi temsilcilerinin katıldığı IMF Merkez Komite Toplantısına, Öz Çelik-İş Sendikası'nı temsilen Ankara

nun dinlenmesi, yönetim kurulunda boşalan Latin Amerika ve Güney Amerika temsilciliği gibi yeni üyelerin seçimi, Endonezya'daki ekonomik ve sosyal durumun değerlendirilerek IMF üyesi LEM-Jakarta Sendikasının üyelikten çıkarılıp çıkarılmamasını değerlendirilip oylanmasına geçildiği. Daha sonra, "Metal İşçileri-İşçi Haklarını Korumak İçin Mücadele Etmeli" konulu panel dü-

tartışılan konular oldu. Toplantıda, oylama sonucunda Genel Sekreterlik raporunun aynı kalmasına karar verildi.

IMF Sekreteri Endonezya işçi hareketinin desteğe ihtiyacı olduğunu belirterek, daha önceden verilen sürenin tekrar uzatılmasını isterken İngiltere ve Kanada'nın başını çektiği bir grup tarafından LEM-Jakarta'nın üyelikten çıkarılmasının talep edildiği kongrede, Öz

Şube Başkanı Mustafa Torumtay, İstanbul 2 Nolu Şube Başkanı Muharrem Koculmaz ve Genel Merkez Toplu İş Sözleşmesi ve Araştırma Daire Başkanı Hayati Körpe katıldılar.

IMF Başkanı Klaus Zwickel'in açılış konuşmasıyla başlayan toplantıda, Genel Sekreter Marcellao Malentacchi'nin yıllık sekreterlik raporunu sunmasından sonra, Angola, Estonya, Hindistan, Meksika ve İsviçre'den IMF'ye üye olmak için başvuran sendikaların başvurularının değerlendirilmesi, 1997 yılı mali raporunun aklanması ve denetçi raporu-

zenlendi. Panele Alman Sosyal Demokrat Parti Başbakan adayının katılarak, Almanya'nın ekonomik ve sosyal sorunları ve bunların çözümüyle ilgili ve Eylül ayında yapılacak seçimlerde IG Metalden destek isteyen bir konuşma yapması IMF delegelerinin Kore hükümetini kınayan bildiri sunmasıyla son buldu.

Genel Sekreterlik raporunda IMF üyesi Meksika CTM Sendikası için yapılan değerlendirme ve Endonezyo'da bulunan LEM-Jakarta Sendikası'nın IMF üyeliğinden çıkartılması konusu, IMF Komite Toplantısı süresince en çok

Çelik-İş Sendikası delegasyonu LEM-Jakarta'nın üyelikten çıkarılmaması yönünde oy kullandı.

Öz Çelik-İş Sendikası delegasyonu aynı zamanda Merkez Komite toplantısından sonra, 29 Mayıs'ta gerçekleştirilen Akdeniz Bölge Toplantısına katıldı. Toplantıda Öz Çelik-İş Sendikasının ve diğer IMF üyesi Türk Sendikalarının önerileri alınarak 1999'da daha önceden Tunus'ta yapılacağı planlanan Akdeniz Bölge Semineri'nin İstanbul'da yapılması kararı verildi.

8 Haziran 1998

ANKARA

AB-TÜRKİYE Karma istişare toplantısı

6. AB - Türkiye Karma İstişare Komitesi Ankara'da toplandı. Hilton Oteli Kavaklıdere 3 Salonunda gerçekleştirilen toplantıya Hak-İş'i temsilen Genel Başkan Salim Uslu ve Araştırma Uzmanı Şahin Serim katıldı.

Toplantı Taslak Gündem ile Komitenin 12 Haziran 1997'de Gaziantep'te gerçekleştirilen 4. Toplantısının ve 21 Ocak 1998'de Brüksel'de gerçekleştirilen 5. Toplantısının tutanaklarının kabul edilmesiyle başladı. Avrupa Komisyonu ve Türk Hükümeti temsilcilerinin ikili ilişkiler ve Gümrük Birliğinin işleyişi konularında varılan durum hakkındaki sunuşlar görüldü. Gümrük Birliğinin işleyişi konusunda KİK'in 10 Mart 1998 tarihli Ortak Deklerasyonunun Etkisi ve Türk Tarım Ürünlerinin son dönemde karşılaştığı problemler üzerinde duruldu.

Son olarak Sayın Meral ve Sayın Konyfidis'in tarafındansunulan Gümrük Birliği'nin Sosyal Etkileri konulu ortak raporun kabul edildiği, KİK'in faaliyetlerine ilişkin değerlendirme raporu ve önerilerin sunulduğu toplantı, birsonraki toplantı tarihinin belirlenmesiyle sona erdi.

Hak-İş heyeti BAKÜ'ye gitti...

Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri ve Öz İplik-İş Sendikası Genel Başkanı Yusuf Engin başkanlığındaki sekiz kişilik bir heyet ICFTU (Dünya Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu) ile AHİK (Azerbaycan İşçi Sendikaları Konfederasyonu)'nun ortaklaşa düzenledikleri TACIS Eğitim Programına katıldılar. Heyetin diğer üyeleri Öz İplik-İş Sendikası Kayseri Şube Başkanı Bünyamin Kahveci, Öz İplik-İş Sendikası Niğde Şubesi Başkanı Nusret Altınkaynak, Öz Gıda-İş Sendikası Giresun Şube Sekreteri Emin Sürücü, Öz Gıda-İş Sendikası İzmir Şube Başkanı Alaaddin Çeliker, Öz Gıda-İş Sendikası Manisa Şube Başkanı İ.Hakkı Köktürk, Hizmet-İş Sendikası Kocaeli Şube Başkanı Mustafa Taştekin ve Hizmet-İş Sendikası Van Şube Başkanı Tayyar Koçak'tan oluşmuştur.

Ana konusu "Değişimde Sendikaların Rolü" olan konferansta ayrıca "Sosyal Güvenlik Sistemlerinde Reform-Sosyal Sigortalar Sisteminin Özelleştirilmesi, Sosyal Partnerlerin Rolü", "Girişim ve Şube Seviyesinde Kollektif Pazarlık-İşveren Sendikalarının Olmadığı Ortamlarda İkili Pazarlığın Problemleri ve Üçlü Pazarlık Mekanizması", "İş Pazarında Sendikaların Rolü-İstihdam Yaratmak" konu başlıkları üzerinde duruldu.

Konferans 20 Haziran Cumartesi günü İcra Kurulunun toplanması ile devam etti. Bu toplantıda, yürürlükte olan 1997-98 eğitim programları değerlendirildi ve bu program için ayrıntılı öneriler alındı. AHİK Şubeleri ile Uluslararası

Çalışma Sekreterliğinin gelecekteki işbirlikliliği tartışıldı.

Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri ve Öz İplik-İş Sendikası Genel Başkanı Yusuf Engin de toplantıda bir konuşma yaptı. Yusuf Engin dünyada meydana gelen değişimin işçi sınıfı adına değerlendirdiği konuşma metnini aşağıda sunuyoruz.

Sayın Başkan

Saygıdeğer Katılımcılar,

Değişen ve küreselleşen bir dünyada, uluslararası sermaye ile birlikte emeğin de küreselleşmesi yolunda birinci derecede rol alması gereken Sendikaların, bu rollerini giderek etkinleştirici çalışmalarına tanık oluyoruz.

Bugünkü toplantımız da bu 'tanık'lığın aktif bir örneğidir. Bu düşünce içerisinde Uluslararası İşçi Sendikaları Konfederasyonu(ICFTU)'na ve Azerbaycan İşçi Sendikaları Konfederasyonu (AHİK)'na bu programı düzenledikleri için TÜRKİYE HAK-İŞ Konfederasyonu adına teşekkürlerimi iletiyor, topluluğunuzu saygı ile selamlıyorum.

Hepinizin bildiği ve izlediği gibi; dünyamız 1980'li yıllarla birlikte eni bir çağa, yeni bir uluslararası düzene, yeni bir ilişkiler sistemine doğru 'geçiş'in hızını ve bu hızla birlikte sıkıntılarını yaşıyor.

Yani dünya bir 'değişim sancısı' yaşıyor..

Bu değişimi 'doğru' tanımlamak, hedef ve vizyonlarını 'doğru' koymak, so-

rumluluk bilinciyle hareket ede he bireyle birlikte her kurumun da doğal görevidir diye düşünüyoruz.

Biz Sendikalar bu değişimde 'edilgen' kalmamak zorundayız.

Edilgen kalmamak, bu değişim atmosferine 'etkin ve aktif' katkıda bulunmak demek, varlığımızı sürdürmek, geliştirmek ve yeni dünyada 'yer alabilmek' demektir. Bu değişim sürecinde edilgin kalmak, 'değişimin malzemesi' olmaktır, etkin katkı da 'değişimin motoru' olabilmektir. Tarih, değişimin malzemesi olanları değil, değişimin motoru olanları öne çıkarmaktadır.

Dünyada global olarak baktığımızda, (bizim alanımızla ilgili) bir anda göreceğimiz gerçek şudur:

Bugün küreselleşme ile birlikte ortaya çıkan yeni dünya'da, ekonomilerin yeniden yapılanmalarına paralel olarak çokuluslu şirketler de küresel üretim ağlarını olağanüstü genişletmektedirler.

Bu genişletmede 4 temel ögeyi önlerine almaktadırlar.

Bunlar:

Değişim, Sağlıklı endüstriyel ilişkiler, Çalışanların katılımı ve Sürekli iyileştirme'dir.

Bu dört temel ögeyi biz sendikaların da ilgi ve yönelim alanı içerisinde almamız gerekiyor.

Dünya bir yandan total-küresel üretim tarzını getirirken, bir yanda da bunu her alana taşımakta ve yansıtmaktadır.

Küreselleşen dünya bu geçiş sürecinde bazı çelişkileri de yaşamaktadır. Bir taraftan 'Sivil Toplum Örgütleri'nin etkinliği artıyor, toplumsal denetim güçleri genişliyor, diğer taraftan; pratik tabanlı bir sivil toplum örgütü olan sendikalar (önemli ölçüde olmasa da) güç kaybetmektedir.

Dünya Çalışma Örgütü (ILO)'nun 1997 yılında yayınladığı rapora göre; dünya ölçeğinde 1.3 milyar işçinin sadece üçte biri sendikalara üye durumdadır. ILO, 92 ülkede sendika üyeliği hakkında yapmış olduğu araştırmada sadece 14 ülkede işgücünün yarısından fazlasının sendikalı olduğunu ve 48 ül-

kede sendikalaşma oranının iş gücünün % 20'sinden daha az olduğunu ortaya koymaktadır.

Biraz önce değindiğim, 'biz sendikacılar bu küresel süreçte mutlaka etkin rol almalıyız' sözünün gereğini bu tabloya bakarak yerine getirmemizi özellikle tekrarlamak istiyorum.

Üretimde, yönetimde, verimlilikte, kalitede, rekabette, eğitimde yeni vizyon ve hedefler geliştirmek zorundayız. Bu vizyon ve hedefler; dünyadan ayrı kalarak, ayrı dili ve sorunları konuşarak gerçekleşemez.

Küreselleşme ve teknolojiadaki değişim ve gelişmelerin üretim biçimlerini değiştirmesiyle birlikte işçi profillerini de değiştirdiği dikkate aldığımızda, yeni dünyada ve yeni endüstriyel ilişkiler sisteminde yer alacak sendikaların öncelikle tabanlarını yani çalışanları bir 'küresel eğitim süreci'ne de sokmaları gerekiyor.

Dünyamız da önemi daha iyi anlaşılan 'insan kaynakları'nın kalitesi, ona vereceğimiz eğitim'le ortaya çıkacaktır.

Eğitimin, artık her türlü teknolojiyi kullanarak gerçekleşiyor olması 'kas işçisi'nin yerini 'beyin işçisi'ne terk ediyor olması karşısında 'eğitim'in de artık 'dinamik bir süreklilik'le lüzurinde durulması ve hiçbir zaman ertelenmemesi gereken önemli bir öğrenme ve intibak süreci olduğunu düşünüyoruz.

Dünya bir yandan 'küresel bir köy'e dönüşürken, bir yandan da 'yerelleşme' ve 'bölgesel işbirlikleri'ne doğru gitmektedir. Bu işbirlikleri endüstriyel alanda, değişik uluslardan sendikaların

katılımı ile 'küresel sendika demokrasi'si'nin gelişmesine de katkı sağlayacaktır düşüncesindeyiz. HAK-İŞ olarak biz; ICFTU'ya üye olduğumuz gibi aynı zamanda Azerbaycan İşçi Sendikaları Konfederasyonu ile de sıkı bir 'diyalog ve işbirliği' içerisindeyiz. Bu diyalog ve işbirliği, 'kod müşterekliği'miz bulunan bir tarihsel arka planın doğal devamı olan işbirliğidir.

Öncelikle Türkiye'nin ve Endüstriyel İlişkiler alanında da HAK-İŞ'in Azerbaycan'da gelişecek 'Sendikal Demokrasi'de önemli rolünün olduğunu ve bu rolün giderek artacağını düşünüyoruz. Bundan böyle ICFTU'nun da işbirliği ve desteği ile daha etkin bir demokratikleşme sürecinin yaşanacağına inanıyoruz.

Dost ve kardeş ülke Azerbaycan'ın da dünyadaki değişim ve dönüşümlere entegrasyonda (özellikle de Demokrasi ve Özgürlüklerin genişletilmesi anlamında) öncelikli ve önemli adımlar attığına şahit oluyoruz. Bundan böyle de hızla artmaya deva edeceğine inanıyoruz. Hatta Azerbaycan'da atılacak bu adımların bölgede demokrasinin gelişmesi için çaba sarfeden ülkelere ve uluslara da hareket kabiliyeti kazandıracağına inanıyoruz. Bu düşünceler içerisinde; bu programın küreselleşen dünyamızda 'demokrasinin ve özgürlüklerin de küreselleşmesi'ne katkı sağlaması dileğiyle, Uluslararası İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU)'na ve Azerbaycan İşçi Sendikaları Konfederasyonu (AHİK)'na tekrar teşekkürlerimi sunuyorum."

Öz Gıda-İş ve Öz İplik-İş Uluslararası ilişkilerine hız verdiler.

Konfederasyonumuzun ICFTU ve ETUC'a üyeliklerinin ardından HAK-İŞ'e bağlı sendikalarda aynı yönde çalışmalarını hızlandırmışlardır.

Bu çerçevede Öz İplik-İş ve Öz Gıda-İş Sendikaları, ETUC'a bağlı Gıda ve Tekstil Federasyonlarını davetlileri olarak Brüksel'e görüşmeye gitmişlerdir. Ziyaretler 24-25 Mayıs 1998 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Öz İplik-İş heyeti, HAK-İŞ Genel Eğitim Sekreteri ve Öz İplik-İş Genel Başkanı Yusuf Engin'in başkanlığında

Sendikanın Genel Teşkilat Sekreteri Musa İpekçi, Adana Şube Başkanı Mustafa Sarıgül ve İstanbul Şube Başkanı Abdi Duysak'tan oluşan bir heyetle, Öz Gıda-İş Sendikası heyeti ise Genel Sekreter Agah Kafkas başkanlığında Genel Sekreter Yardımcısı Bün-yamin Eren, Ankara Şube Başkanı Abdulkadir Çelebioğlu ve Giresun Şube Başkanı Mustafa Hocaoglu'ndan oluşmuştur. Konfederasyonun Genel Başkan Danışmanı Osman Yıldız da heyetlere eşlik etmiştir.

Öz İplik-İş heyeti, ETUC'a bağlı

Avrupa Tekstil Federasyonu Başkanı Sayın Patric Itscbert ile Öz Gıda-İş heyeti de ETUC'a bağlı Avrupa Gıda Federasyonu Başkanı Herald Wiedenhof ile Yardımcısı Marcu ile görüşmüşlerdir.

Görüşmelerin ortak noktasını sendikaların bu Federasyonlarla olan ilişkilerinin geliştirilmesinin yararlı olacağı ve Öz İplik-İş ve Öz Gıda-İş'in kendi işkolu Federasyonlarına üye olmalarının memnuniyet vereceği noktaları olmuştur.

11 - 12 Haziran 1998

ETUC 1998 yılı 2. İcra Kurulu Toplantısı

Genel Başkan Salim USLU ve Genel Başkan Danışmanı Osman Yıldız, 11 - 12 Haziran 1998 tarihleri arasında yapılan ETUC'un 98 yılı 2. İcra Kurulu toplantısına katıldılar.

Toplantıda, temel faaliyetlere ilişkin raporun görüşülmesi ile Avrupa Sosyal Diyalog Raporu, Avrupa Toplu Sözleşme görüşmeleri, AB'nin 1998

yılı İstihdam Rehberi ve Cardiff Zirvesinin hazırlanan kararları içeren Avrupa İstihdam Politikası, Avrupa-Akdeniz Ortaklığı ile ETUC'un 1999 yılında yapılacak olan 9. Genel Kurulu için hazırlık konuları görüşüldü.

Ayrıca toplantı vesilesiyle Genel Başkan Uslu, ETUC Genel Sekreteri Emilio Gabaglio ve Yardımcısı Peter

Zaideneck ile ETUC'a üye HAK-İŞ, TÜRK-İŞ, DİSK ve KESK tarafından ortaklaşa kurulması çalışmaları yapılan AB-Türkiye Sendikal Entegrasyon Komitesi konusu tartışıldı. Söz konusu konunun daha hızlı şekillenip etkili olarak hayata geçirilmesi vurgulandı.

Avrupa Başkent Sendikalar Konferansının altıncısı Lizbon'da yapıldı

Avrupa Başkent Sendikalar Konferansının altıncısı Lizbon'da yapıldı. 18 ülkeden 25 konfederasyonun katıldığı konferans bu sefer ilk kez Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (EUC)nun aktif katılımı ve katkısıyla gerçekleştirildi.

60 sendikacının katıldığı ve 3 gün süren konferansta Türkiye'yi Hak-İş adına Genel Başkan Salim Uslu ve Genel Başkan Danışmanı Osman Yıldız temsil ettiler.

16 Temmuz'da başlayan konferansta başkentlerin ve büyükşehirlerin sorunları tartışıldı. "Daha İyi Hayat" konulu konferansta çalışanları ve halkı "Daha İyi Hayat"tan alıkoyan temel ekonomik, sosyal ve siyasal sorunlar tartışıldı.

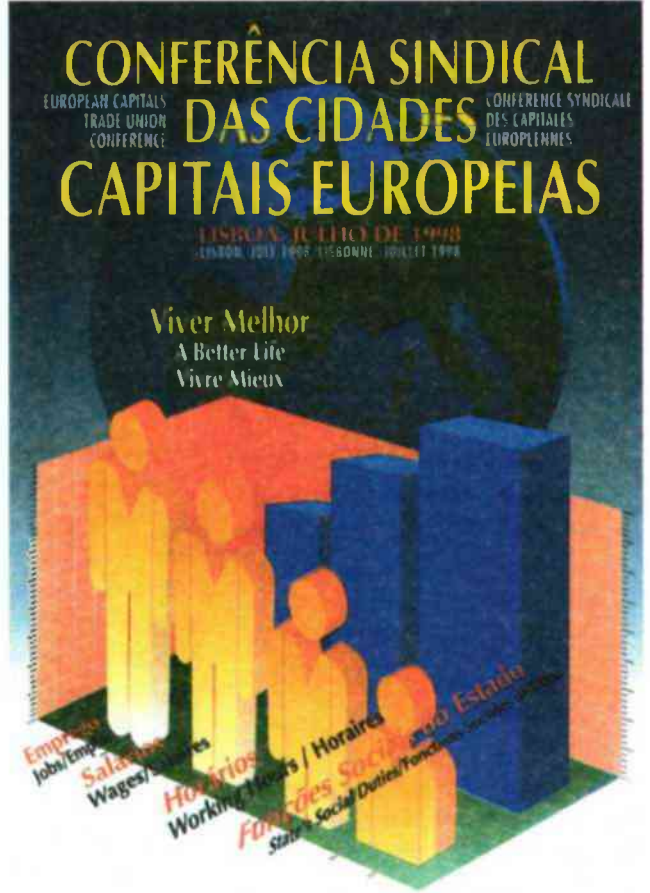
Hak-İş adına sunulan tebliğde; Merkezi idarelerin yerel yönetimler üzerindeki vesayeti, enflasyonist trendin yüksek olması, ülkenin her tarafında çok hızlı ve yoğun bir güç yaşanması, ülkenin demokratikleşmesi, gelir adaletsizliği, yoksulluk ve terör, çağdaş sosyal güvenlik kurumlarının (işsizlik sigortası, gelir aile yardımı vb.) bulunmaması, yüksek işsizlik, altyapı eksikliği gibi sorunlar üzerinde duruldu.

Türkiye'deki 13 Büyükşehir örneklemede bazı demografik verilerle, milli gelir, göç, kaza, sağlık, istihdam gibi konularda çarpıcı istatistiklerde raporda yer aldı.

Yapılan diğer konuşmalarda;

Büyükşehirlerde, iş ve istihdam, ücretlerin durumu, çalışma saatleri ve kamu hizmetleri gibi konular üzerinde duruldu ve her ülkede durum o ülkelerin heyetleri tarafından değerlendirildi. Bu alanlardaki sorunların varlığı ve ağırlığına atıfta bulunarak devletlerin sosyal görevlerine ihtiyaç arttığına işaret edilip bu görevlerin yerine getirilmesi istendi. 1995 Kasım ayında Paris'te yapılan bir önceki Konferansta Kamu hizmetlerini özelleştirilmemesinin istendiğine dikkat çekilerek, "Üzülerek görüyoruz ki bugün Avrupa'da bu alandaki hizmetlerin özelleştirilmesinin hızlanarak devam ettiğini görüyoruz" denildi.

Avrupa'da, işsizlik ve istihdam konularına gittikçe artan bir duyarlılığın olduğu vurgulandı. Avrupa Birliği bu çerçevede 1997 yılında yapılan Amsterdam Anlaşması ile ilk kez anlaşmalarında istihdam konulu bir bölüme yer verdi.

Konferansın sonunda bir sonuç bildirisi yayınlanarak istidamin artırılması ücretlerin düzeltilmesi ve çalışma saatlerinin istidamin artırmaya yönelik olarak yeniden düzenlenmesi için hükümetler ve yerel yönetimlerde adım atmaları ve gayret sarfetmeleri yanında devletlerin sosyal görevlerini ve fonksiyonlarını yerine getirmeleri istedi.

Bu arada konferansa katılanlar Lizbon Belediye Başkanı ile Ulusal Çalışma Enstitüsü ve bazı ilgililerle görüşme fırsatı buldular.

Ayrıca, her yıl bir ülkede tekrarlanan dünyaca ünlü EXPO '98 Uluslararası fuarında da bir inceleme gezisi yapıldı.

Genel Başkanımız Türk standını gezerek fuara katılan Türk firmalarının ürünlerini ve başarılarını görme imkanı da buldu.

DAHA İYİ HAYAT

Hepinizi şahsım ve HAK-İŞ Konfederasyonu adına saygıyla selamlıyor, CGTP'ye, konferansı düzenledikleri ve bizi davet ettikleri için teşekkür ediyorum.

Konu başlığı da, günümüzdeki şartları ve gidişatı değerlendirmeye fırsat tanıyan güzel bir seçimidir.

Daha İyi Hayatın sağlanması açısından için bir bütün olarak ülkemize ve metropol şehirlerimize baktığımızda temel problemlerin her ikisinde de aynı olduğunu görmekteyiz. İlkemizde sorunlar içiçe geçmiştir ve birbirini besler durumdadırlar.

Çalışanlarımızı ve halkımızı Daha İyi Hayat'tan alıkoyan temel sorun ve çıkmazlar şunlardır;

-Merkezi idarenin, yerel yönetimlere neredeyse hayat ve faaliyet hakkı tanımaması birinci sorundur. Bu alanda öteden beri reform beklentileri ve tartışmaları yapılmaktadır. Ancak bugüne kadar gerçekleşmemiştir. Mevcut hükümet, mahalli idareler reform yasasını kanunlaştırma gayreti içinde olduğunu beyan etmektedir. Yasanın çıkması durumunda bu alanda önemli bir adımın atılacağı umuyoruz.

- Enflasyonist trendin yüksek olması. Enflasyon oranı % 80-100 arasında meydana gelmektedir. Son aylarda enflasyonun düşürülmesi konusunda bazı olumlu göstergeler ortaya çıkmaktadır. Bu trendin sürmesini umuyoruz ve üretim ve yapısal ekonomik reformlarla desteklenmesini istiyoruz.

-İlkemizin her tarafında çok hızlı ve yoğun göçün yaşanması. Genel

göç durumundan etkilenmeyen hiç bir ilimiz yoktur. İlkemizde büyük bir nüfus hareketi vardır. Bu hareket çok yönlü ve genelde de aşamalı olmaktadır. Bu göç hareketleri, köyden köye ki bu en düşük orandır, köyden şehire, şehirden şehire ve köyden ve şehirden olmak üzere yurtdışına ve yurtdışından ülkemize şeklinde olmaktadır.

1995 istatistiklerine göre 73 il içinde 20 il net göç alıp, 52 il net göç verirken sadece 1 ilin aldığı ve verdiği göç arasında bir denge vardır.

-İlkenin ciddi demokratikleşme sorununun olması. İlkemizin tercihi ve sistemi demokrasiye dayanmaktadır. Ancak ülkemiz henüz, demokratikleşmesini tamamen gerçekleştirmiş değildir.

AB Komisyonunun Ajanda 2000 raporunda da belirttiği gibi, asker bürokrasisi gibi siyaset dışı kurumların demokrasiye müdahalesi açık ve yoğundur. Bu durum, ülkenin etkin, başarılı ve verimli yönetilmesini engellemektedir. Son olarak Şubat 1997'den beri bir müdahale sürecini yaşıyoruz. Post-modern darbe diye de adlandırdığımız bu süreçte Asker bürokrasisi, siyasi denklemede belirleyiciliğini artırma dayatması içerisinde olmaktadır.

Bu durumdan şehirlerimiz de doğrudan etkilenmektedir. «ünkü bu süreçte belediye başkanları da rahatsız edilmekte ve görevlerinden alıkonulmaktadır. Belediye başkanları, belediye hizmetlerini artırmak, projeleri ve çalışmalarını ile şehirlerini yarıştırmak yerine yarın nasıl bir müdahale ile karşılaşacakları problemi ile yaşamaktadırlar.

-Gelir dağılımındaki adaletsizliğin, şehirler arasında ve içinde, bölgeler arasında ve içinde, inanılmaz boyutlarda olması ve bu eğilimin sürmesi. Tablodan da açıkça görüleceği gibi ülkemizin başta gelen sorunu gelir dağılımıdır. Gelir adaletsizliği, baştan aşağı ülkeyi tehdit eden önemli bir sorundur. Şehirler içinde ve şehirler arasında gelir dağılımı adaletsizliği korkunçtur.

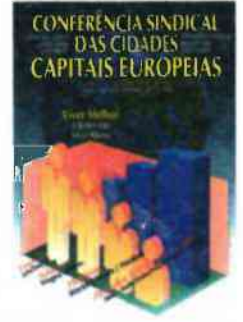
Ülkemizin gelir adaletsizliğinde ki bir başka temel sorunu da ücretliler ile sermaye sahipleri arasındaki uçurumdur. İlkemizde en zengin % 20, milli gelirin % 55'sini alırken, geri kalan % 80'i ise milli gelirin % 45 ini almaktadır. Bu durumda kişi başına düşen milli geliri % 20'lik zengin kesim ile % 80'lik diğer kesim olmak üzere iki kategoride hesaplamak gerekiyor. Buna göre 1. grupta KBMG 8640 \$ iken, 2. grupta halka ve çalışanlara düşen KBMG 1630 \$ olmaktadır. Halbuki Türkiye zengin bir ülkedir ve herşeye rağmen hızla ekonomik kalkınmasını sürdürmektedir.

Diğer taraftan ücretlerin milli gelirden aldığı pay % 27 gibi düşük bir

Gelir dağılımındaki adaletsizliğin, şehirler arasında ve içinde, bölgeler arasında ve içinde, inanılmaz boyutlarda olması ve bu eğilimin sürmesi. Tablodan da açıkça görüleceği gibi ülkemizin başta gelen sorunu gelir dağılımıdır. Gelir adaletsizliği, baştan aşağı ülkeyi tehdit eden önemli bir sorundur. Şehirler içinde ve şehirler arasında gelir dağılımı adaletsizliği korkunçtur.

Salim Uslu'nun Konferans Konuşması

Avrupa Başkent
Sendikalar Konferansı
Lizbon,
15-18 Temmuz 1998

rakamdır ve daha kötüsü bu oran zaman içinde sürekli olarak düşmektedir.

-Belli oranda yoksulluğun yaşanması ve terör sorununun 20 yıldır yoğun bir şekilde kesintisiz sürmesi. Terör sorununun şiddetli bir şekilde yaşanması üzerine ülke kaynaklarının çok büyük oranı bu sorunla mücadelede ayrılmaktadır. Bunun etkileri ülkenin her alanına yayılmaktadır.

-İşsizlik Sigortası, Gelir ve Aile Yardımı gibi temel sosyal güvenlik kurum ve araçların olmaması.

Batı ülkelerinde büyük şehirlerin problemlerinin çözümü, yerel idarelerin ve belediyelerin güçlü olması, sosyal güvenlik araçlarının sokaktaki sade vatandaşa ulaşması, gelir dağılımı ve bölge kalkınması politikası gibi hususların dışında düşünülmemektedir.

Avrupa ülkelerinde birey, sosyal imkanlar bakımından hem devlet, hem belediyeler ve hem sosyal güvenlik kuruluşları tarafından bir şekilde kucaklanırken, ülkemizde, biz hala bu metodların olup olmayacağı-

nı, olursa nasıl olacağını tartışıyoruz. Türkiye'de bu yönde süratle adımların atılması için büyük baskı yapıyoruz ve gayret sarfediyoruz. İşsizlik sigortasının kurulması son zamanlarda sürekli olarak gündemdedir. Ancak hala bir türlü gerçekleşmemiştir.

-Yüksek işsizliğin sürekli bir hastalık olarak etkisini göstermesi. İlkemizdeki resmi işsizlik oranı % 14 gibi çok yüksek düzeydedir. İşsizlik sorunu etkisini büyük şehirlerde daha ağır hissettirmektedir.

-Altyapı eksikliğinin her alanda görülmesi. Tablodan da açıkça görüleceği üzere uç bir örnek olarak trafik kazalarının boyutu bunun en açık örneğidir. Savaşlardan daha çok ülkemizde insanlar trafik kazasında hayatını kaybetmektedir.

Bu temel ve yapısal problemlerin yanında bir de büyük felaket ve afetler yaşanınca özellikle büyük şehirlerimizde hayat içinden çıkılmaz bir hal almaktadır. Son günlerde yaşadığımız sel felaketleri ile depremler, bu durumu açıkça ortaya sermiştir.

Başta göç olmak üzere bu temel sorunların da etkisiyle şehirlerde verilen kamu hizmetleri ciddi oranda yetersiz kalmaktadır. Ancak bu noktada şöyle bir problem de vardır. Şehirlerimizin, ciddi kapsamlı ve uzun vadeli bir planlaması da söz konusu değildir. ÷rneğin bugün mevcut gidişat ve şartlarda Ankara'nın ideal büyüklüğü nedir ve ne olmalıdır şeklinde bir projesi yoktur. 1973 yılında Ankara'nın ideal büyüklüğü 300.000 nüfusa göre yapılmıştır. Ankara'da aşırı bir gecekondulaşma olmuştur. Ancak son zamanlarda aşırı bir modern kentleşme vardır. Dolayısıyla Ankara'nın bu nüfusu kolayca absorbe edebildiğini görüyoruz. Ankara bu gelişmesini sürdürürse daha fazla göç almaya da ihtiyaç duyabilir. Özellikle metropol şehirlerimizin böyle bir planlamaya ciddi ihtiyacı vardır. Aynı durum diğer bütün şehirlerimiz için de geçerlidir.

BÜYÜK ŞEHİRLERDEKİ TEMEL GÖSTERGELER (MİLLİ GELİR, GÖÇ, KAZA, SAĞLIK, İSTİHDAM)

İLLER	NÜFUS	ARTIŞ HIZI % (90-97)	GÖÇ HIZI %	KBMG (\$)	KAZA SAYISI	1 YILDA ÖLÜ	YARALI	BİR DR. DÜŞEN NÜF.	İİBK İLE İŞE YERLİS.%(1995)
İSTANBUL	9.061.000	32.93	108	4.037	98491	458	13338	482	22
ANKARA	3.627.000	16.28	25	3.996	47841	261	9590	300	40
İZMİR	3.076.000	18.95	64	4.093	23486	245	8872	440	25
KONYA	1.937.800	14.35	-17	1.995	3557	216	2858	1164	130
BURSA	1.905.000	25.34	62	3.666	11615	203	3714	847	77
ADANA	1.693.000	13.00	16	2.844	5241	166	2784	823	82
ANTALYA	1.419.000	32.31	90	3.079	6788	193	3897	731	102
SANLIURFA	1.313.000	38.70	30	1.238	814	133	1209	3530	373
DIYARAKIR	1.280.000	22.13	35	1.696	687	62	853	1612	84
KOCAELİ	1.173.000	34.97	108	7.349	7.748	131	2581	1059	19
GAZİANTEP	1.130.000	16.00	0	2.085	1881	183	1677	1318	52
SAMSUN	1.170.000	11.00	-29	2.026	3718	117	2471	890	165
ERZURUM	888.000	7.00	-113	1.312	901	49	908	1104	101

Hak-İş MESS Genel Kuruluna katıldı

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu ve Genel Sekreter Recai Başkan Türkiye Metal Sanayicileri Sendikasının XXXVI. Olağan Genel Kuruluna katıldılar.

Çırağa Sarayında gerçekleştirilen Genel Kurulda Hükümet, Özel Sektör ve Sendikaların temsilcileri çeşitli konuşmalar yaptılar.

MESS Yönetim Kurulu Başkanı Erdoğan Karakoyunlu ülkemizde özlenen siyasi ve ekonomik istikrarın yıllardır sağlanamadığını, MESS'in üç yıllık faaliyet dönemi içinde, dört hükümetin iş başına geldiğini, seçim sonuçlarının ve partilerin parlamentodaki dağılımının güçlü ve uzun ömürlü bir hükümet çıkaramadığını belirterek "Yeni bir Siyasal Partiler Yasası oluşturularak bu sorunların süratle çözülmesine ihtiyaç vardır. Değişim sürecinde kamu kesiminin önemi ve rolü son derece hayatidir."

Daha sonra kürsüye gelen Devlet Bakanı Hasan Gemici : "Yeni Yüzyıla girerken dünyamızda büyük bir değişiklik yaşanmaktadır.

Bu süreçte uluslararası ticaret olağanüstü gelişmekte, sermayenin ve işgücünün akışkanlığı artmakta, teknoloji başdöndürücü bir hızla ilerlemektedir. Kısaca küreselleşme adı verilen bu gelişmelerin sonucu olarak, üretim sürecinde ve toplumsal yapıda önemli farklılaşmalar görülmektedir. Dışında

kalamayacağımız bir olgu olarak küreselleşme karşısında, Türkiye çıkarlarını koruyup geliştirebilmenin, gerekli önlemleri alabilmenin çabası içinde olmamız gerektiğine inanmaktayız." dedi.

Öz Çelik-İş Sendikası Genel Başkanı Recai Başkan da dünyanın hızla değiştiğini, değişimi algılayabilen ve yakalayabilen ülke ve kuruluşların ayakta kaldığını, yakalayamayanların ise devre dışı bırakıldığını belirterek

nı, çünkü bu sistemin en önemli ayağı olması gereken devletin yatırımcı, ulaştırıcı, yeni geldiğinde sorunların çözümü için otoriter olması gerekirken, bu görevlerinin hiçbirisini yerine getiremediğini belirten Başkan "Endüstriyel İlişkiler Sisteminin gerçekten güçlü olması bizim ülkemiz için hem hayırlı hem de beklenen bir sürectir. Burada güçlü olabilmek için tarafların rollerini en iyi şekilde yerine getirmeleri gerektiğini düşünüyorum.." dedi.

Recai Başkan'dan sonra söz alan Birleşik Metal İşçileri Sendikası Başkanı Kamil Kinkır bilimsel ve teknolojik değişim ve gelişme süreçlerinin önemli aşamalara ulaşarak toplumu değiştirmeye başladığına dikkat çekerek "Gerçekten ülkemizin artık, değişim olgusunu tespit etme aşamasından yeni politikalar üretme ve dönüştürme aşamasına ulaşması kaçınılmazdır.

Son olarak Türk Metal Sendikası Başkanı Mustafa Özbek, "Biz önce ülke olarak demokrasiyi öğrenmeliyiz. Demokrasiyi öğrenemediğimiz müddetçe yeni uzlaşma ve diyalogu

daha çok 5, 57., 58., 60. Hükümetleri kurar ve yıkarız. Demokrasi, uzlaşma ve diyalogdur. Demokrasi, katılmak ve paylaşmaktır, şeffaflıktır, çağdaş demokrasi bu. Her parti liderinin anlayışına göre bir demokrasi olmaz. Dünyanın hiçbir yerinde böyle bir demokrasi anlayışı yok." dedi.

yine dünyada gördüğümüz şudur ki, bu değişimi yakalayabilen, güçlü olabilen, halkına refah dağıtabilen ülkelerde güçlü bir endüstriyel ilişkiler sisteminin var olduğunu görüyoruz." dedi.

"Bizim ülkemizde ise güçlü bir endüstriyel ilişkiler sisteminin olmadığı

HAK-İŞ'ten ÖZAL ve YAZICIOĞLU'na ziyaret

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu ve Yönetim Kurulu üyeleri, Demokrat Parti Genel Başkanı Korkut Özal'a iade-i ziyarette bulundu..

DP Genel Başkanı Korkut Özal, Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu'yu DP Genel Merkezinde kabul etti.

Korkut Özal, kabulde yapığı konuşmada, Türkiye'nin siyasi çıkamadan kurtulabilmesi için demokrasiyi ve özgürlükleri engelleyen yasaların değiştirilmesi gerektiğini ifade etti. Siyasi parti bakanlarına ve sivil toplum örgütlerine çağrıda bulunan Özal, "Gelin demokrasi etrafında toplanalım. Memleketin önüne getirilen baskı ve dayatmaları kabul etmeyerek daha demokratik yasaları kabul edelim. Bu yapılmazsa toplum siyasetten tamamen kopacaktır." dedi.

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu da siyasetin toplumdan uzaklaştığını belirterek, "Siyasetin çözüm üretmemesine ve son zaman-

larda ürkeklik vermesine rağmen önemli olduğunu düşünüyoruz.

Özgürlüklerin ve siyasetin zaafa uğratılmasını istemiyoruz. Demokrasi, siyasetin zaafa uğratılmasını kabul etmez. Devleti güçlendirmek adına demokrasinin ve siyasetin zaafa uğratılmak istenmesine biz sivil toplum örgütleri olarak karşı çıkıyoruz." dedi.

Son gelişmelerle demokrasinin ve özgürlük alanlarının daraltıldığını altını çizer. Uslu, hükümetin kuruluşunda vaad ettiği gerilimsiz ve temiz toplum, siyasi ahlak, ekonomik üretkenlik, enflasyonla mücadele ve seçim olarak sayılan 6 hedefini anımsattı. Bu hedeflerden hiçbirisinin gerçekleşmediğini de anlatan Uslu, "Türkiye, bu tablodan kurtulmalıdır. Türkiye'nin bir erken genel seçime ihtiyacı vardır." öncüsü tekrarladı.

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu ve Yönetim Kurulu üyeleri BBP lideri Muhsin Yazıcıoğlu'nu

BBP Kurultayı ile ilgili tebriklerini iletiler.

Büyük Birlik Patisi Genel Başkanı Muhsin Yazıcıoğlu'nu TBMM'deki makamında ziyaret eden HAK-İŞ Genel Başkanı Salim Uslu, Yazıcıoğlu'nun İktidara Yürüyüş Kurultayında yaptığı konuşmada çizdiği Türkiye portresine aynen katıldığını kaydetti. Uslu, ziyaretinde, demokrasiye ve iş dünyasına ait sorunları dile getirdi.

BBP Genel Başkanı Muhsin Yazıcıoğlu da Hak-İş Konederasyonu'nun başarılı çalışmalarını yakından takip ettiğini belirtti. Uslu'ya kurultaya katılımı ve BBP hakkındaki görüşlerinden ötürü teşekkür eden BBP lideri, Kurultay'da çizdiği Türkiye portresinin geniş çevrelerden destek bulmasını kendisini ve partisini umutlandırıldığını dile getirdi.

7 Mayıs 1998

Uslu, KAMU-SEN'in 23. Kuruluş yıldönümü etkinliklerine katıldı

Hak-İş Konfederasyonu Genel Başkanı Salim Uslu, Kamu-Sen'in 23. Kuruluş Yıldönümü Kutlama etkinliklerine katıldı.

Etkinliklerin ilk günde Atatürk anıtı ziyaret edilerek saygı duruşunda bulunuldu. Daha sonra Dr. Fazıl Küçük ve görev şehidi sendikacıların kabirleri ziyaret edildi. Sendika Genel Merkez Tesislerinin temel atma töreninin ardından görev şehidi sendikacılar ve Kamu-Sen'e hizmeti geçip vefat eden sendikacıların aileleri ziyaret edildi.

Ertesi gün Kamu-Sen Genel Başkanı Ahmet Ötügen, Hak-İş Genel Başkanı Sa-

lim Uslu ve Azerbaycan Sendikalar Konfederasyonu Genel Başkan Yardımcısı İlyas Aliyev'den oluşan bir heyet KKTC Cumhurbaşkanı Rauf R. Denktaş'a bir nezaket ziyaretinde bulundular.

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, 7 Mayıs 1975 tarihinde kurulan Kamu-Sen'in 23. Kuruluş yıldönümünde yaptığı konuşmada, "Kamu-Sen, KKTC'nin Ekonomik ve Sosyal gelişmişlik düzeyini yakalamış, hukukun üstünlüğünü, insan hak ve özgürlüklerini temel ilke edinmiş, kalkınmış, müreffeh, demokratik ve çevresinde etkin ve saygın bir dünya devleti olmanın coşkusunu, heyecanını ve umudunu bir ülkü olarak bayraklaştırmıştır."

Kamu-Sen'in bilgi çağının geleneklerini kavrayan, çalışanların sorunları ile ülke sorunları karşısında duyarlı ve etkin olmanın, geleneksel, statükocu bir ücret sendikacılığı yerine sendikal rönesans'ın gerekliliğine inanmış, hizmeti çeşitlendirerek sunmayı, Endüstriyel Demokrasinin çağdaş yönetim teknikleri içerisinde çalışanların motivasyonu ve işletmenin verimliliği arasındaki doğru orantıyı ve ilişkilerin gerisindeki felsefeyi kavramış bir ilerici sendika anlayışını temsil ettiğini belirten Uslu, "Bu nedenle Hak-İş'i düşüncelerinin her alanda, örtüştüğü Kamu-Sen'le ilişkilerini en ileri düzeyde sürdürmektedir." dedi.

Hak-İş, bilgi ve birikimlerini Kamu-Sen, KKTC sendikal hareketi ve kamu çalışanları ile paylaşmayı onurlu bir görev telakki etmektedir.

Hak-İş, üyesi olduğu 55 milyon üyeli ETUC kuruluşuna, Kamu-Sen'i de taşımıştır.

Hak-İş, üyesi olduğu 25 milyon üyeli ICFTU'da da KKTC'nin ve Kamu-Sen'in temsiliyi sağlayarak, dünya işçi alemi içerisinde yerini almasını temin etmeye devam edecektir ve yine Haziran ayında Cenevre'de toplanacak 3600 delegeli ILO 86. Genel Kurulunda Kamu-Sende heyetimiz içerisinde yer alacaktır.

Başkan: "Çalışanların hakları peşkeş çekiliyor"

Öz Çelik-İş Sendikası Genel Başkanı ve Hak-İş Konfederasyonu Genel Sekreteri Recai Başkan, hükümetin çalışanların haklarını kendi yandaşlarına peşkeş çektiğini söyledi.

Öz Çelik-İş Sendikası tarafından yapılan Ankara Eğitim Seminerine katılan Sendika Başkanı Recai Başkan, burda yaptığı konuşmada ekonomiden sorumlu Devlet Bakanı Güneş Taner ve Işın Çelebi'nin emekli olan çalışanların nemalarını hemen almaları için gerekli olan kanun tasarısına imza atmadıklarını söyleyerek, "Bu nasıl vicdandır anlayamıyorum. İşçilerden zorla kesilen paralara enflasyonun kat kat altında değer biçiyorlar. Emekliliği dolan işçilerimiz nema paralarını almaya gittiklerinde de, bu paralar olmadık bahanelerle verilmiyor. İşçilere verilmeyen bu paraları Işın Çelebi ve Güneş Taner kendi yandaşlarına düşük faizlerle kredi olarak veriyor." dedi.

Türkiye'de sendikal hareketin dağınlık içinde olduğunu belirten Başkan, hükümetlerinde bu dağınlıktan yararlandığını söyledi. Ülkenin sorunlarının çok büyük olduğunu kaydeden Başkan, bu sorunların beceriksiz hükümetlere bırakılamayacak kadar büyük olduğunu vurgulayarak, "Sendikalar içindeki koltuk kavgalarına artık son verilmesi gerekir. Sendikal hareket bir bütün olarak örgütlenmeli ve ülkenin sorunlarına çözüm üretmelidir. Ancak böyle bir sendikal hareket endüstriyel ilişkiler sisteminde başarılı olabilir." diye konuştu.

“Yeni Yönetim Teknikleri” konulu seminer yapıldı...

SENDİKALAR VERİMLİLİKTE SİGORTA GÖREVİ YAPMAKTADIR”

Özçelik-İş Sendikası Genel Başkanı Recai Başkan; MESS tarafından organize edilen, Metal İşkolunda faaliyet gösteren işçi ve işveren sendikaları ile akademisyenlerin katıldığı “Yeni Yönetim Teknikleri” konulu panele 18.06.1998 tarihinde İstanbul’da yapıldı.

Hak-İş Genel Sekreteri ve Özçelik-İş Sendikası Genel Başkanı Recai Başkan, panelde yaptığı konuşmada özetle şunları söyledi:

“Yeni yönetim tekniklerinin uygulanmasının arkasında yatan amaç belli; rekabet edebilmek için insan kaynağını en iyi şekilde kullanarak kaliteyi ve verimliliği artırmaktır. Teknik

değişimler işletme yönetimini etkilerken, sosyal bir taraf olan işçileri ve sendikaları da etkilemektedir. Bu yeni teknikler işçilerin lehine olabileceği gibi aleyhine de olabilir. Bugün yeni teknikler bir birine tezat sonuçlara yol açmaktadır. Çalışma koşullarını iyileştiriyor veya rutin işlere neden oluyor; iş yaratıyor veya işleri ortadan kaldırıyor; İşin entellektüel düzeyini artırıyor veya basit hale getiriyor; işleri zenginleştiriyor veya makineleştiriyor. İşçiler ve onların örgütlü gücü sendikaların değişen teknolojiyle yaratılan değişik durumlara kendilerini adapte etmeleri ve süreci etkilemek için çaba göstermeleri gerekmektedir. Bu nedenle sendikalar bu tür uygulamaların dizayn edilmesinden uygulanmasına kadar her alanda aktif olarak katılmalı ki yeni uygulamalar hem işverenlerin hem de işçilerin yararına olabilsin.

Ülkemizde görece yeni olan yeni yönetim teknikleri uygulamasından beklenen olumlu sonuçların alınabilmesi için bu yeni yönetimleri uygulayan yöneticiler, işletme amaçlarını gerçekleştirmede sendikaları engel görüp bu yeni tekniklerle sendikaların fonksiyonlarını yapma ve sendikalara karşı bir alternatif olmayı amaçlamamalıdır. Aksine, sosyal bir taraf olan sendikaların verimliliği artırmak ve endüstriyel demokrasinin gerçekleştirilmesinde sigorta görevi yaptıklarını fark edip, işletme stratejilerinin merkezine yerleştirerek, yeni tekniklerin uygulanmasında aktif katılımların sağlanmasını hedeflenmelidir. Böylece bu uygulamalar sadece teknik bir uygulama olmaktan çıkıp, insanı ve sosyal boyutunun da hesaba katıldığı yöntemler olacaktır.”

Hak-İş'ten Gazi Üniversitesi Öğrencilerine Brifing

18 Mayıs 1998

Hak-İş Konfederasyonu Genel Başkanı Salim Uslu, Gazi Üniversitesinde son sınıf öğrencilerine brifing verdi. Uslu, brifingde Hak-İş politikaları ile son siyasi gelişmeler ve ekonomik gelişmeler üzerinde durdu.

Hak-İş Genel Sekreteri Recai Başkan da Gazi Üniversitesinde 1 Haziran’da brifing verdi. Türkiye’de özelleştirme politikaları ve Hak-İş’in özelleştirme politikaları üzerinde duran Başkan, özelleştirmede farklı ve başarılı bir örnek olan KARDEMİR örneğini anlattı.

HAK-İŞ, TÜRK-İŞ ve DİSK Ortak bildiri yayınladı

HAK-İŞ, TÜRK-İŞ ve DİSK ortak bir basın toplantısı düzenleyerek ülkenin acil sorunlarının çözümü konusunda parlamento, hükümet ve siyasi partilerle bir kez daha göreve davet ederek, demokratikleşmenin bir an önce sağlanmasını istediler.

Türk-İş Genel Merkezinde düzenlenen toplantıda HAK-İŞ Genel Sekreteri Recai Başkan, TÜRK-İŞ Genel Sekreteri Şemsi Deniz, DİSK Genel Sekreteri Murat Tutak emekçi sivil örgütler olarak bundan sonra çalışma hayatının sorunlarının çözümleri için birlikte hareket etme kararı aldıklarını vurguladılar.

TÜRK-İŞ Genel Sekreteri Şemsi Deniz tarafından açıklanan ortak bildiride, ülkede, başta çalışma yaşamını ilgilendiren sorunlar olmak üzere eko-

nomik, toplumsal ve siyasal alanda yaşanmakta olan sorunlara yıllardır çözüm bulunamadığı kaydedildi. Hükümetlerin, ülkenin sorunlarını çözmeye görevi ve taahhütlerini yerine getirmeye, bu durumun halkta büyük yığılma, karamsarlığa ve moral bozukluğuna yol açtığını vurgulayan ortak bildiride, Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu siyasi istikrara bir türlü kavuşamadığı da belirtildi.

Her üç Konfederasyonun Türkiye Cumhuriyeti'nin bağımsızlığının, insan haklarının demokratik ve laik sosyal hukuk devletinin yılmaz savunucusu olduğunun belirtildiği bildiride şu görüşlere yer verildi. "Demokratikleşme bir an önce sağlanmalı, çetelerin ve her türlü yasadışı örgütlenmenin üzerine hukuk devleti anlayışı içinde etkili ve kararlı bir biçimde gidilmelidir. Faili meçhul cinayetlerin faillerinin bulunması, cezalandırılması ve son dönemde yeniden gündeme gelen saldırıların önlenmesi için gereken tedbirler gecikmeksizin alınmalıdır.

Özelleştirme ve taşeronlaştırma durdurulmalıdır. Herkesin geliri ve serveti ile orantılı vergi vermesini sağlayacak ve kayıtdışı kesimleri kayıt altına alacak bir vergi reformunu sağlayacak yasa değişikliği en kısa sürede kabul edilmelidir. Zorunlu tasarruf fonunda biriken para gerçek sahiplerine defaten ödenmeli, bu uygulamaya kadar, emekli olanların fonda birikmiş paralarını emekliliğe hak kazandıkları anda almaları sağlanmalıdır. SSK, özerk ve demokratik bir yapıya kavuşturulmalıdır."

HAK-İŞ Genel Sekreteri Recai Başkan da, ülke sorunlarının çözümünde demokratik kitle örgütlerine büyük görevler düşüğüne dikkati çekerek sosyal güvenlikle ilgili olarak IMF ve Dünya Bankası'nın dayatmasına karşı çıkan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Nami Çağan'a sahip çıkacaklarını da bildirdi.

22 Mayıs 1998

Uslu'dan ESK'i boykot çağrısı

Hak-İş Konfederasyonu Genel Başkanı Salim Uslu, Ekonomik ve Sosyal Konseyin uzun süredir toplantıya çağrılmamasını eleştirerek, TÜRK-İŞ, DİSK ve TİSK'e, "hükümetin tek taraflı belirlediği konularla toplanacak Konsey'i boykot etme" çağrısı yaptı. Uslu, yaptığı açıklamada, siyasi iktidarların ESK'yi bürokratik bir birim gibi gördüklerini ve kendi genelgeleriyle oluşturdukları Konsey'i, "hükümet politikaların yandaşı" gibi kullanmak istediklerini söyledi.

ESK'in yapısının demokratik ve sivil karakterli olmamasını ve işleyişte bulunamamasının, Konsey'in etkinliğini ve verimliliğini yok ettiğini anlatan Uslu, "Ekonomik ve Sosyal Konseyin bir an önce toplanmasından yanayız. Ama öncelikle çalışanların zorunlu tasarruf, işsizlik sigortası gibi sorunlarını gündeme alarak toplanmalıdır." dedi.

Uslu, Konsey'in bu sorunları gündem dışı bırakarak toplanmasına tepki gösterilmesi gerektiğini vurgulayarak "Eğer Konsey toplantısı, bu konuları içermeyecekse TÜRK-İŞ, DİSK ve hatta işveren kanadı TİSK, Konsey'i boykot etmeli, tek taraflı belirlenen, ihtiyaç duyulan konularla toplanacak Konsey'de yer almamak gerekir." diye konuştu.

Uslu, 'PENDİK SEMİNERİ'ne katıldı

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, "Demokrasi, Sendikalar ve Siyasi Partiler" konulu seminere konuşmacı olarak katıldı.

Pendik Belediyesi tarafından düzenlenen seminere Prof. Dr. Nurettin Kaldırım, Doç. Dr. Davut Dursun, Yavuz Gökmen ve Prof. Dr. Burhan Kuzu diğer konuşmacılar olarak katıldılar.

Demokrasi tartışmalarının yapıldığı bu günlerin gündeminde sendikaların demokrasi ile ilişkilerinin ortaya konduğu panel geniş bir izleyici tarafında takip edildi. Toplantıda panel sonrası dinleyicilerin sormuş oldukları sorular da cevaplandırıldı.

23 Mayıs 1998

Ülker'de TİS imzalandı

Öz Gıda-İş Sendikası ile Ülker Gıda Sanayii'nin Ankara, İstanbul ve Gebze Bisküvi ve Çikolata fabrikalarında çalışan 3 bin işçi adına südürülen Toplu İş Sözleşmesi görüşmelerinde uzlaşma sağlandı.

Bu dönem İstanbul'dan 125, Ankara'dan 55 temsilcinin iştirakiyle oluşturulan Toplu İş Sözleşmesi Komisyonları, ayrı ayrı, uzun, yoğun ve titiz

bir çalışma ile hazırlıkları tamamlanmış, 32 kişilik TİS komisyonu ile müzakereler südürülmüş ve 19 Mayıs 1998 günü 13 saati aşkın müzakerelere bizzat Sabri Ülker de katılmışlar ve anlaşmaya varılmıştır.

İstanbul'da Akgün Otel'de gerçekleştirilen Toplu İş Sözleşmesi imza törenine Ülker Gıda San. Tic. Yönetim Kurulu Başkanı Sabri Ülker, Hak-İş

Konfederasyonu ve Öz Gıda-İş Sendikası Genel Başkanı Salim Uslu, Öz Gıda-İş Sendikası Genel Sekteri Agah Kafkas, Sendikanın Genel Merkez ve Şube Yöneticileri, Toplu İş Sözleşmesi Komisyonu üyeleri ve işçiler katıldı. İmzalanan sözleşmeyle ücretlere ortalama yüzde 65 ile yüzde 112 arasında değişen oranlarda zam yapıldı.

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu törende yaptığı konuşmada, sözleşmeyle çalışanların emeğinin karşılığını aldıklarını umduğunu, ancak ülkedeki enflasyona bakıldığında, alınan bu zammın yeterli olmadığını belirtti.

Öz Gıda-İş Sendikası Genel Sekreteri Agah Kafkas da, Ülker'de çalışan yaklaşık 3 bin işçiyi ilgilendiren ve 1 Ocak 1998 tarihinden itibaren geçerli olacak toplu iş sözleşmesi ile sağlanan haklar konusunda bilgi verdi. Ülker Gıda Sanayii A.Ş. Yönetim Kurulu üyesi Orhan Özokur ise rekabet şartlarının her geçen gün ağırlaştığını, o nedenle tarafları anlayışlı olmaları gerektiğini belirterek, imzalanan sözleşmeyle iş barışının daha da güçleneceğine inandığını vurguladı.

**Konfederasyondan
Haberler**

Hak-İş'in Yaptığı "Milli Gelir-Vergi İlişkisi" Konulu Araştırma

Türkiye'de milli gelirin yüzde 65.4 oranındaki bölümünü, informal sektörde çalışanlarla, asgari ücret seviyesinin altında kayıtdışı çalışanların ve kayıtdışı ticari faaliyette bulunanların olduğu ortaya koydu. Araştırmada milli gelirden elde edilen pay dikkate alınarak oluşturulan yüzde 20'lik dilimlerde yer alanların ödediği vergi hesaplandı.

Hak-İş Konfederasyonu Genel Başkanı Salim Uslu, araştırmanın ortaya koyduğu sonuçları şöyle açıkladı:

"Öncelikle nüfusun % 20'sini oluşturan işsizler, senelik geliri 690 \$'ın altında olan yoksullar ve kayıtdışı sektörde asgari ücret seviyesinin altında çalışanlar zaten doğal olarak vergi ödememektedir. Bu kesim milli gelirin % 4.3'ünü paylaşmaktadır.

Nüfusun ikinci % 20'lik dilimini oluşturan asgari ücretle çalışanlar ne yazık ki ücretlerinden peşin olarak

vergi ödemektedirler. Bu kesim milli gelirin % 7.5'ünü paylaşmaktadır. Nüfusun % 40'ını oluşturan ve toplanan verginin yarısından fazlasını ödeyen işçiler, memurlar, emekliler, küçük esnaf ve çiftçiler ise milli gelirin yalnızca % 27.1'ini paylaşmaktadır. Ve son olarak nüfusun % 20'lik kesimini oluşturan holding sahipleri, rantiyeciler ve kayıtdışı ticari faaliyette bulunanlar milli gelirin % 61.1'ini paylaşmaktadır. Araştırmalarımıza göre kayıtdışı ticaret yapanlar, büyük sermaye şirketleri ve repo, faiz, döviz ve kira geliri ile yaşayan rantiyeciler grubu toplanan verginin % 10'unu ödemelerine rağmen milli gelirin % 61.1'ini paylaşmaktadır."

Hak-İş, araştırma sonunda hazırladığı raporda tek vergi numarası uygulamasının, sosyal güvenlik, nüfus idaresi, tapu, nakil vasıtalarını ve bankalarda kullanılmak üzere yurttaşlık numarasına dönüştürülmesini ve vergi

yasalarının sadeleştirilerek, vergi sayısının azaltılmasını istedi.

Gelir vergisi ve Kurumlar vergisi'ndeki oranların uluslararası ölçülerde yeniden gözden geçirilerek yüzde 10 düzeyine çekilmesini ve vergi dilimlerinin genişletilmesinin, istendiği raporda şunlar belirtildi;

"Devlet kağıtlarının reel faizi, gelir vergisi beyannamesine dahil edilerek vergilendirilmeli, imar planlarına, ekonomik gelişmeye ve genel teşvik politikalarına bağlı olarak ortaya çıkan kentsel rantlar vergiledirilmeli. Vergi dairelerinde otomasyona ağırlık verilmeli ve personelin ücret durumu iyileştirilmeli. Hayat standardı esası kaldırılmalı, asgari ücret vergi dışı bırakılmalı, Enflasyonun vergi matrahı üzerindeki etkilerini gidermek üzere, enflasyon muhasebesine geçilmeli. Geçmişte başarıyla uygulanan servet beyanı esası yeniden getirilerek, mevzuat, kayıtdışılığı olanak sağlayan

24 Mayıs 1998

Bakırköy'de genel kurul

Konfederasyonumuza bağlı Öz Gıda-İş Sendikası Bakırköy Şubesi'nin 5. Olağan Genel Kurulu yapıldı.

Genel Kurula Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, Genel Sekreteri Recai Başkan, Genel Eğitim Sekreteri Yusuf Engin ile Öz Gıda-İş Sendikası Genel Mali Sekreteri Settar Aslan, Genel Sekreter Yardımcısı Bünyamin Eren, Ankara Şube Başkanı Abdulkadir Çelebioğlu konuk olarak katıldı. Kurul'da, Demorkratikleşme ve İnsan Hakları İhlallerinin kaldırılmasına yönelik mesajlar verildi.

Öz Gıda-İş Sendikası Genel Sekreteri Agah Kafkas'ın Divan Başkanlığı'nı yaptığı Öz Gıda-İş Bakırköy Şubesi 5. Olağan Genel Kurulu Öz Gıda-İş Sendikası'na yaraşır bir olgunlukta ve dayanışma içerisinde geçti.

Hak-İş'e bağlı Sendika Yöneticileri, Şube Başkanları ve pek çok işçinin katıldığı Öz Gıda-İş Bakırköy Şubesi'nin 5. Olağan Genel Kurulu'nda yapılan seçim sonucunda, Mustafa Paçal yeniden Şube Başkanlığına seçildi.

Hak-İş'ten MÜSİAD'a destek

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD) ve Başkanı Erol Yazar hakkında DGM tarafından açılan davayı protesto etmek amacıyla bir

basın açıklaması yaptı.

Uslu, açıklamasında, Türkiye'de son günlerde yeni gerilimler yaratıldığını, özgürlük alanlarının gasp edildiğini ve bir kışkırtmanın devreye sokulduğunu belirtti.

Bir yandan temel hak ve hürriyetlerin daraltılarak baskı altına alındığını, bir yandan da çete kaynaklı terörün Türkiye'nin atmosferini iyice kararttığını ifade etti.

MÜSİAD ve Başkanı Erol Yazar hakkında açılan davanın, insan hak ve özgürlükleri ile düşünce ve ifade özgürlüğü aleyhine açılmış bir dava olduğunu, Türkiye'nin dünyadan dışlanmasını hızlandıracak bir sürece katkı sağlamaktan başka bir işe yarama-

yacağı görüşünü savunan Uslu, "Siyasi Partiler Yasası, Sendikalar Kanunu, Dernekler Kanunu, meslek örgütlerinin ve sivil toplum örgütlerinin çalışmalarını düzenleyen antidemokratik de olsa özel kanunlar varken, bir de DGM'lerin bu özel kanunları ve düzenlemeleri gözardı ederek kimi sivil toplum örgütlerine müdahaleye kalkışması, demokrasinin yaralanmasına yönelik kaygılarımızı daha da artırmaktadır.

Türkiye'nin her alanda istikrar, barış ve huzura ihtiyaç duyduğunu belirten Uslu, "Türkiye dinamizmini ve potansiyelini öfkeye kurban etmemelidir." dedi.

ÖZ ÇELİK-İŞ SENDİKASI EĞİTİM SEMİNERLERİ DEVAM EDİYOR

18 Haziran 1998

Kırıkkale'de eğitim semineri

Mayıs- Haziran aylarında Eğitim Çalışmalarına ağırlık veren Öz Çelik-İş Sendikası örgütlenme çalışmalarının devam ettiği Kırıkkale'de MKE İşçilerine yönelik bir Eğitim Semineri düzenledi.

İşçilerin büyük katılımı ile 18 Haziran günü Sendika Şube merkezinde gerçekleştirilen seminerin açılış konuşmasını Öz Çelik-İş Sendikası Genel Sekreteri Keramet Arslan yaptı.

Arslan konuşmasında, MKE örgütlenmesinin devam ettiğini, bu örgütlenme hamlesinin başarı ile sonuçlanacağını belirtti. Arslan Öz Çelik-İş Sendikası'nın işçiye yönelik olarak gerçekleştirdiği çalışmaları kısaca özetleyerek : "Bu eğitim çalışmamızdan işçimize götürdüğümüz hizmetlerden bir tanesidir" dedi.

Öz Çelik-İş Sendikası'nın Kırıkkale'de MKE işçilerine yönelik düzenlediği eğitim seminerinde SSK'nın içinde bulunduğu çıkma, işçilerini karşılaştıkları sorunlar ve iş mevzuatı ile ilgili konular masaya yatırıldı.

Öz Çelik-İş Sendikası Genel Eğitim Sekreteri Keramet Arslan'dan sonra kürsüye gelen SSK Başmüfettişi Fahrettin Oğuz Tor, Sosyal Güvenliğin günümüzde çok büyük önem arzettiğini, Anayasa'nın 60. maddesinin herkesin sosyal güvenlikten yararlanması yIMönünde amir hükmünün bulunmasına rağmen nüfusun ancak yüzde 75-80'ninin sosyal güvenlikli olarak yararlanabildiğini belirterek, "Oysa nüfusun tamamının sosyal güvenlikli olarak yararlanması gerekmektedir" dedi.

Kırıkkale Eğitim Semineri Genel Eğitim Sekreteri Keramet Arslan'ın Emeklilik Yaşı, Sosyal Sigortalar Kanunu, Kaçak İşçi Çalıştırma gibi SSK sorunlarıyla ilgili açıklamalarında bulunmasıyla tamamlandı.

Eğitim Seminerine soruları ile iştirak eden MKE Kırıkkale işçileri ise bu tür eğitim çalışmalarının sürdürülmesi yolunda istektebulundular.

21 Haziran 1998

Çankırı'da eğitim semineri

Konfederasyonumuza bağlı Öz Çelik-İş Sendikası Sosyal Güvenlik Kuruluşlarına yönelik Çankırı'da 21 Haziran 1998 tarihinde Eğitim Semineri düzenledi. SSK Sağlık ve Teftiş Kurulu Başkanı İsmail Hakkı Kaderli'nin konuşmacı olarak katıldığı Çankırı Eğitim Seminerinde, işçiler özellikle sağlık konusunda karşılaştıkları sorunları aktardılar.

Genel Eğitim Sekreteri Keramet Arslan'ın kısa bir selamlama konuşması ile başlayan eğitim seminerinde, İsmail Hakkı Kaderli sosyal güvenliğin ne demek olduğu, anayasa ve yasalar-daki konumu, tarihçesi ve SSK'nın vermiş olduğu hizmetleri işçilere aktardı.

Genel Eğitim Sekreteri Keramet Arslan, eğitim semineri sonrasında yaptığı açıklamada, eğitim seminerleri konusunda görüşlerini dile getirerek, "Öz Çelik-İş Sendikası işçisinin bilinçlenmesi için elinden gelen tüm çalışmaları yapmaktadır, yapacağından da emin olabilirsiniz" dedi.

MEMUR-SEN'den HAK-İŞ'e ziyaret

Memur-Sen Genel Başkanı M. Akif İnan, Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu'yu ziyaret etti. Akif İnan'ı Hak-İş Genel Merkezinde kabul eden Salim Uslu, daha sonra Arif İnan'la birlikte bir basın toplantısı düzenledi.

Uslu, toplantıda başta çalışanlar olmak üzere tüm toplumun büyük sorunları olduğuna değindi. Cumhuriyetin 75. Kuruluş Yıldönümünün kutlanacağı bir dönemde, kamu çalışanlarının hala siyasi iktidarlarda himmet bekler durumda olduğunu anlatan Uslu, Türkiye'nin 2 yıldır ILO Aplikasyon Komitesi'nde yargılandığını belirterek, bunun Türkiye için ayıp olduğunu söyledi. Hükümetin, bir yıllık icratı sonunda sadece herkese vergi numarası düzenleme-

sini gerçekleştirebildiğini belirten Uslu, hükümetin kendi programıyla çalıştığını ve gelir adaletsizliğini ve kaytışı ekonominin boyutlarını büyüttüğünü vurguladı. Uslu, hükümetin IMF direktifleri ile memura yüzde 20 zam öngördüğünü belirterek "Enflasyonla mücadelede bizden beklenen fedakarlık, devlete yüzde 141 faizle borç verenlerden beklenmeli" dedi.

Memur-Sen Genel Başkanı M. Akif İnan, hükümetin, memuru enflasyona ezdirmeyecekleri sözünde samimi olduğunu kanıtlamak için Temmuz zammını en az yüzde 60 olarak gerçekleştirmesini istedi. İnan, bu taleple 28 Haziran'da Sıhhiye meydanında bir miting düzenleyeceklerini bildirdi.

26 Haziran 1998

Hak-İş Yönetim kurulu DEPAR'ı ziyaret etti

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu ve beraberindeki yönetim kurulu üyeleri, DEPAR (Değişen Türkiye Partisi) Genel Başkanı Gökhan Çapoğlu'na bir nezaket ziyaretinde bulundular.

Çapoğlu Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu ve Yönetim Kurulu Üyelerini DEPAR Genel Merkezinde kabul etti.

Çapoğlu, kabulde yaptığı konuşmada, siyaset alanında değişikliğe ihtiyaç olduğunu vurgulayarak Türkiye'ye demokrasi kültürünü yerleştirmek gerektiğini söyledi. Türk Demokrasisinin vesa yet altına girdiğini anlatan Çapoğlu, "Bu vesa yeti giderecek olan sivil toplum örgütleridir." diye konuştu.

Cumhuriyet'e sahip çıkmaya ve Cumhuriyet'i kendilerinin kurduğunu söylemeye kalkışanlar olduğunu söyleyerek, üstü kapalı bir şekilde Orgeneral Çevik Bir'e eleştirilen yöneltten Çapoğlu sunları söyledi;

"Türkiye Cumhuriyeti'ni halk kurdu, kimse bunu sahiplenemez. Hiç kimse kendi kurumlarını zedelemek pahasına Cumhuriyet'i sahiplenmesin. Cumhuri-

yet'i kurmayı sadece bir kesime ve bir kuruma indirgemek Cumhuriyet'i halktan soyutlamak olur. Türk halkı Cumhuriyet'e sahip çıkmaktadır. Bugünkü mücadele demokratik demokratik bir Cumhuriyet yönetme mücadelesidir."

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu da yaptığı konuşmada değişimin gerekliliğini vurgulayarak devleti akıl ve bilgi ile

güçlendirmek gerektiğini söyledi. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in ortaya attığı Başbakanlık sisteminin gereksiz olduğunu söyleyen Uslu, "Demokrasiye balans ayarı yapılan yerlerde ihtiyaç duyulan şey demokrasiyi güçlendirmektir. Bu nedenle her alanda halkın katılımını sağlayacak yeni düzenlemelere ihtiyaç var." dedi.

"Özgürlük Yürüyüşü"

İstanbul Üniversitesinde okuyan başörtülü öğrencilerin, başörtüsü ile eğitimlerinin engellenmesi konusunda hak arama mücadelesinde çeşitli sivil toplum kuruluşlarının desteğini almak ve seslerini duyurmak amacı ile İstanbul'dan Ankara'ya "Özgürlük Yürüyüşü" adı altında bir yürüyüş gerçekleştirdiler.

Ankara'daki bu destek turlarından birisini de Sağlık-İş Sendikası Genel Merkezi'ne gerçekleştirdiler. Bu ziyarete Hak-İş Konfederasyonunu temsilen HAK-İŞ Genel Eğitim Sekreteri ve Öz İplik-İş Sendikası Genel Başkanı Yusuf ENGİN'de katıldı. Yusuf Engin öğrencilerin eylemlerine destek olmak ve Hak-İş'in bu konudaki düşüncelerini kamuoyuna anlatmak için bir de konuşma yaptı. Yusuf Engin, mağdur öğrencilere hitaben "Mücadelenizi selamlıyorum, hakikaten sizi tebrik ediyorum.

Hakkını arayan insanların şerefli olduğu, kültürümüzün temel esprilerinden birisidir biliyorsunuz.

Bu şerefi taşıyan sizleri tekrar kutluyorum.

Hak, bizim sendikacılıkta genellikle çok konuşulan meseledir. "Hak verilmez alınır" sözünü uyguluyorsunuz.

Niye, temel insan haklarından olan öğrenim hakkı kısıtlanıyor, sebebi ne?

Bugüne kadar akıl ve izan sahibi hiç kimşenin kabul etmeyeceği birtakım sun'i gerekçeler; şu ya da bu grubun taraftarı veya şu ya da bu ideolojinin taraftarı gibi göstererek böyle bir hakkı engellemiş olmaları kabul edilemez, kabul edilmesi mümkün değil; çünkü, öğrenim hakkı, temel insan hakkıdır.

Er ya da geç bu haksızlık sona erecek; ama, tabi, bu herkesin mücadelesiyle sona erecek; yani birileri, bir bölgede, bir meydana veya bir ilimizde farklı şey, öbür tarafta da farklı şey, meydana farklı, perde arkasında farklı şeyler söylediği sürece, tabi, bu, biraz zor aşılacak. Nedir o; rejime, devlete tehlike!..

Bir iki başlıkla size arz edeyim. Devletin önündeki tehlikeler, bu rejimin temelinde eğer sıkıntı getirecekse, başta enflasyon tehlike, buyurun kaldırın; kayıtdışı ekonomi tehlike, buyurun kaldırın; kayıtdışı istihdam tehlike, buyurun kaldırın, faizleri indirin, faili meçhul cinayetleri buyurun kaldırın, yılda 5 bin insan trafik kazaların-

da hayatını kaybediyor, bunu önleyin.

Fertleri gelişmeyen ülkelerin kalkınması, gelişmesi mümkün değildir. Ülkenin önünde kalitesizlik gibi bir tehlike var, hem eşyada kalitesizlik, hem insanda kalitesizlik, hem yönetimlerde kalitesizlik söz konusudur.

İçimiz doludur, sendikacıyız, konuşmak zorundayız, konuşmamız da lazım. Zaten, bize susturucu taktıkları için bu durumdayız. Herkesin, her yerde her zaman konuşması lazım.

Kalitesizliğin önüne geçilmesi lazım.

Sizlere başarılar diliyorum. Allah yardımcınız olsun.

Saygılar sunuyorum." dedi.

9 Temmuz 1998

Ankara'da Uyuşmazlık

Hizmet-İş Sendikası Ankara Büyükşehir ve Altındağ Belediyelerinde GREV Kararı aldı

Hizmet-İş Sendikasının Ankara Büyükşehir, ASKİ Genel Müdürlüğü, Altındağ ve İlçe belediyelerinde 10 bin üyesi adına yürüttüğü Toplu-İş Sözleşmesi görüşmeleri uyuşmazlıkla sonuçlandı.

13 Mart 1998'de başlayan müzakerelerde yapılan 5 oturumda 83 madde üzerinde anlaşma sağlanırken tamamı parasal değerleri içeren 7 madde üzerinde anlaşma sağlanamadı.

Başta Ankara Büyükşehir, ASKİ Genel Müdürlüğü ve Altındağ ilçe belediyelerinde çalışan toplam 10 bin işçiyi kapsayan

görüşmelerde 7 oturum yapıldı ve 91 maddenin 83 maddesinde anlaşma sağlandı.

Anlaşma sağlanamayan maddeler; Ücret zammı giyim ve koruyucu eşya, taşıt yardımı, kıdem zammı, tesislerinden yararlanma, birleştirilmiş ve sosyal haklar ve bayram harçlığını kapsayan maddelerdir.

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı ve Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin TANRIVERDİ, talep ettikleri rakamın belediye bütçesinin sadece yüzde 11'i olduğunu ifade ederek, 10 bin işçi adına yürüttükleri Toplu İş Sözleşmesi görüşmelerin-

de iyi niyetli ve samimi yaklaşımlarına karşı, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı İ. Melih GÖKÇEK'in katı tutumu nede-

niyle sözleşmenin grev aşamasına geldiğini belirtti.

Grev kararının alınmasından önce uzlaşma ve diyalog zeminlerini arayan Hizmet-İş'in her türlü girişimlerine karşılık süreçte bir gelişme olmadı.

Hizmet-İş Sendikası bu arada kamuoyundan destek bulmak için eylemler gerçekleştirdi. Bu eylemlerden ilki Kızılay'da 4 Şube Başkanı aileleriyle birlikte Kızılay'da bulunan Ankara Büyükşehir Belediye binasının önünde kendilerini zincire vurdular. Daha sonra işçiler Hizmet-İştardan bastırılan el ilanları halka dağıttılar.

İlk grev kararı Altındağ Belediyesi'nde 9 Haziran 1998'de, ikinci grev kararı da Ankara Büyükşehir Belediyesi'nde kalabalık işçi topluluğu ve basın önünde 9 Temmuz 1998'de belediye binası ve diğer işyerlerinde asıldı. Genel Başkan Hüseyin TANRIVERDİ basın önünde, İ. Melih GÖKÇEK'e çağrıda bulunarak, uzlaşma kapılarının hala açık olduğunu belirtti.

AZERBAYCAN AHİK'TEN HAK-İŞ'E ADANA DEPREMİ İÇİN GEÇMİŞ OLSUN MESAJI

Azerbaycan İşçi Sendikası Konfederasyonu (AHİK=Azerbaycan Hemkarlar İttifakları Konfederasyonu) Genel Başkanı Settar Mehbaliev, Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, Adana'da medana gelen depremten dolayı bir başsağlığı mesajı gönderdi.

Azerbaycan İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun depremin acısını paylaştığının ifade edildiği mesajda, Mehbaliev vefat edenlerin, ailelerine ve yakınlarına başsağlığı diledi.

AHİK Genel Başkanı Settar Mehbaliev'in Hak-İş'e gönderdiği taziye mesajında şu ifadeler yer aldı:

"Türkiye'nin Adana şehrinde baş ve çoklu insan telefâtına sebep olmuş güçlü zelzele haberi büyük yürek ağrısı ile karşıladık.

Azerbaycan Hemkarlar İttifakları bu kederi sizinle birlikte bölüşür, gardaş Türk halkına, helak olanların ailelerine ve yakınlarına derin hüznle başsağlığı verir."

28 Haziran 1998

HAK-İŞ'TEN MEMUR-SEN'E DESTEK

Hak-İş Konfederasyonu Genel Başkanı Salim Uslu, Memur-Sen tarafından düzenlenen mitinge katıldı.

28 Haziran'da düzenlenen mitingde bir konuşma yapan Uslu, ül-

kenin içinde bulunduğu sorunların aşılmasında, siyaset açığının ve demokrasi boşluğunun giderilmesinde, işçiler ve memurların toplumsal sorunlara gösterdiği duyarlılığın ve ileriye dönük perspektiflerinin ortaya konmasında emek kuruluşlarının birlik ve dayanışmalarının özel bir yeri olduğunu belirtti.

"Egemenliği kayıtsız ve şartsız millete ait olduğu, siyasetin rant dağıtmak değil, topluma hizmet için yapıldığına inandığımız için demokratik, sosyal bir hukuk devleti hedefine ulaşmayı en az laiklik ilkesi kadar önemsedığımız için, demokrasi istiyoruz." diyen Uslu, sanal gündem yerine, yaşam bazındaki kamplaşmaların ideolojik gerginlikler yerine halkın geçim, iş, ekmek, aş

sorunlarının ülkenin gerçek ve öncelikli gündemi olması gerektiğini, postmodern darbe heveslerinin ve post modern sansür girişimlerinin, dogma dayatmalarının bilgi toplumunun ve çağdaş Türkiye'nin engeli ve ayıbı olduğunu söyledi.

"Türkiye'yi ve toplumumuzu akıl ve bilgi yolundan alıkoyan yaklaşımların, dogmaların ve dokunulmazlıkların insanımıza coşku, heyecan ve umut vermediğini buradan haykırmak istiyoruz. İşyerinde endüstriyel demokrasi, ülkede siyasi demokrasi için haykırmak istiyoruz." diyen Uslu, akla düşman, korkuya tutsak olanların, simgeler ve semboller savaşından beslendiği bir ülkede, umudun yaşama dönüşmesi için sivil toplum birlikteliğinin yasağa karşı çıkmaktan öte, yasaksızlığı savunmak bilincine ve kararlılığına ulaşması gerektiğini belirtti.

Öz Çelik-İş Çevre Paneli Düzenledi

Konfederasyonumuza bağlı Öz Çelik-İş Sendikası ile Çevre Bakanlığı 29 Haziran 1998 tarihinde Karabük İŞçi Lokali'nde ortaklaşa Çevre Paneli düzenlendi.

Panelin açılış konuşmasını yapan Öz Çelik-İş Genel Eğitim Sekreteri Karamettin Arslan, "Öz Çelik-İş Sendikası'nın eğitim çalışmalarına verdiği önemin bugüne kadar yapılan çalışmalarla ortaya çıktığını belirterek, 1997-1998 Eylül - Haziran döneminde yapılan eğitim çalışmalarından 8 tanesini seminer şeklinde gerçekleştirildiğini ve 3 tanesi de panel halinde düzenlediklerini ifade etti. Arslan, konuşmasında "Panellerimizde işlediğimiz konu, çevre konusu olmuştur. Çevre konusuyla ilgili ilk panelimizi MKE örgütlenmesine devam ettiğimiz Kırıkale'de, daha sonra Çevre Bakanlığıyla birlikte İskenderun'da gerçekleştirdik. Şimdi Karabük'te gerçekleştiriyoruz" dedi.

Panelin açılışının gerçekleştirilmesinden sonra Çevre Bakanlığı tarafından hazırlanan ve içeriğini çevre sorunlarının oluşturduğu bir video gösterimi izleyenlere sunuldu.

Hak-İş Genel Sekreteri ve Öz Çelik-İş Sendikası Genel Başkanı Recai Başkan konuşmasında "Önemli olan çevre sorunlarının tespitinde öte varolan sorunların çözümünde ne yapmamız gerektiğini en iyi şekilde gündemimize almaktır. ABD de son zamanlarda yaşanan yangınlarda dahi doğanın kendisini yenilemenin bir çabası olarak gösterildiğini" söyledi. "Herkes kendi beyninide doğaya karşı sorumluluğunun olduğunu tekrarlaması ve buna uygun davranışlar içerisine girmesi gerektiğini belirterek. Çevre konusunda demokratik kitle örgütlerinin sorumlulukları alabildiğine fazladır. Toplu İş Sözleşmelerinde bu hükümler artık en üst düzeyde yermalı ve daha da geliştirilmelidir" dedi.

Konfederasyonumuz Genel Başkanı Salim Uslu konuşmasında "Türkiye'nin çok önemli ve temel konusuna birlikte çözüm üretmeye çalışacaklarını ifade etti. Çevrenin kirlenmesinde elbette hepimizin sorumluluğu var. Ençok sorumluluk kamudadır" dedi. Uslu konuşmasını şöyle sürdürdü: "Bizim kültürümüzün çevre konusundaki bilinci çok eskilere dayanmaktadır. Fatih Sultan Mehmet'in yayınlamış olduğu bir çevre talimatı, fermanı vardır. Yani bizim çevre konusundaki bilincimiz çok eskilere dayanmaktadır. Bizim kültürümüz çevreye yabancı değil. Yabancı olan çevreye yabancılaşan, kendi kültürüne yabancılaşan bizleriz. Sayın Çevre Bakanı Hak-İş'i ziyaretinde, çevre konusunda istiklal

biri holdinge tahsis edilmesi olayını da eleştiren Salim Uslu, "Otomobil fabrikası kurulabilmesi için çok müsait alanlar var. Eğer orman alanını fabrika için ayırıyorsanız, burada bir çarpıklık var demektir. Bu ülke, bu çelişkileri, bu olumsuzlukları haketmiyor" diyerek sözlerini tamamladı.

Karabük Valisi Cemal Ayman konuşmasında, "Böyle bir panelin Karabük'te düzenlenmesinden dolayı son derece memnuniyet duyduğunu ifade ederek Karabük'te şu anda panel konusu çevreden daha iyi bir konu olamazdı" dedi. Karabük'ün tarihi ile ilgili kısa bilgiler verdi.

Adana'da meydana gelen deprem nedeniyle panele katılamayan Çevre Bakanı İmren Aykut yerine söz alan Çevre Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Dr. İlker Başaydın ise "Bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de çevre sorunları artmaktadır. Ülkemizde sanayileşmenin çarpık nüfus artışı, bazı canlı türlerinin tehlike altına girmesine de neden olmaktadır" dedi.

Başaydın ayrıca hava kirliliği, su kirliliği, erozyon, toprak kirliliği, doğanın flora, fauna dengeleri üzerinde de kısaca durdu.

Böylece panelin protokol konuşmaları tamamlandı. Çevre Bakanlığı ile Öz Çelik-İş Sendikası ortaklaşa düzenlediği "Çevre ve İnsan" konulu panel öğleden sonra gerçekleşti. Çevre Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı İlker Başaydın'ın yöneticiliğini yaptığı panelde, Karabük Çevre İl Müdürü Mustafa Paekavcılar, Çevre Bakanlığı Çevre Koruma Genel Müdürlüğü Daire Başkanı Mustafa Taşar, Çevre Bakanlığı ÇEKÖK Genel Müdürlüğü Daire Başkanı Dr. Zeki Necipoğlu ve Karabük Çevre Koruma Demeği Başkanı Betül Kocamanoğlu panelist olarak katıldılar. Panelde Karabük'ün çevre problemleri üzerinde duruldu.

savaşı veriyoruz demiydi. Hakikaten çevre konusunu bir istiklal savaşı ile eş değer görmek lazım. Vatan toprakları için can vermişizdir.

Çevre konusunda duyarlılığımızı ortaya koyarken, çok hassas olmamız gerektiğini söyleyen Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, "İstiklal Savaşını vatan toprağımızı korumak vekurtarmak için yapmıştır Şimdi ise vatan toprağını yaşanabilir kılmak için mücadele ediyoruz. Bu vatani sevgiyle barışık bir şekilde yapabilir bir yer haline getirmemiz lazım" şeklinde konuştu.

Kocaeli'nde 250 dönüm orman arazisinin otomobil fabrikası kurulması için

Öz İplik-İş Sendikası Eğitim Yayınları arasında yer alan Yahya Düzenli'nin hazırladığı "Türkiye Nereye Götürülüyor?" adlı kitap.

Bu çalışma kendi deyimine göre, hiçbir spekülatif yoruma gerek duymadan, yalın olarak yer alan veri ve tablolar; Birleşmiş Milletler raporları, OECD, DİE, ILO, Dünya Bankası, WHO, Maliye Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, TOBB, Hazine Müsteşarlığı, İşçi ve İşveren Sendikaları ve Konfederasyonları ve daha pek çok ulusal ve uluslararası kaynağın veri, istatistik ve raporları taranarak hazırlanmıştır.

Kitapta Ekonomi başlığı altında 98 yılı Bütçesi, Gelir Dağılımı, Enflasyon, Borçlar, Borç Faizleri, Dış Ticaret Vergileri, ve Vergi Sistemi, Fonlar, Yatırımlar ve Teşvikler, Özelleştirme, Kayıtdışı Ekonomi, Repo-Faiz, KOBİ'ler Körfezdeki Kayıplarımız sorunlarına değinilmiştir.

Gümrük Birliği, Tekstil Sektörü, Uluslararası Rekabet Kredi Riski, Verimlilik, Bilgi Teknolojisi, Çalışma Yaşamı başlığı altında Çalışanların Bütçeden aldıkları Pay, ESK, Asgari Ücret, İşsizlik, Sendikalaşma-Örgütlenme, Zorunlu Tasarruf ve Konut Edindirme, İşten Çıkarmalar, İşçi Sağlığı, İş Güvenliği, Kayıtdışı İstihdam gibi Çalışma Hayatına ilişkin sorunlar yer almaktadır. Son olarak da Toplumsal Yaşam başlığı altında Ruh Hastalıkları, Toplumsal Güvensizlik, Özgürlükler, İnsan Hakları, Göç, Kayıplar, Alkol, Uyusturucu, Rüşvet, Eğitim, Güneydoğu'da Terör, Mahkemeler, Tutuklular, Özürlüler, Sakatlar, İntiharlar, Enerji, Çevre, Konut, Gecekondulaşma, Trafik sorunları ele alınarak sorumluların ve kendini sorumlu hissedenlerin görmesine sunulmuş. Türkiye Nereye Götürülüyor? adlı çalışma, tüm bu sorunlarımızı açıklamaya çalışan grafik ve tablolarla donatılmış.

Küreselleşme Sürecinde Türk Çalışma Hayatı ve Sendikalar

Konfederasyonumuza bağlı olan Öz İplik-İş Sendikası Eğitim Yayınları arasında yer alan bu eser, yine Öz İplik-İş Sendikası'nın Hotel Washington'da düzenlediği "Küreselleşme Sürecinde Türk Çalışma Hayatı ve Sendikalar" seminerini konu ediniyor ve aynı adı taşıyor. Kitapta; seminerde, Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri ve Öz İplik-İş Sendikası Genel Başkanı Yusuf Engin'in yaptığı sunuş ve açılış konuşması, Öz İplik-İş Sendikası Genel Eğitim Sekreteri Zekai İlkdoğan, Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı ve Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin Tanrıverdi'nin açılış konuşmaları yer alıyor. Üç gün süren Eğitim Seminerinin birinci gününde seminere katılan Prof. Dr. Fehim Üçışık'ın Sosyal Güvenlik Hukuku'muzun Güncel Sorunları ve Çözüm Önerileri, Doç. Dr. Ercan Akyiğit'in Sendika Yöneticileri ve İşyeri Sendika Temsilcilerinin Teminatı konulu tebliğleri yer alıyor.

Prof. Dr. Yusuf Alper'in Sosyal Güvenlikte Yeni Eğilimler, Avukat Mustafa Avcı'nın Toplu Sözleşme Prosedürü ve Uygulama Sorunları, Prof. Dr. Fevzi Demir Türk Hukuku'nda ve Mukayeseli Hukukta İşçi Haklarının Gelişmesi konulu Seminer'in ikinci gününde sunulan tebliğler yer alıyor.

Kitabın bir sonraki bölümü ise Seminerin Üçüncü gününde Yrd. Doç. Dr. Refik Korkusuz'un Türkiye'de ve Dünyada Sendikal Hareketler, Doç. Dr. Erdi Yazıcı'nın Çalışma Hayatında Kadın-Sorunları ve Çözüm Önerileri ve Doç. Dr. Nüket Hotar Hilmi Güner'in sundukları tebliğlerden oluşuyor.

Öz İplik-İş Sendikası Genel Sekreteri Bayram Erdoğan, Öz İplik-İş Sendikası Genel Mali Sekreteri Murat İnanc, Öz İplik-İş Sendikası Genel Teşkilatlanma Sekreteri Musa İpekçi, Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri ve Öz İplik-İş Sendikası Genel Başkanı Yusuf Engin'in kapanış konuşmaları da kitabın son bölümünü oluşturuyor.

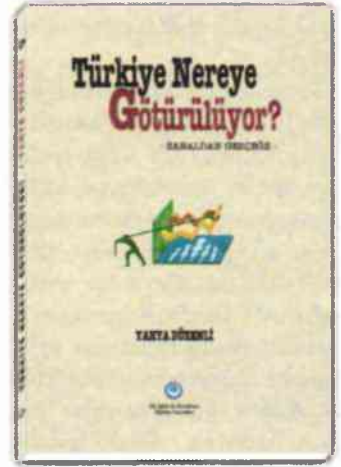
Kitapta ayrıca Eğitim Semineri'nin bazı görüntüleri de yayınlanıyor.

Türkiye'de İstihdam, İşsizlik, Ücretler, Gelir Dağılımı ve Tekstil Sektörü

Konfederasyonumuza bağlı olan Öz İplik-İş Sendikası Eğitim Yayınları arasında yer alan bu eser, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi Bölümü'nden Dr. Fetullah Akın, Dr. Ömer Tanju Durusoy, İbrahim Tokatlıoğlu, Ömer Veyssel Çalışkan tarafından hazırlanmıştır. Titiz ve sistemli akademik çalışmanın ürünü olan bu eser, Türkiye'nin sosyo ekonomik verilerini ve tablolarını göz önüne sermektedir. Sebep sonuç ilişkisi göz önünde tutularak sorunların çözümü için gerçekçi tezler ortaya konmuştur. İstihdamdan üretime, verimlilikten gelir dağılımına kadar ülkemiz ve toplumumuz için hayati önemi olan konular, reel veriler ve desteklenerek kamuoyunun bilgisine sunulmuştur.

Her üç kitapta Öz İplik-İş Sendikası Genel Merkezinden temin edilebilir:

Yıldırım Beyazıt Meydanı Bayraktar İşhanı No: 2 Dışkapı-Ankara Tel : (312) 310 32 22 (4 hat) Fax : (312) 310 99 70

Nisan '98

Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Tanrıverdi ve Genel Başkan Danışmanı Osman Yıldız, ÇSGB'nin, ILO'nun 144 Sayılı Sözleşmesi gereği kurulması düşünülen Üçlü yapının kurulması toplantısına katıldılar.

28

29

Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Tanrıverdi ve Genel Başkan Danışmanı Osman Yıldız ÇSGB Müsteşar Yardımcısı Miñhat Şeref başkanlığında TÜRK-İŞ, HAK-İŞ ve DİSK Konfederasyonlarının ILO Yıllık Konferansına ortak katılım konusunu görüştüğü toplantıya katıldılar.

Mayıs '98

1 Mayıs İşçi Bayramı, Abide-i Hürriyet Meydanı'nda HAK-İŞ, TÜRK-İŞ, DİSK, KESK tarafından düzenlenen mitingle kutlandı. Törende Konfederasyon Başkanları birer konuşma yaptılar. Ayrıca törene Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Tanrıverdi, Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri Yusuf Engin, Hak-İş'e bağlı sendikaların İstanbul, Kocaeli ve Sakarya Şubeleri katılmışlardır.

1

1

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı ve Hizmet-İş Genel Başkanı Hüseyin Tanrıverdi Manisa/Kula Belediyesi'nin düzenlemiş olduğı Kulalılar Gecesine katıldı.

3

Öz İplik-İş Sendikası Genel Başkanı Yusuf Engin, Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası'nın düzenlediğı "Türk Endüstri İlişkileri ile Sendikacılıkta değişim ve Yeni Yatırımlarda Tekstilin Yeri" konulu toplantıya katılarak bir konuşma yaptı.

3

3

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Tanrıverdi, MHP'nin düzenlemiş olduğı geleneksel akşam yemeğine katıldı.

4

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu ve Genel Başkan Yardımcısı ve Hizmet-İş Genel Başkanı Hüseyin Tanrıverdi, Sendika'nın Aksaray Şubesi ile Aksaray Belediyesi'nin ortaklaşa düzenledikleri İşçilerle Birlik ve Dayanışma Gecesi ve Emeklilere verilen Sertifika Töreni'ne katılarak birer konuşma yaptı.

3

4

Konfederasyonumuz, 4-10 Mayıs İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Haftası nedeniyle Çukurova Üniversitesi ile ortaklaşa "Gelişmişlik, İnsanın Değeri ve Türkiye'de İşçi Sağlığı-Güvenliği" paneli düzenledi. Panelin açılış konuşmalarını Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu ve Çukurova Üniversitesi İİBF Dekanı Prof.Dr. Muammer Tekeoğlu yaptı. Oturum Başkanlığını Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Tanrıverdi'nin yaptığı panelin sunuş konuşmasını Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri Yusuf Engin yaptı. Doç. Dr. A. Gürhan Fişek, Baş İş Müfettişi Yıldız Üner, Doç. Dr. A. Fazıl Özsoylu, Yrd. Doç. Dr. Mahmut Demirkan ise panelist katılımcılardı.

5

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu Başkanlığında Yönetim Kurulu üyelerimiz Demokrat Parti (DP) Genel Başkanı Korkut Özal'a iade-i ziyarette bulunarak demokrasiye ve iş dünyasına ait sorunları dile getirdi.

5

5

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu ve Yönetim Kurulu Üyeleri Büyük Birlik Partisi (BBP) Genel Başkanı Muhsin Yazıcıoğlu'na kutlama ziyaretinde bulunarak demokraiye ve iş dünyasına ait sorunları dilegetirdi.

5

Hizmet-İş Sendikası ile Yozgat Belediyesi arasında 256 işçiyi kapsayan Toplu İş Sözleşmesi imzalandı. İmza törenine Hizmet-İş Genel Başkanı Hüseyin Tanrıverdi ve Genel Başkan Yardımcısı Vakkas Söylemez katıldı.

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Tanrıverdi, "İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Haftası" nedeniyle TRT-1'de düzenlenen İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği konulu açık oturuma Hak-İş adına konuşmacı olarak katıldı.

6

7

Kıbrıs Türk Kamu Görevlileri Sendikası (Kamu-Sen)'in 23. Kuruluş Yıldönümü Lefkoşa'da törenlerle kutlandı. Törene Kıbrıs Cumhurbaşkanı Rauf R. Denktaş ile Başbakan Dr. Derviş Eroğlu, Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, Azerbaycan İşçi Sendikaları Konfederasyonu (AHİK)' nun Genel Başkan Yardımcısı İlyas Aliyev, Öz İplik-İş Sendikası Genel Sekreteri Bayram Erdoğan katıldı.

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, Kamu-Sen Genel Başkanı Ahmet Ötügen ve Azerbaycan Sendikalar Konfederasyonu Genel Başkan Yardımcısı İlyas Aliyev'den oluşan bir heyet önce KKTC Başbakanı Dr. Derviş Eroğlu'na, sonra Meclis Başkanı Hakkı Atun ve daha sonra da Cumhurbaşkanı Rauf R. Denktaş'a birer nezaket ziyaretinde bulundu.

8

8

Hizmet-İş Genel Başkanı Hüseyin Tanrıverdi ve Genel Başkan Danışmanı Osman Yıldız Irak Büyükelçiliği'nin vermiş olduğu akşam yemeğine katıldı.

Hizmet-İş Genel Başkanı Hüseyin Tanrıverdi ve Yönetim Kurulu üyeleri Sincan'da her yıl geleneksel olarak düzenlenen "Lale Festivali ve Sevgi Yürüyüşü"ne katıldılar. Tanrıverdi, düzenlenen törende bir selamlama konuşması yaptı ve belediyenin sergisini gezdiler.

9

12-13

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Tanrıverdi, Kıbrıs Kamu-Sen'in Lefkoşa'da Atatürk Kültür Merkezinde düzenlemiş olduğu "Kamu Yönetimi, İstihdam ve Verimlilik, Sosyal Güvenlik" konulu panele katıldı. Tanrıverdi, panelin oturum başkanlığını yaptı.

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, Hak-İş Genel Sekreteri Recai Başkan ve Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri Yusuf Engin KONTEM'in Çek ve Macar Cumhuriyetlerinde düzenlediği "Değişen Endüstri İlişkileri ve Sosyal Tarafların Yaklaşımları" konulu programın "Değişen İnsan Kaynakları Yönetim Sisteminde Sendikalar" konulu Seminere Öz Gıda-İş Genel Mali Sekreteri Settar Aslan, Öz İplik-İş Genel Mali Sekreteri Murat İnanc ve Öz Çelik-İş Genel Mali Sekreteri Feridun Tankut katıldılar.

7-14

13-18

Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri Yusuf Engin, Bülent Arı ile birlikte İspanya/Barcelona'da Hak-İş adına ETUC (Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu)'a bağlı İşçi Konfederasyonları'nın Eğitim Sekreterleri toplantısına katıldı.

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu ve Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Tanrıverdi, Fazilet Partisi'nin yeni hizmet binasının açılışı münasebetiyle tertiplenen kokteyle katıldı.

15

15

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, HBB Televizyonu'nda canlı olarak yayınlanan "Mozaik" adlı programa katılarak AB ve Türk İşçileri konusunda görüşlerini açıkladı. Programa ayrıca TİSK Genel Başkanı Refik Baydur da katıldı.

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, Filistin Devleti Büyükelçiliği tarafından, Filistin halkının halen yaşadığı sorunlar ve acıların anısına açtığı deftere imza atmak amacıyla Filistin Büyükelçiliği'ni ziyaret etti. Filistin Sorununun 50. Yıldönümü münasebetiyle başlatılan imza kampanyasına katılan Uslu, Filistin'de yaşanan olayları protesto eden bir açıklamada bulundu.

15

15

Büyük Birlik Partisi (BBP) Genel Başkanı Muhsin Yazıcıoğlu, Hak-İş'e bir nezaket ziyaretinde bulunarak, Genel Başkan Salim Uslu ve Yönetim Kurulu Üyeleri ile bir süre görüştü.

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Tanrıverdi, Balkanlardan Gelen Öğrencilere Yardım Derneği'nin Ankara'da düzenlemiş olduğu 2. Balkan Kurultayı'na katıldı. Kurultay'da bir de konuşma yaptı.

16**16**

TÜSES (Türkiye Sosyal Ekonomik Araştırma Vakfı) tarafından The Marmara Otel'de "Sosyal Demokrat Sağlık Politikaları" konulu bir work-shop toplantısı düzenlendi. Toplantıya Hak-İş adına Araştırma Uzmanı Şahin Serim katıldı.

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, Birlik Haber-Sen tarafından İstanbul'da düzenlenen Birlik ve Dayanışma yemeğine katıldı.

17**17**

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, Kanal-7'de canlı olarak yayınlanan Haber Saati programına katılarak son ekonomik, siyasal, sosyal gelişmeler ile ilgili görüşlerini açıkladı.

Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin Tanrıverdi ve Genel Sekreteri Mahmut Arslan, Sendika ile Elazığ Belediyesi arasında yapılan Toplu İş Sözleşmesi imza törenine katıldılar.

20**20**

Genel Başkanımız Salim Uslu, Pendik Belediyesi tarafından düzenlenen "Türkiye Demokrasisi ve Siyasal Partiler" konulu panele konuşmacı olarak katıldı. Panele ayrıca Prof. Dr. Nurettin Kaldırımçı, Doç. Dr. Davut Dursun Hürriyet Gazetesi Yazarı Yavuz Gökmen, Prof. Dr. Burhan Kuzu katıldılar.

Genel Başkan Danışmanı Osman Yıldız, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Mithat Şeref Başkanlığında Bakanlıkta yapılan ILO'nun 144. Sayılı Sözleşmesi uyarınca kurulmakta olan Üçlü Danışma Kurulu için hazırlık toplantısına katıldı. Toplantı, ÇSGB, HAK-İŞ, TÜRK-İŞ, DİSK ve TİSK temsilcileri ile yapıldı.

20**23**

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Tanrıverdi, Türkiye Yazarlar Birliği'nin Kuruluşu'nun 20. yıl etkinlikleri çerçevesinde düzenlenen vefatının 15. yılında Necip Fazıl Kısakürek'i anma programına katıldı.

Öz Gıda-İş Sendikası ile Ülker Gıda Sanayii'nin Ankara, İstanbul ve Gebze Bisküvi ve Çikolata Fabrikaları'nda çalışan 3 bin işçi adına sürdürülen TİS imza töreni ile sonuçlandı. Törene Ülker Gıda San. Tic. Yön. Kurulu Başkanı Sabri Ülker, Öz Gıda-İş Sendikası Genel Başkanı Salim Uslu ve Genel Sekreter Agah Kafkas, Sendika'nın Genel Merkez ve Şube Yöneticileri, TİS Komisyonu üyeleri ve işçiler de katıldı.

23**24**

Öz Gıda-İş Sendikası Bakırköy Şubesi 5. Olağan Genel Kurulu yapıldı. Genel Kurul'a Hak-İş Konfederasyonu ve Öz Gıda-İş Genel Başkanı Salim Uslu, Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri Yusuf Engin katılarak birer konuşma yaptılar.

Hak-İş Konfederasyonu Araştırma Uzmanı Şahin Serim, KİGEM (Kamu İşletmeciliğini Geliştirme Vakfı)'in 3. Olağan Genel Kurulu'na Hak-İş'i temsilen katıldı.

24**25**

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Tanrıverdi, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın organize etmiş olduğu "3. İslam Şurası"nın açılış programına katıldı.

Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri Öz İplik-İş Sendikası Genel Başkanı Yusuf Engin Başkanlığında, sendikanın Genel Teşkilat Sekreteri Musa İpekçi, Adana Şube Başkanı Mustafa Sangün ve İstanbul Şube Başkanı Abdi Duysak'tan oluşan Öz İplik-İş heyeti ile Öz Gıda-İş Sendikası Genel Sekreteri Agah Kafkas başkanlığında Genel Sekreter Yardımcısı Bünyamin Eren, Ankara Şube Başkanı Abdulkadir Çelebioğlu ve Giresun Şube Başkanı Mustafa Hocaoglu'ndan oluşan Öz Gıda-İş Heyeti, ETUC'a bağlı Gıda ve Tekstil Federasyonlarının davetileri olarak Brüksel'e gitti. Genel Başkan Danışmanı Osman Yıldız heyetlere eşlik etmiştir.

25-29**27**

Hak-İş'e bağlı Hizmet-İş Sendikası Genel Sekreteri Mahmut Arslan başkanlığında, şube başkanlarından ve temsilcilerinden oluşan Ankara Temsilciler Meclisi toplandı. Arslan Ankara Büyükşehir Belediyesi ile devam eden TİS hakkında bir açıklama yaptı.

TGTV tarafından düzenlenen ve siyasi parti başkan ve yöneticileri ile birçok sivil toplum örgütü temsilcisinin katıldığı, Demokrasi Kurultayı Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda halka açık olarak gerçekleştirildi. Kurultaya Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu Başkanlık yaptı. Kurultay'da 28 Şubat'ta başlayıp bugüne kadar devam eden süreçte meydana gelen olaylar değerlendirildi. Kurultaya Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Tanrıverdi de katıldı.

27

27

Moğolistan İslam Cemiyeti Başkanı Azadk Han, Konfederasyonumuz Genel Merkezini ziyaret ederek Genel Başkan Salim Uslu ile görüştü.

29

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Tanrıverdi, Patent Yasası hakkında görüşmek üzere Hak-İş Genel Merkezi'nde İstanbul Eczacılar Birliği Temsilcileri'ni kabul etti.

29

Hizmet-İş Genel Başkanı Hüseyin Tanrıverdi, Keçiören Belediyesi'nin tertip ettiği İstanbul'un Fethi'nin 545. Yıldönümü kutlama şölenine katıldı.

29

Hizmet-İş Genel Başkanı Hüseyin Tanrıverdi, Ankara Radyolarından Arifan Radyo'nun kuruluş yıldönümü nedeniyle "5. Mevsim" programına telefonla katılarak çalışma hayatı ile ilgili görüşlerini açıkladı.

Haziran '98

1

Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri ve Öz İplik-İş Sendikası Genel Başkanı Yusuf Engin, Türkiye İşverenler Sendikaları Konfederasyonu'nun Ankara Hilton Otelinde tertiple ettiği "Değişim ve Devlet" konulu incelemenin Kamuoyuna ve Basına Tanıtım-Tartışma Toplantısına katıldı.

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu başkanlığında Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Tanrıverdi, Genel Eğitim Sekreteri Yusuf Engin, Genel Başkan Danışmanı Osman Yıldız, Kamu-Sen Genel Başkanı Ahmet Ötügen, Öz Gıda-İş Genel Sekreteri Agah Kafkas, Öz İplik-İş Genel Sekreteri Bayram Erdoğan ve Genel Teşkilat Sekreteri Musa İpekçi, Öz Çelik-İş Genel Mali Sekreteri Feridun Tankut ile Dışilişkiler Uzmanı Hayati Körpe'den oluşan heyet, 86.sı Cenevre'de yapılan ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü)'nün Genel Konferansı'na katıldılar.

1-18

2

Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri ve Öz İplik-İş Genel Başkanı Yusuf Engin ile Sendika Genel Sekreteri Bayram Erdoğan, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nin tertiple ettiği "Sosyal Güvenlik Özelleştirilebilir mi" konulu panele katılmışlardır.

Dünya Çevre Günü etkinlikleri dolayısıyla gerçekleştirilen Anıtkabir ziyareti ve Anıtpark gösterilerine Hak-İş adına Öz Gıda-İş Sendikası ve Hizmet-İş Sendikası'nın Ankara Şube temsilcileri ve Hak-İş Araştırma Uzmanı Şahin Serim katıldı.

5

7

Hak-İş Konfederasyonu Marmara Bölge Başkanı Halil Akçay, Bölge Sekreteri ve Öz Çelik-İş Sendikası İstanbul Şube Başkanı Şenel Oğuz ve Şube Yönetim Kurulu üyeleri "Boğazlardan Petrol Taşımacılığına Hayır" eylemlerine Hak-İş'i temsilen katıldı.

Genel Başkan Salim Uslu ve Genel Başkan Danışmanı Osman Yıldız, ETUC'un 98 yılı 2. İcra Kurulu toplantısına katıldılar.

11-12

13-14

Öz İplik-İş Sendikası Kayseri Şubesine bağlı Yataş Yatak Yorgan San. A.Ş. işyerinde çalışan üyelerine "Sendikası ve Sendikalı Çalışmanın Mukayesesi" ve "Üretimde Kalite ve Tarafların Yaklaşımları" konularında Dokuz Eylül Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Fevzi Demir'in tebliğci olarak katıldığı eğitim seminerine Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri ve Öz İplik-İş Genel Başkanı Yusuf Engin katılarak bir konuşma yaptı.

Ekonomik ve Sosyal Konsey (ESK) gündem maddelerini, Enflasyonla Mücadele, Kayıtdışı Ekonomi konusunda yapılan çalışmaların değerlendirmek üzere Başbakanlık Merkez Binası'nda toplandı. Başbakan Mesut Yılmaz'ın yönettiği toplantıya HAK-İŞ Genel Başkanı Salim Uslu ve Araştırma Uzmanı Şahin Serim katıldı.

16

16

Hak-İş'i temsilen Araştırma Uzmanı Şahin Serim AB-Türkiye Karma İstişare Komitesi 6. Toplantısı için Ankara TOBB'da yapılan hazırlık çalışmasına katıldı.

Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri ve Öz İplik-İş Sendikası Genel Başkanı Yusuf Engin, Sendika Kayseri ve Niğde Şube Başkanları Bünyamin Kahveci ve Nusret Altunkaynak, Şube Başkanı İsmail Hakkı Köktürk, İzmir Şube Başkanı Alaattin Çeliker, Öz Gıda-İş Sendikası Giresun Şube Sekreteri Emin Sürücü, Hizmet-İş Sendikası Van Şube Başkanı Tayyar Koçak, Kocaeli Şube Başkanı Mustafa Taştekin ve Genel Başkan Danışmanı Osman Yıldız ICFTU'nun Bakü/Azerbaycan'da düzenlediği TACIS Eğitim programına Hak-İş'i temsilen katıldılar. Engin, burada ayrıca bir konuşma yaptı.

16-21

17-19

ICFTU-FES ile birlikte "Orta Asyalı Sendika Toplantısı: Bağımsızlıktan Sonraki 6 Yıl Orta Asya'nın 5 yeni ülkesinde Uluslararası Sendikacılıkta Sendikaların Rolü" konulu Kırgızistan'ın Başkenti Bişkek'te bir toplantı yapıldı. Toplantıya Hak-İş Gedi başkanlığında, Genel Başkan Danışmanı Osman Yıldız, Öz Gıda-İş Genel Mali Sekreteri Settar Aslan, Öz İplik-İş Genel Mali Sekreteri Murat İnanc, Hizmet-İş Genel Mali Sekreteri Metin Eser katıldı.

18

Hizmet-İş Sendikası, Ankara Büyükşehir ve diğer Şube Başkanları ve üyeleri Kızılay'da uyusmazlıkla sonuçlanan TİS görüşmelerinin bir an önce sonuçlanması amacıyla eylem yaptılar ve bildiri dağıttılar.

18

AB-Türkiye Karma İstişare Komitesi 6. Toplantısı Hilton Oteli'nde yapıldı. Toplantıya Konfederasyonumuz Genel Başkanı Salim Uslu, Araştırma Uzmanı Şahin Serim, Basın Danışmanı Aydın Ünal katıldı ve Uslu toplantıda bir konuşma yaptı.

19

Hak-İş adına Araştırma Uzmanı Şahin Serim'in bulunduğu AB-Türkiye Karma İstişare Komitesi, Cumhurbaşkanlığı Süleyman Demirel'i ve daha sonra da Dışişleri Bakanı İsmail Cem'i makamında ziyarette bulundu.

21

Konfederasyonumuza bağlı Öz İplik-İş Sendikası Yalova Şubesi'nin 6. Olağan Genel Kurul'u yapıldı. Genel Kurul'a Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri ve Öz İplik-İş Sendikası Genel Başkanı Yusuf Engin ve Sendikaların bütün Yönetim Kurulu katılmıştır. Engin, Genel Kurulda bir konuşma yaparak delegelere hitap etti.

25

Genel Başkan Salim Uslu Başkanlığında, Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Tanrıverdi ve Genel Eğitim Sekreteri Yusuf Engin Kutlu Savaş'ın Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK)'nun başkanlığına seçilmesinden dolayı nezaket ziyaretinde bulundu.

26

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu ve beraberindeki Yönetim Kurulu Üyeleri, DEPAR (Değişen Türkiye Partisi) Genel Başkanı Gökhan Çapoğlu'na bir nezaket ziyaretinde bulundu.

26

Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri ve Öz İplik-İş Genel Başkanı Yusuf Engin, başörtüsü sorununa destek bulmak amacı ile Ankara'ya gelen başörtüsü mağduru kız öğrencileri ile bir araya geldi ve konu ile ilgili olarak basına bir konuşma yaptı.

27

Merkezi Cenevre'de bulunan Uluslararası İslam Emek Konfederasyonu (IICL) Başkan Yardımcısı Fas'lı Sendikacı Sayid El-Hassan HAK-İŞ'i ziyaret ederek Genel Başkan Salim Uslu ile görüşü. El Hassan ziyaretinde HAK-İŞ'i hem IICL'in Eylül ayında Fas'ta yapılacak Genel Kurulu'na ve hem de Kasım ayında Kahire'de yapılacak Kudüs mitingine davet etti.

28

Öz İplik-İş Sendikası Malatya Şubesinin 7. Olağan Genel Kurul'u yapıldı. Genel Kurul'a Öz İplik-İş Genel Başkanı Yusuf Engin ve bütün Yönetim Kurulu katıldı. Yusuf Engin Genel Kurul'da bir konuşma yapmıştır.

28-30

Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri ve Öz İplik-İş Genel Başkanı Yusuf Engin, Sendika'nın Çorlu Şubesine bir ziyarette bulunmuş ve Trakya bölgesinde örgütlü bulunduğu işyerlerini gezerek üyelerinin ve işverenlerin sorunlarını ve isteklerini dinledi.

29

Çevre Bakanlığı ile Öz Çelik-İş Sendikası Karabük İşçi Lokali'nde "Çevre ve İnsan" konulu bir panel düzenledi. Panelin protokol konuşmalarını, Hak-İş Genel Sekreteri Recai Başkan, Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, Karabük Valisi Cemal Ayman, Çevre Bakanı İmren Aykut yaptı. Çevre Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Dr. İlker Başaydın'ın Başkanlığını yaptığı panelde Karabük Çevre İl Müdürü Mustafa Pekavcılar, Çevre Koruma Genel Müdürü Daire Başkanı Dr. Zeki Necipoğlu ve Karabük Çevre Koruma Demeği Başkanı Betül Kocamanoğlu ise panelist katılımcılardı.

KIDEM TAZMİNATI DİYE YAPILAN ÖDEMENİN

Yarg. HGK. 12.11.1997, E. 1997/9-755, K. 1997/933

Taraflar arasında "kıdem ve ihbar tazminatı" davasından dolayı yapılan yargılama sonunda; Ankara 8. İş Mahkemesince davanın kısmen kabulüne dair verilen 21.1.1997 gün ve 1994/1028 E-1997/27 K. sayılı kararın incelenmesi davalı vekili tarafından istenilmesi üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 31.3.1997 gün ve 1997/5794-6241 sayılı ilamı ile; (... Davacı işçi davalıya ait işyerinde çalışmakta iken yeni sezonda işe çağrılmadığı için sözleşmesini haklı olarak feshetmiştir. Bu nedenle kıdem tazminatı ile gecikme süresine göre geçmiş günler faizinin hüküm altına alınmasını istemiştir. Dava devam ederken kıdem tazminatının kendisine ödendiği dosya içeriğinden anlaşılmaktadır. Dava daha önce açılmış olduğuna göre, faiz için hakkın saklı tutulması zorunluluğu yoktur. Dava sırasında ödenen kıdem tazminatının Borçlar Kanununun 84. Maddesine göre gerçekleşen geçmiş günler faizinden mahsubu hatalıdır. Bu durumda mahkemece yapılacak iş, kıdem tazminatı isteğinin reddine karar verilmekten ibarettir ...) gerekçesiyle bozularak dosya yerine geri çevrilmekle, yeniden yapılan yargılama sonunda; mahkemece önceki kararda direnilmiştir.

TEMYİZ EDEN : Davalı vekili

HUKUK GENEL KURULU KARARI

Hukuk Genel Kurulu'na incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra gereği görüldü:

Davacı işçi hizmet sözleşmesinin haklı neden olmaksızın feshedilmesini gerekçe göstererek fazlaya ait haklarını saklı tutmak suretiyle kıdem tazminatı ile faizinin tahsiline karar verilmesini istemiştir. Davanın açılmasından sonra davalı idare kıdem tazminatının tamamını davacıya ödemiştir.

Mahkemece; Borçlar Kanunu'nun 84. maddesi gözönünde tutularak dava açıldıktan sonra yapılan ödemenin asıl borç ile faizini kapsamadığı düşünülmüş, asıl borcun ödenmiş sayılamayacağı, çünkü bu ödemenin önce işlemiş faiz alacağından mahsubunun gerekeceği cihetle yine geriye asıl borcun bir bölümünün ortada kalacağı, böylece asıl borcun konusuz kalmayacağı kabul edilerek, kalan alacağın faiziyle birlikte tahsiline karar verilmiştir.

Borçlar Kanunu'nun mahkemece dayanan 84. maddesinde "... borçlu faiz veya masrafları tediye gecikmiş değil ise kısmen icra eylediği tediye re'sülme mahsup edebilir ..." kuralına yer verilmiştir. Bu kural uyarınca gerçekten, asıl alacak ile birlikte faiz borcu da söz konusu ise, kıdem tazminatı için faiz fesih tarihinden başlaması gerektiğinden yapılan ödemenin öncelikle faizden, sonra da asıl alaktan mahsubunun yapılması ve asıl alaktan bir miktar geriye kaldığı takdirde, o miktarın hüküm altına alınması gerekir. Bu nedenle ilke olarak mahkemenin görüşü doğrudur. Ne var ki, somut olayda, davalı idare davanın açılmasından sonra asıl alacağın tamamını, yani kıdem tazminatını ödemiş, davacı işçi de yapılan bu ödemeyi asıl alacak, bir başka deyişle kıdem tazminatı olarak kabul etmiştir. Gerçekten dosya içerisinde

bulunan davacı vekillerince mahkemeye hitaben yazılan dilekçe-de "... davalı idarece kıdem tazminatı ödenmiştir ..." şeklinde bir açıklama yapılmıştır. Böylece ödemenin asıl alacak, yani kıdem tazminatı olduğu konusunda taraf iradeleri birleşmiştir. Öğretide benimsenen görüşe göre, Borçlar Kanunu'nun 84. maddesinin birinci fıkrasında öngörülen düzenleme emredici nitelikte olmayıp, taraflar serbestçe yapılan ödemenin doğrudan asıl alaktan mahsubunu kabul edebilirler. Somut olayda bu durumun gerçekleştiği sonucuna varılmalıdır. Böyle olunca, davanın açılmasından sonra kıdem tazminatının tamamı davalı tarafca ödenmiş bulunduğu göre, asıl alacağın tamamen ödendiği düşünülmüş önce faizden sonrada asıl alaktan mahsup yoluna gidilmemesi gerekir.

Ancak asıl alacak ödenmiş olmakla birlikte dava dilekçesinde talep edildiği için saklı tutulmuş bulunan faiz için hüküm kurulmakla yetinilmelidir.

SONUÇ : Davalı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile, direnme kararının yukarıda gösterilen nedenlerden dolayı H.U.M.K. nun 429. maddesi gereğince BOZULMASINA, istek halinde temyiz peşin harcının geri verilmesine 12.11.1997 gününde oybirliğiyle karar verildi.

KARARIN İNCELENMESİ

I. Yansıtıldığı kadarıyla 9.HD.nin ve HGK.nun kararlarından anlaşıldığı üzere, karara konu olay, "hizmet akdi kıdem tazminatına hak kazandırır biçimde sona eren işçinin "faiziyle birlikte kıdem tazminatının" ödenmesine karar verilmesi amacıyla (fazlaya ilişkin haklarını da saklı tutarak) açtığı dava henüz devam ederken, kıdem tazminatı borçlusunca (işverence) yapılan ve kendisine de kabul edilen ve fakat faiziyle birlikte kıdem tazminatı toplamını karşılamayan bir ödemenin (ana para yada sermaye diye nitelenen) kıdem tazminatına mı yoksa onun fer'i olan işlemiş faize mi sayılacağı" noktasında odaklanmıştır. Bu konuda yerel mahkeme BK.84 uyarınca, yapılan ödemenin faiziyle birlikte kıdem tazminatı tutarında bulunmadığı, bu yüzden ödenen meblağın önce faizden mahsup edileceği, ondan arta kalanınsa (yettiği kadarıyla) ana paraya (kıdem tazminatına) sayılacağını benimsemiş; Temyiz üzerine soruna eğilen Yarg. 9. HD. ise "dava devam ederken kıdem tazminatının (ana paranın) ödendiği ve bundan dolayı da ödemenin BK. 84 uyarınca faizden mahsup edilemeyeceği" gerekçesiyle yerel mahkeme kararını bozmuş: Yerel Mahkemenin buna katılmayıp önceki kararında direnmesi sonucunda olay HUK. önüne gelmiş ve HGK'da "BK.84 uyarınca yerel mahkemenin görüşünün ilzeme olarak doğruluğunu ve faizli somut olayda uygulanamayacağını belirtmiştir. Zira HGK'na göre, davanın devamı esnasında davalı ödemeyi ana para (kıdem tazminatı) olarak yapmış ve bu ödeme davacı tarafından da ana para (kıdem tazminatı) olarak kabul edilmiştir. BK.84/1 hükmü emredici bir hukuk kuralı niteliği taşımadığından aksi kararlaştırılabilir. Olayda da taraf iradeleri bu yönde birleştiğinden, asıl alacak (ana para) tamamen ödenmiştir, bu yüzden ödemenin önce faizden mahsubuna gidilmemesi gerekir." gerekçesiyle yerel mahkemenin direnme

ÖNCE FAİZDEN MAHSUP EDİLİP EDİLEMeyeCEĞİ

kararını bozmuştur. Karar ve karara konu olay, aşağıda bu yönüyle ayrıntılı biçimde incelenecek ve bir sonuca varılmaya çalışılacaktır.

Ancak mevcut kararda hizmet akdinin kim tarafından feshedildiği ve buna bağlı olarak nelerin talep edilip nelerin karara bağlandığı, faiz isteme hakkının nasıl saklı tutulacağı ve sonuçta nasıl karar verileceği gibi hususların da yukarıda değinilen asıl noktada yanlarında dikkate değer olduğu söylenebilir. Biz konuyu dağıtmamak için önce kısaca bu konularda açıklama yapacak sonrasındaysa asıl öneme sahip bulunan BK.84 hükmüyle bağlantılı noktaları ele alacağız.

II. a) Somut olayda hizmet akdinin işçi mi yoksa işverence mi feshedildiği konusunda çelişkili ifadelerin kararda yer aldığı görülmektedir. Öyleki, kararda sözüedilen 9.HD'nin bozma kararı "...davacı işçi davalıya ait işyerinde çalışmakta iken yeni sezonda işe çağrılmadığı için (hizmet) sözleşmesini haklı olarak feshetmiştir." biçiminde bir ifade taşırken, HGK. kararında ise "davacı işçi hizmet sözleşmesinin haklı neden olmaksızın feshedilmesini gerekçe göstererek ..." şeklinde bir anlatımın yer aldığı görülmektedir. Durum bu olunca, bu iki anlatımın birbirine tamamen zıt yönde olduğu söylenebilir. Zira 9.HD. akdin işçi tarafından, (yeni sezonda işe çağrılmadığı gerekçesiyle) haklı nedenle feshedildiğini belirtirken, HGK. hizmet akdinin işverence haksız olarak feshini dile getiren bir işçiden söz etmektedir. İstelik henüz kararın başında taraflar arasındaki "kıdem ve ihbar tazminatı davası"ndan bahsedilmesi de, akit işçi tarafından haklı nedenle feshedilse bile ihbar tazminatı istenemeyeceği gerçeğiyle birlikte değerlendirildiğinde akdin mevsimlik çalışan bir işçinin yeni sezon (mevsim) başlarken işe çağrılmama yoluyla işverence feshedildiği sonucuna götürebilir. Bu akla gelebilecek bir ihtimaldir. Bir başka ihtimalse, yeni sezon (mevsim) başlarken işverence çağrılmayan işçinin bunu haklı bir neden kabul ederek akdi bu nedenle kendisinin feshetmesidir. 9.HD. nin ifade tarzı bunu vurgular niteliktedir. Kimi Yargıtay kararlarında dile getirilen ve burada da akla gelebilecek son bir olasılık ise "yeni mevsim başlarken işe çağrılmayan işçinin, bu tutumu hizmet akdinin işverence haksız feshi sanarak, bu yüzden (ihbar, kıdem tazminatı gibi) işçilik haklarının karar altına alınmasını istemesi ve işçinin açtığı bu dava ile akdi bizzat kendisinin feshetmiş sayılması"dır. Net olmamakla birlikte 9.HD. ve HGK. kararı birlikte bir değerlendirmeye tabi tutulduğunda bunun uzak bir ihtimal olmadığı sonucuna varılabilir. Eğer durum, yukarıda değinilen son ihtimale giriyorsa (bir vesileyle daha önceden de belirttiğimiz gibi), ortada işçi tarafından yapılmış bir feshin bulunmadığı rahatlıkla söylenebilecektir. Zira her ne kadar fesih iradesi açık veya örtülü biçimde yansıtılabilirse de bu durum, "hizmet akdi işverence haksız olarak feshedildi, ben de buna bağlı işçilik haklarımı istiyorum" biçimindeki bir ifadenin "açtığım bu davayla akdi haklı nedenle ben feshediyorum" anlamında yorumlanmasına imkan vermez kanısındayız.

b) Yine önemli bir husus, hizmet akdi işverence haksız ve de gerekli fesih bildirim önellerine uyulmadan feshedildiğinde, işçiye, verilmesi gerekli bildirim önellerine ait ücret tutarında olan ihbar tazminatının ödenmesinin icabettiğidir. (İşK. 13/C) Olayda bunun karar altına alındığı anlaşılamamakla birlikte kararın başta-

ki ilk cümlesinde ihbar tazminatının da talep edildiği belirtilmektedir.

c) Bilindiği üzere ödenmesi geciken kıdem tazminatı için, tabii olduğu iş yasası hükümleri de dikkate alınarak gecikme süresi için gecikme faizinin de ödenmesi gerekir. Kıdem tazminatına vesile olan iş ilişkisinin tabii olduğu yasaya göre farklı nitelik ve özellik taşıyabilen kıdem tazminatı faizinin incelediğimiz karara konu olayda hangisi olduğu anlaşılamamakla birlikte muhtemelen 1475 sy. İş Kanunu'nda düzenlenen (İş K. 14/XI c.2) "mevduata uygulanan en yüksek faiz" olduğu söylenebilir. Faiz asıl alacağın fer'i olduğundan, asıl alacağın ödeme vs. ile sona ermesi durumunda faiz isteme hakkı da sona ereceğinden (BK: 113/1) bunu önlemek için ya asıl borç (kıdem tazminatı) ödenirken faiz isteme hakkı açıkça saklı tutulmalı veya halin icabından bunun saklı tutulduğu sonucu çıkarılabilmelidir (BK. 113/2). Saklı tutma açısından önemli olanı, açıkça "faiz isteme hakkımı saklı tutuyorum" denmese de, sergilenen tutumdan bunun da saklı tutulduğu sonucuna varılabilmektedir. İnceleme konumuzu oluşturan kararda, kıdem tazminatının faiziyle birlikte ödenmesi için dava açıldığında, bu davanın (kıdem tazminatı dava sürerken ödenmesine rağmen) faiz isteme hakkının saklı tutulmasına gerek bırakmadığı dile getirildiği (9. HD. Kararı) gibi dava dilekçesinde talep ettiği için saklı tutulduğu da söylenmektedir (HGK. Kararı). Bize göre de işçi dava dilekçesinde faizi istediğinden davanın seyri esnasında kıdem tazminatı ödenirken ayrıca faiz isteme hakkını saklı tutması aranmamalıdır.

III. Asıl inceleme alanımızı oluşturan ödenmesi geciken kıdem tazminatı için işlemiş gecikme faizi de varken borçlu tarafından (aleyhine açılan dava devam ederken) yapılan ve fakat faiziyle birlikte kıdem tazminatı tutarından az (yalnızca ana para kıdem tazminatı) miktardaki ödemenin ana paraya mı yoksa faize mi sayılacağı konusuna gelince, bunu Borçlar Hukukunun ilgili kuraları çerçevesinde değerlendirmemiz gerekmektedir.

Borçlar Kanunu sistemimizde borçlunun ifa ile borcunu sona erdirebilmesi en doğal yol ise de bunu sağlayacak ifanın "tam ifa" olması gerekmektedir. Aksi halde (istisnai haller dışında) alacaklı tamlık taşımayan eksik ifayı (ya da bir başka deyişle kısmi ifayı) kabul etmeyebilir (BK.68) ve bunun sonucunda borçlunun borçlu temerrüdüne düştüğü söylenir. Yapılan bir ifanın tam ifa teşkil etmemesi yani ödemenin borcun tamamını karşılamaması durumunda bu ödemenin etkisi ve neye sayılacağı konusunda çeşitli varsayımlar üzerinde durulur;

a- Borçlunun bir tek ana para borcu vardır ve alacaklının da kabulüyle ona yetmeyen bir ifade (ödemede) bulunmuştur ki buna "kısmi ifa" denir. Alacaklının rızası bulunduktan sonra (konumuz bir para alacağı olan kıdem tazminatı olduğundan bölünebilir bir borçtur) böyle bir ifa mümkündür ve ödeme oranında borcu sona erdirir.

b- Borçlunun birden çok borcu varsa, bunlardan dilediğini (tam olarak) ödeyebilir ve hangisini ödediğini (BK. 85/1; OR. Art. 86/1, BGB (366/1) ifa anında alacaklıya bildirebilir. Ancak böyle bir açıklamada bulunmadan ödeme yaptığında durum değişir (BK. 85/2, 86; BGB (366/2, OR. Art. 86/2).

c- Yahutta borçlunun bir ana para (sermaye) diye nitelenen bir asıl borcu, bir de ona bağlı (onun fer'ileri) olan faiz, yargılama ve icra giderleri gibi borçları bulunabilir. Böyle bir durumda birbirinden bağımsız birden çok borç değil bir tek asıl borç ve onun fer'ileri söz konusudur. Bu tür hallerde çekince konulmadan ana paranın alınmış olması ana para ile birlikte onun fer'ilerini

de sona erdirir (BK. 113/1-2). Bir kimsenin ana para borcu yanında fer'ilerinin de bulunduğu hallerde, eğer fer'ilerde ödenmesi gerekli (muaccel) ise, borçlu muaccel olan fer'ileri ödemeye kalkışıp ana parayı ödememezse, alacaklı borçlunun yaptığı bu ödemeyi kabul etmek durumundadır. Bunu kısmi ifa sayıp "kısmi ifayı reddetme imkanı vardır" diyerek reddedemez ve yapılan ödemeyi ana paraya mahsup edemez. Buna karşın işlemiş (muaccel) fer'iler dururken borçlunun yaptığı bir kısım ödemeyi kendiliğinden ana paraya sayma imkanı yoktur. Zira fer'iler dururken ana paranın ödenmesi kabul edilirse alacaklı bu ödeme oranında gelecek fer'idan yoksun kalacaktır. Bundan dolayıdır ki bu noktada alacaklının korunması gerekmektedir. Nitekim bu yönde bir hüküm pek başarılı bir ifadeyle olmasa da "borçlu faiz veya masrafları tediyede gecikmiş değil ise kısmen icra eylediği tediye resülmale mahsup edebilir" biçiminde Borçlar Kanunu'nda yer almış bulunmaktadır (BK. 84/1). Aynı doğrultuda hükümler İsviçre (OR. Art. 85/1) ve Alman Hukukunda da (BGB (367/1) vardır. Bunlardan Türk Borçlar Kanununa kaynak olan İsviçre Borçlar Kanunu hükmü "borçlu bir kısmi ödemeyi ancak faizler veya masraflarda gecikmemişse ana paraya sayabilir (mahsup edebilir)" şeklindedir. (OR. Art. 85/1) Alman Medeni Kanunu'nun hükmüne göreyse "borçlu temel (asıl) borç dışında faizleri ve masrafları öderse, tüm borcun ödenmesine yetmeyen böyle bir ifa önce masraflara, sonra faizlere en sonundaysa asıl borca mahsup edilir". (BGB (367/1) "Borçlu başka bir mahsup belirtmişse, alacaklı ifayı kabulü reddedebilir." (BGB (367/2). İşte tüm bu hükümler incelendiğinde, BK. 84/1 hükmünün alacaklıyı koruma amacıyla getirildiği ve aksi kararlaştırılabilir (yedek hukuk kuralı) bir nitelik taşıdığı söylenebilir. Nitekim ulaşabildiğimiz kaynaklar çerçevesinde bu hükmün öngördüğünden farklı bir çözümün kararlaştırılabileceğinin gerek Türk ve gerekse Alman ve İsviçre hukukunda kabul edildiği görülmektedir. Ancak bu anlaşmanın nasıl yapılacağı hususunda bir açıklık yoktur. Bunun Borçlar Hukukuna egemen ilkelerden birisi olan "sözleşme özgürlüğü" ve onun bir uzantısı niteliğindeki "şekil özgürlüğü" çerçevesinde yazılı-sözlü, açık yahut örtülü biçimde yapılmasının mümkün bulunduğu söylenebilir.

IV. Bu açıklamalardan sonra inceleme konumuz karara bakıldığında, alacaklının faiziyle birlikte kıdem tazminatının tahsilini içerir şekilde açtığı davada yargılama sürerken, kendisine kıdem tazminatı alacağının (asıl alacağın) tamamını karşılar (ve fakat faizleri kapsamaz) nitelikte bir ödemenin yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu yön HGK. kararında daha net bir şekilde belirtilmiştir. Yapılan bu ödemenin hukuki niteliği ve tabi olacağı koşullar tartışma konusudur. Yerel mahkeme bunun asıl alacağı ve fer'i olan faizi kapsamadığından bir kısmi ödeme olduğu ve (sanırım aksine bir açıklıkta bulunmadığı) gerekçesiyle BK.84/1 uyarınca önce asıl alaktan değil, onun fer'i niteliğindeki faizden mahsup edileceği artanına karşılığında oranda ana paraya (kıdem tazminatına) sayılacağı, geriye kalan kıdem tazminatı kısmınınysa yasal faiziyle birlikte tahsiline karar verilmesi gerektiği kanısındadır. Tabii yerel mahkemenin bu tutumunun konumuz bakımından önemli yanı, dava çerçevesinde yargılama sürerken yalnızca asıl borcu karşılar biçimde yapılan ödemenin bir "ana para/asıl borç" ödemesi nite-

liğinde bulunmadığıdır. Buna karşın 9.HD. bu ödemenin asıl borç (kıdem tazminatı) mahiyetinde olduğunu benimsemekte ve bunun dosya içeriğinden anlaşıldığını belirtmektedir. Fakat bu noktadaki dosya içeriğinin ne olduğu 9.HD'nin değil (yansıtıldığı kadarıyla) HGK. nun kararından anlaşılmaktadır. Öyleki HGK. na göre, "davalı (borçlu) davanın açılmasından sonra asıl alacağın tamamını yani kıdem tazminatını ödemiş, davacı işçi de yapılan bu ödemeyi asıl alacak, bir başka deyişle kıdem tazminatı olarak kabul etmiştir. Gerçekten dosya içerisinde bulunan davacı vekillerince mahkemeye hitaben yazılan dilekçede "... davalı idarece kıdem tazminatı ödenmiştir..." şeklinde bir açıklama yapılmıştır. Böylece ödemenin asıl alacak yani kıdem tazminatı olduğu konusunda taraf iradeleri birleşmiştir." Görüldüğü gibi HGK. dava sırasında borçlunun (kıdem tazminatı olduğunu belirttiği anlaşılmamakla birlikte) kıdem tazminatı tutarında yaptığı ödemeyi "kıdem tazminatı" olarak yaptığı ve bunu (herhangi bir çekince v.s. koymadan) kabul eden işçinin (alacaklının) de, "kıdem tazminatı" olarak kabul ettiği kanısındadır. (Netlik taşımamakla birlikte sonuç itibarıyla 9.HD. nin de böyle düşündüğü söylenebilir.) Zira HGK., işçinin bunu kıdem tazminatı olarak kabul ettiğini, işçinin avukatlarınınca mahkemeye hitaben yazılan bir dilekçedeki "... davalı idarece kıdem tazminatı ödenmiştir..." biçimindeki ifadeden çıkartmaktadır. Böylece asıl borç ve faizinin ödenmesi gereken bir süreçte borçlunun yaptığı kısmi bir ödemenin, asıl borcun ifası niteliği taşıyacağı konusunda taraflar (borçlu ve alacaklı) arasında bir anlaşma yapılmış olmaktadır. BK. 84/1 hükmü aksine anlaşmayı engelleyecek (emredici) bir hüküm niteliği de taşımadığından, anlaşma tamamen geçerlidir. Bunun sonucu ise BK. 84/1'de öngörülen çözümün değil taraflarca yapılan anlaşmanın olaya uygulanacağıdır. Bu uygulanınca da, faiz ve masraflar muaccel olmakla birlikte borçlunun yaptığı bir kısım ödemeyi, alacaklı faiz ve masraflara sayamayacak, gerçekleşen ödeme asıl borcun ifası olarak hüküm doğuracaktır. Durum bu olunca geriye asıl alacağı ait bir kısım kalmayacak ve mahkemeye sadece gecikilen süre için kıdem tazminatı faizine hüküm verilmekle yetinilecektir. HGK.'nun açıkça, 9.HD'ninse bu denli açıklık taşımadan vardığı sonuç budur.

Yukarıda da değindiğimiz gibi BK.84/1 hükmü aksine bir açıklık olmadığı takdirde, işlemiş faiz ve masrafları da ödemesi gereken borçlunun yaptığı bir kısım ödemeyi, asıl borca sayma imkanının bulunmadığını belirtmektedir. (BK.84/1) Ancak bunu anılan hükmün açık-düz anlatımından değil, karşıt kavram kanıtı yoluyla değerlendirilmesinden anlıyoruz. Yapılan ödemeyi ana paraya (asıl alacağı) saymadığına göre, bu durumda borçlu, alacaklının inisiyatifli ile karşı karşıyadır. Alacaklı bunu dilerse asıl alacağı dilerse muaccel olan faiz ve masraflara sayabilir. Bunlardan hangisine sayacağı tamamen kendi inisiyatifine bırakılmış olup bu durum Türk hukukunun (ve İsviçre hukukunun) Alman hukukundan da farklı bir yanını oluşturur. Zira BK. 84/1'den farklı olarak Alman Medeni Kanunu böyle bir halde, yapılan kısmi ödemenin önce masraflara, sonra faizlere, en sonundaysa asıl edim alacağına sayılacağını belirtirken, mahsupta yasal bir sırayı da öngörmüş bulunmaktadır.(BGB (367/1) Oysa Türk (ve İsviçre) Borçlar Kanunu böyle bir mahsup sırası içermemektedir. Ayrıca yine daha önceden de belirtildiği üzere BK.84/1 hükmü ancak aksi kararlaştırılmadığı takdirde uygulanabilecek bir çözüm öngörmektedir. Bunun öngördüğü çözümünden farklı yöndeki bir anlaşma ise borçlu ve alacaklının aynı yöndeki iradelerinin açıklanmasıyla oluşur. İrade açıklaması ise (olayımızda) açık veya örtülü biçimde yapılabilir. Bir uyuşmazlık durumunda bu tür bir anlaşmanın varlığını borçlunun kanıtlaması gerektiği de söylenebilir. Olayımızda borçlunun yaptığı ve yalnızca (fakat tümüyle) kıdem tazminatı tutarındaki ödemeyi "kıdem tazminatı" niteliğiyle yaptığına dair somut bir açıklık yoktur. Belki dava dosyasında borçlunun bunu bu nitelikte bir ödeme olarak yaptığına dair bilgi-

ler vardır fakat karara yansıtılmamış gözükmektedir. Eğer ödemenin bu niteliğiyle yapıldığına dair başkaca bir açıklık dosyada da mevcut değilse, yalnızca alacaklı vekillerinin "... kıdem tazminatını ödemiştir..." biçimindeki ifadelerinin ve ödenen tutarın sadece kıdem tazminatı miktarında olmasının, bunun "kıdem tazminatı" (asıl alacak) niteliğiyle ödendiği sonucuna götürmesi biraz tereddüt doğuracak mahiyettedir, denilebilir. Bu yüzden, olayın çözümünde dava dosyasına yansıyan bilgilere erişmek önem taşımaktadır. Fakat bu bilgiler kararda yeterince ortaya konmuş değildir. Bununla birlikte, incelediğimiz somut olayda davacı (alacaklı) vekillerinin (dolayısıyla alacaklı/davacı tarafın) mahkemeye hitaben yazdıkları söylenen dilekçedeki "...davalı idarece kıdem tazminatı ödenmiştir..." biçimindeki ifadenin, problemi çözebilecek nitelikte olduğu söylenebilir. Eğer borçlunun ödeme yaparken bunu kıdem tazminatı diye ödediğini saptayabilirsek bu dilekçedeki ifadeleri de alacaklının, yapılan ödemeyi aynı nitelikte kabul ettiği biçiminde değerlendirebiliriz.

Böyle bir değerlendirmede ise tarafların bu saptanan irade açıklamalarıyla BK.84/T'deki çözümün aksini kararlaştırarak bir kısmı ödemeyi gerçekleştirdikleri sonucuna varılacak ve böylece HGK'nun (ve 9.HD'nin) kararının da isabetli olduğu söylenebilecektir. Ancak borçlunun anılan ödemeyi ana para (kıdem tazminatı) niteliğiyle yaptığından saptanamadığı durumlarda, dilekçedeki alacaklı vekillerine ait beyan, BK.84/T'in karşıt kavramından çıkarılan çözümü dışlayan bir anlaşmanın varlığına değil, anılan hükmün alacaklıya verdiği imkandan alacaklının tek tarafı olarak vazgeçtiği anlamında yorumlanabilecektir. Fakat olaydaki veriler hangi sıkka götürürse götürsün, sonuçta (olayına özgü) Hukuk Genel Kurulu (ve 9.HD.) kararının isabetli olduğu ortaya çıkmaktadır.

Örnek olarak bkz. 9.HD.nin 24.11.1992, E.1992/9430, K.1992/12779 sy. kararı.

Örneğin yeni tarihli bir HGK. kararında da yeni mevsim başlarken işe çağrılmayan bir işçinin, akdın işverence feshedildiği zannı ve iddiası ve işçilik haklarının karar altına alınması istemiyle açmış olduğu bir davada, açtığı bu dava ile akdi işçinin feshettiği sonucuna varılmıştır. (Bkz. Yarg. HGK.nun 26.03.1997, E.1997/9-60, K.1997/247 sy. kararı.)

Bkz. Akyiğit, İHD. 1993/3. 439-448 deki inceleme. Yine bkz. Tuncay, Çim İsvD. Temmuz 1993, 14-18 deki inceleme.

Önemi nedeniyle belirtilmeli ki, fesih bildirim önelleri ve buna ait ücret tutarı yalnızca ihbar tazminatı değil, peşin parayla fesihte ödenecek peşin paranın ve kötüniyetli fesihte ödenmesi gereken kötüniyet tazminatının tutarının belirlenmesinde de baz alınacaktır. Bu önel ise sözleşmeyle artırılmadığında bizzat yasaca saptanan asgari öneli, sözleşmeyle artırıldığındaysa artırım sonucu verilecek öneli ifade edecektir. (Bu konuda ayrım için bkz. Akyiğit, Kötüniyet Tazminatında Artırılmış Bildirim Önellerinin Baz Alınıp Alınmayacağı, Yargı Dünyası, Aralık 1997, 9-22. Krş. orada anılan 9.HD.nin 23.09.1997, E.1997/14500, K.1997/16273 sy. kararı.)

Kıdem tazminatı için uygulanacak faiz konusunda bkz. Akyiğit, Ödenmesi Geciken Kıdem Tazminatı İçin Uygulanacak Faiz, Hak-İş D. Şubat 1997, 96-103. Akyiğit, Kıdem Tazminatı Faizi, Yargı Dünyası, Mart 1997, 13-39. Akyiğit, Kıdem Tazminatının Taksitle Ödenmesi ve Faiz, Yargı Dünyası, Nisan 1997, 9-20, İyimaya, Kıdem Tazminatı Açısından Faiz, ABD. 1984/2, 237-244. Kabalak, Kıdem Tazminatı Faizi Nasıl Hesaplanır? İBD. 1996/7-8-9, 548-552, Usta, Kıdem Tazminatı Uygulaması, 2.Bası, Ankara 1994, 465 vd. Abbasgil, Kıdem Tazminatı, İstanbul 1994, 208 vd. Narmanlıoğlu, İş Hukuku, 2.Bası, İzmir 1994, 412 vd.

Bu konuda yukarıda dn. 5 de belirttiğimiz incelemelerimize bakılabilir.

Ancak dava sırasında yapılan kıdem tazminatı (ana borç, temel edim alacağı) ödemesi için makbuz verildiğinde bununla (ak-

sine bir açıklık yoksa) faizleri de tahsil etmiş sayılacağı hükmü (BK. 88/c.2) dikkatten kaçmamalıdır. Fakat faiziyle birlikte kıdem tazminatı alacağının tahsili için açılan davanın devamı sırasında "kıdem tazminatı" olduğu çekişmesiz bulunan bir ödeme için makbuz verilse de, burada BK. 88/c.2 deki kuraldan hareketle faizlerin de ödenmiş sayılacağı sonucuna varılamaz kanısındayız. Zira istenen ile ödenen şeyler farklıdır ve açılan davanın bu durumda da faizin saklı tutulduğu sonucunu vermesi beklenir.

Bu istisnai hallerle ilgili olarak bkz. Feyzioğlu, 34 vd.

Karahasan, 1307, Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, 798, Feyzioğlu, 71.

BK 84 hükmüyle ilgili fazla bilgi için bkz. Uygur, Açıklamalı-İçtihatlı Borçlar Kanunu (Genel Hükümler) C.II, (Md.61-181) Ankara 1990, Md.84, 192. Olgaç, Kazai ve İmî İçtihatlarla Türk Borçlar Kanunu (Genel Hükümler) C. I, 2. Bası, İstanbul 1969, Md. 84, 745-746, Karahasan, Türk Borçlar Hukuku, Genel Hükümler) C. I, İstanbul 1992, 1307 vd. Erdem, Türk Borçlar Kanunu Şerhi ve Davaları, Ankara 1987, Md. 84, 632-633. Serozan (/Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Arpacı), Borçlar Hukuku, (Genel Bölüm)C.3, İstanbul 1994, 68-70. Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, Tekinay Borçlar Hukuku, 7. Bası, İstanbul 1993, 798. Fayzioğlu, Borçlar Hukuku (Genel Hükümler) C. II, 2. Bası, İstanbul, 1977, 70 vd. Sorun taksitle ödemede, örneğin kıdem tazminatının her birtaksiti ve faizi bağlamında da karşımıza çıkabilir. (Bkz. Kabalak, Taksitle Yapılan Borç Ödemelerinde Faiz Hesabı Nasıl Olmalıdır? İBD. 1995/7-8-9, 429-432.)

İsviçre hukuku için bkz. Leu (Honsell/Vogt/Wiegand), Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, Obligationenrecht, I, (Art.1-529 OR.) 2. Neubearb. Aufl. Basel/Frankfurt am Main 1996, Art. 85 N. 2-4. Guhl, Das Schweizerische Obligationenrecht, 8. Aufl, Zürich 1991, 216.

Alman Hukuku içinse bkz. Heinrichs, Münchener Kommentar zum BGB., Schuldrecht, Allg, Teil, 3. Aufl. Bd. 2, (((241-432) München 1994, (367 Rn. 1-6. Larenz, Lehrbuch des Schuldrechts. Bd. I, Allg. T. 14. Aufl, München 1987, (18, 243, Esser/Schmidt, Schuldrecht, Bd. I, Allg. T. Teilbd. 1, 7. völliğ neubearb. Aufl. Heidelberg 1992, (17, 294.

Leu (Honsell/Vogt/Wiegand), Art.85 N. 1. Oser/Schönenberger, Art. 85 N. 3. Heinrichs, (367 Rn. 1. Olgaç, Md. 84 N. 6,476, B. von Büren, Schweizerisches Obligationenrecht, Allg. T, Zürich 1964, 450.

Karahasan, 1308. Erdem, Md. 84, 632-633. Olgaç, Md.84, 746, Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, 798, Feyzioğlu, 71.

Heinrichs, (367 Rn.3 Larenz, (18, 243.

Leu (Honsell/Vogt/Wiegand), Art. 85 N. 1.

BK.84/T'nin getirdiği mahsup sırası ise bu tartıştığımız noktaya ilişkin bulunmadığından üzerinde durmayacağız.

Hatta kanımızca, (BK.84/I hükmü yalnızca alacaklıyı koruyan ve hakkaniyet düşüncesiyle getirilmiş bir hüküm olduğundan) anılan hükmün getirdiği imkandan alacaklının tek tarafı bir beyanıyla vazgeçmesi de mümkündür. Böyle bir halde borçlu, anlaşılmaya gerek bulunmaksızın, yaptığı kısmi ödemeyi faiz ve masraflar yerine asıl borca mahsup ettirme olanağını elde etmiş olur.

Böyle bir şeyin mümkün olduğu daha önce açıklanmıştı. (Bkz. dn.18.)

Eğer alacaklı bu tür bir sonuçla karşılaşmak istemiyorsa, borçlu tarafından (dava sırasında veya başka zamanda) yapılan ve faizi ve masraflarıyla birlikte asıl alacağın tümünü karşılamayan bir ödemeyi, BK.84/I deki hakkını saklı tutarak kabul ettiğine dair bir çekince koymalıdır. Bu durum özellikle yapılan ödeme karşılığında borçluya makbuz verilmesi halinde önem taşır.

"Hak-İş Magazine" is one of the periodicals of the Hak-İş Confederation

A BRIFF LOOK AT THIS ISSUE

Editorial

The focus of president USLU in this issue is the artificial agenda of Media circles which is far away from the problems of Turkey. Uslu distinguished Turkey into two different worlds, "real" and "fictional." The political and ideological impositions constitute the agenda of the elite, according to Uslu.

WOLUEN S. L.

Aydın ÜNAL discussed democracy in Turkey. He claimed that Democracy can not be under control of one party. He added democracy must be accepted all groups in society. According to Ünal, Turkey never reach the level of contemporay world by ignoring democratic rights. For him, If Turkey does not take into consideration democracy, the coming century would bring no hope to Turkey. Lastly, He touched upon the inflation and employee salary and the relationship between IMF and Turkish government.

Events to Be Remembered

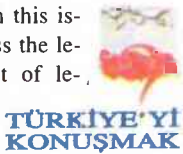
Events to be Remembered

Among the topics which should be emphasized in this issue are:

- Political disorder
- Turkey, the last prohibiter country
- The assassination of Akın Birdal
- Earthquake in Adana
- The World Cup 98
- Foreign Policy and confision

FILE Questions

The contributors in this issue are asked to discuss the leaders and the concept of leadership. They are expected to identify ideal type of a leader, his characteristics and then to make a comparison between the existing leaders in Turkey and the ideal type. They are also asked whether Turkey is in need of a new leader or not.

Ahmet Turan Alkan has made a distinction between the president of the political party, and the leader. The existing leaders in Turkey are lacking competence, dialogue, perception, and tolerance. They can neither be questioned, nor advised by the others. The leader should be an ordi-

nary man, who played a constructive role in democratic organization. He should also escape from charismatic role in his party Alkan claimed. Traditional type of leader in Turkey has gained a mystical characted he mentioned. What we need is a normal, ordinary, but honest and sincere leader, he concluded.

Abdullah Topçuoğlu first decribed the distiinction between the leader, and the authority. He claimed that since the Ottoman time, the Turkish society did not look for, but expected a leader. In such an atmosphere, some of the leaders are imposed by certain circles to the society, according to Topçuoğlu.

İsmail Üst Discusses the leadership of Turkey at a different point of view. He says in his article titled "Deleederalasation" that fear of loosing vote makes leaders populist. "The answer to the question 'how a leader' is 'why a leader'. This answer-question is based on a social democracy idea. Particularly in political parties or in NGOs headmen are no more a leader in a social democracy programme. The idea that the Leader consists of superiority conflicts with democracy."

M. Serdar Gezin's main consideration is the competence of the ruling class. A ruler should be a leader in the real sense of the term, who is capable of bringing the right solution. He could also be brave and a pioneer in all respects. Unfortunately, the existing leaders in Turkey are far behind from these properties, according to Gezin. The system in Turkey has created a tradition that it is almost impossible to change the leaders, he advocated. Democratization is one of the major problems of our country. That is why, Turkey is urgently in need of a leader to institutionalize democracy, he added. He emphasized that Turkey should look for a leader who would overcome all these problems.

Aydın Çetiner has first touched upon the historical background of the Turkish state structure and has set out the reasons of both inclining and declining of the Ottoman state. The main characteristics of the Ottoman tradition were inherited by the Republic of Turkey. The unending rivalry between the political elite prepared

the platform for military interventions in Turkey, according to Çetiner.

Hacı Alanlı has identified the past leaders as the men who had certain special characteristics. The leader was generally described as a person who is able to save the society from chaos, and has unique vision. He should have a clear capacity of perceiving the events, and setting the right diagnosis. He must put his own interpretations. The balance of power within the society should be controlled by the leader. He should also be supported by the people. None of those characteristics are existing among the leaders in Turkey, Alanlı claimed. It is apparent that there is a wide gap between the people and the leaders, he added, and concluded that rather than searching a new leader, the people themselves should follow up their own rights and democracy.

Bülent ARI has focused on the influence of the ancient Turkish, and the Ottoman state tradition on the existing role of the leaders. The absolute power of the Ottoman sultans without any share in his ruling authority has also been inherited by the Turkish Republic in many respects. The obedience of the people on the Ottoman sultans as long as they got the power and belonged to the Ottoman dynasty is surviving in Turkish political party structure, ARI claimed. The type of appointments to the positions in bureaucracy, and the structure of the political hierarchy have apparent roots in history, he added. Many of the political parties are identified with their leaders. No matter they win a poll or not, the leaders save their positions with a charismatic nature, ARI concluded.

Economic And Social Council has convened in the Prime Ministry. Mesut YILMAZ, Bülent Ecevit, the ministers Hüsamettin Özkan, Rifat Serdaroğlu, Işın Çelebi, Zekeriya Temizel, Mustafa Taşar, Nami Çağan, Güneş Taner, Yalım Erez, and the chairmen of the professional civil organizations were participated in the council. President Salim USLU has represented Hak-İş in the meeting. President Uslu has made a speech in the council criticizing the certain practices of the government. His first concern was the inad-

quate increases in the wages of the working class. He also touched upon the problems of the labor life and reiterated the huge gap between the revenues of the different classes in the society.

Foreign Relations

* Within the context of membership by Hak-İş Confederation to ICFTU, Öz Gıda-İş and Öz İplik- was invited to Brussels by Food And Textile confederations. The delegation was consisted of the representatives of the trade union in the countryside.

* 86th annual ILO conference was held in Geneva on 1-18 June 1998 in which Hak-İş was also represented. The topics in the agenda was discussed in 5 different committees. Turkey was again in

the ILO list with 27 other states and alleged of violating the agreement in not providing the right of establishing trade unions to the state officials. A declaration was also adopted by the conference on the "Basic Principles and Rights of Labor."

* 6th Turco-EU Joint Advisory Committee was convened in Ankara. The focus of the committee was the operational status of the Customs Union, and the problems of the Turkish agricultural sector in export.

* ICFTU and Friedrich Ebert Foundation have jointly organized a meeting in Bishkek, Kirghizistan on 17-19 June 1998.

An Hak-İş delegation was also there to participate in the meeting. Vice president Hüseyin Tanrıverdi has made a speech emphasizing on the rapid developments in our world today as compared to the past. For this reason, Tanrıverdi mentioned, the trade unions all over the world should be in cooperation for a more democratic and free world.

* ETUC Educational Council was convened in Barcelona on 31 May - 03 June 1998. The activities of ETUC and ETUCO were evaluated in the council. The ETUC authorities have complained about the financial shortages for the future projects.

* ETUC Executive Board was met on 11-12 June 1998. Hak-İş was represented by president Salim USLU, and advisor Osman YILDIZ in the meeting.

* ICFTU and AHİK (Azerbaijani Trade Unions Confederation) jointly organized an educational program at Baku. The main topic of the conference was the Role of the Trade Unions in Evolution. The topics of Privatization of Trade Unions, Collective Bargaining, Raising the Level of Employment were also discussed. General Educational Secretary Yusuf Engin has made a speech in the conference.

* International Metal Workers Federation, IMF has achieved its central committee meeting in Darmstadt, Germany, on 27-28 May 1998. More than 250 delegates, representing 181 trade unions from 95 countries.

EUC CONFERENCE

The Sixth of European Capitals Trade Union Conference held in Lisbon in July 1998. Hak-İş was represented by Mr. President Salim Uslu and the advisor Osman Yıldız in the conference. The 25 Confederations and 60 trade unionist from 18 countries participated the conference. The main subject of the conference was "A Better Life" and President Salim Uslu made an address speech which summarizes the problems of Turkish metropolises.

Congress of Democracy was held on 27 May 1998 in İstanbul which was organized by Volunteer Institutions Foundation of Turkey. Political leaders Recai Kutan, Tansu Çiller, Muhsin Yazıcıoğlu, Ha-

san Celal Güzel, together with deputies and mayors were participated in the congress. In their speeches, the leaders harshly criticized the 27 May 1960 coup d'etat and demanded more democratic freedom in Turkey.

Panel

On the occasion of "Labor Health and Security Week", Hak-İş and Çukurova University organized a joint panel in Adana, on 4 May 1998. Gürhan Fişek, Yıldız Üner, Fazıl Özsoylu and Mahmut Demir-

kan were the participants. The panel was chaired by Hüseyin Tanrıverdi. Salim Uslu has also made an opening address in the panel.

Alınleriyle

Yusuf ENGİN criticized in his article titled "At What Point Are we in the 75th Anniversary of The Republic" the problems of the Turkish Republic. Engin said that there is a large gap between the targets of the Republic in the beginning and today. Engin asked whether our republic is really as young and dynamic as it is one year old and as rooted and strong as it is a thousand years old and concludes his article saying that: "how possible saying that the young republic which have founded in 1923 is progressing by the same young ideals and targets?"

millette şeref, haysiyetin, namusun ve insanlığın yerleşmesi ve yaşaması mutlaka o milletin hürriyet ve bağımsızlığına sahip olmasına bağlıdır... Millet ve memleketin menfaatleri gerektirdiği takdirde insanlığı teşkil eden milletlerden her biriyle uygarlık gereği olan dostluk ve siyaset ilişkilerini büyük bir hassasiyetle takdir ederim... (1921, Gazi M. Kemal)

75 yıl geriye dönüp baktığımızda Atatürk'ün ilke edindiği 'milletin makus talih'i'nin ne kadar yenilendiğinin, tarihsel mirasın kıymetinin ne derece muhafaza edildiğinin, hürriyet ve bağımsızlığın nasıl algılandığının üzerinde ne kadar kafa yoruluyor, çaba sarfediliyor?

Atatürk'ün 1922'de Kadınlarla ilgili şu anekdotuna bakalım:

"Dünyada hiçbir milletin kadını, 'Ben Anadolu kadınından fazla çalıştım... Milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte Anadolu kadını kadar emek verdim diyemez..."

Bugün gelinen noktada kadınların üçte biri maalesef okuma yazma bilmemektedir. Yönetim alanında ise kadın oranı % 1'ler civarındadır.

Atatürk'ün Türkiye Ekonomisi ile ilgili şu anekdotları da oldukça önemlidir:

"Yeni Türkiye Devleti, temellerini süngüyle değil, süngünün dahi dayandığı iktisatla kuracaktır... Hiçbir uygar devlet yoktur ki, ordu ve donanmasından önce iktisadını düşünmüş olmasın. Sanayileşmek en büyük ulusal davalarımız arasında yer almaktadır." (1923)

"İktisaden zayıf bir millet sefaletten kurtulamaz. Kuvvetli bir medeniyete, refaha ve saadete kavuşamaz, sosyal ve siyasal illetlerden yakasını kurtaramaz.. Türk milletinin istidadı ve kati kararı medeniyet yolunda durmadan yılmadan ilerlemektir." (1924)

"Ordumuzun şimdiye kadar kazandığı zaferler.. ancak gelecek zaferler için zemin hazırlamıştır. Askeri zaferlerimizle mağrur olmayalım. Yeni ilim ve iktisadi zaferlere hazırlanalım." (1924)

"Ekonomi, ekonomi diyoruz, fakat arkadaşlar, ekonomi demek herşey demektir. Yaşamak için, insan varlığı için ne gerekse onların tümü demektir. Tarım demektir, ticaret demektir, emek demektir." (14.7.1929)

Bugün Türk ekonomisinin durumu; gelir dağılımından-çalışma hayatına, enflasyondan-yatırımlara kadar tam bir kaos görüntüsü veriyor. Oysa şu tablo oldukça ilgi çekici ve manidardır:

1917 Kasım ayı itibarıyla 1 Türk lirası 4.39 dolardı. Romanya'nın Berlin Konsolosluğu görevini yapan M. Enescu, para gönderdiği hanımına önemle şu notu yazıyordu: *'Sevgili Vemantina, her ne kadar Türk lirası geçen aya göre değer kaybettiye de, sen yine de Lei'lerle Türk lirası al. Çünkü Türkler Çanakkale'den sonra belini doğrultacaklar ve Türk lirası çok değer kazanacak..'*

Bugün bir ABD doları Türklirası karşısında 270.000 TL.'yi aşmıştır. Uluslararası döviz dolaşımında dolara olan güven ve itibar 1920'li yıllarda Türk Lirasıydı.

Türkiye birçok alanda olduğu gibi bilimsel gelişmeler alanında da 75 yıl önce Atatürk'ün öncelikli hedef gösterdiği 'muasır medeniyet seviyesi'nin oldukça gerisine düşmüştür. Bugün 1998 yılı itibarıyla Bilimsel yayın üretimi Amerika'da 303.308, İngiltere'de 79.345, Almanya'da 72.486, Fransa'da 51.778 iken Türkiye'de bu rakam sadece 4.410'dur.

75 yılı geride bırakan Türkiye Cumhuriyeti'nin ekonomi sorumluları devraldıkları bu bakir tabloyu nereye getirdikleri üzerinde acaba düşünüyorlar mı?

Bugün, siyasi vesayet, siyasi dış güçlerin egemenliğinden bahsediliyor ve TBMM'nin vesayet altında olduğu sürekli vurgulanıyor. 1923'teki ilk meclise baktığımızda en güçlü muhalefetin de en güçlü halk temsilciliğinin de bu mecliste var olduğunu görebiliyoruz.

Demokrasi örgütlü toplumun geliştirdiği ve şekillendirdiği bir yönetim tarzıdır. Örgütlü olmayan bir top-

Cumhuriyetimiz 75. yaşında..

75 yıl bir cumhuriyet için önemli bir süre..

75 yıl önceye gidip, Cumhuriyetin kurucusu Atatürk'ün Türkiye Cumhuriyeti'nin önüne hangi hedefleri koyduğuna ve 75 yıl sonra gelinen noktaya anekdotlar halinde göz attığımızda şu tablolarla karşılaşırız:

Atatürk, 21 Nisan 1921'da TBMM Başkanı iken, Batı Cephesi Komutanına çektiği telgrafta şunları söylüyordu. *"Siz orada yalnız düşmanı değil, aynı zamanda milletin makus talihini de yendiniz. İstila altındaki talihsiz topraklarımızla beraber bütün vatan, bugün en uzak köşelerine kadar zaferinizi kutluyor. Düşmanın istila hırsı, azminizin ve vatanseverliğinizin yalçın kayalarına başını çarparak paramparça oldu."*

Gene; *"Hürriyet ve bağımsızlık benim karakterimdir. Ben milletin en büyük ecdadının en kıymetli mirasından olan bağımsızlık aşkı ile yaratılmış bir adamım. Çocukluğumdan bugüne kadar ailevi, hususi ve resmi hayatımın her safhasını yakından tanıyanlarca bu aşkım bilinir. Bence bir*

İlinda Neredeyiz?

lum demokrasi de oturamaz, gelişemez, şekillenemez. Atatürk'ün şu sözleri demokratik örgütlülüğü teşvikte oldukça önemlidir:

"Demokrasi prensibinin en asri ve mantıklı tatbikini temin eden hükümet şekli, cumhuriyettir. Cumhuriyette son söz millet tarafından seçilmiş meclistir." (1922)

"Egemenlik kayıtsız şartsız ulusundur. Halkın kendi kendisini yönetmesi esastır. Ulusun tek ve gerçek temsilcisi TBMM'dir." (1923, Atatürk'ün 9 Umdesi'nden)

"Millete efendilik yoktur, millete hizmet vardır." (1928)

"Biz büyük bir inkılap yaptık. Memleketi bir çağdan alıp bir çağa götürdük... Yaptığımız ve yapmak olduğumuz inkılapların gayesi Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen çağdaş ve bütün anlam ve görüşüyle uygar bir toplum haline ulaştırmaktır." (1925)

Türkiye bugün ekonomiden-siyasete, çalışma hayatından-eğitime kadar birikmiş sorunlarla karşı karşıyadır. Yıllardır kronik bir siyasi istikrarsızlık sürecini yaşayan Türkiye'de enflasyon resmi rakamlarda % 90'ları göstermesine rağmen, gerçekte % 100'lerin üzerindedir. İç ve Dış Borç stokları giderek büyümekte, devlet hazinesi her hafta borçlanmaktadır. Türk lirasının döviz karşısındaki düşüşü sürmektedir. Dış ticaret açıkları büyümektedir. Fert başına düşen milli gelir azalmakta, fert başına düşen borç miktarı giderek yüksekmektedir. Gelir dağılımındaki adaletsizlik büyümektedir. Sosyal Güvenlik Reformu adı altında 'Çalışanları mezarda emekliliğe zorlayacak' prim gün sayısı ve yaş sınırı tartışmalarının dışında bir şey yapılmamaktadır. İş Güvencesi ve işsizlik sigortası konusunda bir girişim yoktur. Tasarrufu Teşvik Fonu ve Konut edindirme Fonunda biriken çalışanların paralarının akibeti bilinmemektedir.

Kangren haline gelen ve bir türlü ıslah edilemeyen Sosyal Güvenlik sistemimiz, Atatürk'ün söylediği şu sözlerin ne zaman muhatabı olacak bilemiyoruz:

"Mazide muktedirken bütün kuvvetiyle çalışmış olanlara karşı minnet hissi duymayan bir milletin istikbale güvenle bakmaya hakkı yoktur."

Kayıtdışı ekonomi ve Kayıtdışı istihdamı kayıt altına alıcı bir uygulamaya gidilmemektedir. Demokratikleşme, insan hakları, özgürlük genişletilmesi gibi temel hak ve hürriyetler konusunda kalıcı ve geleceğe yönelik yapısal düzenlemelere gidilmemektedir. Tüm bu adı konulmuş sorunlar ortada 'sahipsiz' durmaktadır.

Bugün sendikal örgütlenme geriye doğru gitmektedir. Oysa 1923'lerde Atatürk ilk temel denebilecek bir 'sendikal örgütlenme'nin ilk teşvikçilerinden birisiydi. Atatürk; Sosyalist bir yapılanma modelini esas alan Şefik Hüsnü'nün Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası'nın desteğindeki Sosyalist İşçi Derneği'ne karşı İstanbul Umum Amele Birliği'ni desteklemiştir.

Atatürk'ün 1923'te İstanbul Umum Amele Birliği'nin kuruluşunda gönderdiği kutlama telgrafında şunları söylüyor:

"Milli servet ve işçi arkadaşlarımızın vücuda getirdikleri birliği büyük bir hiss-i takdir ile selamlarım. Bu münasebetle hakkımda hissiyat-ı uhuvvet-karaneden dolayı cümleye beyan-ı teşekkür eylerim ve önümüzdeki iktisadi hayat mücadelesinde birliğin pek büyük amil-i muvaffakiyet olmasını temenni ederim, efendim."

Sonuçta şunu söyleyebiliriz:

Gerçekten "Cumhuriyetimiz 'bir' yaşındaki kadar genç ve dinamik, 'bin' yaşındaymış gibi köklü ve güçlü" mü?

Atatürk'ün 'muasır medeniyet' hedefine ne kadar ulaşılabilir? Ulaşılmadı ise niçin ulaşamadı?

1923'de temelleri atılan Genç Cumhuriyetin aynı 'genç idealler ve hedefler'i gözeterek ilerlediğini, Atatürk'ün ilke ve hedefleri doğrultusunda gerçekleştirildiğini söylemek ne kadar mümkündür?

- Yusuf ENGİN -

*B*ugün,
siyasi vesayetten,
siyasi dış güçlerin
egemenliğinden
bahsediliyor ve
TBMM'nin vesayet altında
olduğu
sürekli vurgulanıyor.
1923'teki ilk meclise
baktığımızda en güçlü
muhalefetin de en güçlü
halk temsilciliğinin de
bu mecliste varolduğunu
görebiliyoruz.

Memleket isterim

*Gök mavi, dal yeşil, tarla sarı olsun;
Kuşların çiçeklerin diyarı olsun.*

Memleket isterim

*Ne başta dert ne gönülde hasret olsun;
Kardeş kavgasına bir nihayet olsun.*

Memleket isterim

*Ne zengin fakir ne sen ben farkı olsun;
Kış günü herkesin evi barkı olsun.*

Memleket isterim

*Yaşamak, sevmek gibi gönülden olsun;
Olursa bir şikayet ölümden olsun.*